ក្រុមជំនុំទំនៀមទម្លាប់
COMMISSION DES MŒURS & COUTUMES

ព្រះរាជបណ្ណាល័យកម្ពុជា

KAMBUJASURIYÂ

កម្ពុជសុរិយា

សៀវភៅទស្សនាវដ្ដីចេញរាល់ខែ ពីព្រះរាជបណ្ណាល័យ

ឆ្នាំគំរប់ ១១

ខ្សែ ៧, ៨, ៩, រួមគ្នា

កុង្សីយសេនាបតីបានអនុញ្ញាតហើយ

សម្ដេចសង្ឃនាយកទាំងពីរគណៈយល់ព្រម

ភ្នំពេញ

ការផ្សាយរបស់ព្រះរាជបណ្ណាល័យ

ព. ស. ២៤៨២

គ. ស. ១៩៣៩

បញ្ជីរឿង

ទំព័រ

១ — អំពីលោកស្ហូប៉េនហ៊ើរ នឹងព្រះពុទ្ធសាសនា(មានត) ៥

២ — ទឹកទន្លេសាប របស់ជីគិម-ហាក់ (តពីលេខ ១ ឆ្នាំទី ១១) ១៥

៣ — វេយ្យាករណ៍សំស្ក្រឹត ភាគទី ៣ របស់ព្រះវិសុទ្ធិវង្ស ហ. តាត តពីខ្សែ
១០-១១ ឆ្នាំទី ១០) ២៥

៤ — សិលាចារឹកនគរវត្ត នឹងបទានុក្រម ៥៧

៥ — រឿងព្រេង — ជំឡង់ ៧ សន្តាន ៩៩

រូបក្រៅរឿង

ខែត្រសៀមរាប-វត្តអាទ្រា ព្រះពុទ្ធរូបឆាគប្រាក់ ១

TABLE DES MATIÈRES

	Pages
1. Schopenhauer et le Bouddhisme	5
2. L'eau du Tonlé-Sap (par KIM-HAK)) suite	15
3. Grammaire de Sanskrit (par préas VISOTHIVONG H. TATH) (suite)	35
4. Les inscriptions D'Angkor-Vat (suite)	57
5. Conte populaires cambodgiens inédits: Les Sourds héréditaires	99

HORS TEXTE:

Siem-Réap-Vat Athvéa, le statue du BOUDDHA sur NÂGÂ	1

ខេត្តសៀមរាប-វត្តអាទ្វារ ព្រះពុទ្ធរូបនាគប្រក់

អំពីរូបព្រះនាគប្រក់

នៅក្បែរស្ទឹងសៀមរាប មានវត្តខ្លះល្អមើលណាស់ ដោយមានបុរាណវត្ថុខ្មែរជាន់ដើម - ក្នុងចំណោមវត្តអស់នេះ មានវត្តមួយហៅថា វត្តអធ្វា នៅវត្តនេះមានព្រះពុទ្ធរូបនាគប្រក់មួយ ដែលគេបានកសាងមកក្នុងរវាង ព.ស. ១៨០០ — ១៦០០ ។ គេអាចពិនិត្យមើលព្រះពុទ្ធរូបនេះទុកជាកិច្ចការខាងចំឡាក់ខ្មែរមួយយ៉ាងល្អ ៗ យើងគួរតែនិយាយប្រាប់គ្នាយើងឲ្យជួយថែទាំរក្សាទុកឲ្យល្អ កុំឲ្យខូចខាតបាត់បង់ទៅដោយអន្តរាយផ្សេង ៗ ។

អំពីលោកស្លូប៉េនហឺរ និងព្រះពុទ្ធសាសនា

(មានត)

អំពីលោកស្កូប៉េនហ៊ឺរនឹងព្រះពុទ្ធសាសនា

ប្រែបេញអំពីការសែតពុទ្ធសាសនាត្រង់រឿងរបស់លោក

"SCHOPENHAUER ET BUDDHISME"

កាលលោកស្កូប៉េនហ៊ឺរ បានបោះពុម្ពសៀវភៅមួយដ៏សំខាន់របស់លោក កាលពីឆ្នាំ ១៨១៨ នោះ លោកនេះនៅមិនទាន់មានចំណេះចេះដឹងខាងសាសនធម៌របស់ព្រះសមណគោតមជាម្ចាស់នៅឡើយទេ ដ្បិតក្នុងវេលានោះនៅមិនទាន់មានការប្រកាសពុទ្ធសាសនា ដែលត្រឹមត្រូវពិត ៗ ក្នុងទ្វីបអឺរ៉ុបទេ លុះឆ្នាំត ៗ មក ការសិក្សាព្រះពុទ្ធសាសនាកាន់តែចំរើនក្រាស់ឡើងជាលំដាប់ លោកនេះទើបជួបនឹងសេចក្ដីចំឡែកក្នុងចិត្តលោកថា ពាក្យប្រដៅខាងផ្លូវបរមត្ថរបស់លោកដើរប្រែប ៗ ស្របគ្នានឹងគោលដ៏សំខាន់របស់ពុទ្ធសាសនា ។ ប្រសិនបើពាក្យដែលពោលមកនេះ ជាការត្រឹមត្រូវតាមដែលយើងជឿហើយ មុខគួរស្ងើចអំពីដំណើរនៃបុគ្គលទាំងពីរពន់ពេកដែលកើតឡើងក្នុងលោកនេះ មានលំនៅឆ្ងាយពីគ្នាណាស់ ទាំងក្នុងវេលាឃ្លាតពីគ្នាដល់ទៅពីរពាន់ឆ្នាំ តែបានស្រាវជ្រាវរកនឹងប្រកាសសេចក្ដីពិតបានស្របគ្នា ។

ហេតុនេះ បានជាលោកស្កូប៉េនហ៊ឺរនោះ មានគេពោលដំណាលរឿងរបស់លោក ដែលមានសេចក្ដីទាក់ទងគ្នានឹងព្រះពុទ្ធសាសនាក្នុងទ្វីបអឺរ៉ុបរហូតមក ។ លោកនេះគេសន្មតថា ជាពុទ្ធបរិស័ទ្យដ៏សំខាន់ជាដំបូងរបស់

ជនជាតិអាល្លឺម៉ង់ ឯសេចក្ដីជាបរមត្ថធម៌របស់លោកនេះផ្សេងពីគ្នានឹងបរមត្ថធម៌របស់អ្នកប្រាជ្ញជាតិអឺរ៉ុបឯទៀត ៗ ទាំងអស់ ៗ សៀវភៅវណ្ណកម្មជាន់ឯក ភាគ ៤ របស់លោក ឈ្មោះ *Affirmation and Negation of Dirire for life*(១) អាចប្រៀបធៀបគ្នាបាននឹងអរិយសច្ច ខទី ១ និងខទី ៤ របស់ព្រះពុទ្ធសាសនា ។ ពាក្យប្រៀនប្រដៅរបស់លោកសំដែងថា ជីវិតទាំងពួងជារបស់មានទុក្ខ ព្រោះធ្លាក់នៅក្រោមអំណាចនៃសេចក្ដីចាស់ជរាគ្រាំគ្រានិងសេចក្ដីស្លាប់ បើពោលដោយសង្ខេប គឺថា ជីវិតទាំងពួងក៏តង់ធ្លាក់ទៅនៅក្រោមអំណាចអនិច្ចំទាំងអស់ ៗ ក្នុងគម្ពីរមជ្ឈិមនិកាយ យើងច្រើនជួបប្រទះសេចក្ដីដែលព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធត្រាស់សួរព្រះសាវកថា យម្បនានិច្ចំ ទុក្ខំ វា តំ សុខំ វាតិ របស់ឯណាដែលមិនទៀង តើរបស់នោះជាទុក្ខឬសុខ ? (ព្រះសាវកទូលតប) ថា ទុក្ខំ ភន្តេ ជាទុក្ខព្រះអង្គ" ៗ លោកស្ហូប៉េនហាវពោលថា ជីវិតនឹងសេចក្ដីសុខនោះនៅដោយឡែកពីគ្នា ៗ

ពាក្យប្រដៅដែលពោលមកនេះ រមែងធ្វើឲ្យស្ហូប៉េនហាវបាននាមសន្មតថា ជាមនុស្សឃើញលោកនេះជារបស់អាក្រក់ តាមយោបល់របស់មនុស្សក្នុងលោក ៗ តាមទំនងនេះ យើងអាចបង្អួលឲ្យឃើញធម្មជាតិប្រកបទៅដោយសេចក្ដីក្រៀមក្រំនឹងទុក្ខវេទនានៃជីវិត ជម្ពូនាន

(១) ការផុះផុលកើតឡើងនិងការដកចេញនូវតណ្ហា ។

របស់មហាមុនីទាំងពីរនោះ សឹងមានសេចក្ដីបង្អុលផ្លូវសម្រាប់ចេញចាកទុក្ខដូចគ្នា ហេតុនេះយើងនឹងបន្ទោសពាក្យប្រដៅបែបនេះថា ជាលទ្ធិឲ្យផលអាក្រក់ដល់លោកដូចម្ដេចបាន ដូចជាពួកមនុស្សល្ងង់ខ្លៅចំពួកខ្លះពោលថា តម្រារោគសមុដ្ឋានរបស់ពេទ្យ ជាតម្រាសំឡឹងឃើញលោកជារបស់អាក្រក់ ដោយអាងថា ពណ៌នាឲ្យឃើញសភាវៈនៃរោគក្នុងរាងកាយច្បាស់លាស់ (នាំឲ្យនឿយណាយចិត្តឥតប្រយោជន៍) ។ តាមដោយពិតពាក្យប្រៀនប្រដៅរបស់ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធ របស់លោកស្ហូប៉េនហឺរក្ដី រមែងប្រគល់ឲ្យនូវមគ្គគឺផ្លូវសម្រាប់ដកខ្លួនចេញចាកទុក្ខបានសម្រេច ខនេះមានសេចក្ដីប្រៀបដូចគ្រូពេទ្យ ដែលប្រាប់វិធីព្យាបាលរោគនឹងការសះជាចាករោគដូច្នោះដែរ ។

ព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់ត្រាស់ទុកថា ព្រះនិព្វានកើតប្រាកដឡើង កាលបើតណ្ហារលត់អស់ទៅ ហ្នឹងហើយគឺទីបំផុតនៃទុក្ខទាំងពួង ។ លោកស្ហូប៉េនហឺរពោលថា បុគ្គលរមែងផុតពីគំនរទុក្ខទៅបានក្នុងខណៈដែលខ្លួនបន្ទោបង់នូវតណ្ហាចេញបាន គឺសេចក្ដីប្រាថ្នាអន្ទះអន្ទែងដើម្បីចិញ្ចឹមជីវិតហ្នឹងឯង ។ អដ្ឋកថាចារ្យអង្គខ្លះបានធ្វើអត្ថាធិប្បាយថា បន្ទាប់អំពីមរណៈទៅ លោកដែលជាព្រះអរហន្តរមែងរលត់សាប់សូន្យទៅ (មិនវិលកើតទេ) ។ ហ្នឹងហើយជាទីបំផុតនៃគតិភពរបស់លោក ។ លោកស្ហូប៉េនហឺរបានពោលសំដៅយកសេចក្ដីទទេ (គ្មានអ្វី) ថាជាព្រះនិព្វាន

ក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនា ហើយថា ជាការចូលដល់ព្រហ្មគត ក្នុងសាសនាព្រាហ្មណ៍ ។ លោកនេះសរសេរទុកថា ការសម្រេចព្រះនិព្វានជាថ្នាក់បំផុតនោះគេនឹងប្រាកដថា ជាសភាវៈទទេដោយដាច់ខាត ។ នៅវេលានេះមិនទាន់មានអ្នកយល់ ឬក៏បរងយោបល់របស់លោកនៅឡើយ ។

អំពីពាក្យថា "អនត្តា" នោះ គួរប្រាកដថា ជាគោលធម៌ដ៏សំខាន់ដែលជាទីរួបរួមនៃធម៌ទាំងអស់ ក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនា ព្រោះថា បណ្ដាបរមត្ថវិជ្ជាទាំងពួងរមែងវិលវល់នៅជុំវិញគោល គឺ អនត្តា, នេះឯង ។ មុខគួរស្ងើចដែលសង្កេតឃើញក្នុងសៀវភៅរបស់លោកស្លប៉េនហាវក៏មានប្រដៅប្រហែលៗគ្នាដែរ ។ របស់ដែលលោកស្លប៉េនហាវហៅថា របស់ដែលមាននៅក្នុងខ្លួនរបស់ខ្លួនក៏គឺ " សេចក្ដីប្រាថ្នាដើម្បីរស់នៅ " ហ្នឹងឯង ។ នៅទីនេះយើងមិនទាន់ប្រទះឃើញវិញ្ញាណដែលស្ថិតស្ថេរខ្ជាប់ខ្ជួននៅឡើយ គឺថា មិនទាន់មានអត្តាសោះឡើយ ។ ក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនាក្ដី ពាក្យប្រដៅរបស់លោកស្លប៉េនហាវក្ដី យើងនឹងប្រទះឃើញសេចក្ដីដែលពោលទុកថា ការរួចផុតស្រឡះចាកទុក្ខរមែងមានតែមួយផ្លូវ គឺការខ្ជាក់តណ្ហាចោលចេញឲ្យអស់ ។ លោកនេះពោលទុកថា ខ្ញុំគួរពោលទុកឬទេថា សេចក្ដីប៉ុនប៉ងនៃជីវិតប្រកបដោយអត្ថតែមួយប៉ុណ្ណោះ គឺថា ចូរនាំគ្នារៀនដើម្បីទំលាយបង់នូវសេចក្ដីប្រាថ្នាក្នុងជីវិត ? ព្រោះថា

ការផ្ដើមឡើងកាន់ទីដ៏ខ្ពង់ខ្ពស់ក្រៃលែង នេះបុគ្គលត្រូវតែប្រុងប្រៀបខ្លួន ដោយអាស្រ័យជីវិតនេះឯងដែរ ។

តែមើលទៅហាក់ដូចលោកស្ពេនហ៊ើរ មានសេចក្ដីយល់ទាស់ តាមយោបល់របស់ណេក ក្នុងខណៈដែលលោកអធិប្បាយអំពីយោបល់ របស់ខ្លួនថា "របស់ដែលមានជាប់ក្នុងខ្លួន" នោះនៅក្រៅគំនិតដែល ទាក់ទងនឹងកាលវេលា ព្រោះរបស់ដែលនៅក្រៅកាលវេលារមែងនៅ ក្រៅសេចក្ដីប្រែប្រួល សេចក្ដីប្រែប្រួលដែលមានសភាពប្រាកដឡើង ច្បាស់លាស់ ចំពោះក្នុងរយៈមានកំណត់កាលវេលា ។ ការប្រែប្រួល នៃ "សេចក្ដីប្រាថ្នាក្នុងជីវិត" ក្នុងមួយខណៈៗនោះសំដៅដល់សេចក្ដី ប្រែប្រួល ដែលមានជាប់នៅក្នុងខ្លួន, ការបំណងនឹងមានជីវិតរស់នៅ រមែងជាការអន្ទះអន្ទែងដោយសេចក្ដីងងឹតល្ងង់ខ្លៅ គ្មានសតិបញ្ញាចេះដឹង អ្វីឡើយ ដែលតាមផ្លូវព្រះពុទ្ធសាសនាហៅថា ភវតណ្ហា ព្រោះដរាប ណា តណ្ហានេះមិនទាន់រលត់ ជីវិតក៏ត្រូវតែមាននៅដរាបនោះ ។ គំនរ ទុក្ខថ្មីក៏លូតលាស់ចំរើនឡើងអំពីជីវិតនោះ ខនេះឃើញសមតាមពាក្យ ដែលលោកស្ពេនហ៊ើរពោលទុកថា កាលបើប្រាថ្នានឹងមានជីវិតរស់នៅ រមែងមានជីវិតទទេ ជាដរាប ការនឹកខ្លាចថា ក៏អាចរលត់ផុតស៊ប់ចុះ ទៅដោយអំណាចសេចក្ដីស្លាប់នោះជាសេចក្ដីវង្វេងកាន់ប្រឡំយ៉ាងធំ ។

មិនមានអ្នកឯណា អាចកំណត់ដឹង ហើយចង្អុលប្រាប់អំពីសេចក្តីឥតខ្លឹមសារ ទឹងសេចក្តីសោះសូន្យទទេនៃធម្មជាតិដ៏ពិតប្រាកដបានទេ តែសេចក្តីនេះមិនត្រូវដល់ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធជាម្ចាស់ផងទេ ឧកាសដែលមានអំណាចលើមូលហេតុនៃសេចក្តីទុក្ខនោះត្រូវអាស្រ័យការកំណត់ដឹងនូវមូលហេតុនេះឯង ៗ ធម្មជាតិដ៏ពិតប្រាកដនៃជីវិតនោះ ជារបស់ផ្សាយចេញឲ្យឃើញច្បាស់បាន ដោយកំឡាំងហេតុផល ដែលជាគុណវិសេសដ៏ប្រសើរចំពោះខ្លួនរបស់មនុស្ស ៗ បណ្តាសត្វតិរច្ឆានទាំងពួងត្រូវចងភ្ជាប់ទឹងកងនៃសង្សារវដ្ត ព្រោះថា ហេតុផលនិងការយល់ត្រូវដោយដូវចិត្ត មិនទាន់ប្រាកដច្បាស់ដល់ចិត្តវាឡើយ ៗ មនុស្សជាសត្វចំពូកមួយប៉ុណ្ណោះ ដែលមានហេតុផលចំរើនលូតលាស់ឡើងខាងក្នុងសន្តានចិត្តរបស់គេបាន ៗ ការពោលតាមពាក្យរបស់លោកស្ប៉េនហ៊ីរនោះ មានទុកសម្រាប់សាងគំនិតទឹកគិតទាំងឡាយ គំនិតដែលផុះផុះ-ជាលឡើងដោយអំណាចពហុលីកតកម្ម នាំឲ្យមនុស្សមានឥស្សរភាពចំពោះរបស់ដែលនៅជុំវិញខ្លួន ៗ ខនេះយើងអាចឃើញបាន កាលអ្នកបួសកំពុងធ្វើសមាធិ ឬអ្នកប្រាជ្ញសិល្បកំពុងគិតធ្វើវត្ថុអ្វីទៀត សេចក្តីប្រាថ្នាក្នុងជីវិត ក៏មានសេចក្តីស្ងប់ស្ងាត់តទៅមួយខណៈនោះ ៗ

លោកស្ប៉េនហ៊ីរនឹងធម្មៈក្នុងពុទ្ធសាសនា មានពាក្យប្រដៅដូចគ្នាអំពីវិលកើតជាថ្មីនៃសត្វលោក តែលោកទាំងពីរពោលបដិសេធជំនឿថា

វិញ្ញាណតែងផ្លាស់ទៅកាន់កងថ្មី ។ ការជាប់ទាក់ទងគ្នានៃជីវិត មានបានដោយមិនបាច់ផ្លាស់ប្ដូរវិញ្ញាណ ។ ជីវិតរមែងកើតហើយកើតទៀតបានដោយអំណាចសេចក្ដីប្រាថ្នា (ក្នុងភវតណ្ហា) ។ សេចក្ដីឆ្លាតឆ្លៀវនឹងហេតុផលដែលមាននៅក្នុងខ្លួនបុគ្គលនោះ រមែងធ្លាក់ទៅនៅក្រោមអំណាចសេចក្ដីប្រែប្រួល នឹងសេចក្ដីចាស់គ្រាំគ្រា របស់អស់នោះគ្រាន់តែជាលក្ខណៈផ្សេង ៗ នៃជីវិត ចំពោះបុគ្គលនីមួយ ៗ នឹងប្រកាន់ថាជា "របស់ដែលមាននៅក្នុងខ្លួនរបស់ខ្លួន" មិនបានទេ ។

លោកស្កូប៉េនហឺរ មិនមានពាក្យឆ្លើយប្រស្នាជាដើមហេតុ ។

(មាឌត)

ជីកាឧទ្ទេសាប

របស់ប៊ី គិម-ហាក់ លេខានុការក្រសួងប្រៃសនីយ៍

(ប៉ុស្តិ៍ខ្សែលួស) បានតែងនឹងរៀបរៀង

(តពីលេខ ១ ឆ្នាំទី ១៤)

ឈុតទី ៥

ទុក្ខរបស់នាងម៉ាល៉ា

នាងម៉ាល៉ាឃើញប្ដីលង់ទឹក ប្រឹងរត់ឡើងលើគោក រត់តាមមាត់ច្រាំងស្រែកហៅប្ដី មិនឮឆ្លើយសោះ នាងក៏ស្រែកយំក្ដែង ៗ ថា ឱអ្នកម្ចាស់ប្អូនអើយ អ្នកហែលត្រឡប់មករកប្អូនវិញក៏ ម្ដេចឡើយបានជាអ្នកមកវិនាសខ្លួនបាត់ក្នុងទឹកសូន្យឈឹង បើប្រសិនណាជាបងស្លាប់ គួរស្លាប់នៅលើគោក ឲ្យបានប្អូនបីត្រកង ឃើញមុខផង ម្ចាស់អើយ ប្អូនតាំងពីថ្ងៃនេះទៅ សមជាកំព្រាគ្មានគ្នានៅកៀកកើយឡើយ ឱលោកទេវតាអើយ សូមលោកមេត្តាជួយជីវិតប្ដីខ្ញុំ ជួយឲ្យគាត់ហែលរួចដល់ត្រើយកុំខាន ឱទឹកអើយទឹក មិនគួរមកពង្រាត់សង្សារខ្ញុំសោះ ៗ

នាងម៉ាល៉ាបោកខ្លួនទន្ទៀលសន្លប់នៅមាត់ទន្លេបាត់ស្មារតី សន្សើមចុះអាប់ត្រជាក់ជ្រួតជ្រាបដល់កាយនាងម៉ាល៉ា ៗ ដឹងខ្លួនភ្ញាក់ឡើង ប្រឹងក្រោកតេះតះស្ទើរតែពុំរួច ស្រយុតស្រយាកញ័រអស់កាយដូចគេថ្ពេច ដើរដម្រង់ទៅផ្ទះ ប្រាប់មាតាបិតាបងប្អូនព្រៀងលានទាំងអស់គ្នា ៗ ក៏ភ័យឆោឡោស្រែកកងរំពងហៅគ្នីគ្នា ខ្លះបានចែវ ខ្លះបានប្រវា ខ្លះបានបង្ខុះអុចព្រោងព្រាត រត់យ៉ាងប្រញាប់ ដើរចុះទូកស្រែកបក្កូកហៅចៅហាមស័យពុំឮឆ្លើយ រកពុំឃើញសោះ ចាញ់បំណោះក៏វិលត្រឡប់មកភូមិវិញ ៗ

បានប្ដីរូបឆោមល្អពេក គួរផ្ដេកផ្ដិត ចាស់តែកម្មមកផ្ដាច់ឲ្យព្រាត់ពីគ្នាមួយរំពេច ហេតុនេះហើយ បានជាព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធទ្រង់ប្រដៅសត្វឲ្យខំគេចចេញពីវដ្ដសង្សារ ដែលជាទីជោរជន់នូវទុក្ខ បងហោមស័យអើយមិនគួរចាកចោលប្អូនឲ្យនៅម្នាក់ឯងសោះ ស្រណោះអើយស្រណោះ ពេលដេកម្នាក់ដកដៃប្អូនចូលបន្ទប់ លើកប្អូនដាក់លើគ្រែ ថ្នមប្អូនមិនឲ្យអាក់អន់មួយរាត្រី ដល់ព្រះសុរិយាស្វាងអរុណោទ័យ អ្នកដាស់ប្អូននាំគ្នាត្រសងទៅលុបលាងកាយ ពេលបាយអ្នកពុំដែលភិសាចោលប្អូនឡើយៗ

នាងយំសស្រែងសង្រែកក្នុងវេលាយប់នោះ ដល់មាតានាងភ្ញាក់ចាកនិទ្រាកាលណា ក៏ចូលទៅលួងលោមកូនថា កូនអើយ នាងកុំយំពេក ធ្វើម្ដេចកូនសាងអាក្រក់ពីជាតិមុនមក ទើបជាតិនេះកូនលំបាកបែបហ្នឹង មិនតែរូបកូនឯងទេ គប់រូបទាំងអស់ តែងព្រាត់ប្រាសកិរិយានឹងស្វាមី ព្រាត់ស្លាប់ក៏មាន ព្រាត់ទាំងរស់ក៏មាន ណ្ហើយកាត់ចិត្ដកាត់ថ្លើមចេញទៅ ចាំម្ដាយជូនកូនទៅរកតាអាចារ្យគាំសំណាក់ធម៌ មើលមើល តើប្ដីនាងស្លាប់ឬរស់ ។

នាងម៉ាលាបានស្រាលទុក្ខបន្តិច ទៅយកដួបទៀនដាក់ជើងពានម្ដាយនាំដើរសំដៅទៅផ្ទះតាអាចារ្យគាំ ។ ឃើញភ្ញៀវមកដល់ប្រឹងក្រោកកន្ទេលមកក្រាល ស្រែកហៅនាងម៉ុកជាកិរិយាក្រមុំឲ្យយកប្រអប់ស្លាមកដាក់ សាកសួរពត៌ទៅនាងបុប្ផាជាន់ទីងនាងម៉ាលា នាងបុប្ផាជាន់

ថ្ងៃនិទុក្ខរបស់កូនខ្ញុំស្រេចហើយ សូមឲ្យលោកតាអង្គុយធម៌តាមមើលចៅហេមស័យ តើស្លាប់ឬរស់នៅឡើយ តាតាំងដឹងថា លោកមកដល់ ធ្វើទឹកមុខញញឹមសួតថា ឱអាណិតនាងពេក ខ្ញុំនៅក្នុងស្រស់ស្រអាំ កុំភ័យចាំតាភាវនាតាមប្ដីនាងមើល ប៉ុន្ដែធម៌តាមិនថោកទេថ្លៃណាស់ សំណាក់ម្ដង ១ តោងមានទៀន ៥ ធូប ៥ ផ្កា ៥ លាដកន្ទោង សំពត់សដប់ហត្ថ ប្រាក់កន្លះណែន ។

ម៉ាណ៉ា ចាស អស់ប៉ុន្មានក៏អស់ចុះ តែខ្ញុំគ្មានសំពត់សជាប់មកទេ ទឹងទៅរកទិញក៏បាន តែយូរពេក បើដាក់ប្រាក់ជួសបានឬទេ ។

តាតាំ អើ យកប្រាក់ដាក់ជួសសំពត់សរតែល្អណាស់ហើយ នាងទាំងពីរនាក់នៅចាំតាខាងក្រៅ តាទៅធ្វើនមស្សការថ្វាយបង្គំរំលឹក គុណគ្រូអាចារ្យ គុណព្រះពុទ្ធ ព្រះធម៌ ព្រះសង្ឃ រួចស្រេចតាតាំងចូលក្នុងបឋមជ្ឈាន បឋមជ្ឈានបានហើយ ចូលទុតិយជ្ឈាន ទុតិយជ្ឈានបានហើយ ចូលតតិយជ្ឈាន ឈានទៅរកមើលក្នុងស្ថាននរក ប្រេតអសុរកាយ ស្ថានសួគ៌ទាំង ៦ ជាន់ ឈានចូលទៅមើលក្នុងទឹក ក្រែងជួនឃើញចៅហេមស័យ ។

ម៉ាណ៉ា តាមតែតាមេត្តាចុះ ។

តាតាំ កុំបារម្ភ ឈានតាពូកែណាស់ ។

តាគាំគាត់ស្លៀកស ពាក់ស ពាទាស បើកទ្វារចូលទៅក្នុងបន្ទប់ តែនក្អែនមុខគ្រែព្រះធម៌ អុចធូបបីសរសៃរ៉ុយ ៗ ធ្វើមាត់អួច ៗ ហាក់ដូចជាលួចជេរគេ ដល់បានមួយស្របក់ដោយគាត់ដេកពុំបានពីយប់មុន តាគាំក៏លក់ស្រមុក ឃូ-១ ទាំងអង្គុយហើយយល់និមិត្តឃើញដូចជាសត្វក្រពើមួយ ចាំមនុស្សម្នាក់ហែលកាត់ទន្លេដល់ទៅ តាគាំភ័យណាស់ ភ្ញាក់ក្រញាងឡើងយកទឹកលុបមុខ មួរបារីស្លឹកសង្កែមួយយ៉ាងធំជក់ ទើបចេញមកខាងក្រៅធ្វើអែះមែះ មើលទៅនាងម៉ាល៉ា ហើយគ្រវីក្បាល ៗ

នាងម៉ាល៉ាសួរតាគាំថា ឃើញដូចម្ដេចខ្លះ ៗ

តាគាំថា ការនេះ តាពុំចង់និយាយទេ ក្រែងចៅកើតទុក្ខ ចៅអើយប្ដីចៅសព្វថ្ងៃនេះ នៅក្នុងពោះក្រពើស្លាប់បាត់ទៅហើយ ណ្ហើយកុំសោកស្ដាយអី ចាំតែធ្វើបុណ្យឲ្យពានផ្កាយផលឲ្យគ្នាទៅ ធ្វើម្ដេចការស្លាប់ព្រាត់ប្រាសគ្នានេះគ្មានបុគ្គលណាចៀសរួចទេ ៗ

នាងម៉ាល៉ាឮតែថា ប្ដីស្លាប់ទៅហើយក៏បោកក្បាលទៅលើជញ្ជាំងផ្ទះ ឮសូរគ្រាំង ៗ ស្រែកទ្រហោយំទួញក្ដែង ៗ គួរឲ្យវេទនាដល់ត្រចៀកអ្នកស្ដាប់ពេកណាស់ នាងបុប្ផាផាន់ជាម្ដាយស្ទុះទៅត្រកងកូននិយាយបញ្ចុះបញ្ចូលឲ្យគិតតាមផ្លូវធម៌ ម៉ាល៉ារឹងរិតតែស្រែកទ្រហោយំទៀតគ្មានស្រាក ដល់ក្បាលព្រលប់ស្ដ្រីទាំងពីរនាក់ត្រឡប់មកផ្ទះវិញ នាង

ម៉ាលាកោរសក់ស្លៀកសកាន់ទុក្ខប្តីតាមលំអានអំពីបុរាណមក រក្សាសីល ធ្វើបុណ្យបរិច្ចាគទានឱ្យបានទៅប្តីរៀងរាល់ទិវាគ្មានឈប់ ។

ចៅសត្ថា កាលណាបានដឹងថានាងម៉ាលាមេម៉ាយហើយនឹកត្រេកអរណាស់ថា ឱនាងម៉ាលាអើយ នាងចំជាគូព្រេងរបស់បងមែនពិត ហេតុនេះប្រុសណាមកគន្លងខ្លួននាងពុំបានយូរប៉ុន្មានទេ គង់តែបែកស្ថានគ្នា បើខ្លួនបងវិញ នឹងបានជួបជុំរហូតដល់ស្លាប់រៀងខ្លួន ម្ល៉េះហើយបងស៊ូដណ្តឹងម្តងទៀត យកប្អូនឱ្យទាល់តែបាន ។

គិតស្រេចវេលាណា ចៅសត្ថាទៅក្រាបសំពះជំរាបមាតាបិតាខ្លួនតាមដំណើរអំពីរឿងនាងម៉ាលាថា ឱលោកឪពុកលោកម្តាយដ៏ចម្រើនអើយ ខ្ញុំបាទមានកម្មក្រាស់ណាស់នឹងនាងម៉ាលា ចិត្តកូននៅតែស្រឡាញ់នាងនេះ គ្មានភ្លេចសោះ មេម៉ាយក៏ដោយ សូមលោកឪពុកលោកម្តាយរៀបបណ្ណាការចូលដណ្តឹងនាងនេះម្តងទៀតឱ្យខ្ញុំកុំខាន បើមិនបាន ច្បាស់ជាជីវិតកូនសូន្យជាន់នឹងហើយ ។

លោកសេនាជ័យនឹងភរិយាអាណិតកូនខ្លោចចិត្ត ហៅពួកចាស់ៗបានដប់នាក់ឱ្យនាំបណ្ណាការ មានវត្ថុគ្រប់មុខដ៏មានដំឡៃឱ្យទៅនិយាយដណ្តឹងនាងម៉ាលា ។

សីណានឹងនាងបុប្ផាផាន់ កាលបានឃើញភ្ញៀវមកពេញផ្ទះត្រៀបត្រាយកទាំងរបស់មកពោរពេញ ក៏ទៅជាស្រឡាំងកាំង ប្តីតែទៅគេគន្លួល

យកក្រាល ប្រពន្ធទៅកន្ត្រាក់ប្រអប់ស្លា នឹងកន្ទោរមកដាក់ ពួកទាសទាំងនាំគ្នាសំពះជំរាបសួរ ឲ្យគួរសមតាមច្បាប់ហើយនិយាយថា យើងជាអ្នកបំរើរបស់លោកសេនាវិជ័យ លោកមានចិត្តចង់ចងស្ពានមេត្រីនឹងអ្នក ប្រើយើងមកឲ្យដណ្ដឹងនាងម៉ាលា ឲ្យកូនលោកឈ្មោះសត្វា លោកបានមកដណ្ដឹងម្ដងហើយ តែមិនកើតដោយសេចក្ដីទាក់ទាមគ្នា ឥឡូវនេះលោកសូមឲ្យអ្នកលែលកឲ្យខានតែបាន នៃអ្នក លោកសេនាវិជ័យ លោកមានស័ក្ដិដប់ពាន់ ប្រាក់លោកយ៉ាងតិចត្រឹមពីរហ៊ឺនណែន សម្បត្តិសម្បូណ៌មនុស្សម្នាបរិវារលោកច្រើនរាប់ពុំអស់ទេ លោកមានកូនប្រុសតែមួយរូបរាងក៏ល្អបំណោះក៏បាន ការអស់នេះមិនគួរយើងថ្លែងជំរាបទេ ពីព្រោះអ្នកក៏បានជ្រាបសព្វគ្រប់អស់ហើយ នាយសត្វាស្រឡាញ់កូនអ្នកនោះណាស់ មេម៉ាយក៏ដោយក៏មិនគិត បំណែកខ្លួនយើងវិញ បើមានកូនស្រីរូបឆោមល្អដូចកូនអ្នក យើងមិនបាច់ឲ្យអំពល់ច្រើនទេ លើកឲ្យនាយសត្វាមួយរំពេចដេកស៊ីតែបុណ្យកូនស្រីបានមួយអាយុ ទៅណាសុទ្ធតែគេសែង ដើរលែងជាន់ដីហើយ ប៉ុន្តែយើងគ្មានសំណាយផ្ទុះបុណ្យពីជាតិមុនមក មានកូនសុទ្ធតែខ្មៅ ៗ គ្រញេស សក់ក្រញាញ់រួញក្រញាស ប្រុសខ្ទើមចាំងជិតផង ។

សីណា — បែរកែះប្រពន្ធនិយាយថា ម្ដេចម៉ែមីនាង ទៀតហើយ កាលពីជាន់មុនបងបណ្ដោយតាមចិត្តបានជាកខូចពេលបន់សៀត

ទៅ ឥឡូវនេះបុណ្យយើងមកដល់ទៀតហើយ តើប្អូនចង់ទៅក្នុងភក់ល្បាប់ជាដែលហ្នឹង ឬចង់ខ្ពស់ដូចបងដែរ ឬអី ។

បុប្ផាផាន់ — ខ្ពស់ៗប្រយ័ត្នក្រែងធ្លាក់កប់ភក់ ។

សីណា — ទទៀតហើយ អ្នកទាំងអស់គ្នាស្ដាប់ចុះ កាលជាន់មុន ខ្ញុំព្រមឲ្យនាយសត្វា ម៉ែមីនាងគេប្រកែក ខ្ញុំក៏ព្រមតាមទាល់តែរហេមរហាមព្រាត់គ្នាអស់រលីង ស្រីតែមិនយកពាក្យប្រុស ច្បាស់ជារកសម្ពត់ស្លៀកគ្មានទេ ។

បុប្ផាផាន់ — សម្ពត់ខ្ញុំចុកហឹបស្លៀកមិនអស់ ។

សីណា — អញចំជាកម្មក្រាស់បានប្រពន្ធមួយខុសគេខុសឯង មួយជាន់នេះអញប្រាប់ឲ្យស្រេច បើយកមីម៉ាលាឲ្យនាយសត្វាពុំបាន អញកោរក្បាលចូលវត្ត បួសជាលោកសង្ឃលែងសឹករហូត ។

បុប្ផាផាន់ — បើបងបួសជាលោកសង្ឃ ខ្ញុំបួសជាយាយជីដែរ ពេលឆាន់ៗជាមួយគ្នា ពេលសឹងយាយជីខ្ញុំច្បាស់ជាសឹងជាមួយទឹង..... ហើយ ។

សីណា — នេះចំជាស្រីបំផ្លាញសាសនា ។

បុប្ផាផាន់ - ពាស - ខ្ញុំបំផ្លាញតែសាសនាបងឯង តែត្រង់ព្រះពុទ្ធ-សាសនា ខ្ញុំពុំហ៊ានបំផ្លាញទេ សូមបងកុំតូចចិត្តអី ខ្ញុំចំអន់លេងទេតើ ខ្ញុំគិតការនេះរឿយៗមកហើយ កូនយើងមេម៉ាយទៅហើយគួរផ្សងស-

ណោងកសនា ប្រជុយឲ្យនាយសុភាទៅចុះ ក្រែងជួនប្រកបដោយទូវសីលាទិគុណ បុណ្យជួយ ៗ ក៏ឲ្យបានសុខសាន្តយូរអង្វែងទៅ ។

សីណា - អើល្មមតែគ្នាខឹងទៅហើយ បានប្រាប់ថាចំអន់...... ចំអន់លេងទេ លេងនេះលេងអាក្រក់ ការប៉ុនក្លឹមកធ្វើលេងកណ្តាលហ្វូង , លោកអ្នកទាំងអស់គ្នាមើលចុះ ប្រពន្ធខ្ញុំលេងអើយលេង ។

ការនេះ សូមលោកអ្នកអញ្ជើញទៅជំរាបលោកសេនាវិជ័យវិញចុះថា យើងខ្ញុំទាំងពីរនាក់រាប់អានស្រឡាញ់លោកណាស់ ទាំងកូនលោកក៏យើងស្រឡាញ់ ចូលចិត្តចង់បានធ្វើជាកូនប្រសាដែរ តែយើងខ្ញុំពុំទាន់បានសួរចិត្តកូនស្រីនៅឡើយ បើកថាយ៉ាងណា ៗ សុំខ្ញុំជូនដំណឹងជាក្រោយមិនខាន តែឲ្យលោកសង្ឃឹមថា ដប់បានទាំងដប់ ពីព្រោះទំមិនដែលធំជាងនាល ដាលមិនធំលើសសស្រែក ។

ពួកយាយ តា ចាស់ទុំ នាំគ្នាទៅជំរាបលោកសេនាវិជ័យសព្វគ្រប់ប្រការ លោកសេនាវិជ័យត្រេកអរណាស់ ហៅកូនប្រពន្ធមកប្រាប់ ឯនាងបុប្ផាជាន់ នឹងសីណា ដល់ភ្ញៀវចុះបាត់ទៅ ក៏នាំគ្នាចូលបន្ទប់នាងម៉ាល៉ា ៗ កំពុងតែដេកភ្ញាក់ឡើងម្នីម្នាអង្គុយបត់ជើងចំពោះមុខឪពុកម្តាយ ។

សីណា — នែកូនស្រីឪពុក ក្នុងខណៈនេះតោងកូនស្តាប់ពាក្យឪពុកឲ្យបានមែនទែន ខ្លួនកូនមេម៉ាយកំព្រាស្លាប់ប្តីជាការមិនល្អមើលទេ

ប្រុស ៗ ក៏ដឹងថា នាងនៅតែម្នាក់ឯង ក៏មើលងាយ មួយទៀត ទ្រព្យសម្បត្តិយើងសព្វថ្ងៃកាន់តែទន់ថយណាស់ទៅហើយ ឆ្នាំនេះស្រែចម្ការក៏ខានធ្វើ រលំតែដេកដួតទឹកក្លក ឥឡូវនេះនាយសត្វាមិនដាច់ចិត្តនឹងកូនសោះឡើយ គេបានយកជំនូនយ៉ាងសន្ធឹកពេញមួយកំណាត់ផ្ទះមកឲ្យកូន ឪពុកសូមអង្វរនាងកុំឲ្យប្រកែក ។

- ម៉ាលា៉បានឮហើយ ហាក់ដូចជាគេយកលំពែងមួយមកចាក់កណ្ដាល ទុក៏ស្រែកយំថា ហេតុតែឯងមេម៉ាយ បានគេមើលងាយបែបហ្នឹង ប្ដីឯងស្លាប់មិនទាន់បានប៉ុន្មានខែ ក៏ហ៊ានមកធានៅទៀត បំដាមនុស្សព្រហើន ថ្វីបើក៏មានប្រាក់ច្រើន អញមិនដែលខ្ចីក៏ចាយកាលណា ។

លោកឪពុកអើយ មេម៉ាយឯទៀតច្រើនតែប្រុសបៀតបាន ឯមេម៉ាយខ្ញុំ ប្រុសជិតមិនបានទេ កុំថានាយសត្វាមានបុណ្យសម្បត្តិចំណេះប៉ុណ្ណោះ មានច្រើនជាងណាំងដប់ភាគខ្ញុំក៏ពុំស្បិតផង ខ្ញុំសព្វថ្ងៃទឹកតែខ្មោចប្ដីខ្ញុំ សូមលោកឪពុកជ្រាប ។

សីណា — ព្រះអើយព្រះ មីនេះចំជាមេម៉ាយក្មេង មិនមែនជាមេម៉ាយទឹក លូកមិនបានទេល្អួយ កាលពីដើមស្មានថា ក៏កូនឯងពិតៗឥឡូវទើបទឹងដឹងជាន់នេះ នៃម៉ាលា៉ ឯងហើយទឹងអញក៏ល្មមដែរ ប្រឹងបង្កើត ប្រឹងចិញ្ចឹម តាំងពីតូចដល់មានប្ដីហូតដល់មេម៉ាយទៀត និយាយការប៉ុណ្ណឹងឯងមិនខ្ចីស្ដាប់ យើងល្មមឈប់ហៅឪ ហៅកូនតទៅទៀត ។

ម៉ាល៉ា — សូមទោសលោកឪពុក ការឯទៀតៗ កូនបេះតែស្ដាប់ តែត្រង់រឿងនេះ កូនសូមចិត្តមួយគ្រា ។

សីណា — មិនតែមួយគ្រាទេ ពីគ្រាមកហើយ ឯងដឹងខ្លួនទេ ។

ម៉ាល៉ា ចាស មែនហើយ តែគឺរឿងដដែលៗ មនុស្សយើងគ្រប់រូបប្រាថ្នាសេចក្ដីសុខ តែខ្យល់កសនាបកជូនខុសប្អូនត្រូវតាមយថាកម្ម ខ្ញុំក៏ដឹងទុក្ខរបស់លោកឪ លោកម៉ែៗ កាន់តែខ្សត់ខ្សោយទ្រព្យសម្បត្តិ រឹតតែចាស់ទៅទៀតផង ការចិញ្ចឹមជីវិតធានានៅលើខ្លួនកូន ស៊ូទូលកញ្ជើលក់តបស្នងសងគុណមាតាបិតាវិញ ។

សីណា — អើ ខាងឯរបៀបកញ្ឆះគេឯងបេះគ្រប់ ឯបុកពាថ្ងៃប្ដូរ នៅតែលើផ្ទះផ្ទាត់មេឡ សិតសក់ តុបតែងកាយឲ្យតែប្ដីស្រឡាញ់ គេហៅសុទ្ធតែលោកស្រីៗ ឯងមិនបង់ នេះចំជាពូជជ្រូក កុំថាឯងគេស៊ីមួយថ្ងៃបានពីរបីស្ទីង បានដល់មួយណែន អញក៏មិនខ្វះស៊ីកំឡាំងឯងផង អញហើយនឹងឯង អស់ជាគ្នាត្រឹមណឹងហើយ ។

បុប្ផាផាន់ កូនម៉ែ នាងកុំប្រកែកក្រែងបែកការធំ គោងកូនអាសូរទ្រាំម្ដាយផង សព្វថ្ងៃម្ដាយចាំបែងចិត្តណាស់ បានកូនមួយអកតញ្ញូម៉្លេះ ការដែលស្មានថាត្រូវ ទៅជាខុសទទេ ។

ម៉ាល៉ា ខ្ញុំបានដំណាបម៉ែសឹងតែពាល់ថ្ងៃថា កូនលែងយកប្ដីទៀតហើយៗ

បុប្ផាផាន់ បើកូនឯងប្រកែក ម៉ែក៏យឲ្យបែកខ្ទង់ ។

សីណា — វាយកម្ទង់ទៅ វាយផ្តាំ រួចបណ្តេញវាឲ្យចុះពីផ្ទះឲ្យឆាប់ តែសំពត់អាវបន្តិចកុំឲ្យវាផង ។

ម៉ាលា — ហេតុដូចម្តេចបានជាវាយបណ្តេញខ្ញុំៗព្រោះគេតែងនិយាយថាក្រមុំដណ្តឹងម្តាយ មេម៉ាយដណ្តឹងចិត្ត ។

សីណា — ច្បាប់នេះមិនដឹងរបស់ស្រុកណាទេ ឯច្បាប់ស្រុកនេះគេថា ក្រមុំដណ្តឹងម្តាយ មេម៉ាយស្រេចនៅលើឪពុក ។

នាងម៉ាលា ខ្ញុំទាល់គំនិតខ្លាចក្រែងមាតាបិតាវាយនាំឲ្យអាស្រូវបាក់យ អង្គុយតែយំមិនបរិភោគបាយទឹកចំនួន ៣ ថ្ងៃស្គមស្គាំងខ្លួនប្រាណទន់ល្វន់ល្វាយអស់ ។

នាងបុប្ផាផាន់ឃើញកូនមិននិយាយពីរឿងនោះទៀតស្មានថា កូនព្រមតាម ក៏ទៅជំរាបលោកសេនាវិជ័យ ឲ្យគាត់ចែងសង់រោងក្នុងថ្ងៃចន្ទក្រោយនេះ នឹងរៀបមង្គលការកូនឲ្យទាន់ក្តៅចិត្ត ការនេះទុកយូរមិនបានទេ លោកសេនាវិជ័យមុខញញឹម ចូលទៅហៅចៅសត្តាឲ្យមកសំពះសួរនាងបុប្ផាផាន់ៗឃើញកូនប្រសាហើយក៏ថ្លែងប្រាប់ថា នែកូនប្រុសម្តាយគឺសំណាងកូននឹងមីនាងម៉ាលា បានកសាងជាមួយគ្នាក្រាស់ក្រែលណាស់ពីអតីតមក ម្តាយគ្រាន់តែសួរចិត្តវាបន្តិច មុខវាឡើងញញឹមហើយតឿនឲ្យរៀបចំវាឲ្យឆាប់ផង ។

សត្តា — យើមែនប្អូអីម៉ែ ។

បុប្ផាផាន់ — អ្នកណានិយាយលេង ។

សត្តា — សូមលោកម៉ែមេត្តាប្រាប់ប្អូនផងថា ខ្ញុំបាទរលឹកណាស់ មិនយូរប៉ុន្មានទេគង់តែបានឃើញមុខគ្នាហើយ ។

បុប្ផាផាន់ — មិនអីទេចាំម្ដាយប្រាប់ឲ្យ ។

រួចហើយក៏លាលោកសេនាវិជ័យត្រឡប់មកផ្ទះអាត្មាវិញ ។

លោកសេនាវិជ័យប្រើមនុស្សប្រមាណ ៣០ នាក់ទៅកាប់ឫស្សី ដេរស្លឹក យកមកធ្វើប្រក់រោងក្រសាល ចំនួន ៥ ខ្នងវែង ១ រៀបតុបតែងបង់ផ្កា ទង់ស្លឹកឈើសម្រាប់ទទួលភ្ញៀវ ចាត់មនុស្សឲ្យទៅកេជួលភ្លេងពិន-សៀម-យួន-ចាម-កូឡា ចំនួន ៥ វង់ ទិញជ្រូក ៣០ គោ ១០ មាន់ ១ រយ ទា ១ រយ ស្រាស ៥០ ធុង ស្រាត្នោត ៥ ពាង នឹងគ្រឿងគប់យ៉ាង ចាត់ឲ្យអ្នកផ្ទះទៅមហាយកគ្រឿងមាសប្រាក់ - ពេជ្រសំពត់អាវហូលផែ យ៉ាងថ្លៃ ៗ ទៅជូននាងម៉ាលា ៗ ទទួលយកដោយមុខក្រៀមក្រំ គ្មានសប្បាយក្នុងចិត្តសោះ នឹកគិតតែទៅហោមស័យមួយ ។

ដល់ថ្ងៃសូត្រមន្ត វេលាម៉ោងប្រាំពីរយប់ ញាតិសាលោហិតបងប្អូនជិតឆ្ងាយមកជួបជុំ ផឹកស្រាស៊ីលៀងសើចលេងក្អាកក្អាយ ខ្លះច្រៀង ខ្លះទះដៃ ពួកក្មេងប្រឹងក្រៃឡែងខាត់បទតាមសម័យថ្មី ព្ទស្បូររង់យ៉ាងស្រ-ផាត់ នាំឲ្យពួកក្រមុំកំលោះយំចង់បានគូស្រករឲ្យឆាប់ដូចគេ ឲ្យពួកគោះ

ម៉ាយនឹងមេម៉ាយខ្វល់ខ្វាយ ចិត្តនឹកដល់គ្រាក្រកំសត់នឹងប្ដីប្រពន្ធ មានតាចាស់ម្នាក់ស្រវឹងស្រាស្រែកច្រៀងថា :

ស្ដាយអើយស្ដាយខ្លួនកាន់តែចាស់ សាច់ស្វិតជ្រីវណាស់ទៅហើយណា ឃើញពួកក្មេង ៗ រូបសង្ហា កើតចិត្តប្រាថ្នាចង់ពិសម័យ ៗ ស្ដាយអើយស្ដាយមាសស្ងួនទន់ល្អ គួរបើត្រកងឲ្យពេញដៃ ធោមអូនល្អធើតយ៉ាងវិល័យ មាសថ្លៃគួរបងផ្ញើជីវ៉ា ៗ ជីវិតបងមួយបងគ្មានស្ដាយ ឲ្យបានរួមកាយចួបក្ដា យូរក្ដីពាប់ក្ដីរៀមតុំថា សូមអូនមេត្តាណាព្រលឹង ៗ ព្រលប់យប់យូរណាស់ទៅហើយ មាសអើយខ្ញុំបងសែនណែនតឹង បងរីងសញ្ជប់រងសញ្ជឹង ទន្ទឹងមើលផ្លូវកែវកនិដ្ឋា ៗ បើប្អូនមាសស្ងួនមិនប្រណី ស្រស់ស្រីឲ្យរៀមរងទុក្ខា សមបងនឹងសាបសូន្យជីវ៉ា ដោយសារស្នាដៃស្រីពុំខាន ៗ

ក្នុងវេលាដែលជនទាំងឡាយ កំពុងសប្បាយពាសពេញពេង នាងម៉ាណ៉ាសឹងតែសស្រេងសស្រែងទឹកអាល័យដល់ប្ដីថា បងហេមស័យម្ចាស់ប្អូនអើយ តាំងពីថ្ងៃនេះទៅហើយសមប្អូនខានឃើញមុខបងហូត មានមារមកចង់ជ្រៀត នាំឲ្យប្អូនរឹតតែទុក្ខក្រំទៅទៀត ម្ល៉េះហើយជីវិតប្អូននឹងសូន្យក្នុងយប់នេះពុំខានទេ ៗ

គិតតែប៉ុណ្ណោះ នាងម៉ាណ៉ាចូលទៅក្នុងបន្ទប់ទាញដៃប្អូនស្រីជីដូនមួយ ឈ្មោះនាងហ្វាន់យ៉ា រកឲ្យជូនទៅមាត់ទន្លេមួយកែត ៗ

មេឃងងឹតសូន្យឈឹង ពពកពាសពេញលុបបាត់អស់ពន្លឺព្រះតារាទាំងឡាយ សត្វរៃយំរ៉ៃនៅក្នុងគុម្ពស្មៅ ស្លឹកឈើដែលស្រពោនស្រពន់ក្នុងវេលាថ្ងៃ រើបរើកឡើងដោយអំណាចយប់ត្រជាក់ នាងម៉ាលា ប្រឹងដើរយ៉ាងលឿនកុំឲ្យអ្នកផងទាំងពួងឃើញ ដល់ទៅកន្លែងដែលប្ដីនាំនាងទៅងូតទឹក នាងគក់ទ្រូងស្រែកយំថា ឱបងហេមស័យអើយ ទីនេះហើយដែលប្អូននឹងបងនាំគ្នាមកប្រឡែងលេងសើចហ៊ោកញ្ជ្រៀវ ទីនេះហើយដែលយើងទិពសគ្នា ទីនេះហើយដែលជីវិតបងមកវិនាសសូន្យ ទីនេះហើយដែលជីវិតប្អូននឹងវិនាសតាមបងឥឡូវនេះ ៗ ឱសត្វរៃ ៗ ឯងអ្វីក៏សប្បាយណាស់ យំលេងលាន់ព្រៃទ្រហឹង មិនដូចខ្លួនអញ ៗ កើតទុក្ខស្មើតែធ្លាយទ្រូងជា ១០ ភាគទៅហើយ ព្រះគង្គាអើយលោកយកប្ដីខ្ញុំទៅណាបាត់ទៅ បពិត្រអារក្សទេវតា អ្នកតាជិតខាង សូមអ្នកជាករុណាសាក្សីរបស់ខ្ញុំ ៗ មានចិត្តស្រឡាញ់ឪពុកម្ដាយខ្ញុំ ប្ដីខ្ញុំ ដូចខ្ញុំស្រឡាញ់រូបខ្ញុំដែរ តែវេលានេះខ្ញុំមានទុក្ខធ្ងន់ធន់ពុំបាន ដូចមានភ្នំមួយមកសង្កត់លើដើមទ្រូង ខ្ញុំទ្រាំរស់នៅតទៅទៀតពុំបានទេ សូមលោកមើលថែរក្សាមាតាបិតាឲ្យខ្ញុំផង ហើយជាតិក្រោយខ្ញុំសូមឲ្យជួបតែបងហេមស័យប្ដីកំសត់របស់ខ្ញុំ នែ មីអូនហ៊ាន់យ៉ា សូមអូនត្រឡប់ទៅផ្ទះវិញចុះ យកសំបុត្រមួយនេះទៅជូនលោកឪពុកលោកម្ដាយបងផង បងបានឃើញ

មុខប្អូនហើយ ថាតែប៉ុណ្ណោះ នាងម៉ាល៉ាលោតទំលាក់ខ្លួនប្រឹងទៅក្នុង ទន្លេទឹកកំពុងតែហូរ ។

នាងហ្វាន់យ៉ាឃើញដូច្នោះហើយ តក់ស្លុតភិតភ័យរត់ទៅស្រែក ប្រាប់ពួកចាស់ទុំដែលកំពុងសើចលេងក្អាកក្អាយក្នុងពេនការ ប្រឹងស្រាយសំបុត្រពីក្រមាហុចទៅឲ្យឪពុកម្ដាយនាងម៉ាល៉ា ចៅសីណា – ហែកសំ-បុត្រមើលឃើញសេចក្ដីថា :

ទម្ងន់អ្វីពុំស្មើនឹងទម្ងន់គុណមាតាបិតា ទុក្ខអ្វីពុំស្មើទុក្ខព្រាត់ប្រាសសង្សារ កម្លាំងអ្វីមិនក្លាលើសកម្លាំងកាមគុណ គ្រឿងសស្ត្រាវុធទាំង-ឡាយអាចកាត់ផ្ដាច់បានតែវត្ថុរឹង ។ ឯចិត្តវិញមុតលើសសស្ត្រាវុធនានា ហេតុនេះកូនសូមលាលោកឪពុកលោកម្ដាយសិនហើយ ។

ជនទាំងអស់គ្នាស្រែកធោឡោស្ទុះរត់ទៅមាត់កំពង់កន្ទ្រាក់ទូកអុំផ្ទាត់ ថ្ងែងពេញទន្លេ ស្រែកហៅនាងម៉ាល៉ា ។

លោកសេនាវិជ័យ ចៅសីណា នាងបុប្ផាផាន់ ទឹកភ្នែកហៀរស្រែង តាមដើងកំពង់ ស្រែកហៅ កូនអើយកូន ម្ដេចនាងគ្មានអាល័យយើងសោះ កូនទៅណាទៅ ពៅមកអោយក៏អាណិតមាតាបិតាផង ។

នាំគ្នារកមួយយប់ទាល់ភ្លឺ ក៏ពុំឃើញដានស្នាមនាងម៉ាល៉ាឡើយ ។

ចៅសត្ថាដឹងថា នាងម៉ាល៉ាទៅលោតទឹកសម្លាប់ខ្លួនដូច្នោះហើយ ក៏សន្លប់បាត់ស្មារតី ដល់ដឹងខ្លួនឡើងវិញ ប្រឹងដើរទៅត្រាគយំគន់មើលប្រ-

ពន្លឺក៏ពុំឃើញ ដើរតាំងពីព្រលឹមទល់ព្រលប់យំសស្រែកពុំឈប់ឈរ ដល់មកដើមគគីរមួយយ៉ាងធំ ចៅសត្វាអង្គុយផ្អែកទៅលើដើមឈើនោះ ហើយដកដង្ហើមធំគិតរំពឹងក្នុងខ្លួនថា ឱអាត្មាអញអើយមិនគួរបែបនេះទេ កាលជាតិមុនច្បាស់ជាអញពង្រាត់សត្វ ទើបបានជាតិនេះអញមកបែកពីនាងម៉ាលាស្រី មិនទាន់បានប៉ះពាល់កាយគ្នាបន្តិចសោះ មកព្រាត់ពីគ្នាស្រស់ៗអញមិនអស់ចិត្តទេ កម្មអីអាក្រក់ដល់ម៉្លេះ នៅរស់បានប្រយោជន៍អ្វី ប្រាសស្រីស្មើស្រោតកណ្តាលវាល គួរអញប្រហារជីវិតឲ្យស្លាប់តាមគ្នាទៅ រស់នៅក៏អាម៉ាស់មុខទុកធ្ងន់ណាស់ដែរ ។

មើលឃើញដុំដែកមួយស្រួចនៅជិតដៃ ចៅសត្វាចាប់យកនូវដុំដែកនោះ ប្រឹងប្រគោងឡើងដើមគគីរ សរសេរលើសំបកឈើនោះតាំងអំពីគល់រហូតដល់ចុង សេចក្តីថា:

"កាមគុណសម្រាប់សត្វលោក"

ឡើងផុតចុងឈើ សរសេររួចសេចក្តីនេះកាលណាចៅសត្វាធ្មេចភ្នែកលោតបោកខ្លួនពីលើធ្លាក់មកដល់ដីក៏ស្លាប់មួយរំពេចទៅ ។

លោកសេនាវិជ័យ ដល់បាត់កូនទាល់ល្ងាចពុំឃើញវិលមកផ្ទះវិញ សង្ស័យក្នុងចិត្តណាស់ទើបប្រើកូនក្មួយឲ្យជួយរកមើល ដើរស៊ើបសួរគ្រប់ភូមិគ្រប់ផ្ទះ មិនបានប្រទះឃើញសោះ ចូលទៅរកមើលក្នុងព្រៃបឹងបួរ

ស្ទសានដល់ទៅដើមគគីរធំនោះ ឃើញចៅសត្វស្លាប់ស្តុកនៅលើដី សត្វស្រមោចតោមពេមជុំជិត ឈាមហូរហោមតាមមាត់និងច្រមុះ ធ្មេញបាក់ខ្ទេចខ្ទី អ្នកទាំងអស់គ្នាបានដឹងថា ចៅសត្វលោតទំលាក់ពីលើដើមឈើ ពួកកូនក្មួយលោកសេនាវិជ័យកិតភ័យតក្កមា រត់ទៅជំរាបនាយចៅហ្វាយលោកសេនាវិជ័យ ចៅសំណា នាងបុប្ផាផាន់បានដឹងថា ចៅសត្វសម្លាប់ខ្លួនតាមនាងម៉ាល៉ាដូច្នោះហើយ ព្រលឹងអ្នកអស់នោះដូចជាលេតបាត់អស់សូន្យឈឹង រួចក៏រត់ទៅកាន់ដើមឈើនោះ មើលទៅឃើញខ្មោចកូនលោកសេនាវិជ័យស្ទុះទៅឱបខ្មោចដាក់លើទ្រូងបោកខ្លួនយំនទៀលនៅដី ក្រឡេកមើលដើមគគីរឃើញអក្សរឆ្លាក់នៅលើសំបកឈើថា "កាមគុណសម្លាប់សត្វលោក" លោកសេនាវិជ័យចង្អុលប្រាប់មនុស្សម្នាដែលតាមមកឲ្យមើលសេចក្តីនោះ អ្នកទាំងអស់គ្នាមើលហើយគ្រវីក្បាល ដកដង្ហើមធំយំអាណិតតាសូរដល់សំដី គួរយកជាច្បាប់ពិចារណានូវទោសដែលកើតឡើងពីកាមគុណ, ដោយអំណាចស្រឡាញ់កូនពេក លោកសេនាវិជ័យប្រឹងលើកខ្មោចចៅសត្វដាក់លើស្មាលីយកមកផ្ទះខ្លួនឯង មិនឲ្យអ្នកណាជួយ ធ្វើមឈូសមណ្ឌបរំលេចក្បាច់មាស និមន្តលោកសូត្រធម៌ដំកល់សពទុកចំនួនប្រាំពីរថ្ងៃ ទើបរំកិលសពយកទៅបូជារើសធាតុធ្វើបុណ្យយ៉ាងមហោឡារិក ចំណាយទ្រព្យឲ្យទានអស់ចំនួនជាងពាក់កណ្តាល

ពួកអ្នកកំសត់ទូគេតនៅស្រុកអង្គរទាំងប៉ុន្មានសឹងបានសប្បាយ ខ្លះរួចខ្លួនពីសេចក្ដីក្រដោយបានទទួលទានអំពីលោកសេនាវិជ័យបរិច្ចាគឲ្យ ។

ចៅសំណានឹងបុប្ផាផាន់អង្គុយឱបក្បាលផ្គងយំទឹកភ្នែកហូរហៀរជានិច្ចស្ដាយកូន ស្ដាយកេរ្ដិ៍ឈ្មោះ ប្រពន្ធបន្ទោសប្ដី ថាមកពីប្ដី បានជាកូនសម្លាប់ខ្លួន ចៅសំណាកែដោះខ្លួនថា មកពីនាងបុប្ផាផាន់ទៅជំពបលោកសេនាវិជ័យឲ្យរៀបការឲ្យធាប់ទៅ ទើបបាននាងម៉ាណ៉ាឈឺចិត្តបែបនេះ ជនទាំងពីរនាក់ប្រកែកប្រកាន់លើកទោសដាក់គ្នាទៅវិញទៅមកកើតទុក្ខសោកសៅក្ដៅចិត្តខ្លួនប្រាណក៏កាន់តែរីងរៃស្គមស្គាំង នេះដោយអំណាចតណ្ហាប្រាថ្នាខ្ពស់ពេក ទើបគោកយ៉ាកធ្លាក់ខ្លួនដល់ទីហ្នឹង ។

(មានតទៅទៀត)

វេយ្យាករណ៍សំស្ក្រឹត

របស់ព្រះវិសុទ្ធិវង្ស ហ. តាត

(ត)

ប៉ែកព្យញ្ជនជាតាសិក្ស

(៣៤) កំណើតដើមនៃទីបំផុតរូបសព្ទសំស្ក្រឹតមួយ ៗ មិនដែលមានតួ ញ៑ ឡើយ, ឯតួ ង៑ នឹង ណ៑ ក៏កម្រមាន, ដែលមានច្រើនតែតួ ន៑ នឹង ម៑ ។ តួទាំង២នេះ រមែងតភ្ជាប់ដោយងាយស្រួលទៅនឹងព្យញ្ជនជាបន្ទាប់ខាងចុង ប៉ុន្តែតួ ម៑ ងាយស្រួលណាស់ជាងតួ ន៑ ។

(៣៥) តួ ន៑ នៅទីបំផុតនៃសព្ទមួយ ៗ ដែលមានព្យាង្គបន្ទាប់ខាងដើមជា ស្វរហ្រស្វ, កាលបើមានស្វរណាមួយនៅខាងចុង, ត្រូវដំរួតគ្នាជាពីរតួ ឧ. តស្មិន៑ ឯវ ទេឝេ > តស្មិន្នេវ ទេឝេ तस्मिन्नेव देशे "ក្នុងប្រទេសនោះឯង"; ឧទ្យន៑ អាទិត្យះ > ឧទ្យន្នាទិត្យះ उद्यन्नादित्यः "ព្រះអាទិត្យរះឡើង" ។

(៣៦) តួ ន៑ កាលបើមានព្យញ្ជនជាតាលវ្យ, មូរធន្យ ឬ ទន្ត្យ ដែលជាអឃោឞ ណាមួយនៅខាងចុង, ត្រូវផ្លាស់ជា អនុស្វារ ហើយត្រូវបន្ថែមព្យញ្ជនជា ឩឞ្ម ឝ៑, ឞ៑, ស៑ ណាមួយដែលមានស្ថានត្រូវគ្នានឹងអឃោឞខាងចុង ភ្ជាប់មកនឹង អនុស្វារ ឧ. ធម៌ាន៑ ចរតិ > ធម៌ាំឝ៑ ចរតិ ឬធម៌ាំឝ្ចរតិ धर्मांश्चरति "(គេ) ប្រព្រឹត្ត នូវធម៌ទាំងឡាយ"; វ្ឫក្សាន៑

ឆិនត្តិ > វ្រក្សាំឝ៑ ឆិនត្តិ ឬ វ្រក្សាំឝ្ឆិនត្តិ वृक्षांश्छिनत्ति “(គេ) កាត់នូវឈើទាំងឡាយ”; អថ៌ាន៑ ដីកយតិ > អថ៌ាំឞ៑ ដីកយតិ ឬ អថ៌ាំឞ្ដីកយតិ अर्थांष्टीकयति “(គេ) អធិប្បាយនូវសេចក្តី ឬ នូវប្រយោជន៍ទាំងឡាយ”; ឝត្រូន៑ តុទតិ > ឝត្រូំស៑ តុទតិ ឬ ឝត្រូំស្តុទតិ शत्रूंस्तुदति “(គេ) ចាក់នូវសត្រូវទាំងឡាយ” ។ល។

(៣៧) តួ ន៑ កាលបើមានព្យញ្ជនជាតាលុជៈដែលជា ឃោសវ័ត ឬតួ ឧស្ម័ន ឝ៑ នៅខាងចុង, នោះត្រូវផ្លាស់ជា ញ៑, ឯតួ ឝ៑ ខាងចុងត្រូវផ្លាស់ជា ឆ៑ (មើលលេខ ៣២ ត្រង់ ៣) ឧ. មន្ត្រាន៑ ជបតិ > មន្ត្រាញ៑ ជបតិ ឬ មន្ត្រាញ្ជបតិ मन्त्राञ्जपति “(គេ) សូត្រនូវមន្ត្រទាំងឡាយ”; ធម៌ាន៑ ជានាតិ > ធម៌ាញ៑ ជានាតិ ឬ ធម៌ាញ្ជានាតិ धर्माञ्जानाति “(គេ) ចេះ នូវធម៌ទាំងឡាយ”; ធម៌ាន៑ ឝាស្តិ > ធម៌ាញ៑ ឆាស្តិ ឬ ធម៌ាញ្ឆាស្តិ धर्माञ्छास्ति “(គ្រូ) ប្រដៅនូវច្បាប់ទាំងឡាយ”; តាន៑ ឝឝាន៑ អនុទ្រវតិ > តាញ្ឆឝាននុទ្រវតិ ताञ्छशाननुद्रवति “(គេ) ដេញតាម នូវទន្សាយទាំងឡាយ” ។ល។

(បើមាន ឧស្ម័ន ឯទៀតក្រៅពី ឝ៑ នៅខាងចុង នោះតួ ន៑ ត្រូវទុកឲ្យគង់នៅដដែល គេអាចបន្ថែម មូលព្យញ្ជន ជាអឃោស១តួ ដែល

មានស្ថានត្រូវគ្នានឹងឆ្នូនខាងចុង ភ្ជាប់មកនឹងតួ ន៑ ឧ. អស្វាន៑ ស្យតិ > អស្វាន្ត៑ ស្យតិ अश्वान् स्यति "(គេ) ចង នូវសេះទាំងឡាយ"; ពុទ្ធាន៑ ស្មរតិ > ពុទ្ធាន្ត៑ ស្មរតិ बुद्धान् स्मरति "(គេ) រលឹក នូវព្រះពុទ្ធទាំងឡាយ") ។

(៣៨) តួ ន៑ ឬ ម៑ កាលបើមាន ល៑ នៅខាងចុង, ត្រូវបន្ថែមតួ ល៑ ១ អំពីខាងមុខនៃតួ ន៑ ឬ ម៑ ឯតួ ន៑ នឹង ម៑ នោះបើតាមទម្លាប់ដែលតែងធ្វើមក គឺត្រូវធ្វើតួ ន៑ ជា អនុនាសិក ឬ ជា អនុស្វារ, តួ ម៑ ជា អនុស្វារ ឧ. ភោគាន៑ លភតិ > ភោគា៎ល្លភតិ भोगाँल्लभति ឬ ភោគាំល្លភតិ भोगांल्लभति "(គេ) បាន នូវភោគទាំងឡាយ"; តម៑ លាភម៑ > តំល្លាភម៑ ឬ តំ លាភម៑ तं लाभम् "នូវលាភនោះ" ។

(៣៩) តួ ម៑ ដែលត្រូវតែនៅដដែលមិនត្រូវផ្លាស់ទៅជាអ្វីនោះ បានតែនៅទីបំផុតបណ្ដាច់ម្ខាងឯង ឬមានស្រៈនៅខាងចុង ឧ. តម៑ អស្វម៑ > តមស្វម៑ तमश्वम् "នូវសេះនោះ"; តម៑ ឦស្វរម៑ > តមីស្វរម៑ तमीश्वरम् "នូវព្រះឥស្វរនោះ"; តម៑ ឫសិម៑ > តមឫសិម៑ तमृषिम् "នូវឫសីនោះ"; តម៑ ឯវ > តមេវ तमेव "នោះឯង" ។ល។

កាលបើមានព្យញ្ជនៈនៅខាងចុង ត៑ ម៑ ខាងដើមត្រូវធ្វើជា អនុស្វារ
១ តម៑ ក្សត្រិយម៑ > តំ ក្សត្រិយម៑ तं क्षत्रियम् "នូវក្សត្រិយ៍នោះ"; តម៑ គណម៑ > តំ គណម៑ तं गणम् "នូវពួកនោះ"; តម៑ ចន្ទ្រម៑ > តំ ចន្ទ្រម៑ तं चन्द्रम् "នូវព្រះចន្ទ្រនោះ"; តម៑ ឈសម៑ > តំ ឈសម៑ तं झषम् "នូវត្រីធំនោះ"; តម៑ ឌិម្ពម៑ > តំ ឌិម្ពម៑ तं डिम्बम् "នូវស៊ុតនោះ"; តម៑ តរុម៑ > តំ តរុម៑ तं तरुम् "នូវឈើនោះ"; តម៑ ធ្យានិកម៑ > តំ ធ្យានិកម៑ तं ध्यानिकम् "នូវយោគីអ្នកបានធ្យាននោះ"; តម៑ នីឌម៑ > តំ នីឌម៑ तं नीडम् "នូវសំបុកនោះ"; តម៑ បិតរម៑ > តំ បិតរម៑ तं पितरम् "នូវបិតានោះ"; តម៑ ពន្ធុម៑ > តំ ពន្ធុម៑ तं बन्धुम् "នូវផៅពង្សនោះ"; តម៑ រាជានម៑ > តំ រាជានម៑ तं राजानम् "នូវស្ដេចនោះ"; តម៑ លោកម៑ > តំ លោកម៑ तं लोकम् "នូវលោកនោះ" (មើលលេខ ៣៨); តម៑ វ្ឫក្សម៑ > តំ វ្ឫក្សម៑ तं वृक्षम् "នូវឈើនោះ"; តម៑ ឝឝាង្កម៑ > តំ ឝឝាង្កម៑ तं शशाङ्कम् "នូវព្រះចន្ទ្រនោះ"; តម៑ សិន្ធុម៑ > តំ សិន្ធុម៑ तं सिन्धुम् "នូវទន្លេនោះ"; តម៑ ហោតារម៑ > តំ ហោតារម៑ तं होतारम् "នូវព្រាហ្មណ៍អ្នកសូត្របូជានោះ" ។ល។

(ត៑ ម៑ ដែលមានរបៀបធ្វើដោយច្រើនដូចខាងលើនេះ ក៏ពិតមែនហើយ (ដោយវិធីផ្សេងៗ) ប៉ុន្តែគប្បីចូលចិត្តថា ត៑ ម៑ នេះ នៅមានវិធី

ផ្លាស់ប្ដូរផ្សេងៗទៅទៀត គឺថាកាលណាមានព្យញ្ជនជាកណ្ឋ្យ-វគ្គ, តាល-វ្យ-វគ្គ, មូធន្យ-វគ្គ, ទន្ត្យ-វគ្គ, ឱឞ្ឋ្យ-វគ្គ ណាមួយនៅខាងចុង, គួម៌ ត្រូវផ្លាស់ជា នាសិក្យ គឺជាព្យញ្ជនទីបំផុតនៃវគ្គនោះៗ ។. តម៌ ក្សត្រិយម៌ > តង្ក្សត្រិយម៌ तङ्क्षत्रियम्; តម៌ គណម៌ > តង្គណម៌ तङ्गणम्; តម៌ ចន្ទ្រម៌ > តញ្ចន្ទ្រម៌ तञ्चन्द्रम्; តម៌ ឌិម្ពម៌ > តណ្ឌិម្ពម៌ तण्डिम्बम्; តម៌ តរុម៌ > តន្តរុម៌ तन्तरुम्; តម៌ បិតរម៌ > តម្បិតរម៌ तम्पितरम् ។ល។

គួម៌ ដែលផ្លាស់បានតែជាអនុស្វារម្យ៉ាងនោះ ចំពោះតែមានព្យញ្ជនជាអធិស្វរ ហើយនឹង ឧម្ម័ន នៅខាងចុង ដូចជា សំម៌ បុព្វបទ ដែលភ្ជាប់ចំពោះនឹងរូបសព្ទទាំងឡាយផ្សេងៗ: សំយម संयम, សំរក្សណ संरक्षण, សំលាប संलाप, សំវត្សរ संवत्सर, សំឝយ संशय, សំសារ संसार, សំហារ संहार ។ល។ បើព្យញ្ជនខាងចុងក្រៅពីអធិស្វរនឹងឧម្ម័ន, គួម៌ គួរផ្លាស់ឲ្យសមគួរដល់ព្យញ្ជនក្នុងវគ្គនោះៗ ដូចសព្ទទាំងឡាយ គឺ សំករ, សំជយ, សំធិ, សំពន្ធ ។ល។ អាចផ្លាស់បានទៅជា សង្ករ सङ्कर, សញ្ជយ सञ्जय, សន្ធិ सन्धि, សម្ពន្ធ सम्बन्ध ។ល។

ប៉ែកព្យញ្ជនអវគ៌ ស៑ និង រ៑

(៤០) តួ ស៑ និងតួ រ៑, ឥតមានប្លែកអំពីគ្នាទេ, កាលបើនៅទីបំផុតបទស្អស់ គឺថាមិនមានស្រៈ ឬ ព្យញ្ជនទៅខាងចុងទេ, ត្រូវផ្លាស់ជាវិសគ៌ (មើលលេខ ១៣): ១. អគ្នស៑ តរតិ ឬ តរត្យគ្នះ तरत्यग्नः "សេះលោតឆ្លង"; អគ្និស៑ តបតិ ឬ តបត្យគ្និះ तपत्यग्निः "ភ្លើងឡើងក្ដៅ"; អគ្នេស៑ តរតេ ឬ តរត្យគ្នេះ तरत्यग्नेः "(គេ) ឆ្លងដោយសារសេះទាំងឡាយ" ។ ២. បុនរ៑ ឯតិ ឬ ឯតិ បុនះ एति पुनः "(គេ) មកទៀត ឬ មកវិញ"; បិតុរ៑ ធនម៑ ឬ ធនំ បិតុះ धनं पितुः "ទ្រព្យរបស់បិតា"; អាហុរ៑ ឫឞយះ ឬ ឫឞយ អាហុះ ऋषय आहुः "ឫស៑ីទាំងឡាយ ពោលហើយ" ។

(៤១) តួ ស៑ នៅទីបំផុតនៃសព្ទ, កាលបើមានព្យញ្ជនជា ទន្ត អឃោស នៅខាងចុង, ត្រូវទុកឲ្យនៅជាប្រក្រតីដដែល ព្រោះជាព្យញ្ជនមានស្ថានត្រូវគ្នា ។. អគ្នស៑ តរតិ > អគ្នស្តរតិ अग्नस्तरति "សេះឆ្លងទៅ"; អគ្និស៑ តបតិ > អគ្និស្តបតិ अग्निस्तपति "ភ្លើងឡើងក្ដៅ"; អគ្នេស៑ តរតេ > អគ្នេស្តរតេ अग्नेस्तरते "(គេ) ឆ្លង ដោយសារសេះទាំងឡាយ" ។ល។

កាលបើមានព្យញ្ជនអឃោសឯទៀតនៅខាងចុង, ត្រូវផ្លាស់ដូច្នេះ:

១ បើមានព្យញ្ជនក្នុងវគ្គជា តាលវ្យ ឬ មូធន្យ ជាអឃោស នៅខាងចុង, នោះតួ ស៑ ខាងដើមត្រូវផ្លាស់ជា ឝ៑ ឬ ឞ៑ តាមសមគួរដល់ស្ថានរបស់ព្យញ្ជនខាងចុង ឧ. អស្វស៑ ចរតិ > អស្វឝ៑ ចរតិ ឬ អស្វឝ្ចរតិ अश्वश्चरति "សេះដើរ"; ឫសិស៑ ដីកយតិ > ឫសិឞ៑ ដីកយតិ ឬ ឫ-សិឞ្ដីកយតិ ऋषिष्टीकयति "ឫសី ពោលអធិប្បាយ" ។ល។

២ បើមានព្យញ្ជនក្នុងវគ្គជា កណ្ឋ្យ ឬ ឱឞ្ឋ្យ ជាអឃោស នៅខាងចុង, នោះតួ ស៑ ខាងដើម ត្រូវផ្លាស់ជា វិសគ៌ (មើលលេខ ១៣) ឧ. បុរុសស៑ ករោតិ > បុរុសះ ករោតិ पुरुषः करोति "បុរស ធ្វើ (នូវការ-ងារ)"; អស្វស៑ ខាទតិ > អស្វះ ខាទតិ अश्वः खादति "សេះស៊ី នូវស្មៅ.)"; អគ្និស៑ បតតិ > អគ្និះ បតតិ अग्निः पतति "ភ្លើងធ្លាក់ចុះ" ។ល។

៣. បើមានព្យញ្ជនជាឧស្ម័ន ឝ៑, ឞ៑, ស៑, ទាំងបីតួនេះណាមួយ នៅខាងចុង, នោះតួ ស៑ ខាងដើម ត្រូវផ្លាស់ជា វិសគ៌. ឧ. ទេវស៑ ឝិវស៑ សគណស៑ > ទេវះ ឝិវះ សគណះ देवः शिवः सगणः "ទេវតាឈ្មោះឝិវ ព្រមទាំងគណះ"; ទេវាស៑ ឞដ៑ > ទេវាះ ឞដ៑ देवाः षट्

“ទេវតាទាំងឡាយ ៦ នាក់”; អស្សាស៊ិ មុច្ចន្តេ > អស្សាះ មុច្ចន្តេ
អស្សាៈ មុច្ចន្តេ “សេះទាំងឡាយ ដែលគេលែង” ។ ល ។

(៤២) កាលណាតួ ស៊ិ នៅទីបំផុតនៃសព្ទ មានឃោសវ័តនៅខាងចុង, ត្រូវសំដែងអំពីតួ ស៊ិ នោះឯង ដែលមានអក្សរបន្ទាប់ខាងដើមជាស្រៈ អ ឬ អា ឬ ជាស្រៈឯទៀត ដូចជា អស៊ិ, អាស៊ិ, ឥស៊ិ, ឦស៊ិ, ឧស៊ិ, ឩស៊ិ, ឯស៊ិ, ឱស៊ិ, ឳស៊ិ,

១. អស៊ិ នៅទីបំផុតនៃសព្ទមួយ, កាលបើមានឃោសវ័តនៅខាងចុង, ត្រូវផ្លាស់ទៅជា ឱ ។ ឧ. អស្សស៊ិ ធាវតិ > អស្សោ ធាវតិ អស្សោ ធាវតិ “សេះបោល”; បិតរស៊ិ ម្ឫតាស៊ិ > បិតរោ ម្ឫតាះ បិតរោ មតាៈ “បិតាទាំងឡាយ ស្លាប់បង់ហើយ”; រោគស៊ិ រុជតិ > រោគោ រុជតិ រោគោ រុជតិ “រោគ ចាក់ដោត” ។ ល ។ (មើលខាងដើមត្រង់លេខ ២៤-២៥ អំពីស្រៈសន្ធិ ដែលមានសំដែងពីឃោសវ័តខាងចុងជាស្រៈ) ។

២. អា សិ នៅទីបំផុតនៃសព្ទមួយ ៗ, កាលបើមានយោបវ័តនៅខាងចុង, ត្រូវលុប សិ ចេញ ទុកឲ្យនៅតែតួ អា, បើយោបវ័តខាងចុងនោះជាស្រៈ, តួ អា ខាងដើម ត្រូវទុកឲ្យដាច់ពីគ្នា មិនត្រូវបង្រួមបូលជាមួយគ្នាឡើយ ។. អស្សាសិ ធាវន្តិ > អស្សា ធាវន្តិ អឝ្វា ធាវន្តិ "សេះទាំងឡាយ បោល"; ភូតាសិ រុក្ខាសិ > ភូតា រុក្ខាះ ភូតា វ្ឫក្ឞាះ "ឈើទាំងឡាយ ឆាប់ហើយ" ។ល។ អស្សាសិ អទន្តិ > អស្សា អទន្តិ អឝ្វា អទន្តិ "សេះទាំងឡាយ ស៊ី (នូវស្មៅ)"; ជនាសិ អាហុសិ > ជនា អាហុះ ជនា អាហុះ "ជនទាំងឡាយ ពោលហើយ"; អស្សាសិ បុច្ឆន្តិ > អស្សា បុច្ឆន្តិ អឝ្វា ឫច្ឆន្តិ "សេះទាំងឡាយ ដើរទៅ" ។ល។

៣. តួ សិ នៅទីបំផុតដែលមានព្យាង្គខាងដើមជាស្រៈដទៃក្រៅពី អ, អា ដូចយ៉ាង ឥសិ, ឧសិ ជាដើម, កាលបើមានយោបវ័តនៅខាងចុង, ត្រូវផ្លាស់ជា រ៑ ។. អគ្គិសិ ឧបតិ > អគ្គិរោបតិ អគ្និរោបតិ "ភ្លើង ឆេះ"; អគ្គិសិ ទហតិ > អគ្គិទ៌ហតិ អគ្និទ៌ហតិ "ភ្លើង ឆេះ"; ស្ត្រីសិ នយតិ > ស្ត្រីន៌យតិ ស្ត្រីន៌យតិ "គេ នាំទៅនូវស្ត្រីទាំងឡាយ"; សត្រុសិ អាគច្ឆតិ > សត្រុរាគច្ឆតិ ឝត្រុរាគច្ឆតិ

“សត្រូវ មក”; វធូស៑ គច្ឆតិ > វធូគ៌ច្ឆតិ वधूर्गच्छति “ស្រី មានគូស្រករ ដើរទៅ”; ឫសេស៑ ធម៌ោ អស្តិ > ឫសេធ៌ម្មោ’ ស្តិ ऋषेर्धर्मोऽस्ति “ធម៌របស់ឫសី មាន”; អឝ្វៃស៑ គច្ឆតិ > អឝ្វៃគ៌ច្ឆតិ अश्वैर्गच्छति “(គេ) ទៅ ដោយសេះទាំងឡាយ”; គោស៑ ឩធស៑ > គោរូធះ गोरूधः “ដោះនៃមេគោ”; គោស៑ ទុហ្យតេ > គោទ៌ុហ្យតេ गोर्दुह्यते “មេគោដែលគេរូត (ទឹកដោះ)” ។ល។

បើយោបរ័តខាងចុងជាតួ រ៑, នោះតួ រ៑ ខាងដើមត្រូវលុបចោលចេញ ហើយត្រូវធ្វើស្រៈខាងដើមដែលជា ហ្រស្វ ឲ្យទៅជា ទីឃ ទៀត លែងតែស្រៈខាងដើមជា ទីឃ ស្រាប់ ឬ ជា ទ្វិមាត្រាស្វរ ឧ. មុនិរ៑ រោចតិ > មុនី រោចតិ मुनी रोचति “អ្នកប្រាជ្ញ រុងរឿង”; អគ្និរ៑ រោហតិ > អគ្នី រោហតិ अग्नी रोहति “ភ្លើង ឆាបឆេះឡើង”; ស្ត្រីរ៑ រក្សតិ > ស្ត្រី រក្សតិ स्त्री रक्षति “(គេ) រក្សា នូវស្ត្រីទាំងឡាយ”; បិតុរ៑ រថស៑ > បិតូ រថះ पितू रथः “រថ របស់បិតា”; វធូស៑ រោទិតិ > វធូ រោទិតិ वधू रोदिति “ស្ត្រីមានគូស្រករ យំ”; មុនេរ៑ រោចនម៑ > មុនេ រោចនម៑ मुने रोचनम् “អ្នកប្រាជ្ញមានសេចក្ដីរុងរឿង” ។ល។

(៤៣) តួ រ៍ នៅទីបំផុតនៃសព្ទ ដែលត្រូវនៅតែជា រ៍ ដ-ដែលនោះ បានតែមានស្រៈ ឬ ព្យញ្ជនៈឃោសនៅខាងចុង (មើលលេខ ៤០) ។ ឧ. បុនរ៍ ឯតិ > បុនរេតិ पुनरेति "(គេ) មកទៀត"; បិតុរ៍ ឧទ្យានម៍ > បិតុរុទ្យានម៍ पितुरुद्यानम् "ឧទ្យាន របស់បិតា"; បុនរ៍ ភរតិ > បុនភ៌រតិ पुनर्भरति "(គេ) នាំទៅទៀត" ។ល។ ក្រៅពីនោះ តួ រ៍ ត្រូវធ្វើដូចជាតួ ស៍ ដែលជាទីបំផុតនៃសព្ទដែរៈ

១ បើមានព្យញ្ជនអឃោស ជា តាលវ្យ, មូទ្ធន្យ ឬ ទន្ត្យ ណាមួយនៅខាងចុង, តួ រ ខាងដើម ត្រូវផ្លាស់ជា ឧម្ម័ន ឝ៍, ឞ៍, ឬ ស៍ ណាមួយ ឲ្យត្រូវគ្នានឹងស្ថានរបស់ព្យញ្ជនអឃោសខាងចុង; បើមានព្យញ្ជនអឃោស ជាកណ្ឋ្យ, ឱដ្ឋ្យ ឬជា ឧម្ម័នទាំង ៣ តួ ណាមួយនៅខាងចុង, តួ រ៍ ខាងដើម ត្រូវផ្លាស់ជា វិសគ៌ (មើលលេខ ៤១): បុនរ៍ ចរតិ > បុនឝ្ចរតិ पुनश्चरति; បុនរ៍ ដីកយតិ > បុនឞ្ដីកយតិ पुनष्टीकयति; បុនរ៍ តរតិ > បុនស្តរតិ पुनस्तरति ។ល។ បុនរ៍ ខាទតិ > បុនះ ខាទតិ पुनः खादति; បុនរ៍ បតតិ > បុនះ បតតិ पुनः पतति; បុនរ៍ ឝ្ឫណោតិ > បុនះ ឝ្ឫណោតិ पुनः शृणोति "(គេ) ស្តាប់ទៀត"; បុនរ៍ ស្ឫជ្យតេ > បុនះ ស្ឫជ្យតេ पुनः सृज्यते ។ល។

២. បើមានតួ រ៑ ទៅខាងចុង, ត្រូវធ្វើដូចវិធីខាងដើម (មើលលេខ ៤២ ត្រង់សេចក្ដីខាងចុង): បិតុរ៑ រហស្យម៑ > បិតូ រហស្យម៑ “पितू रहस्यम् “ការសម្ងាត់របស់បិតា”; ប្រាតរ៑ រោហតិ អាទិត្យស៑ > ប្រាតា រោហត្យាទិត្យះ प्राता रोहत्यादित्यः “ព្រះអាទិត្យរះឡើងអំពីព្រឹក” ។ល។

(ក្នុងវ្យញ្ជនសន្ធិនេះ គ្រូបង្រៀនគប្បីតែងធ្វើជាប្រយោគខ្លីៗ ចំនួន ២ សព្ទ គឺនាមសព្ទ ១ កិរិយាសព្ទ ១ ឬ ៣ សព្ទក៏បាន ឲ្យប្លែកអំពីឧទាហរណ៍ក្នុងខាងលើ ដាក់ឲ្យសិស្សរៀនផ្លាស់វ្យញ្ជន ទឹងគ្នា ។ គប្បីធ្វើរឿយៗ ដរាបដល់សិស្សចូលចិត្តស៊ប់ អាចផ្លាស់ប្ដូរទឹងតដោយត្រឹមត្រូវខ្លួនឯងបាន ។

វិធីដែលតែងជាប្រយោគខ្លីៗ នោះ មិនចាំបាច់ធ្វើឲ្យមានសេចក្ដីតគ្នាជាលំដាប់ហូរហែពីប្រយោគ ១ ទៅ ១ ទេ ធ្វើឲ្យកើតតែជាប្រយោគៗ ឡើង សេចក្ដីផ្សេងពីគ្នាដូចម្ដេចក៏បាន) ។

អន្តរសន្ធិ

(៤៤) វិធីធ្វើក្នុង ពាក្យសន្ធិ ខាងដើម ដូចគ្នានឹង អន្តរសន្ធិនេះដែរ វៀរលែងតែត្រង់វិធីធ្វើ ២-៣ កន្លែងនេះចេញ គឺ ទ្វិមាត្រាសូរ ឯ, ឰ, ឱ, ឳ កាលណាបើមានប្រត្យយ ដែលមានអក្សរតួដើមជាសូរ

ឬជាតួ យ៑, នោះត្រូវយក ឯ ធ្វើជា អយ៑. ឰ ជា អាយ៑, ឱ ជា អវ៑, ឳ ជា អាវ៑ ។ ឧ. នេ + អន > នយន नयन; នៃ + អក > នាយក नायक; ភោ + អតិ > ភវតិ भवति; ភោ + យ > ភវ្យ भव्य, នៅ + អម៑ > នាវម៑ नावम् ។

(៤៨) ព្យញ្ជនទាំងឡាយដែលជាទីបំផុតនៃធាតុ, កាលណាបើមាន ប្រត្យយ ឬ វិភក្តិ ដែលមានអក្សរតួដើមជា ស្វរ, ជា នាសិក្យ ឬជា អឌ្ឍស្វរ នៅខាងចុង, នោះត្រូវទុកឲ្យនៅដូចដែលមិនត្រូវផ្លាស់ឡើយ; បើ ខាងចុងនោះជាព្យញ្ជនឯទៀតក្រៅពីព្យញ្ជនដែលបានពោលហើយ, ត្រូវ ធ្វើដូចវិធីក្នុង ពាក្យសន្ធិ ។ ឧ. ធាតុ អទ៑ "ស៊ី" : អទ៑ + អនីយ > អទនីយ अदनीय; អទ៑ + មិ > អទ្មិ अद्मि; អទ៑ + យ + តេ > អទ្យតេ अद्यते (ប៉ុន្តែត្រង់ អទ៑ + សិ > អត្សិ अत्सि; អទ៑ + តិ > អត្តិ अत्ति); ធាតុ ស្វប៑ "ដេកលក់" : ស្វប៑ + ឥ + តិ > ស្វបិតិ स्वपिति ស្វប៑ + ន > ស្វប្ន स्वप्न; ស្វប៑ + យ + តេ > ស្វាប្យតេ स्वाप्यते; ធាតុ វច៑ "ពោល" : វច៑ + អន > វចន वचन; វច៑ + មិ > វច្មិ, वच्मि; វច៑ + យ > វាច្យ वाच्य (ប៉ុន្តែត្រង់ វច៑ + សិ > វក្សិ वक्षि; វច៑ + តិ > វក្តិ वक्ति មើលលេខ ៤៦ ត្រង់ ១), វៀរលែងតែ តួ ទ៑ ដែលជាទីបំផុតនៃធាតុ, កាលណាបើមានប្រត្យយ ធ៑ នៅខាងចុង

ត្រូវផ្លាស់ ទ៑ ជា ន៑ ។ ធាតុ ឆិទ៑ "កាត់, ដាច់": ឆិទ៑ + ន > ឆិន្ន ឆិន្ន "ដែលដាច់ហើយ"; ធាតុ ភិទ៑ "ទំលាយ, ធ្លាយ": ភិទ៑ + ន > ភិន្ន ភិន្ន "ដែលធ្លាយហើយ" ។

[២៦] ព្យញ្ជនៈជា តាលវ្យ អឃោស ឬ ឃោសវ័ត, កាលណាបើមាន ស្វរ, អធិស្វរ ឬ ព្យញ្ជនៈជា នាសិក្យ នៅខាងចុង, ត្រូវទុកឲ្យនៅដូចដែល (មើលលេខ ២៥); ប៉ុន្តែបើមានព្យញ្ជនៈជា សំស្សតិ ឬជា ទន្ត្យ នៅខាងចុង, នោះត្រូវផ្លាស់ជា កណ្ឋ្យ ឬជា មូធន្យ ជា អឃោស ឬ ឃោសវ័ត តាមសភាពនៃព្យញ្ជនៈដែលភ្ជាប់តមកពីខាងមុខ:

១. តួ ច៑ ត្រូវផ្លាស់ជា ក៑ ឬ គ៑ ។ ធាតុ វច៑ "ពោល": វច៑ + តិ > វក្តិ វក្តិ "(គេ) ពោល"; វច៑ + សិ > វក្សិ វក្សិ "(ឯង) ពោល"; វច៑ + ធិ > វគ្ធិ វគ្ធិ "(ឯង) ចូរពោល" ។

២. តួ ឝ៑ ត្រូវផ្លាស់ជា ក៑ ចំពោះតែមានតួ ស៑ នៅខាងចុង, កាលណាបើមានព្យញ្ជនៈឯទៀតនៅខាងចុង ត្រូវផ្លាស់ជា ឞ៑ ។ ធាតុ វិឝ៑ "ចូល": វិឝ៑ + ស្យតិ > វេក៑ ស្យតិ > វេក្ស្យតិ វេក្ស្យតិ "(គេ) នឹងចូលទៅ" វិឝ៑ + ត > វិឞ៑ ដ > វិឞ្ដ វិឞ្ដ "(គេ) ចូលទៅហើយ"; ទឝ៑ ឬ ទ្ឫឝ៑ "ឃើញ" + ត > ទ្ឫឞ៑ ដ > ទ្ឫឞ្ដ ទ្ឫឞ្ដ "ដែល (គេ) ឃើញហើយ" ។

៣. តួ ឞ̄ ត្រូវធ្វើដូចជាតួ ប̄ ទឹង ក្ល̄ ដែរ ឧ. ធាតុ វឝ̄ "ផ្លែក" + ត > វក្ត वृक्ण "ដែល (គេ) ផ្លែកហើយ"; រាឞ̄ "សោយរាជ្យ" + ត្រ > រាឞ̄ ត្រ > រាឞ្ត្រ राष्ट्र "ដែន" ។

(៤៧) តួ ហ̄ កាលបើមាន ស̄ នៅខាងចុង, ត្រូវផ្លាស់ធ្វើជា ក̄ ហើយតួឥឋិលខាងដើម ត្រូវត្រឡប់ធ្វើជាធ្វនិត. ឧ. ធាតុ ទុហ̄ "រូត" + ស្យតិ > ធោក̄ ឞ្យតិ > ធោក្ឞ្យតិ धोक्ष्यति "(គេ) ទឹងរូត" ។

ម្យ៉ាងទៀត តួ ហ̄ បើមាន ត̄ នៅខាងចុង, ត្រូវធ្វើដោយវិធី ២ យ៉ាង:

១ ហ̄ ត្រូវធ្វើជា ឃ̄ ហើយត្រូវផ្លាស់ ត̄ ជា ធ̄ ឧ. ធាតុ ទុហ̄ + ត > ទុឃ̄ ធ > ទុគ្ធ दुग्ध.

២. ហ̄ ត្រូវលុបចេញ ហើយធ្វើស្រៈបន្ទាប់ខាងដើមដែលជា ហ្រស្វ ឲ្យជា ទីឃ ហើយត្រូវផ្លាស់ ត̄ ទន្ត្យ ជា ឍ̄ មុទ្ធន្យ ឧ. ធាតុ លិហ̄ "លិត" + ត > លីឍ लीढ "លិតហើយ"; លិហ̄ + តុម̄ > លេឍុម̄ लेढुम् "ដើម្បីលិត", (អ ធ្វើជា ឯ); វហ̄ "នាំទៅ" + តុម̄ > វោឍុម̄ वोढुम् "ដើម្បីនាំទៅ" (អ ធ្វើជា ឱ) ។

(៤៨) ឝ̄, ឞ̄ អឃោស ជាអក្សរតួដើមរបស់ ប្រត្យយ ទឹង វិភត្តិទាំងឡាយ, កាលបើមានវ្យញ្ជនជា ធ្វនិតឃោសវ័ត នៅខាងដើម, ត្រូវផ្លាស់ទៅជា ធ្វនិតឃោសវ័ត ឲ្យត្រូវតាមស្ថានរបស់ខ្លួនដើម ហើយត្រូវ

ផ្លាស់ព្យញ្ជនខាងដើមដែលជាធនិតឃោសតែ ឲ្យទៅជាសិថិលឃោសតែវិញ ឧ. ធាតុ លភ៑ "បាន" + ត > លទ្ធ laddha "ដែល (គេ) បានហើយ"; លភ៑ + ត្វា > លទ្ធ្វា laddhvā "បានហើយ"; ពុធ៑ "ភ្ញាក់, ត្រាស់ដឹង" + ត > ពុទ្ធ buddha "ត្រាស់ដឹងហើយ"; ពុធ៑ + ត្វា > ពុទ្ធ្វា buddhvā "ត្រាស់ដឹងហើយ"; រុធ៑ "ឃាត់" + ត > រុទ្ធ ruddha "ឃាត់ហើយ"; រុធ៑ + តុំ > រោទ្ធុំ roddhum "ដើម្បីឃាត់" ។ល។

(៤៩) ព្យញ្ជនជា ឧស្ម មូធ៌ន្យ ឞ៑ កាលបើមានព្យញ្ជនជាទន្ត្យ អឃោសភ្ជាប់មកពីខាងមុខ, ត្រូវធ្វើឲ្យទៅជាមូធ៌ន្យដូចគ្នា ឧ. ធាតុ ឥឞ៑ "ប្រាថ្នា" + ត > ឥឞ្ដ iṣṭa; ទ្វិឞ៑ "ស្អប់" + ត > ទ្វិឞ្ដ dviṣṭa; ទ្វិឞ៑ + តុំ > ទ្វេឞ្ដុំ dveṣṭum ។ល។

១. បើមាន ធ៑ នៅខាងចុង, តួ ឞ៑ ខាងដើម ត្រូវផ្លាស់ជា ឌ ហើយតួ ធ៑ ខាងចុង ត្រូវផ្លាស់ជា ឍ ឧ. ទ្វិឞ៑ + ធិ > ទ្វិឌ ឍិ > ទ្វិឌ្ឍិ dviḍḍhi

២. បើមាន ស៑ នៅខាងចុង, តួ ឞ៑ ខាងដើម ត្រូវផ្លាស់ជា ក៑ ហើយតួ ស៑ ខាងចុងត្រូវផ្លាស់ជា ឞ៑ (មើលលេខ៥០) ឧ. ទ្វិឞ៑ + ស្យតិ > ទ្វេក៑ ឞ្យតិ > ទ្វេក្ឞ្យតិ dvekṣyati "(គេ) នឹងស្អប់" ។

(៥០) ព្យញ្ជនៈជាឧច្ចទន្ត្យ ស៑ កាលបើមានស្រៈឯទៀតក្រៅពី អ អា នៅភ្ជាប់ខាងដើម ឬ មាន ក៑ នឹង រ៑ នៅភ្ជាប់ខាងដើម, ឬ ដម្រួតពីខាងលើ, ត្រូវផ្លាស់ទៅជា ឞ៑ ឧ. ហវិស៑ "កិរិយាបូជា" ត្ឫតី-យាឯកវចន ហវិឞា ខ្វិយា, ពហុវចន ហវិឞ៑ ខ្វិយស្ ។ ល ។ ធាតុ ស្វប៑ "ដេកលក់" ប្រកបដោយ ស៑ុ អក្សរខាងដើម ធ្វើជា សុ-ប្ត សុ-ឞ្វាប "(គេ) ដេកលក់ហើយ"; បិត្ឫ + សុ > បិត្ឫឞុ បិតូឞុ "ក្នុងបិតាទាំងឡាយ"; វិត៑ "ផនពូជវែក" + សុ > វិក្ឞុ វិត្ឞុ; ធាតុ ករ៑ "ធ្វើ" + សម៑ > អកាឞ៌ម៑ អកាឞ៌ម៑ "(ខ្ញុំ) បាន ធ្វើហើយ"; ធាតុ ស្ថា "ស្ថិតនៅ" ប្រកបដោយ តិ៑ អក្សរខាង ដើម. ធ្វើជា តិឞ្ឋតិ តិឞ្ឋតិ "គេ ស្ថិតនៅ" ។ ល ។

ប៉ុន្តែតួ ស៑ នេះ, កាលបើមាន រ៑ នៅជាបន្ទាប់ខាងចុង ឬ នៅពីខាងក្រោម, ត្រូវទុកឲ្យនៅដដែល ។. ឧស្រ ឧស្រ "ក្រហម"; តិស្រស៑ តិស្រស៑ "បី" ។

(៥១) តួ ន មិនចាំបាច់មាន ក៑ នឹង រ៑ នៅខាងចុងទេ ពោះ បើនៅខាងដើម ក៏គង់ត្រូវផ្លាស់ទៅជា ណ ដែរ ។. ធាតុ យាច៑ "សូម"

+ នា > យាចិ ញា > យាច្ញា याच्ञा “កិរិយាសូម” ; ធាតុ យជិ “បូជា” + ន > យជិ ញ > យជ្ញ यज्ञ “កិរិយាបូជា” ។

(៥២) តួ ម៑ នឹង ន៑ កាលបើមានព្យញ្ជនជា ឧស្ម័ន ណាមួយនៅខាងចុង, ត្រូវផ្លាស់ជា អនុស្វារ. ឧ. ធាតុ រមិ “ត្រេកអរ” + ស្យ + តេ > រំស្យតេ रंस्यते “(គេ) នឹងត្រេកអរ”; ធាតុ ហនិ “បៀតបៀន, សម្លាប់” + សិ > ហំសិ हंसि “(ឯង) បៀតបៀន ឬសម្លាប់” ។ល។

(៥៣) ក្នុងរូបសព្ទមួយ ៗ បើមានព្យញ្ជននាសិក្យទន្ត្យ ន៑ នៅខាងចុង ហើយមានស្វរ ឫ, ឬ ឬអធិស្វរ រ៑ ឬឧស្ម័ន ឞ៑ នៅខាងដើម, ត្រូវផ្លាស់ ន៑ ជា ណ៑ ឧ. ករ៑ + អន > ករណ करण “កិរិយាធ្វើ”; កឞ៌ + អន > កឞ៌ណ कर्षण “កិរិយាភ្ជួរ”; ភូឞ៑ + អន > ភូឞណ भूषण “កិរិយាប្រដាប់”; តប៌ + អន > តប៌ណ तर्पण “កិរិយាធ្វើឲ្យឆ្អែត”; បិតរ៑ ឬ បិតឫ “បិតា” + នាម៑ > បិតឫណាម៑ पितृणाम् “នៃបិតាទាំងឡាយ” ។ល។

តួ ន នេះ បើទុកជាមាន ឫ, ឬ, រ ឬ ឞ ណាមួយនៅខាងដើម ក៏ដោយ គង់មិនត្រូវផ្លាស់ទៅជា ណ ទេ ត្រូវទុកឲ្យនៅជាតួ ន ដដែលនោះ ដោយហេតុដូចមានខាងក្រោយនេះ:

១. តួ ន ដែលនៅទីបំផុតបណ្ដាច់នៃរូបសព្ទមួយ ជា មូគិព្យញ្ជន ដែលគ្រាន់តែជាតួប្រកប, នោះមិនត្រូវផ្លាស់ប្ដូរឲ្យទៅជាអ្វីឡើយ ឧ. បិតូន៑ पितॄन् "នូវបិតាទាំងឡាយ"; ឃោឞន៑ घोषान् "នូវសំឡេងគឹកកងទាំងឡាយ"; អរីន៑ अरीन् "នូវសត្រូវទាំងឡាយ" ។ល។

២. ន ដែលជម្រួតពីលើ ត, ថ, ទ, ធ, ក៏មិនត្រូវផ្លាស់ជា ណ ឡើយ ឧ. ប្រ. + អន្ត > ប្រាន្ត प्रान्त, "ទីបំផុត, ក្បែរ"; គ្រន្ថ ग्रन्थ "កិរិយាចង, ដោតក្រង"; រន្ធន रन्धन "សេចក្ដីវិនាស, ការបំផ្លាញ" ។ល។

៣. កាលបើមានព្យញ្ជនជាតាលព្យ ច, ឆ, ជ, ឈ, ញ, ឝ ឬជា មូធន្យ ដ, ឋ, ឌ, ឍ, ណ, (លើកតែតួ ឞ ១ ចេញ) ឬជាទន្ត្យ ត, ថ, ទ, ធ, ន, ស, ល ព្យញ្ជនទាំង

នេះណាមួយ នៅក្នុងចន្លោះនៃព្យញ្ជនមូធន្យ ឫ, ឬ, រ, ឞ ហើយ ទីងគួ ន នោះគួ ណ ត្រូវទុកឲ្យនៅដដែល ។. កជានមី ក្ឞោភណ “ឲ្យស្តេច”, វេទិ វេទនា “យប់”, រតនា រត្នា “ខ្សែក្រវាត់”; ទុំប្ដូន ឋិតេន “ដោយអំពើដែលគេស្អប់ហើយ”; កុមណោន ក្ឞុភណេន “ដោយគ្រឿងប្រដាប់”; កត៌ + អន > កត៌ន ក្ឞតេន “កិរិយាកាត់”-វត្ត រត្ន “កែវ”; រសេន រសេន “ដោយសេ”; រថេន រថេន “ដោយរថ” ។ល។

(ក្នុងអន្តរសន្ធិនេះ គ្រូបង្រៀនគប្បីដកស្រង់យកសព្ទដែលប្លែក ៗ ពីសព្ទដែលជាក់ជា ឧទាហរណ៍ក្នុងខាងលើនេះ មកដាក់ជាឧទាហរណ៍ បង្ហាត់ឲ្យសិស្សរៀនធ្វើរឿយ ៗ ដរាបដល់សិស្សបានចូលចិត្តស៊ប់អាចផ្លាស់ប្តូរអក្សរដោយខ្លួនឯងផងចុះ) ។

សន្ធិវិធី ចប់ដោយសង្ខេប ។

សិលាចារឹកនគរវត្ត

នឹង

បទានុក្រម

លេខ ៣៧

No 39 (B)

(១) នៃះគីពោះត្រីពីត្វសុប្ចរិត្វសាទ្វាំមហាវីបុលអាតុល អត្តិវេកឯករ (២) គតាប្រមោជជោតិបង្គុប្ចូរត្ត្រិឆពិន្ទអាបិន្តិណិ បិតិមនោជពៃពោជសុ (៣) គន្ទរបវរសរសោម្មនស្យាភិលង្កត្តរិ កសិត្តសោត្តរបវរបុទុំម្ន (៤) ភាប្រកាសៃសុម្បៃសុមុហុត្តម ហោត្តុំសិម្មន្វអសខារិកសុប្ចរិ (៥) តរាប្ទាសត្យាអទុស្នាណ ប្រនិជាន្ទស្បៃឱកញ្ញាសេនាបរទេស្ស ន្វជុំ (៦) ទាវគ្រិកញ្ញកេ សរមានបំត្រកាតតំម្វាសាទ្វាំប្រាប្ថាព្រម្មនឹងគ្នាលា (ប្រ) (៧) ពន្ធបេិញប្លូសយោ៉កផលអន្ទីសងតំម្រងសុមាត្តៀឱ្យខ្មាតសង្វា (ត) (៨) សាងព្រះមាស ២ អង្គ ផ្គងយោកសំម្ពត៌មានតំម្លៃប្រព្យៃ កាតជាព្យ (៩) តាន ២ ហើយហ្យប្រាកឲ្យជាទានតស្យកំម្រតែង សង្សដោងបីញ្ចឹង (១០) ៧ នោះម្ដោង លុះធ្វើបុន្យងក្រោយ្យ សោតបុះព្រះមាស្សអង្គ ១ ព្រះ (១១) ប្រាកអង្គ ១ បំម្ឈស្ស ទុំ ៥ អ្នកឲ្យវ៉ិបជាព្រៃ្យអ៊្យត្តបីបិរ (១២) ពាលល្បឿ ហ្បែក្រាត ព្យុំតាន ១ ទង ១ លើកកូនឲ្យជាទានៈ (១៣) លោះត៌ម្ល៉ង

៥ ឡេវខានព្រហ្ម ២ ប្រាកស្នាខានជំញួង ៥ ជាសុរេប្ចូរ (១៤) ហាង លុះទ្រង់ព្រះកួណ្ណាឡេយស្បស្លក្កតាហ្លៀងជាព្រះឃ្លាងនោះ បួ (១៥) ស្ប ២ តួង បុះព្រះមាសស្បអង្គ ២ ព្រះប្រាកអង្គ ២ ព្យែតាន ១ ទង ១ (១៦) ឆ្លងជាសុវ្បេប្ចូ នែះកាលជាព្រះ ឃ្លាងហោង ០ លុះបានជា (១៧) កាស្បាសោតបួស្ប ២ តួង បំម្បស្បក្កួនក្លួយបំម្បស្បខ្សៀ (១៨) ឆ្កួនធម្មជាសំម្មេរ ៧ អង្គ ហ្លៀងឱប្បសំម្បាតជាភិក្ខុសោត ១០ អង្គ (១៩) បុះព្រះ មាសអង្គ ១ ព្រះទ្លងហ៊្វាហអង្គ ១ ព្រះប្តាអង្គ ១ ព្រះប្រាក អង្គ ១ (២០) ព្យែតាន ៤ ទ្លង ២ នេះកាលជាកោស្បា ហោង ០ លុះទ្រង់ព្រះកួណ្ណា (២១) បិញ្ជិម្មជាក្រលាហោម្ម សោតបួសម្តុង បំបួសក្កួនឆ្លោង ៦ តួង បំ (២២) បួសក្កួន កន្តាល ៤ តួង បំបួសក្កួនបន្ទុំបនោះម្តុង នែះហោងឆ្ល (២៣) គុនា ២ គ្រាសំម្ពាងកុសលផលបុន្យ ឱកញ្ញាសេនាបរទេស្ប បាន (២៤) ឆ្មើកាលឆ្លូជាខ្ញុំទ្រង់ព្រះកួណ្ណាពិសេស្បហោង ០ លុះអំណាស្បនិ (២៥) ងឱកញ្ញាទៅហ្បេ ងក្រោយ្បនោះជុំទារ

កញ្ញាកេសរមានបិត្រគឺឥត (២៦) កាត្តញុកាត្តរីទីខ្មីយអាបូមោក វត្តាប្បលើកខ្មោចឱកញ្ញានូវធាតុ (២៧) ទ្និបដ្ឋមហានគរ សង្ឃ្រិក ៤ ត្រៃយ ៤ សំម្រាប្ប៉ កន្ទេល ៤ ប្រេម្ម ៤ (២៨) ខ្នួយ ៤ គ្រៀងបាយ ៤ ប៉ុងស្លា ៤ កោកទឹក ៤ ក្លស ២ ឲ្យទានកាល (២៩) ឥន្ទ្រមុន្ត្រីប្រសង់ទ្រង់បាងស្កូលនោះជាសុរេបូហោង ០ លុះ ផលសត្វ (៣០) ម្នស្កុស្លស្តិ៍ត្រិយសត្វមង្គលពហុលបេស្តា ផែយ្យាតីរេក ១៦ (៣១) ២២ នក្សត្រ ឆ្នាំម្សាង ខែមាឃ ៨ កើត ថ្ងៃ ១ ពារសាណ្ហាមុគ្គឥស (៣២) ជុំគុម្ពសំតែបព្រះសុមង្គលមហាសឃ៊ិរាជបុពីត្រ ទូសំតែបព្រះវេរជេ (៣៣) ដ្ឋមហាសឃរាជបុពីត្រ ទូសំតែបព្រះជេដ្ឋសត្តាម្ហាសឃ៊ិរាជបុពីត្រ ទូសំតែ (៣៤) បព្រះរាជសត្តាម្ហាសឃ៊ិរាជបុពីត្រ ទូសំតែបព្រះអនធិព្វបក្ខម្ហាសឃ៊ិរាជ (៣៥) បុពីត្រ ទូសំតែបព្រះបញ្ញាពីទូរម្ហាសឃ៊ិរាជបុពីត្រ ទូសំតែបព្រះធម្មសីលាបាម្មិម្ហា (៣៦) សឃ៊ិរាជបុពីត្រ ទូសំតែបព្រះសត្តវង្សម្ហាសឃ៊ិរាជបុពីត្រ ទូសំតែបព្រះពុទ្ធវង្សាម្ហាសឃ៊ិ (៣៧) រាជបុពីត្រ ទូសំតែបព្រះបញ្ញារីង្សៃបុ

ពីត្រ នូព្រះសង្ឃរបាឡីបូពីត្រ នូព្រះសត្ថាបាឡីបុពី (៣៨) ត្រ
នូព្រះត្រៃយបាឡីបុពីត្រ នូភិក្ខុបេរសំម្មៃរផោងប្រែទ ឯគ្រហស
សោតមា (៣៩) នឪកញ្ញាសេនាធិក្វត្យ នូឪកញ្ញាទេសនាយុក
នូហៅឪងនូអកហ្មឹនស្មេបងរក្ស (៤០) នូជ្យហុតនូឥសក្ខុនព្រពន្ធឪ
កញ្ញាឯងទំអំម្បាលនោះស្បឹងជាសាកសីពេជ្ញាន (៤១) នៃ្យជុំទារ
កញ្ញាកេសរមាឝបិត្រកាតតំម្លាសាន្ធាធ្វើអំពេកុសលផលបុន្យ
(៤២) ជុំម្លោះជូនទៅឪកញ្ញាសេនាបរទេស ព្រះមាសអង្គ ១
ទំមូនតំម្លឹង ១០ ព្រះប្រា (៤៣) កអង្គ ១ ទំមូន ៦ តំម្លឹង ស្លឹង ៦
ផ្កាន ៥ ទុង ២ ទុងសប្បរក ៨ ខ្ញុំយអាបប្រោស (៤៤)
ខ្ញុំម្ន ១១ អានៃ្យមេនុង ១ អានៃ្យមេមូល ១ អាសុក្ខមេខ្សែ ១
អាពោរ ១ (៤៥) អាឯក ១ មេពេញ ១ អារឹតមេជ្បៃ ១
ឥសទំនែះស្បឹងជាស្រែបុន្យឡេរក្សាជុំ (៤៦) ម្ចាវកញ្ញាកេសរ លុះ
អំណាស្បនឹងអ្នកជុំម្ចាវទៅហើ្យ (ឡេវិប) ជាព្រៃជ្រោះស្រែលះ
ប្រាម្បីទីសត (៤៧) តបីបីរពោលស្បេ ក្រេងបោងផ្តួនក្សូនក្មួយ
ឯនា ៗ ម្យ្សម្នាកឃ្មោកឥសទំបំម្រោស (៤៨) នែះជាខ្ញុំ ព្រះ

ត្រស្បូអំម្បាខ្សែបកំម្បីប្រោសអ្នកនោះល្មៀ ហើ្យអ្នកនោះទៅបញ្ចូ
នន្ទី (៤៩) កសព្វ ៗ ជាត្តកុំនេតហោង ៚— ហៀ្យនា
ប្រោសខ្ញុំម្មទ្ទំ ១១ គំម្មរត្តនាកាល (៥០) ផ្ញើបុត្រជាប្រប្តឹម្មតសជុំ
នុម្មសយ៉ៃយ្យនាបុប្ផាវិសុបូនាព្រះអភិធម្មព្រះសូ្យ (៥១) តព្រះវិន្ស
ថ្ងៃបីជាសុវេច្ច តំម្នាបទ្រាព្វសំម្រាប្បូជាធម្មិទេស្នា តសកំម្រតៃ
(៥២) ឯសយ៉ទ្រឹងសយ៉ៃយ្យនានោះសង្ឃីក ៨ សំម្រាប្បប្រ
តាប្ប៉ជាតើម្មគឺត្រៃចីវរ (៥៣) មសីត្ត ស្លោកបាទ្ទ សំអាត្តទ្វប្រិត្ត
តែក បំម្លែកន្លូបង្សដ្វង ន្ទូកុំម្បី (៥៤) ត្រកោរ គ្គូរន្ទូជើងអាធារស្នារ
ន្ទូកុំម្ប៉ីខ្មីន្ទូត្រងទឹក ពន្លឺកន្ទូក្បោ (៤៥) យ តៀ្យន្ទូសាន្ទាមានទ្ទំ
កុំម្បីតព្រា តើងទ្ធំ បន្សំម្មន្ទូអន្លងធាកពន្លាកក្តី (៥៦) តពេជ្រស៊ំ
ម្រាបន្ទូអងរុសខ្មោសប្រាសជ្រិឥកតែកភ្លែង ស្បើងតំម្កើងជាស្នា
ទា (៥៧) ណ្ណមានទ្ទំកន្ទេល ៨ សំម្រាប្បប្រតាប្បតស្បទ្រាព្វទ្ទំ
អំម្បាលនែះ (៥៨) សីង្ស ៨ មេម្ម្យ ៗ ហោង ម្ម្យសោត្តគ៉ាកាល
ផ្ញើបុត្រឆ្លង្សព្រះ (៥៩) កន្លាះខែនោះសឹងតារមាត្តិកាទេស្នាជា
តើម្ម គឺធម្មិគុរត្តបប៉្បតសព្រះមាត្តគុនម្ហាវ (៦០) ល្ប នាថ្ងៃសួត

មន្ត្រីនោះហោង លុះកន្លោងរំលងអំពីរប្រៃសុំម្សៀពិក្យព្រហា (៦១) ម្ដាម្ដព្រះភ្ក្រនវៀតារប្រពៃព្យហៀម្សៀ ទេព្វមោកទេស្នាតិសទេស ជាតប (៦២) ប៉្បុគុំម្រិត្តនិងសវ៉ៃយ្យតាសាទ្វាគុនតា ២ គ្រាតិសប្រាកស្នាទាំនមានទ្វំរត្តិត្រី (៦៣) ជុំពូរត្រូវជាប្រាក ៣៤ បីញ៉ីងនិងស្លឹង ១០ គុំម្រិត្តគាកាលធ្វើបុត្យឆ្លងព្រះកា (៦៤) ភ្លាះខែនោះហោង ហៀងក្រៀទោះសោតឡើមន្ត្រីអ្នកយេងហ្លោង ទៅ (៦៥) ធ្វើបុត្យពូនភ្នំម្នខ្សៃបសំម្រែបនូភ្នំមព័ន្ធ តិស កូនព្រពន្ធសង្ហាតប្រាប្នាអគ្គី (៦៦) បាព្រម្មនឹងគ្នាយលជាកុំ ម្មើតនែះព្វំទៀងរៀងប៉ប្ចូលគ្នាសាទ្វាធ្វើបុត្យឡើ (៦៧) មន្ត្រីអ្នក យេងប្អូនព្រះអង្គទ្រង់បង្ហាន្មមត្តក៏ភេត ស្មិតតេលស្មានឱកញ្ញា ម (៦៨) តាខ្សៃជីវិតសាម្ពូតន្ធ្វូតាស្រុកក្អែកទុំម្មនោះ បំម្សួសខ្ញុំ ៥ អ្នកសំម្នាកព្រះសា (៦៩) ស្នាជាផិលអគ្គីសង់តុំម្រែងជូន ទៅឱកញ្ញាហើយសាទ្វាស្ដាប្បព្រះអភិធម្មប្បាជាត រា (៧០) ប្ប បាទថ្ងៃប៉្បី សាងភ្ញើវគ្នាតារឆ្លងសឹងព្រះមាត្តីកាប៉្បីថ្ងៃព្រពៃត្បូប្រាក ស្នា (៧១) ទានបិញ្ចិង ១ តំម្លឹង ៤ ស្លឹង ៥ នោះជា

សុរេច្ចហោង ។ ភន្តេភគវា បុ (៧២) ពីត្រព្រះតមានបុស្សែ ហោតុតេជតេជះត្បោះខ្ញុំម្ចមានបិត្រកាតគុំ (៧៣) ម្ចាសាទ្ធាធ្វើ អំម្តេកុសលផលបុន្យតិសទុំអម្បាលនេះសំនែះជូនទៅ (៧៤) ឱ កញ្ញាសេនាបវទេស សូមឲ្យវិសេសត្តបក្តីប្រាថ្នាបាន (៧៥) ប្រ សព្វនិងគ្នាសព្វ ៗ ផាតកុំនេត្រ តវាប្បលុះបាតត (៧៦) ល ប្រាថ្វាអារហាតបតីសំម្ពីទាញានបានបូ (៧៧) លនិព្វាណផា បងតិសហោង ។

លេខ ៣៨

Nº 40 (C)

១(១) សព្វមសស្ដីគ្រិសព្វគ្រិមង្គលាពហុលព្រះផៃ យ្យាតៀស្សាទ្ធាតិរេក ព្ទ០ នា ១៦២៣ ស្កក នែះ ឥ...មសៃញ នៃទ្វារទស រោជមាយមែ ទិពារថ្ងៃព្រះហស្បតី ០ ពិតេម្មនែះ ឯងនា តៀស្សាជាព្រះបាឡី លើកសរសេរពុទ្ធ បទមុះហ្វិព្រហ្ម គិត្ត ០ (២) អញខ្ញុំមថ្យាបុត្ថា ព្រះភគ្គវាសព្វេជ្ញ ស្ពិតត្រាស យល . . . . ស្ដេចគុងគិតធ្វញមារនៃ ០ បទុំម

ក្រពុំមស្អាត ប្រៀបព្រះបាទ្មសព្វៀជថ្លៃ លុតលើកទស្បុករក្រៃ ផ្ទង
ប្រពៃតាកសិរស៊ី ០ ខ្ញុំមក្រាប់ក្រោមព្រះបាទ្ម អត្តាភាទវិរវន្ធ
គិតប្រៀបទៅព្រះត្រៃ រត្នត្រៃយត្រៃកាល្ហ ០ រុងរឿងបាលុំ (៣)
ពេជ្ញ ព្រំបិត្រស្រែបរិច្ឆា ឆ្លាកឆ្លៅវជាភ្ញីផ្កា បរបូរបួនទន្តប្បូ-
ហ៍ត ០ តាម្បប្បុងស៊ៀងត្រូប្បពារណ្ណំ ល្អតស្វាយប្រផ្លុះប្រវាត្ត
កេតផ្សំ . . . ពោធិសត្វ ព្រះគុងស្និតឈ្មោះមារផោង ០ ប្រៀបព្រះ
សាខ្យម្នី នោព្រះត្រីអារសោតហោង ត្រស័ប្រធម្មិទាំសត្វផោង ក្នុង
គន្លងកាល្ប (៤) នែះនា ០ ខ្ញុំមក្រាបក្រោមព្រះបាទ្ម អត្តាភាទ
វរវន្ទា ប្រណំព្រះសាស្តា បញ្ចពុទ្ធារត្នតត្រៃ ០ តេជះអញខ្ញុំប្រៀប
ទសករកាយឥសប្រាទៃ្យ ផ្ទិមផ្ទងគំម្បងថ្លៃ បិត្រម្ហូលអៀនៃ
ប្រាជ្ញា ០ គីត្តប្រៀបព្រះបេត្តី្យ បុណ្យម្នីត្រៃត្រិង្សា សាងទុកព្រះ
កេស្សា ឥសទេព្តាប្រៀបង្គ័ម្ម ០ ប្រៀបព្រះប្រត្តីមា មា(៥)ស
នោនាស្ពាណអស្រ៊ំម ព្រះត្រៃសណ៌ាគំ ជាពុំន្ទកនៃសត្វ
ផោង ០ ប្រៀបព្រះពុទ្ធរូប្ប ព្រះសង្ឃបពៃត្តីហោង ប្រៀបគ្រុបព្រះ
ជ្យផោង ព្រះសាធត្តងព្រះគោបា ០ តេជះអញខ្ញុំប្រៀប ស្បង

កាបកាយកប្បហាត្ថា លុតលើកឥភអង្គា ថ្វាយវន្ទាស្ទួរេប
ហោង ០ ថ្វាយហើយខ្ញុំទូលផ្ដឹង សូមឡើត (៦) ឯឥសអារ
ផោង ជាត្តិសរញាណហោង កុំកម្បាំងភាំងភ្លេចល្ងើ ០ កេត
បានប្រាំម្ពិលឆ្នាំ ប្រាជ្ញាចាំមហើយប៉ិះឆ្លើយ ឥសអយ្យធម្មិគ្រប់
ហើយ ត្រៃបីឯករគ្គមត្យទេ ០ ឥត្ថខុសឆ្គងតលតិប ប្លើង
ពាកពេជ្រស្រេបឯងឯ ទោះឆ្ងៀទៅនិងគៀ តោះប្រស្នាអ្វីគ្រ
ទាំលសាល្ប ០ សូម្មប៉ិះបបត្រៃ (៧) ភេទ សេលសាសសេត៌
អ្វីតទេសទាល ផុតធាប្ប័ជាឥសបាយ្យ៉ ត្ងបព្រះបរមេស្ទូរនៃ ០
សូមទ័នព្រះគ៌អាយ្យ៉ មានបរិពារប្រេនក្រាសក្រៃ ជារួយពាន់-
ហ្មឺណនៃ ល្អប្រពៃត្បៀប្រាជ្ញា ០ សេព្វជីនគ៌ទោបួស ហ្លើង-
ផលផ្ទួសល្អព្លៃថ្លា សំនាក់ព្រះសាស្នា បានព្រះពុទ្ធទំនាយទុក្ខ ០
ព្រះគ៌អាយ្យាក្យ (៨) ថា អ្នកនេះនាត្រស្ស័ងឯមុក្ខ ជាព្រះពុទ្ធ
ស្មៀសុក្ខ ត្រស្ស័ធម្មទុក្ខនាំម្មសត្វនៃ ០ ខ្ញុំត្បូមនោះរើងម្ដោក
ជាពន្លកសព្វ៉េជ្រថ្លៃ អង្គខ្ញុំនេះឯងនៃ តៀទាម្មែហោរ៉ជេយន្ទុ ០
រីនាងជាកន្សៀ ឈ្មោះពិរនៃមឹងបែនសួន រុបឆោម្មទនអែនអន

យលស្មាកសម្បរិត្តត្រិ ០ លះព្រះបាទ្វរាជ្យា ឲ្យសក្កាទិទៃ្យ ទិ្ម (៩) ដៀវ្ជនស្មាធិព្វត្យ ហើយឲ្យធ្យៃព្រៀក្តិហោង ០ តល ទៅធ្យើប្បិ្ញងឃ្មុំម ហ្មាហ្មឹនធំឯកឯងហោង លុះជាយម្មរាជដោង នោះឯងហោងសាងត្រើស្សូរ ០ ឯមិដបែននោះនា យសសក្ខ តាតៀគុំន្ខូរ ឈ្មោះនោះយលបរប្សូរ ជាជុំទារទេព្វសុពណ្ណំ ០ រឿអ្នកនែះទុំព្យរិ តៀរមិលយលឥសបយ្យំ ជាតនែះព្ន (១០) ទ្សរទារ កេតទុក្ខព្រាតជាទាយាត ០ ជាតនែះពុំបរប្សូរ ប្រាស ពុំមូលប្រើនឃ្លាឃ្លាត ទោះកើតសព្វ ៗ ជាត កុំត្រាឃ្លាតតល តេបលើ្យ ០ វិបាកនែះដោងគ្នា មោកប្រើនគ្រាពុំត្រាស្បើយ អំម្ពិជាតនែះហើ្យ ខ្ញុំរឿរត្រងវិបាកប្រាន្ន ០ ទោះលែងជាតនែះ ទោវ វិលមោកនៅកើតរូបស្មាណ្ណា ត្រងទុ (១១) ក្ខអស្រ្សូវ ប្រាន កុំត្រាមានភិតភៃរ្យ ០ កាលអ្សិតនិងព្រះពន្ធ សោក លេសលូនទូនតន្ត្រើ ហើ្យក្ខព្រះបាយត្យ ទុក្ខជាតនិបីនិងកូន ០ រ្សិកូនទុំពិ្យរអង្គ អាពុកផ្លូងធ្វើបុន្យជួន ប្រិក្ខបម្ដាយទិងកូន អ្នកឥម្មឪងនោម្យស្មាណ ០ ហើ្យសាងព្រះបាកបែក បាក

ផ្សញោកបែកអង្គប្រាន ខ្ចាតខ្ចាយ (១២) អន្តរធាន បាក
ឥតប្រានដាក់ទាំត ០ ឯខ្លះបាកស្បូង ព្រះកេសដោងធ្លាក
បិញបាត ព្រះបាទ្ធដាកកុំតាត ព្រះហ៍សបាត់តាប់ខ្ចាតខ្ចាយ ០
ទំភោករើស្បបមូល បោះប្ញាប្បូលមូលវប្បកា្យ បើតមាស្បតិស
ទុំហ្សៀ ជាពន្រោយ្យល្អមានទ្រឹង ០ រាជ្យប៉ះតិសទុំហ្សៀ (១៣)
មរុយប្លាយ ៣០ ព្រះអង្គ សាងព្រះបទពិរធ្វង គួរគ្រុបអង្គរប
តួបទ្ធ ០ ហៀប្បូសឆ្លោងហាយតិ្យ ព្រះសាងប្ញិតោះឆ្លោងផ្ទិម
ឆ្លោងវ្រូបទុំតួបទ្ធ ជាឱតំម្មផ្សលស្រែបហោង ០ ស្រតីវ្រែតទ្ធ
នែះ ពុំរៀបរិះពិ្យតើម្មដោង ធ្វើប្បុស្សតោះប្រើនហោង ប្បូស្ស
ប្រាំម្មតោងនិងនែះតា ០ កាលប៉ុះព្រះមា (១៤) សមូល សាង
ត្រីស្ដូរតោះម្បូត្រា សីទ្ធព្រះសីហ៊ំងតាំ ប៉ុះព្រះមាសប្រាកប្រើន
ដោង ០ ធ្វើប្បុស្សពិម្មន្តតា សងសាលាវិហារហោង បំម្បួស
ក្ខូនគ្រុបដោង ប្រោសទុំហោងបញ្ចុះសីម្មា ០ និងគិតតោ្យ-
ស្មាទាន បាំមពុំបានបទ្ធប្រើនគ្រា ឲ្យទានខ្លះបានត្រា តោ្យ
គន្ទាគិត្តជាប៉ុង្ស ០ ស្រតិ្យតោ្យបាំកាត (១៥) ពុំរៀបរាប់ពី
តេមធ្វង បើគិតឲ្យទានសឃ៉ តោះប្រើនហ្សាស់បាំម្មពុំបាន ០

តៀបគិតធ្វើបុណ្យនា និងគន្ធាប្រើន្ទសព្វស្ពាន និងហាំមនោះពុំបាន បន្ទៀបស្ពានប្រើនក្តុងនា ។ ស្តូតព្យែនេះទាហៀប ស្តូតបងហៀបបុះទោវល្បា ស្តូតរ៉ូបតិសនែះនា ស្តូតសិម្ពួមសំម្រេបហោង ។

៙ (១៦) នែះបទព្វជុំងលេលា លើកតៀបកាព្យា ជាល្បាទុំហ្លា ។ លាតិសលោភទោស្បុំមុទ្ធាយ លាភ្យែអន្តរាយ ព្រាតព្រាឃប្រាសគ្នា ។ ខ្ញុំក្រាប្បទូលព្រះពុទ្ធា ព្រះហៀបខ្ញុំលាត្រងនាទុកសោក ។ ខ្ញុំលាត្រងកុំណើត្របោក កេត្រមោកតិសលោក សើបតៀលសន្តាន ។ ខ្ញុំលាសព្វជា (១៧) តវៀរស្ពាន ក្តិអាស្រ្សវប្រាន កុំមានលើបនា ។ ខ្ញុំលាត្រងតិតប្រាជ្ញា ធ្វូលខ្លោវមោហា ខ្នាសគេអៀនប្រៀន ។ ខ្ញុំលាត្រងតិតរបៀន ចូលជុំនុំស្មៀម ពុំបេះឆ្លៀបា ។ ខ្ញុំលាពិសភ្យាធរោគ្គា ប្រាសបុត្រភិយ្យាំ ស្លាប់ខេបាលប្រាន ។ ខ្ញុំលាវិបាកបូរាន៍ ជាទុកក្នុងប្រាន ស្រែក (១៨) ឃ្លានតោះដោង ។ ខ្ញុំលាតិសបាប់ពៀរហោង ចិត្តរាព្យដោង ប្លូនកុំទៅស្មៀប ។

ខ្ញុំលាត្រូវគុំនិតឆ្លោយ លាខ្ជិលកុំស្ម្យោ ហ្យេស្នាត្បិតេប ០
ខ្ញុំលាពុំបេះកលកិប សើល្បសាល្បការស្រែប្ក ពាកពេជ្រនោះ
នា ០ ខ្ញុំលាត្រូវឥតប្រាជ្ញា ពុំបេះភាសា ស្រត្បិនិង (១៩) គ្រ្យ ០
ខ្ញុំលាត្រូវខ្យូត្រខ្លួនទេ ត្រមោបឯងឯ ឥតប្រៀងគ្នា ០
ខ្ញុំលាឥតទ្រាព្យភោគ្គតា ទាស្សិទាស្យា ពុំមានតលម្នក ០ ខ្ញុំ
លាត្រូវបិត្រប្រត្តិយ៉ាក ស្រត្តិឲ្យអាក អនអៀនបិត្រគ្រ្យ ០
ខ្ញុំលាត្រូវពាកស្រោលស្រែ ស្រុត្បិតូបគ្រ្យ មមើហឆ្លួតនា ០
ខ្ញុំ (២០) លាត្រូវឆោតភាសា ស្រត្បិទៅថា ពព្លៀហាឥត
កាយ៉្យ ០ ខ្ញុំលាត្រូវខ្លោវអនុពាល ស្រត្បិសារជារ ឥតគ្រ្យ
យោកពាក ០ ខ្ញុំលាត្រូវនាត្តកយាក្យ ទូរយសព្យិបាក ពុំ
ព្រៀស្បសាបា្យ ០ ខ្ញុំលាត្រូវល្ងង្យភិប្រាយ ធ្វលធ្ញរា្យមា្យ
ផ្រំដោឥតកាយ៉្យ ០ ខ្ញុំលាស្មាត្បិ (២១) សារជារ ស្រត្បិកិប
កាយ៉្យ ពុំបាំនោះហោង ០ ខ្ញុំលាពុំគោលសូរសង់ ស្រត្បិ
ពាកផ្គង ពុំត្រូវបិត្រគ្រ្យ ០ ខ្ញុំលាគ្រ្យស្លបសព្វតេ៉ ត្រូវនា
ខ្នាសគ្រ្យ ខ្ញុំលានោះហោង ០ ខ្ញុំលាឥសរើរាដោង ពៀរព្រែង

បុំណ្ណាង្ស កុំយលល្បែងា ០ ខ្ញុំលាតិស្សក្តិមោហា វង្វេង ឃ្លាតឃ្លា ភ្លេចភ្លាំង (២២) ប្រមាទ ០ ខ្ញុំលានោះសព្វ ៗ ជាត ស្រវឹងប្រមាទ ពិឃាដ្ឋសត្វផោង ០ ខ្ញុំលាសាពៀក្តិ ឆ្គោង គិតខុសរ៉ែលង ទើបឃើញឯក្រោយ ០ ខ្ញុំលាត្រឹងក្តិ ទុំលោយ គិត្តខុសហ្បោះក្រោយ ទើបឃើញក្តិគាប្បី ០ ខ្ញុំលា ត្រឹងតាំអាភាព្វ រស្សនៅពុំស្លាប់ ជាទុក្ខម្នកឯង ០ ខ្ញុំលា ត្រឹងតាំ (២៣) វង្វេង ស្រវឹងតិតក្រែង បារំក្រោយសើ្យ ០ ខ្ញុំលាជាតនេះឃើញហ្បេ គិត្រយលតំរ្ត្រួយ ពុំនួកល្បែងា ០ ខ្ញុំលាត្រឹងក្តិមោហា ប្រមាទម្បៀបា គ្រួបាធ្យាយផោង ០ ខ្ញុំលា ត្រឹងក្តិឆ្គាំម្នឆ្គោង ប្រមាទសឃឹះផោង ព្រះពុទ្ធព្រះធម៌ ០ ខ្ញុំ លាត្រឹងក្តិសាហាវ ស្រតិឧត្រឡាល អនអៀនព្រះវៃ ០ (២៤) ខ្ញុំលាពុំប្រក្ខបង្វៀ នោអម្ចាស់ថ្លៃយ ប្រពៃទ្រឹងធម្ម ១ ខ្ញុំលា ត្រឹងបិត្រសហារ សាហាវិតស្វាយ៉ំ បន្ទូនក្របាន ០ ខ្ញុំលា មនុស្សនារៀនប្រាន ស្រតីបងខាន្ត ញេះញុងបិប្ញ ០ ខ្ញុំលា ត្រឹងក្តិអស្រូវ ស្រតីបិប្ញ តៃះតៀលប្រមាទ ០ ខ្ញុំលានោះ

សព្វៗជាតិ សាះពុំបងឃ្លាត ប (២៥) ឯខានលាភយស
០ ខ្ញុំលាត្រងនាបោរដ្ឋឡូស្យ យសស្អុករបស្ស ក្លាតក្លាយបាត
បង ០ ខ្ញុំលាត្រងគៀញុះញុង បងខាតបំណង បងខុស
ឃ្លាតឃ្លា ០ ខ្ញុំលាត្រងភ្ញៀវរៀវ ត្រមោះបកុំព្រា ឥតគ្នាតាម
ក្រោយ ០ ខ្ញុំលាត្រងខ្លាបកុំស្មោ្យ ភិតភ្ញៀវប្រែក្រោយ គ្គើក្យ
បុំប្រប្ប៉ូ ០ ខ្ញុំលាត្រងវ៉ែរ (២៦) យុត្តិធប្ប ភិតញ៉ារបុំប្រប្ប៉ូ
វន្តតសិស្សអង្គ ០ ខ្ញុំលាគៀហោមផាក្កង្យ ភិតភៃហ្វឹន្យហ្លង
ឥតគ្នាជួយហោង ០ ខ្ញុំលាសព្វៗជាតផោង កេតជាសែនទុង
លាត្រងសត្រូវ ០ ខ្ញុំលាក្បាលទ្វែកស្អុកស្អូវ ជើងស្អុកអាស្រូវ
ធ្មេញបាក់ខ្ញាក់ប្លង ០ ខ្ញុំលាវេរាស្រែងឃ្លុង ដំបោរឥសអង្គ
(២៧) ជាទុក្ខអ៊ុតស្បើយ ០ ខ្ញុំលាកេតហ្លឹងឥត្តត្រឿ ប្រឿ
អាក្រកហៀ្យ ក្លេនក្តាស្ប៉ែ្ឆះផោង ០ ខ្ញុំលាឥសទុំនោះហោង
សាព៌ុ្គគុំផ្គោង ហោរអកុសល ០ ខ្ញុំលានោះកុំត្រាយល
ព្យឹជាតនែះតល រៀងទោងឯមុក្ខ ០ ខ្ញុំលាភិយ្យាអាក្រក នោ
ស្ពានអ៊ុតសុក្ខ ជាទុក្ខឯង (២៨) ហោង ០ ខ្ញុំលាបេហ

មានទ្រាព្យផោង អក្រកនោះហោង កុំត្រាយលល្បេ ០ ខ្ញុំលា សព្វជាតហ្បេ ត្រូវទុក្ខឥតស្បេយ កុំត្រាយលហោង ០ ខ្ញុំ លាស្រែបសព្វគ្រប់ផោង កេតសព្វជាតហោង កុំត្រាយលល្បេ ០ ខ្ញុំលានែះជាបងហ្បេ បាប្បពៀរទុក្បេ កុំមានល្បេ (២៩) នា ០ ខ្ញុំលាអេរភ្បេអេរា កេតហ្នឹងកាល្នា ថ្បៃល្អហាស្រែបផោង ០ ប៉ើកេតខុសនិងបំណង លាត្រូវនោះហោង កុំកេតមោក ល្បេ ០៚

បទតើមនែះក្តី ហោរកាក្តិ តោយបាឡ្បិហា លើកជា សំនួម ខ្ញុំមសូមប្រាជ្ញា សួ (៣០) មបិត្រសាទ្វា កាតអំ ម្នោយទាន ០ អញខ្ញុំនែះឡេ នាមតើមឈ្មោះជ្បេ ពៀរ ភ្បេប្អូភន សូមបានស្រីសត្រេប សាព្វជ្វាញាណ សូម បាននិព្វាណ ឆ្នាំឥសសត្វផោង ០ ជាតមុក្ខប្រើនក្រៃ កេត ជាអសខ្បេ ឆ្នាំឡេកាល្បហោង ខ្ញុំសូមប្រាជ្ញា សាទ្វា ទានផោ (៣១) ង តាមតោយគន្លង ព្រះសីអារមេត្រី ០ នោះគ្បេប្រាជ្ញា សុំឥសអង្គា សែចបញ្ចត្រ្រី សួតប្លើម បែះតួង ពុងពោះឈាមឬ ភ្នែកឆ្អើងខ្ញុំក្បៀ ឡេទានគ្បេ

ហោង ០ ខ្ញុំសូមប្រាថ្នា ត្រឹកអរសាទ្ធា បិត្ដាស្មោះផោង តួប
ព្រះជាធរ ឲ្យមានប្រេត្តហោង ផ្សី (៣២) សេបឈាម្មផោង
ឥសឥតសំណ្ហុល ០ ខ្ញុំសូមប្រាថ្នា ឲ្យមានកាល្ហា ទេព្ដា
ជួយយល សូមឥសឥន្ទ្រព្រហ្ម ជ្រោមជ្រែងរេនយល កេតកោ
លាហល ជួយបំពេញមាន ០ ទេព្ដាទុំលាក់ ព្រះខាន្ទ
យលជាក ក្ដែងជាប្រធាន យោកព្រះខាន្ទនោះ អារ៉សេប
ឲ្យ (៣៣) មាន ប្រេតធ្យតៀយឃ្លាន ឆ្អេតប្រាននោះ
ហោង ០ ខ្ញុំសូមប្រាថ្នា ទូលព្រះភគ្គវា ត្រាស់ធម្មិកខ្លង
ខ្ញុំសូមតួបព្រះ សីអាយ៉ៀងងហោង វិយ្យាធិកផោង នោះ
ស្បែទេព្វបាន ០ ខ្ញុំប្ញ្យបទុំម្នា សំតែបភគ្គវា ស្រោប
ស្រែងប្រោសប្រាន ខ្ញុំកានបុត្តា វិត្ខាស្រេបបាន ឱប្ញ
(៣៤) ឆាប្បួសប្រាន សូតក្មាមវាជ្ឈហោង ០ ខ្ញុំប្ប្ញសនេះស្បែ
សិម្នាក់ព្រះត្រៃ សណ្ឋាគុំផោង ខ្ញុំសូមឲ្យត្បៀង កំនេត
សត្វហោង តាម្មតៀគន្លង ស្បែព្រះពុទ្ធត្រាស់ ០ ជាត
នេះន្វឆ្ងាយ ពុំមានពត្រាយ ជាកជៀងស្ដែងឆ្លាស ខ្ញុំ

សូមជាតក្រោយ រៀងតួបព្រះត្រាស់ ប្រាជ្ញាបុត្យប្បាស ឥត អ្នក (៣៥) ផ្ទិមផោង ០ ខ្ញុំសូមប្រាជ្ញា បើះផ្ញើប្រិស្នា តោះស្រាយសារសួង តួបព្រះទាគ្គសេន ផ្ញើប្រិស្នាផោង ទ្ធក្រុងមាលីនហោង តោះឥតជុំញ៉ាក ០ ទោះផ្ញើប្រិស្នា សាពៀប្រាជ្ញា ទ្រាព្យធនយស្សសក កុម្បីមានក្រហ ទោវរោក តលអ្នក ទៀត្តមុកពុំនាក្ស (៣៦) ជាកំមួងលឿ ◎ សូមកើត មុកឯង តោះផលពីព្រៃង បួរានជាត្រៃយ សិងបួលមុកជួយ ពុំឲ្យព្រួយលឿ គឺតត្រងនាហ្វេ ទេព្ទាបំពេញ ◎ ខ្ញុំសូមប្រាជ្ញា ជាតក្រោយមោកនា៉ កុំត្រាកុំនៃញ សូមបិត្រខ្ញុំជា សាទ្ធាបំពេញ គ្រោសូមអ្សុមិញ ឲ្យទានឥតលុស្ស ◎ (៣៧) ម្យសូមប្រាជ្ញា តួបព្រះកាលជា ផ្ទេញដៃបរស្ស ផ្ញើប្រិស្នាផោង នន្ទិយក្ខនិរ ភ្យស ប្រាជ្ញាស្រែបស្រស្ស តោះបាម្នីថ្ងៃ ០ ហ្វេពិតោះស្រែប កាអាយុស្សស្ដេច រ៉ូបជាប្រពៃ គាំនុត្តិយគ្គ សំណោក្សទ្ធជ្រៃ ជាបរិពារនៃ ក្រួញក្រាខ្លប់ខ្លប ០ (៣៨) រៀងមោកពីនោះ បាប់ស្ដេចម្យឈ្មោះ អភ្ញំគិរាជ ហ្វេឈ្មោះស្ដេចម្យ ឈ្មោះវិរាជ

រាជ ព្រះនិកឯងអាប ហោរម្នាជយក្សា ០ នៃះស្រីត្បិកាត់ ពុំបានរៀបរាប់ ពិតើមម្ចកតា បើស្រីតីតស្ស ប្រើនឃ្លាស្ស សព្គ្រា បង្ហេយបានជា ឱប្បរាជ (៣៩) ឯងឯ ០ ខ្ញុំសូម អំនត បិត្រល្អស្រែកត តូបព្រះតមេ ព្រះវរបិត្តា ឲ្យល្បំង តតធ្វើ ព្រះអង្គអតគ្មេ ធទស្សឆ្នាំគត ០ ខ្ញុំសូមប្រាជ្ញា តូបព្រះកាណ្ហា កើតជាមហោសុប្ថ ឈ្មោះតស្សអា (៤០) [បាវុំ ផ្កាល] ផ្កាញកែវត្ថ ប្រាជ្ញាប្រើនក្តាត ឈ្មោះព្រះបុលណ្ឌិ ០ ខ្ញុំសូមឲ្យបាន កាត់អំម្មោយទាន ដូបព្រះមុះហ្មិ ព្រះវិសន្តរ នោនាងមេទ្រី ឲ្យទានជាលិ ក្រស្នានោះហោង ០ នាងបែន នោះនៃ កេត្រជាកន្សៃ តាមតេតតៀរដោង ដូបនាងបញ.... តូបអំម្រាដោង នូនាងមេទ្រី ០ ស្បុំងតាមសព្វជា (៤១) ត កេតពុំតេលឃ្លាត រូបបញ្ចតន្ទ្រី ហើយល្អតតផ្ទិម ធោមឆាយ ផ្សើ ខ្ញាបទុំសុមាត្យ តតអ្នកតេតតល ០ ខ្ញុំសូមសព្វជាត កេតកុំត្រាឃ្លាត ទុំខ្មែមន្ទល ទោះទោវកេតស្នួគ្គ ខ្ញុំសូម ឲ្យយល ទោះកេតក្រវល នោអាយកេត្រដោង ០ ជាតនែះ(៤២)

ខ្ញុំឃ្លាត ខ្ញុំសូមសព្វដាត កុំឃ្លាតគលម្តង ទោះកើតជាសត្វ
ជាមនុសក្តិហោង ខ្ញុំសូមកើតដោង តូបខ្ញុំប្រាថ្នា ០ ខ្ញុំសូម
បោងផ្តណា ញាតដៅតសកូន សំលេញភិយ្យោំ បោងរសនាង
បែន សូមកេតមូលគ្នា ខ្ជូនខ្ញុំនែះនា៎ សួស្សព្រោរតិមទង ០
ខ្ញុំសូមមានម្ចាជ ឬទ្ធិអំម្ចា (៤៣) ជ អនុភាព្តតោយបង ខ្ញុំ
សូមសើលជុប ធុតតូបព្រះអង្គ ព្រះតិសូរស្តែបទ្រង ជុបនាង
ភគ្គវត្យ ០ សូមម្ចាជព្ធាយ តូបកាលព្រះនរាយ្យ បុះបាកអំព្យ
ស្តួគ្គមោកកើតជា ព្រាម្មទេព្វខ្ញុំ ផ្តញតិសតិរដ្ឋ អាសុរលុង្កា ០
ខ្ញុំសូមម្យូនិ តូបព្រះបាទ្ធគ្រិ គ្រីវក្រិនា ផ្តោះទៅកៃលាស្ស
(៤៤) ព្រះតិសូរា បានតូបប្រាថ្នា បិត្តាបោតបង ០ បាន
សើលសាសស្រែប វិលមោកជាស្តែប តូបបិត្របំណង អ្នក
បានមេហ្សូរ ប្រាប្អូនព្រះអង្គ អត្ថាសេកបានទ្រង ស្មោយរាជ
ម្សែទ្ធឆ្នាំ ០ ខ្ញុំសូមកុំល្ងាំ អនុភាព្វបែងខ្លាំង សើលសា
សធុតបាំម្ម ដូបព្រះហនុមាន បូរាននាឡ្យត្នំ (៤៥) កេត
មោកជាកុំ ល្ងាំព្រះរាម្មទេព្វ ០ សូមអានសំភារ បម្មិយត្រ

កាល បេិះសើលសាសសេត្ក បេិះការសង្គ្រាម តូបព្រះរាមទេព
សើលធ្លូវឯងឯក ផតអ្នកស្មើផោង ០ លែងជាតនែះទៅ បើ
វិលមោកនោ កើតផ្ទៃស្តេចហោង បានតូបចៅកេត មាលា
ហោះផ្សង ទៅស្នូគ្គ័ទ្យហោង (៤៦) ជាកូនព្រះឥន្ទ្រ ០ ហៀ
មោកជាស្តេច សាងនគរៈស្រប នោខាងគិរិន ព្រះពិស្សនុកាយ៉
វិលហ្មើងទៅវិញ អ្នកកេតឯងមិញ សោយរាជនោអាយ ០
ខ្ញុំសូមសំម្លឹង ពិរោះប្លេកផ្សឹង ឮខ្លូវទុំហ្លា្យ ពាកតូបករវិក ក្រល្អប
ព្រិហសាយ ប្រាជ្ញាពគ្រាយ បេិះត្លៃ (៤៧) ងផតខ្វាះ ០
ខ្ញុំសូមទ្រាព្យធន មាសប្រាករត្នតន កែវម្ម៉ិជោតជ្រិះ ខ្សៀនព្រែ
កាសា បែមព្រិហពេញផ្ទះ ពូកផ្តាទមនះ តូបជោតិកសេស្ឋ ០
ខ្ញុំសូមបរពារ ឥសគ្រីគ្រិង្គារ ត្រកាលប្រិមប្រី រុបល្អលេស
លឲ ទនភ្លួនមានគ្រិយ សំម្បូរខ្សៀរក្ខី តូបង្កាស្លាកេត ០
សូម (៤៨) បេិះញតគុណា ធុតធាប់លើសលន មែនបបត្រៃ
ភេទ សន្លបគ្រុបអង្គ មិរសុងព្រះនេត្រ ខ្សលតិបសង្ស្រេត
គ្រានរស្សូជីរី ០ សាបាយត្រកាល ក្រឯមពិស្ដារ ត្រិកគ្រុប

បតគ្រី ព្រហព្រួបកាម្មា បិទ្ធាស្លូគ្គំគ្រិ ភ្លិកភ្លេបស្នាត្បី ប្រិង
ប្រែងពុំបាន ០ ស្នេហាគ្រុបគ្រាន ជារុ (៤៩) យដាពន្ធ
ពុំគឺតភ្ជាកប្រាន លុះតែតលស្រាយ ទោះនៃទេព្វបាន តះហ្លៀ
ងប្រែប្រាន ពុំបាតសាបាយ ០ សូមខ្ញុំប្រុសគ្រឿ ជារុយពន្ធគ្គិ
ប្រិនក្រែពគ្រាយ ប្រឿស្មោម្មស៊ុរុងល្អ សិងបេះភិប្រាយ ស្រតិ
តោះស្រាយ ព្យរោះឥត្តឆ្គោង ០ សូមសែះតំម្រឿ គោក្របីគ្គិ
(៥០) ល្អខ្លាំងកន្លោង រទេះក្ញូបអាន គ្រែយានមាសផោង
ទូកសំម្លូងហោង តោយតែយាត្រា ០ ល្អគ្រុបប្រតាប បរិពារ
ស្រែបស្រាប កាន្ទុគ្រឿងគ្រុប្បគ្នា សម្រាប្បត្ញហែ តៀតែ
យាត្រា តួបកុតផលា លេលាស័កសែង ០ សូមបានប្រាសាធ
ប្រាប្លួនល្អស្អាត (៥១) បិតមាសព្រាសទែង គាងយ្វាយឆេត
ធ្មុយពគ្រាយយលស្តេង តាំមប្លុងឆ្លះបែង ល្អគ្រុប្បប្រកាយ្យៀ
០ មានផ្សួរជុំវិញ បីជានធ្លាកពេញ រូំបគ្រុប្បពិស្តារ មាន
ជានិព្វាយ ស្បិងភ្លូគ្រុប្បទ្វារ ឆាគ្បលើកពពាណ៌ ចាំម្ម
ជើងគេរកាប្ល័ ០ ទោះនឹងមានផ្ទុះ បិ (៥២) ល្អស្រលះ

សឹងមានមុក្ខគេប ទទិងរោងជ្រែក បង្គនផ្សូរស្រេប រាំង ជុំខាន្នកាប់ រោងតំរៀសែះ ‖ ០ ། មានបន្ទធាយ្យា មុន្តប្ប សាលា ផ្ទិងស្តាំមសិងស្រោះ ផ្សូរតាំមសិងផ្កា ចាំប៉ាបានបែះ ក្លៀឡត្វូបក្រៃបែះ ព្យតោរត្រែរបហោង ០

(៥៣) ឆ្នាំមមីពេញបុម្នីខែហាផល្គុននោះ បានជាឪកញ៉ារសុរិន្ទ្រាធិរាជ្ជ លុះតលឆ្នាំវក្ខពេញបុម្នី ខែពិសាក្យនោះ បានជាហោប៉្ញាប៉ាំក្លស្ស ៤

លេខ ៣៩

Nº 41 (B)

(១) សត្តមស្តុស្សស្តិស្រីសព្វមង្គលពហុលបេស្តាផៃយ្យា (២) តិរេក ១៦៦៩ សក្កហោះនក្សត្រខែមាគ្សិរ ១៣ ((៣) កត្រថ្ងៃព្រះហ័ស្បតីពារសាណ្ហ៍ មន្តិតស្បជុំទុំសំតេចព្រះ (៤) រាជសិលាចាយ៉្យមហាសឃ៌រាជបុពីត្រ ទ្វសំតេចព្រះសុមង្គលម (៥) ហាសឃ៌រាជបុពិត្រ ទ្វតស្បសំតេចព្រះគ្រូ ភិក្ខុបើរសំម្នេរដោ (៦) ងប្រៃឡជាប្រធានថ្លៃគែរ្អក ឱកញ៉ាវង្សាអគ្គរាជទ្វអ្នកប្តូម្ចាវ (៧) ស្រីរត្នកេសរមានបិត្រកាតតំម្លាសាទ្ធាំបានហ្លៀងម្អ៊ុក

ធ្វើបុនឲ្យ (៨) ទាន និមន្ត្រអ្នកព្រះសយ័ទ្រង់ហ៊ាំស្តួលអនិពាន្ធ លើព្រះពានរាកា (៩) លអ្នកឱកញ្ញាវង្សាអគ្គរាជន្ធជាពោ៖ញ្ញា មន្ត្រីសង្គ្រាមនោះ (១០) ព្រះបាទអ្នកជាអំចស្សស្ដេចលេលា យាត្រាមកអំពីក្រុងទេព្វព្រះ (១១) មបានគរមកតលស្រុក បន្ទួរ៉ី ទើប្បព្រះបាទអ្នកជាអំបស្ស (១២) ត្រស្សប្រើពោពញ្ញា មន្ត្រីសង្គ្រាមមកមុនតលបន្ទាយលុង្វែកបួប្ប (១៣) នឹងសំតេបព្រះរាជបុត្រាត្តបទ្រង់ព្រះនាមជាសំតេបព្រះកែវហ្វ៉ា នាកាល (១៤) ឆ្នាំមសាញខែមាឃ ពិបាកខ្សត្ទូរគតតតទ្រាព្វធន ធានពុំមាន (១៥) លៀ្យហៀ្យទើប្បប្ចមទារិវត្នកញ្ញាជាម្ដាយមិង បង្កើតន្ទនាងសរ (១៦) ជាក្លួយប្ញើសំពតហ្សូល ១ ឪ ១ ទោ ពោពញ្ញាន្ទបន្ទាយលង្វែក (១៧) ហ្សើស្រ្យួតរួតទៅតាមគ្រួ តលស្រុកសំរោងសែនបានប្ឫបនឹងសំតេប្ញព្រះ (១៨) អនុជ ខ្សត្រីន្ទសំតេបព្រះរាជបុត្រាន្ទសំតេបព្រះរាជបុត្រីន្ទសំតេប (១៩) ភគ្គនីយោន្ទសំតេបព្រះភគ្គនិយា ហើយបានឃើញម្ដាយមឹងនៅ (២០) ឥស្សស្រេសបញ្ញាតទ្ធំ ៧ សន្តាន ទើប្បបានតត្តិងយក

នាងពៅ (២១) ជាប្រពន្ធ ឯនាងពៅនោះ មានទ្រព្យធនធំ កុំត់ច្រើនទើប្បវិលទៅ (២២) បន្ទាយ ហើយសំតេចព្រះរាជបុត្រាធំទ្រង់ព្រះនាមសំតេចព្រះ (២៣) ស្រីធម្មរាជាឲ្យទានបោពញា ជាឳកញាសុរិន្ទ្រាធិបតី ឲ្យទាន (២៤) នាងពៅជាបួមទារស្រីរត្នកេសរ ទើប្បសំតេចព្រះវររាជបីត្តាធិរាជប (២៥) រំម្មនាដ្ឋព្រះបាទបរំម្មបុពិត្រយកទៅបំពិញ្ចមជា ឳកញាវង្សាអគ្គរាជពីនាំមរ (២៦) កា លុះតលឆ្នាំមជូត ទើប្បសំតេចព្រះបាទបរំម្មនាដ្ឋព្រះបាទបរំម្មបុពិត្រអ្នក (២៧) ជាអំបស្សត្រស័ប្រើឳកញាវង្សាអគ្គរាជនូនាយពលគ្រីវលនូតស្សក្កូទ (២៨) ក្កយលើកទាប្ប័បិញទៅប្រាប្បវាបោរកុំនាបស្រុករលាប្បអៀរ ស្រុក (២៩) បរប្បូរ ស្រុកខ្លង ស្រុកក្រង ស្រុកក្រគ នោះវាបោរកុំនាបបាកបួប្បខ្ល (៣០) ប្បខ្លាបតៀនូព្រះអំនាបព្រះបាទអ្នកជាអំបស្សនោះបាន បរប្បូរ (៣១) ស្រុកខ្មែរខ្សាន់សាបាយ ទូលាយតស្សអនាប្រជារាស្ត្រនោង (៣២) នូធ្ញ . . . បបរប្បូរបួលបិញ ទៅវិញ ទៅមុក លុះតលថ្ងៃសុក (៣៣) ៣ រោជខែអាសាធឆ្នាំមហោះ

ន . . . . . ទេិប្បសំតេបព្រះបាទព្រះ (៣៤) ជ្យេជេស្ឋាធិរាជ
រាម្នាធិប្បតិបរម្មនាដ្ឋព្រះបាទបរម្មបុពិត្រអ្នកជា (៣៥) អំបស្ស
ត្រាស្សប្រើឱកញ្ញាវង្សអ . . . . . . ជាមេកងទ្ធំ (៣៦) ហៀ
បើកព្រះអំនាបព្រះរាជទាន . . . . ស្ស ហៀក្រាប្ប
លាបិ (៣៧) ញទោនិងជុំ . . . . . . នាព្យពលគ្រវលទ្ធតស្ស
កូនក្មួយរ (៣៨) លិកទាំប្បបិញទៀតតាំផ្សាងនិងសំតេប
ព្រះមហាឲ្យត្រីជាបុត្រីអ្នក (៣៩) សំតេបព្រះកៃរប៉ោនោះមាន
ផ្សាងឈ្មោះសំតេបព្រះមហោឲ្យត្រីតេញប៉ (៤០) ករតក្វាត
ក្វាយតោយនូតេជះអំនាបព្រះបាទអ្នកជាអំបស្សហៀបាន (៤១)
តោភ្នានគំនិត្រប្រាជ្ញាឱកញ្ញាវង្សអគ្គរាជត្រិះរិះគិតតាកតែងសៃ
(៤២) ដំមេទាំប្បមេកងតាមស្កាតរង្គាតសព្វផ្លូវប្រកប្ហកបាប្បបាន
ខ្ញុំសំតេប (៤៣) ព្រះមហាឲ្យត្រីនូតស្សទ្រាំព្យបស្សរដោងប្រើន
គាំបូលទៅក្រាប្ប (៤៤) ប្យ៉ូបង្គំប៉្បត្វតស្សខ្ញុំនូតស្សរបស្ស
ទ្រាំព្យទំនោះទេិប្បសំតេបព្រះបាទ (៤៥) បរម្មនាដ្ឋព្រះបាទបរម្ម
បុរិត្រអ្នកជាអំបស្សត្រស្សព្រះរាជឧង្ការមធូរហៀ (៤៦) រពីព្រះ

ឱស្សទិព្វពីសេស្សថ្លៃឲ្យព្រះនាងឧកញ្ញាវង្សាអគ្គរាជជា (៤៧) ឱ
កញ្ញាតេជោ ធីស្រុកកំពង់ស្វាយ នោះឧកញ្ញាអង្វរព្រះរាជប្រាថ្វៃ
(៤៨) ថ្លៃទិព្វពីសេស្សពុំទទួលស្បើ ហើ្យទើបព្រះរាជទានបើក
ឲ្យឧកញ្ញាធី (៤៩) ពានមាសស្សឲ្យពុំក្លស្ស ៤ ទើបឧកញ្ញា
ក្រាប្បលាព្រះបាទសំតេច (៥០) បរម្មតាដ្ឋព្រះបាទបរម្មបុពិត្រ
បិញមុកធ្វើបុន្ទួព្រះពានបំបួស្សបុមទារ (៥១) ត្នកញ្ញាជា
ម្តាយមីងបង្កើត្រទួបុមទារស្រីរត្នកេសរជាប្រពន្ធទួនាងកឹម (៥២)
ជាខ្លែន្ទក្ខយស្រី ២ ឆ័កបួស្សជានាងជីធ្វើបុនថ្ងៃ ១ ឥមន្ត្រីអ្នក
ព្រះស (៥៣) យ៉ាទ្រង់បុំស្តួលអនិច្ចាបុមទារត្នកញ្ញាជាម្ត្យ
មីងទ្រទ្វង់ ២ សយ៉ារាជ (៥៤) ៥ អង្គភិក្ខុ ១១ អង្គ ហើ្យឥ
មន្ត្រីអ្នកព្រះសយ៉ាទ្រង់បុំស្តួលអនិច្ចាឱក (៥៥) ញ្ញាវង្សា
អគ្គរាជឯងទ្រទ្វង់ ១ សយ៉ារាជអង្គ ១ ភិក្ខុ ៧ អង្គហើ្យ (៥៦) ឥ
មន្ត្រីទ្រង់បុំស្តួលអនិច្ចាបុមទារស្រីរត្នកេសរជាប្រពន្ធទ្រទ្វង់ ១
ស (៥៧) យ៉ារាជ ២ អង្គ ភិក្ខុ ៦ អង្គ ឯតំណោះប្រគេនស
យ៉ារាជទុំទ្រទ្វង់ (៥៨) ១ សិងអង្គ ១ តំលិង ១ ឯភិក្ខុសឹង

ប្រគេនស្លឹង ៨ ទំលោះទូរគ្រប្ប (៥៩) អង្គហើយតាំរឆ្លង នោះអ្នកព្រះសង្ឃទទូង ២ សង្ឃរាជ ៣ អង្គសិ (៦០) ងប្រ គេនអង្គ ១ តំលឹង ១ ឯភិក្ខុនោះសិងប្រគេនអង្គ ១ បាទ ២ (៦១) នីមន្ត្រីអ្នកសំម្ដេរសូត្រធម៌គឺលោកអង្គ ២ ប្រគេនបាទ ១ ឯ (៦២) ឥស្សរអ្នកសំម្ដេរទំប៉ាំស្លូលអនិច្ចាទំតាំរនោះត្រូវសំម្ដេរ ៧០ សិ (៦៣) ងប្រគេនអង្គ ១ ស្លឹង ១ ហើយនីមន្ត្រីមហាសង្ឃរាជសិលា បាយ៉ូទេស្នា (៦៤) ព្រះមហាជាតកាន ១ លើកអ្នកគុងកូនប្រុស្ស អាយុស្សឆ្នាំ ៨ បូជា (៦៥) ព្រះធម៌ហើយបូជាប្រាក់បាទ ៣ ទើប្ប លោះតូអ្នកគុងកូនប្រុស្សតំ (៦៦) លិង ៧ ហើយនិមន្ត្រីមហា សង្ឃរាជបញ្ជាលិក្ខិតទេស្នាអនិសង្សព្រះ (៦៧) នូអនិសង្ស ផ្ទួស បូជាប្រាក់តំលិង ៣ ស្លឹង ៣ នូបងប៉ាក់ស្មាឈាស័កក្លា (៦៨) ត ១ បងលំទុង ១ ប្រគេនសំពតស្ល ១ នូស្បៃ កាសាទុងមួ ១ ឡដ្ឋ (៦៩) លអ្នកលេងបាទ ៧ គិតបូក ឥស្សរតំណោបត្រូវជាប្រាក់ជិង ៣ ទីជាទា (៧០) ន ទកញ្ញា វង្សាអគ្គរាជតជាកូន អ្នកទកញ្ញាក្រលាហោមសេនាបរទេស (៧១) នូអ្នកបមទាវកញ្ញាកេសរជាមាត្តាបិត្តាទកញ្ញាវង្សាអគ្គ

រាជន្យ (៧២) មទារត្រិវត្តកេសរន្អ្នកហឹងអ្នកព្រំមន្អ្នកគុង មានបិត្រប្លាសាទ្ធាសា (៧៣) ឯកុសលទុំនេះជូនទោមាត្តា បិត្តាន្យញាតិកាទុំ ៧ សន្តានត់មានធម្មិសប្បុរ (៧៤) ស្ស ហើយ សូមបានអាយុស្សវែងបាន ៥០០០ វស្សា កប្បន្ត្រប៉ាជ្យាន្ទ្រាព្យ សំ (៧៥) ម្បាតតួបជោត្តិកសេស្ឋិហើយសូមបានជាព្រះមហា បរម្មបំក្កពត្តិរាជ (៧៦) ស្មៀសរុក្ខខ្មែមខ្វានសាបាត់រាប្បលុះ បានបួលទិញាំនហោង

លេខ៤០

No 41 (A)

(១) អែះនឹងញាណ្ហាសរសេដ្ឋព្រះមហាឥទ្ធិ . . . .

(២) នៃនិងព . . . .

(៣) អ្នកឯកជ្យ . . . .

No **41** (B)

(១) សមុហន្អ្នកព្រះឱត្តលជេតន្អ្នក . . . .

(២) អ្នកពុទ្ធជាកម្មន្អ្នកសម្តេចមោកន្អ្នកព្រះធម្មអរិយ បេរាន្យបេរ . . . .

លេខ ៣៧

N. 39 (B)

(៣) អនីសងតម្រងសុមាត្ត្យ សំ.ខ. អានិសង្ស․ដម្រង់-ស្មូត្រ ។ តាមទម្លាប់ប្រើសព្វថ្ងៃ ស្មូត្រជាស្មារតី ។

(១៤) ឲ្យយស្បស្លក្កតាះហ្លឹងជាព្រះឃ្លាង សំ. ខ. ឲ្យយសសក្តាឡើងជាព្រះឃ្លាំង ។ ព្រះឃ្លាំង គឺជាចាងហ្វាងក្រុមព្រះឃ្លាំង ផារជា កោសាធិបតី ។

(១៦) ធ្លុងជាសុវ្យេប្ល ខ. ធ្ងងជាសូរេច ។

(១៧) ជាកោស្បូ ផារ. ជាកោសា គឺជាកោសាធិបតី ដំណែងអធិបតីក្រសួងឃ្លាំង ។

(១៧) បំម្បស្បខ្លៃ ខ. បំបួសខ្ចៃ (គឺបំបួសសាច់ខ្លួនដូចយ៉ាងបងខ្លួនប្អូនខ្លួន ដែលគេហៅថា ខ្ចៃ) ។

(១៨) កូនធម្មិជាសំម្មើរ ម. សំ. កូនធម៌ជាសាមណេរ ។

(១៩) ព្រះប្កាអង្គ ១ ខ. ព្រះផ្កាអង្គ ១ = (គឺព្រះដែលគេធ្វើពីផ្កា) ។

(២៤) លុះអំណាស្ប ខ. លុះអណស់ ឬលុះអំណិស ។ លុះអំណស់ គឺលុះអស់ ។ លុះអំណិសគឺលុះតស់ ។

(២៩) តិមុន្ត្រីប្រសង់ទ្រង់បាងស្កុល ម. ១. ទិមន្ត្រព្រះសង្ឃទ្រង់បង្សុកូល ។

(៣៤) ព្រះអនធិព្វបក្ខមហោសឃរាជ (ស៊ារ) ព្រះឥន្ទ្រទិព្វចក្ខុមហាសង្ឃរាជ ។

(៥៣) មសិត្តស្លោកបាទ្ធ សំ. និសិទន៍ (សំពត់ក្រាលអង្គុយ) ស្លោកបាត្រ ។

(៥៩) ធម្មិគុរុត្តបប្បតិសព្រះមាត្តគុនម្ហាល្បៃ ម. ១. ធម្មគោរពចប់អស់ព្រះមាតុគុណ មហាលៃយ ។

(៦១) តាម្មព្រះភុរុនទ្បៀ ១. ម. តាមព្រះអរុណោទ័យ = តាមពេលអរុណរះ ។

(៦៣) មានទុំរត្តិគ្រីជុំព្យូរ សំ. ១. មានទាំងតេគ្រីដម្ពូ ។ តេគ្រីដម្ពូនេះដូចម្តេច? គិតមិនយល់ ។

(៦៥) ភ្នំព័ន្ធ ១. ភ្នំពាន់ ។

(៦៧) បង្ហានមត្តក៉ភេត ១. ម. បង្ហាន់មតកភ័ត្ត = ភ័ត្តដែលគេឧទ្ទិសដល់អ្នកស្លាប់ទៅ ។

(៧២) ហេតុតេជតេជះត្បារះខ្ញុំម្មមាគបិត្រ ១. ហេតុតេជតេជៈបៈខ្ញុំមានចិត្ត ។

លេខ ៣៨

N. 40 (C)

(១) លើកសរសេរពុទ្ធ ១. លើកសរសើរពុទ្ធ ។

(២) ប៊ូយបុក្ខា ម. ថ្វាយបុប្ផា = ថ្វាយបុផា គឺថ្វាយផ្កា ។

" លុតលើកទស្សករ ម. លុតលើកទសករគឺលុតជង្គង់ លើកម្រាមដៃ ១០ ។

" រត្នត្រៃយគ្រីក្កាល្វ សំ. រត្នត្រ័យត្រីកាលា ។

(៣) បាល្ងំពេជ្ជ សំ. បល្ល័ង្កពេជ្រ ។

" ព្យំបិត្រស្រែបរិបតា សំ. ពិចិត្រស្របរបនា ។

" ព្រះសាខ្យមុំ ម. ព្រះសាក្យមុនីឬសក្យមុនី ។

(៤) តិសប្រ៉ាទៃយ ១. សំ. អស់ហ្ឫទ័យ ។

(៥) ព្រះត្រៃសណាំគំ សំ. ព្រះត្រៃសរណគមន៍ ។

ស្បងកាបកាយកប្បហត្ថា សំ. ម. ១. សព្វបក្ខ័ជ - កាយគបហត្ថា (ប្រែថាដោយសេចក្ដីថាដៃរបស់ខ្លួនកាន់នូវផ្កាសព្វបក្ខ័ជ) សព្វបក្ខ័ជ = បក្ខ័ជ ៧ ស្រទាប់ ។ ខ្មែរហៅ ស្បក្ខ័ជ ។ ម. សត្តបក្ខ័ជ ។ ជាឈ្មោះឈើ ១ យ៉ាងសំបុរក្រហមផ្កាមូល ។ ។

(៦) ជាត្តិសរញ្ញាណ ម. ជាតិសរញ្ញាណ ឬ ជាតិសរ-ណញ្ញាណ = ញាណត្រៀវរលឹកបានទូវជាតិមុន ៗ ។

" តិសអយ្យធម្ម ខ. សំ. អស់-អាចិធម៌ ។ ឬ ម្យ៉ាងទៀត អស់អរ្យធម៌ ។

" ត្រៃបីដិករត្តមត្យទេ ខ. ត្រៃបិដក-រត់មាត់ទេ (គឺចាំរត់មាត់ទទេ មិនបាច់មើលក្បួន) ។

" ប្លើងពាកពេជ្រ (ម. ក្លាយ) ថ្លែង-ពាក្យពេចន៍ ។ ពេចន៍ គឺ វចន សរសេរថ្លែងជា ពេចន៍ ។

" តោះប្រស្នាអ្វីគ្រទាំលសាល្យ ដោះប្រស្នាអ្វីក្រពាល់សល់?

(៧) សើលសាសសេត៌ សំ. សិល្បសាស្ត្រសេដ្ឋ ។

" តិសបាយ្យ សំ. អស្ចារ្យ ។

" សេព្វជិន្ទគ្រិ សំ. សេពជិនគ្រី ។

(៨) អើងម្លោក ខ. រៀងមក ។

" តោយគាម្មេហោរដែយគ្គន្ន ខ. ដោយនាមៃយហៅ ដៃយនន្ទ ។

" មឹងបែធស្លួគ (ឈ្មោះ) ម៉ឹងបែនសន ឬម៉ឹងប៉ែនសន ។

" ជាជុំទាវទេព្វសុពណ្ណ៌ (ឈ្មោះ) ជាចមទាវទេពសុ-
ពណ៌ ។

(៩) ជៀវន្ទន្ទស្នាធិព្វតិ្យ (ឈ្មោះ) ដៃយនទួរសេនាធិបតី ។

(១០) កេតទុក្ខព្រាតជាទាយាត ខ. ម. កើតទុក្ខព្រាត់ជាទាយាទ ។ ទាយាទ ប្រែថា ជាអ្នកទទួល . . . ។

(១១) ភិតភៃរិ្យ សំ. ភីតភៃរី ។ ភៃរី ប្រែថា អ្នកមានពៀរ ។ ម. ពៀរ ។

" ទុក្ខជាតនិបិនិងកូន ខ. ទុកជាតុនីបីនឹងកូន ។

(១២) បោះប្លាប្បចូលមូលប្រ្យកា្យ ខ. ម. បោះភ្លាប់ចូលមូលរូបកាយ ។

(១៤) តៀ្យគន្ទាគិត្តផាបួង្ស ខ. ដោយគណនាគិតថាបង ។

(១៥) ស្ងួតបងហោយបុះទោវល្ប្យា ខ. ស្ងួតបង្ហើយចុះទៅល្បា ។ ល្បា = ពាក្យលា គឺពាក្យដែលលាកុំឲ្យជួបទឹងសេចក្តីអាក្រក់ជាដើម ដូចពាក្យកាព្យក្នុងទីនេះលេខ ៣៨ ត្រង់លេខប្រចាំ ១៦ ដល់ ២៩ ហៅថា ល្បា ។

(១៥) ស្ងួតបងហៀបុះទោវល្ប្យា ខ. ស្ងួតបង្ហើយចុះទៅល្បា ។ ល្បាឬពុ្យ ប្រែថា "លំដាប់" គឺលំដាប់រឿងក៏វ ដូចពាក្យថា

របាក្សត្រ = លំដាប់ក្សត្រ ។ មកពីពាក្យមគធៈ បត្ត, សំ. បត៌ ។ ខ្មែរ ប្រែក្លាយជាល្បាប្ករបា ។

(១៦) ពូជុងលេណា ម. កូដគ្គលេណា ប្រែថាលំនាំដំណើរនាគ) ។

(១៧) ប្រាសបុត្រភិយ្យ៉ា សំ. ប្រាសបុត្រកវ្យា, ម. ករិយា ។

" ឱបាសប្រាន សំ. ឧបាសប្រាណ ។ ឧបាស ប្រែថា សេចក្ដីបៀតបៀន – សេចក្ដីវិនាសអន្ដរាយ ។

(១៩) ឥតប្រៀងគ្នា ១. ឥតប្រៀនទូវគ្នា ។ លំដាប់វង្សគ្នារៀងមក បាននឹងមនុស្សដែលជាញាតិផងគ្នាហៅថា ប្រៀន ។ ហៅថា មិត្រសំឡាញ់គ្នា ។

" ប្រត្តិយ៉ាក សំ. ប្រត្យក្ស (ម. បច្ចក្ខ) ច្បាស់, ប្រាកដ, ឬផ្ទុយគ្នាម្ខាងនឹងម្ខាងទៀត ដូចសនឹងខ្មៅ ។

" តុកយាក្ស ១. (ឬសៀម) តុកយ៉ាក គឺតោកយ៉ាក ឬ តុកយ៉ាក ។

" ពុំព្រឹស្សសាប្យ ១. ពុំព្រឹសសប្បាយ ។ ព្រឹស = រីករាយ ឬរុងរឿង-ត្របះត្របង់ ។

(២១) ពុំនោល ១. ពុំនោល គឺពោល ។

(២២) ពិឃាដ្ឋសត្វផោង ម. ១. ពិឃាដ ឬពិឃាតសត្វផង ។

(២៤) សាហ៉ារ មកពីពាក្យមគធៈថា "សាហស" ក្នុងទីនេះត្រូវប្រែថា សាហាវ-កាច ។ ក្នុងទីខ្លះប្រែថា រហ័ស-រួសរាន់, កំហែង-ធ្វើដោយអំណាច-កំលាំងក៏មាន ។

(២៥) ហៅជ្ជឡស្ស ១. ហៅថ្វស់ ។

" កុំស្មោយ ១. កុំសោយ (គឺជាអ្នកខ្សោយ) ។

" តុត្តេក្យបុំប្រប្ស៍ ១. តតើកបំប្រប់ ឬតតិកបំប្រប់ ។

(២៦) ជាក្កង្យ ១. ជាកង ។

" ភិតភ្យៃហ្លិនហ្លង ១. ភីតភ័យហ៊ីនហ៊ង ។

(២៧) រុប្បអាក្រុកហេ្យ ក្លិនក្អាស្សផ្អេះផោង ១. រូបអាក្រក់ហើយ ក្លិនក្អាស (ក្រអាស) ផ្អុះផង ។

(២៩) បាប្បពៀរទុក្ខតៀ ម. ១. បាបពៀរទុក្ខតើយ ។

(៣១) សែបបញ្ចេន្ត្រិ ១. ម. សាប់-បញ្ចេន្ទ្រិយ ។

(៣៣) ខ្ញុំកានបុត្រា ១. ម. ខ្ញុំកាន់បុត្រា ។

(៣៤) ឱប្បឆាប្ពសប្រ៉ាន ម. សំ. ឧបជ្ឈាយ៍បួសព្រាហ្មណ

" ស្យូតក្កាមរាជ ១. ម. ស្លូត្រកម្មរាជ ។ គឺស្លូត្រកម្មរាជា ។

(៣៥) បើះធ្មើរប្រីស្នា ១. សំ. បេះធ្មើយ - ប្រឹស្នា ។ សំ-ស្រ្កតសុទ្ធជា ប្ញស្នា តាមទម្លាប់ប្រែជាប្រស្នា ។

" ទ្រាព្ធធនយស្សសក សំ. ទ្រព្យធនយសស័ក្តិ ។

(៣៦) ជាកិម្លងល្បើ ១. ជាកំលាំងល្មើយ ។

" គឹតត្រូងឆាហ្បើ ១. គិតត្រង់ណាហើយ ។

" ឲ្យទានឥតលុស្ស ១. ឲ្យទានឥតលោះ ។

(៣៧) និរត្បូស សំ. និរព្យស (ប្រែថា អស់ព្យស-ឥតព្យស-អស់ពុតកំណាច) ។

(៣៨) អគ្គិគិរាជ (ឈ្មោះ) អគ្គីរាជ ។

(៣៩) ត្តុបព្រះតេមេ (ឈ្មោះ) ដូចព្រះតេមេយ៍ (ម.តេមិយ) ។

" ឲ្យល្បើងឥតធ្មើ ១. ឲ្យល្បងឥតធ្មើ ។

" ធទស្សន្ធាំគត ម. ១. ធទស - ឆ្នាំគត់ (គឺ ១៦ ឆ្នាំគត់) ។

" មហោសុប្ត ម. មហោសថ ។

" ផ្ទាញកេរ្តិ (ឈ្មោះ) ផ្កាញ់ - កេរ៍ដ ។

(៤១) តួបអំម្រាផោង (ឈ្មោះ) ដូប-សមក-ផង ។

(៤៣) ព្រះរាមទើត្តិ (ឈ្មោះ) ព្រះរាមទេព-ទ្ធិ ។ រាមទេពនេះគឺព្រះរាម ។

" ត្រីវិក្រិតា (ឈ្មោះ) ត្រីវិក្រម-ណា (គឺព្រះត្រីវិក្រមាទិត្យ) ។

(៤៤) មេហ្សរិ ១. មេឃ ។ ទេពី-មហេសី ។ របស់ក្សត្រហៅថា មេឃ ។

(៤៦) បាទតួបបៅរោត — មាលា (ឈ្មោះ) បានដូចទៅ កេតុមាលា ព្រះនាមស្តេចខ្មែរ ១ អង្គក្នុងសម័យអង្គរ ។

(៤៨) ញតគុណ?

" មិរសុងព្រះនេត្រ ១. មិនសុងព្រះនេត្រ គឺមិនដឹកសុងព្រះនេត្រ ។

" ខ្យលតិបសង្ស្រេត ១. ម. ខ្យល់តិច-សង្រេត ។ សង្រេត គឺសំសើត ប្រែថា ត្រជាក់ ជាអាការរបស់មនុស្សទៀបស្លាប់ ។ គឺខ្យល់តិច ត្រជាក់ខ្លួន ដោយតេជោធាតុថយ ។

(៤៩) ជារុយជាពន្ធ ១. ជារយ ជាពាន់ ។

(៥០) តួបកុតផលា?

(៥១) ហាំម្នុជើងតេរកាប្ល ១. ទាំងជើងដើរកាច់ គឺទាំងជើងជណ្តើរកាច់ ។

(៥១) មានផ្សូរជុំវិញ ១. គឺមានកំផែងជុំវិញ ។

(៥២) បង្គនផ្សូរ ១. បង្គន់ ជាឈ្មោះរបស់ដែលគេបាំងកុំឲ្យមើល ដូចយ៉ាងដែលហៅថា ឡប់ឡៃ ។ ផ្សូរគឺកំផែង ឬ កំពែង ។

" មុន្ឌប្បសាលា ម. មណ្ឌប-សាលា ។

(៥៣) ពោហ៊ាប៉ាំក្ស្សប ៤ ១. ពៅហ្វាបាំងកូស់ស ៤ ។

រឿងព្រេង-ដំឡូង ៧ សន្ទាន

និយាយរឿង ១ មានប្ដីប្រពន្ធនាំគ្នាទៅសួរបងប្អូននៅភូមិព្រៃសណ្ដែក ដើរៗទៅប្រទះនឹងអាដំឡូង ៧ សន្ទានកំពុងតែទឹមគោភ្ជួរស្រែ ប្ដីប្រពន្ធនោះសួរថា អ្នកអើយអ្នក ផ្លូវណាកាត់ត្រង់ទៅលើភូមិព្រៃសណ្ដែក ដ្បិតខ្ញុំខានមកយូរឆ្នាំហើយ មិនដឹងជាផ្លូវណាកាត់ទៅឲ្យត្រង់ៗ នោះអាដំឡូង ៧ សន្ទានស្រាប់តែខឹងឆ្លើយថា គោអញ ១ នឹមនេះសុទ្ធតែកូនក្រោលបង្កោលស្ទឹង អាក្របី ១ នេះម្ដាយក្មេកគាត់ចែក ឯអាស្នែងកន្ទុកឪអញគាត់ឲ្យ អញមិនលួចគោរបស់អាណាយកមកទឹមទេ ។

ឯប្ដីប្រពន្ធដែលសួរផ្លូវនោះឮហើយនិយាយគ្នាថា អ្នកនេះឃើញសួរផ្លូវគាត់ៗនិយាយពីគោ ហើយស្ដីគំហកគំរាមឲ្យឯងផង ឡើយគេហ៍យើងកុំខ្វីសួរពុំយូរធាប់គង់តែនឹងទៅដល់ផ្ទះបងប្អូនមិនខាន ហើយក៏បណ្ដើរគ្នាហួសទៅ ឯអាដំឡូង ៧ សន្ទាននោះក៏ចំភ្ជួរស្រែមិនឈប់ ដល់ពេលជិតថ្ងៃត្រង់មេដំឡូងជាប្រពន្ធក៏ទូលបាយទៅឲ្យប្ដីបរិភោគ លុះដល់ដាក់ល្អីបាយនៅក្រោមម្លប់ឈើនៅក្បែរស្រែ ប្ដីនោះលុះបានឃើញប្រពន្ធយកបាយមកឲ្យក៏ឈប់លែងភ្ជួរស្រែ បរិភោគបាយនិយាយទាំងខឹងប្រាប់ប្រពន្ធថា មានប្ដីប្រពន្ធបណ្ដើរគ្នាមកពីណា ហើយប្រកាន់ថា អញលួចគោគេ ឯគោ ១ នឹមនេះប្រាកដជាម៉ែឪឯងអញចែកមក មេប្រពន្ធឃើញមាត់ប្ដីនិយាយហាបៗ ទក់ស្មានថាស្ដីឲ្យខ្លួន ស្រាប់តែខឹង

ហើយឆ្លើយតបទៅវិញថា អញគិតថាប្ដីមកភ្ជួរស្រែទាល់ថ្ងៃខំប្រញាប់ប្រញាល់ខ្លួនបាយមកឲ្យស៊ី ឥឡូវទៅជាថា ឯងមានប្រុសមានសហាយ អញសហាយនឹងឈ្មោះអាណា គាត់កេមុខឲ្យឃើញ ប្ដីមិនតែពមបាយអស់មួយល្អីប្រពន្ធថាអ៊ីក៏មិនឮផង លុះប្ដីបរិភោគរួចមេប្រពន្ធក្រោកយកល្អី ប្ដីសួរថា ឯងមានការអ្វីឯផ្ទះបានជាប្រញាប់ម៉្លេះ មេប្រពន្ធថាអញមុខជាប្រាប់ម៉ែឪអញមិនខាន ហើយកណ្ដៀតល្អីត្រឡប់ទៅដល់ផ្ទះជួបនឹងម្ដាយនិយាយទាំងខឹងមុខក្រហមប្រាប់ម្ដាយថា កូនប្រសារម៉ែឯងវាល្អ ហើយខ្ញុំខ្លួនបាយទៅឲ្យស៊ីដាក់ល្អីស្ទើរតែមិនទាន់ វាស្ដីឲ្យខ្ញុំថា មានប្រុសមានសហាយ ។

ឯចំណែកម្ដាយនោះខឹងញ័រឡើងថា ហ៎ឯងដូច្នេះទេតើបានជាមុខក្រហម អញថាកូនថាទៅចាំផ្ទះឲ្យវា ឥឡូវវាថា ឯងលួចថ្នាំវាយកទៅដូរដូង មេអន្ទោងឯងក្រោយៗកុំនិយាយដូច្នេះមិនត្រូវទេ សូម្បីតែថ្នាំ ១ ធុកក៏អញមិនលួចយកផង បើទុកជាអញយកមែន ម្ដាយនឹងកូនមិនត្រូវហ៊ានឯងពោលឲ្យអញខ្មាសគេ ចាំឪហ៊ានឯងមកអញប្រាប់ឲ្យដេវាយប្រដៅហ៊ានឯងមិនខាន ។

លុះយូរបន្តិចប្ដីមកពីកាប់បង្គោលធ្វើបងបង្ការមិនឲ្យគោក្របីចូលស៊ីសំណាបសំទូង ប្រពន្ធនិយាយប្រាប់ប្ដីថា កូនស្រីយើងវាទៅជូនបាយប្ដីខ្ញុំចាំផ្ទះឲ្យវា ៗ មកវិញវាថា ខ្ញុំជាម្ដាយលួចថ្នាំវាដូរដូង ខ្ញុំខឹងណាស់ ។

ប្ដីស្ដាប់មិនព្រមខឹងទឹងប្រពន្ធដែរថា មេះចោរគ្រហងប្រពន្ធអញ អីម៉្លេះ អញមិនស្លៀកពាក់តែងខ្លួនដើរលេងចន់ស្រីឯណា អញទៅកាប់ឈើធ្វើបង្គោលរបងទេតើ អញអត់តែម្ដងនេះទេ ក្រោយៗ បើហឹងឯងនៅតែស្ដីប្រពន្ធអញទៀត មុខជាអញធាក់ឲ្យដួលទាំងដំហរមិនខាន ហាមប្រពន្ធហើយបរិភោគបាយរួច ទៅចងសន្ទូចបានត្រីត្រឡប់មកផ្ទះវិញ វេលាថ្ងៃល្ងាចប្រពន្ធក៏ធ្វើត្រីស្ល សាំងឲ្យប្ដីបរិភោគខ្លះ រំលែកទុកព្រឹកខ្លះ ដើម្បីនឹងធ្វើសម្រាប់យកទៅប្រគេនលោកគ្រូឯវត្ដ នឹងកូនប្រុសតូចម្នាក់ឲ្យ នៅរៀនអក្សរជាមួយនឹងលោកបងនោះ ។

លុះព្រឹកឡើងម្ដាយនោះដាំបាយដួសដាក់មានម្ហូបពីល្ងាចស្រាប់ ទូលយកទៅដល់កុដិប្រគេនលោកគ្រូ ហើយនិយាយថា ខ្ញុំករុណារលឹកលោកគ្រូណាស់ មួយទៀត ប្អូនតូចនោះតើរៀនអក្សរគ្រាន់បើឬទេ លោកគ្រូនោះមានពុទ្ធដីកាថា ចំរើនពរញោម អាត្មាសព្វថ្ងៃនេះកំពុងស្រឡាញ់សីលផ្សណាស់អាត្មាមិនសឹកទេ ម្ដាយក៏ហៅកូនតូចដែលនៅបំរើបងនោះថា អានាងលាលោកបងទៅផ្ទះនឹងម្ដាយបានមួយថ្ងៃពីរថ្ងៃសិន ដ្បិតខ្ញុំឯងរលឹកណាស់ អាកូនតូចឆ្លើយប្រាប់ម្ដាយថា ត្រីងៀតលោកបងនៅពីរកន្ទុយទុកក្នុងកុដិ ពេលល្ងាចខ្ញុំយកពីរចំរៀកដុតស៊ីបាយដែលសល់ពីលោកឆាន់ពេលព្រឹកនោះ ។

ឯលោកសង្ឃដែលគង់នៅជិតកុដិប៉ុន្មាន ៗ បានឮម្ដាយលោកនឹងកូននិយាយតែដោយខ្លួន មិនទទួលសំរុងគ្នាដូច្នោះ លោកទាំងអស់ទប់ពុំបានក៏សើចទ្រហឹងអឹងអាប់ ឯម៉ិកានោះក៏សំពះលា លោកកូនត្រឡប់មកដល់ផ្ទះវិញហើយលុតជង្គង់ជូនបុណ្យប្ដីថា ខ្ញុំជូនបុណ្យអ្នកផង ប្ដីឆ្លើយថាអើអញឃើញបាយសំឡខអាំង ព្យួរទុកនៅសង្រែក អញស៊ុំអស់ទៅហើយ ប្រពន្ធក៏មើលមុខប្ដី ៗ មើលមុខប្រពន្ធ ប៉ប្រិចភ្នែកមក ៗធ្វើហ៊ីយតែដោយខ្លួន លុះយូរបន្តិចស្រាប់តែប្អូនស្រីបង្កើតខាងប្ដីនៅភូមិដទៃឆ្ងាយមកដល់បានផ្ដែពងមួយដ្ដីលន់នឹងស្ទឹកប្រស់ស្វាមួយសំណុំមកផ្ញើបងហើយនិយាយសួរបងថា បងបានភ្ជួររាស់ដកស្ទូងបានស្រែប៉ុន្មានហើយនោះបងទាំងប្ដីប្រពន្ធឆ្លើយប្រាប់ទៅប្អូនស្រីវិញថា អើហាងល្មមទុកដាក់ឲ្យវាមានប្ដីទៅចុះ តែហាងមើលកុំឲ្យតែបេះលេងបៀផឹកស្រាជក់អាភៀន ៗ

នោះមេប្អូនស្ដាប់មិនឮទៀត និយាយឆ្លើយប្រាប់ទៅបងទាំងពីរនាក់ថា ខ្ញុំស្ដាយត្រឡាចខ្ញុំមួយទ្រើងណាស់ កំពុងតែផ្កាក្ដឹបតូច ៗ ស្រាប់តែមេជ្រូកវាទៅឈ្បួសគលផាបផាបអស់ បងទាំងពីរនាក់ថា អើហាងល្មមទៅផ្ទះក៏ទៅចុះល្ងាចណាស់ហើយក្រែងកូនវាយំរក ប្អូនស្រីនោះក៏ត្រឡប់មកផ្ទះវិញ ។

COMMISSION DES MOEURS & COUTUMES

(រឿងដំឡូង ៧ សន្តានចប់តែប៉ុណ្ណេះ)

ឧកញ៉ាអក្ខរៈលេខ (ណុប) តែង ។

បញ្ជីរឿង

១ — វិធីការសំអាត ព្រះវិសុទ្ធវង្ស (ហ. តាត) រៀបរៀង ១១១

២ — អំពីលោកស្លូប៉េនហ៊ែរ និងព្រះពុទ្ធសាសនា (តនិងចប់) ១២១

៣ — រឿងកាកី ព្រះរាជនិពន្ធ ព្រះបាទសម្តេចព្រះហរិរក្សរាមាឥស្សរាធិបតី
ព្រះបរមកោដ្ឋ (តទី ២) ១៣១

៤ — កេរ្តិ៍គោបទេស ភាគទី ១ «ការបងមិត្រ» (ត) ១៥៤

៥ — ធម្មទេសនា ព្រះមហាហ្វូត វត្តលង្កា ១៦០

រូបក្រៅរឿង

វិចិត្រសៀមរាប-បន្ទាយសំរែ នេះរូបហោជាង (មើលរឿងទំព័រ) ១០៧

គណៈកម្មការទំនៀមទម្លាប់
COMMISSION DES MŒURS & COUTUMES

TABLE DES MATIÈRES

Pages

1. La Propreté (par le Vénérable H. TATH)................ 111

2. Schopenhour et le Bouddhisme (suite et fin)............ 121

3. La légende de Kaki (par S. M. ANG-DUONG ROI du Cambodge).. 131

4. Hétopadésa 1re partie (suite).......................... 153

5. La Religion Bouddhique comparée à d'autres religions (par MOHA HUOT).................................. 161

HORS TEXTE:

Siem-Réap-Bantei Samrê, le fronton du monument Brahmanique.. 107

ខែត្រសៀមរាប បន្ទាយសំរែ នេះរូបហោជាង (មើលរឿងទំព័រ ១០៩)

អំពីប្រាសាទមួយនៅបន្ទាយសំរែ

ក្រសួងថែរក្សាបុរាណវត្ថុនៃឥណ្ឌូស៊ីន កំពុងជួសជុលប្រា-សាទបែបព្រាហ្មណ៍មួយយ៉ាងល្អ នៅបន្ទាយសំរែ ដែលនៅត្រង់ផ្លូវទៅភ្នំគូលែន បំងាយ ១១ គីឡូម៉ែត្រ ពីបរិវេណផ្លូវធំ ។

ប្រាសាទនេះ គេបានសាងមកក្នុង ព. ស. ១៥០០ ដល់ ១៦០០ ។ ដែលមានរូបបោះពុម្ពនៅខាងមុខនេះ គឺរូបហោជាងប្រាសាទបុរាណនោះ មើលឃើញរូបព្រះសិវៈ ទ្រង់ដាក់ព្រះនាងបារិតីលើភ្លៅ ទ្រង់គង់លើគោនន្ទិ ។

វិធីការសំអាត

ព្រះវិសុទ្ធិវង្ស ហ. តាត រៀបរៀង

ការសំអាត

(ព្រះវិសុទ្ធិវង្ស តាត រៀបរៀង)

អស់លោកអ្នកទាំងឡាយ គួរឧស្សាហ៍សំអាតទីលំនៅ, សំអាតគ្រឿងប្រើប្រាស់, សំអាតគ្រឿងស្លៀកពាក់, សំអាតគ្រឿងផឹកនឹងភោជន, សំអាតរូបកាយឲ្យស្អាតឲ្យផូរផង់ល្អ ៗ ព្រោះថាកាលបើទីលំនៅជាដើមមិនស្អាតល្អហើយ នឹងជាហេតុនាំបណ្តាលឲ្យរូបកាយរបស់យើងដែលអាស្រ័យនូវគ្រឿងមិនស្អាតមានរោគផ្សេង ៗ ។ កាលបើរូបកាយមានរោគហើយ ចិត្តដែលអាស្រ័យនៅខាងក្នុងរូបកាយ ធ្វើម្តេចនឹងប្រព្រឹត្តទៅដោយស្រួលបាន, កាលបើចិត្តប្រព្រឹត្តទៅមិនស្រួលហើយ គំនិតប្រាជ្ញាដែលអាស្រ័យនៅនឹងចិត្ត ធ្វើម្តេចនឹងដុះដាលចំរើនភ្លឺស្វាងឡើងបាន,កាលបើគំនិតប្រាជ្ញាមិនចំរើនមិនភ្លឺស្វាងហើយ ប្រយោជន៍ដែលយើងត្រូវការចង់បានក្នុងបច្ចុប្បន្ននេះនឹងក្នុងខាងមុខ ធ្វើម្តេចនឹងសំរេចប្រយោជន៍បាន ។ កាលបើយ៉ាងនេះគួរតែចូលចិត្តថា បណ្តារោគទាំងអស់សុទ្ធតែជាគួរត្រូវថាជាមេចោរជាអ្នកបំផ្លាញនូវប្រយោជន៍ នៃអស់យើងពល់គ្នា ព្រោះសេចក្តីពិតថាអ្នកណាមួយទោះបីមានបុណ្យស័ក្តិមានទ្រព្យសម្បត្តិច្រើនក្តី មានប្រាជ្ញាច្រើនក្តី មានកំលាំងច្រើនក្តី កាលបើរោគចូលមកអាស្រ័យនៅក្នុងរូបកាយបានហើយ បុណ្យស័ក្តិជាដើម

របស់អ្នកនោះ ក៏ត្រឡប់ទៅជាឥតអានុភាពប្រើការមិនកើតទាំងអស់, ព្រោះបាលបាញ់អំណាចនៃរោគដែលចូលមកលុកលុយក្នុងរូបកាយ ។

ហេតុដូច្នេះគួរតែយើងខំឧស្សាហ៍សំអាតទីលំនៅជាដើម ដើម្បីនឹងការពារបិទផ្លូវកុំឲ្យរោគកើតឡើងបាន ។ ពិតមែនជាមានពុទ្ធភាសិត ១ កន្លែងសំដែងថា "រូបំ រោគនិទ្ធំ" រូបជាសំបុកនៅនៃរោគ ឬជាទីអាស្រ័យនៅនៃរោគ ។ ដែលព្រះអង្គសំដែងដូច្នេះ ចំពោះត្រង់កន្លែងដែលរោគចូលទៅអាស្រ័យនៅក្នុងរូបកាយ បើឥតរូបកាយក៏ឥតមានរោគ; តែមានរូបកាយហើយក៏ឈ្មោះថា មានទីសំកប់នៅនៃរោគ ។ ឯរោគសមុដ្ឋាន គឺហេតុដែលបណ្ដាលឲ្យរោគកើតឡើងព្រះអង្គមិនបានសំដែងចំពោះត្រង់ពាក្យថា "រូបំ រោគនិទ្ធំ" នេះទេ, រោគសមុដ្ឋាននោះ ព្រះអង្គមានសំដែងទុកក្នុងសូត្រឯទៀតដោយច្រើនមានគិរិមានន្ទសូត្រជាដើម ។

ឯទីកន្លែងដែលស្មោកគ្រោកក៏រាប់ថាជាសមុដ្ឋាននៃរោគ មិនមែនមានតែក្នុងដំកនៃពេទ្យសព្វថ្ងៃនេះឡើយ ក្នុងពុទ្ធភាសិតក៏មានសំដែងប្រាប់ថាឲ្យសំអាត ដើម្បីនឹងកំចាត់បង់នូវទោសមានរោគក្អកជាដើម ដូចសេចក្ដីដែលនឹងមានសំដែងទៅខាងមុខ ។

ការសំអាតដែលយើងត្រូវធ្វើនោះដូច្នេះ

១ ការសំអាតទីលំនៅ ត្រូវសំអាតទីខាងក្រោមផ្ទះឬទីខាងផ្ទះ ដោយជុំវិញកុំឲ្យមានសំរាមនឹងកក់ជ្រាំ កុំឲ្យមានក្លិនស្អុយជាទីស្មោកគ្រោកឡើយ ។ ទីខាងក្នុងផ្ទះត្រូវបោសសំអាតកុំឲ្យមានសំរាមនឹងធូលី កុំឲ្យស្ដោះទឹកមាត់ ឬខាកដាក់លើក្ដារក្រាល ឬក្នុងចន្លោះក្ដារដែលចន្លៀត ឬក៏លើផ្ទៃដីឬឥដ្ឋខាងក្នុងផ្ទះ ត្រូវឲ្យស្ដោះដាក់តែក្នុងទីដែលគួរស្ដោះ ឬក្នុងប្រដាប់សំរាប់ស្ដោះមានកន្ទោរជាដើម ។ កុំឲ្យមានសំបុកពីងពាងឬមែងភ្ញៀងព័ទ្ធព័ន្ធនូវជញ្ជាំងឬពិតានដម្បូលផ្ទះ ។ ទីកន្ទេលសំរាប់អង្គុយឬសំរាប់អាស្រ័យដំណេក ត្រូវបោសនឹងជូតសំអាតឲ្យស្អាត ។ គ្រឿងដេកគឺគ្រែនឹងកំរាលត្រូវខសព្យាប់គោះជូតសំអាតកុំឲ្យមានធន់ធូលីជាប់ប្រឡាក់, កំរាលដេកនឹងស្រោមខ្នើយក៏ត្រូវបោកគក់ដុសលាងឲ្យរឿយ ៗ កុំឲ្យជាប់ប្រឡាក់ដោយញើសក្អួល ។

២ ការសំអាតគ្រឿងប្រើប្រាស់ក្នុងផ្ទះ: របស់សំរាប់ប្រើប្រាស់មានតុនឹងកៅអីជាដើម ត្រូវខសព្យាក់ជូតសំអាតកុំឲ្យមានធូលីរុំឡើយ ។ បើមានកន្ទោរសំរាប់ស្ដោះទឹកមាត់ ត្រូវសំអាតកុំឲ្យជក់ទឹកមាត់ឬជាប់ប្រឡាក់កាកទឹកមាត់ក្រាស់ក្នុងកន្ទោរនោះ ព្រោះទឹកមាត់តែហួសវេលានឹងមានក្លិនអាក្រក់ ។ គ្រឿងប្រដាប់សំរាប់ដាក់គ្រឿងផឹកមានចានប៉ាន់តែនឹងផ្ដិលឬកែវទឹកជាដើម ត្រូវរកសំពត់ដែលស្អាតល្អសំរាប់ជូត កុំយកសំ-

ពត់ឬកន្សែងដែលសំរាប់ជូតមុខជូតដៃ ឬជូតញើសទៅជូតគ្រឿងប្រដាប់ដឹកនោះឡើយ ។ គ្រឿងប្រដាប់សំរាប់ដាក់ភោជនាហារ មានចាននិងស្លាបព្រាជាដើម ក៏ត្រូវសំអាតដូចគ្នា ។

៣ ការសំអាតគ្រឿងផឹកនិងភោជនៈ ទឹកដែលសំរាប់ផឹកត្រូវសំអាត គឺត្រងកុំឲ្យមានធូលី បើដាក់ទឹកផឹកនឹងអ្វីត្រូវឲ្យមានគ្របបិទឲ្យជិត ត្រូវដំកល់ទុកដោយឡែកផ្សេងអំពីទឹកសម្រាប់ងូតសម្រាប់លាង ។ គ្រឿងភោជនមានបាយសំឡជាដើមក៏ត្រូវសំអាតដូចគ្នា បើដាក់បាយសំឡឬម្ហូបអ្វី ៗ នឹងភាជន៍ត្រូវឲ្យមានគ្របបិទឲ្យជិតកុំឲ្យសត្វល្អិតមានរុយជាដើមចូលបានឡើយ ។

៤ ការសំអាតគ្រឿងស្លៀកពាក់ គ្រឿងស្លៀកពាក់ទាំងអស់មានសំពត់ខោនឹងអាវជាដើម ត្រូវឧស្សាហ៍បោកគក់ដុសលាងឲ្យរឿយ ៗ កុំឲ្យប្រឡាក់ដោយញើសក្អែលនឹងធូលី ឬកុំឲ្យមានក្លិនឆ្អេះឆ្អាបជូរផ្អូមឡើយ ព្រោះគ្រឿងស្លៀកពាក់កាលបើមិនស្អាតហើយ ជាហេតុនាំឲ្យស្អុះស្អាប់ឲ្យស្បែករមាស់បណ្តាលឲ្យកើតជារោគមានកមរមាស់ជាដើម ។

៥ ការសំអាតរូបកាយ រូបកាយបើប្រឡាក់ដោយញើសក្អែលត្រូវងូតទឹកដំរះដុសលាងឲ្យស្អាត (រៀងរាល់តែពេលកំពុងធ្វើការងារ) វេលាចូលទៅក្នុងទីកន្លែង ត្រូវលាងជើងជូតឲ្យស្អាតហើយសឹមចូលទៅ រៀងរាល់តែជើងស្អាតស្រាប់ ។ បើសក់ដុះវែងត្រូវកាត់កោរចេញ ។

បើក្រចកដៃជើងដុះវែង ត្រូវកាត់ចេញឲ្យស្អាតឲ្យត្រឹមនឹងសាច់ ។ វេលាបរិភោគរួចហើយត្រូវសំអាតមាត់នឹងធ្មេញឲ្យស្អាត គឺយកឈើស-ម្រាប់ចាក់ធ្មេញមកចាក់កកាយចេញនូវកំទេចបាយ ឬត្រីសាច់ដែលចូលទៅជាប់ជ្រៀតជ្រែកតាមចន្លោះកៀនធ្មេញកុំឲ្យសល់នៅ. រួចដុសលាងដោយច្រាស់ឲ្យស្អាតល្អ ដើម្បីនឹងរក្សាធ្មេញកុំឲ្យមានរោគមានដង្កូវស៊ីជាដើមផង, កុំឲ្យមានក្លិនស្អុយផ្សាយចេញពីមាត់ផង, ឯធ្មេញនេះក្រៅពីពេលបរិភោគអាហារ មានពេលកំណត់ឲ្យដុសលាងសំអាតពីរដង គឺវេលារៀបអាស្រ័យដំណេកក្នុងវេលាយប់ម្តង ពេលក្រោកពីដេកម្តង ។

ការសំអាតមានប៉ុណ្ណេះជាដើម កាលបើបានប្រព្រឹត្តធ្វើហើយនឹងនាំឲ្យមានអានិសង្សដូច្នេះ:

១ នឹងបានកំចាត់បង់នូវរោគផ្សេង ៗ

២ នឹងមានគំនិតប្រាជ្ញាភ្លឺល្អ ។

សេចក្តីដែលពណ៌នាអំពីការសំអាតដូចខាងលើនេះ មិនមែនមានតែក្នុងដំណើរសំអាតក្នុងបច្ចុប្បន្ននេះឡើយ ច្បាប់ក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនាក៏មានសំដែងទុកមកដោយច្រើន ៗ ក្នុងគម្ពីរវិន័យបិដក ប៉ែកខាងខន្ធក-វិន័យមានសេចក្តីជាពុទ្ធប្បញ្ញត្តិនឹងពុទ្ធានុញ្ញាតមានដូច្នេះជាដើម ឲ្យបោសសំអាតទីសេនាសនៈកុំឲ្យមានសំបុកពីងពាងនឹងមែងក្លើងជាដើម ៗ កុំឲ្យ

ទុកសក់វែង ៗ កុំឲ្យទុកក្រចកវែង ៗ កុំឲ្យស្តោះទឹកមាត់ដាក់ក្នុងទីដែលសំអាត ត្រូវលាងជើងជូតឲ្យស្អាតសិមជាន់លើកំរាល ៗ

ម្យ៉ាងទៀត ព្រះអង្គសំដែងថា អ្នកដែលមិនសំអាតធ្មេញ នឹងត្រូវបាននូវទោស ៥ យ៉ាងគឺៈ ១ កើតរោគក្នុងភ្នែក ៗ ២ ស្អុយមាត់ ៗ ៣ សរសៃសំរាប់ទទួលរសអាហារមិនស្អាតល្អ ៗ ៤ ប្រមាត់នឹងស្លេសមិនឧបក្រសោបអាហារដែលបរិភោគទៅ ៗ ៥ នាំបណ្ដាលឲ្យឆ្អើមឬមិនឲ្យឃ្លានអាហារបរិភោគមិនសូវបាន ៗ

អ្នកដែលសំអាតធ្មេញ នឹងត្រូវបាននូវអានិសង្ស ៥ យ៉ាង គឺ ១ មានភ្នែកភ្លឺស្រឡះល្អ ៗ ២ មិនស្អុយមាត់ ៗ ៣ សរសៃសំរាប់ទទួលរសអាហារស្អាតល្អ ៗ ៤ ប្រមាត់នឹងស្លេសទទួលឧបក្រសោបអាហារដែលបរិភោគទៅ ៗ ៥ នាំបណ្ដាលឲ្យឃ្លានចូលចិត្តចង់បរិភោគអាហារ ៗ

ម្យ៉ាងទៀត ក្នុងគម្ពីរវិសុទ្ធិមគ្គត្រង់សមាធិនិទ្ទេស មានសេចក្ដីសំដែងអំពីអប្បនាកោសល្យ ១០ យ៉ាង ត្រង់អប្បនាកោសល្យទី ១ ឈ្មោះវត្ថុវិសទកិរិយា សេចក្ដីថា ធ្វើវត្ថុខាងក្នុងនឹងខាងក្រៅឲ្យស្អាត ៗ ធ្វើវត្ថុខាងក្នុងឲ្យស្អាតគឺធ្វើរូបកាយឲ្យស្អាត មានកាត់ក្រចក កោរសក់ នឹងដំរះដុសលាងខ្លួនមិនឲ្យមានញើសនឹងក្អែលជាដើម ៗ ធ្វើវត្ថុខាងក្រៅឲ្យស្អាត គឺសំអាតគ្រឿងស្លៀកពាក់នឹងទីដេកទីអង្គុយជាដើមឲ្យស្អាត

បាត ។ បើវត្ថុខាងក្នុងនិងខាងក្រៅស្អាតល្អហើយ ៗ ទៅអង្គុយចំរើនព្រះកម្មដ្ឋាន ចិត្តនិងចេតសិកក៏ប្រព្រឹត្តទៅដោយស្រួល កាលបើចិត្តនិងចេតសិកស្រួលហើយ ញាណគឺប្រាជ្ញាដែលអាស្រ័យនៅនឹងចិត្តក៏ភ្លឺស្វាងរុងរឿងល្អ ឧបមាដូចជាពន្លឺប្រទីបគឺចង្កៀងគោម កាលបើតួប្រទីបស្អាត ប្រេងក៏ល្អ ប្រឆេះក៏ល្អ លំដូងក៏ស្អាតល្អ ពន្លឺប្រទីបនោះក៏ភ្លឺរុងរឿងឡើងបាន ។ កាលបើវត្ថុខាងក្នុងនិងខាងក្រៅមិនស្អាតល្អហើយ ញាណគឺប្រាជ្ញាក៏មិនភ្លឺស្វាងរុងរឿងឡើងបានដូចជាពន្លឺប្រទីប, កាលបើតួប្រទីបជាដើមមិនស្អាតល្អហើយ ពន្លឺនោះក៏មិនភ្លឺស្វាងរុងរឿងឡើងបាន ។

ការសំអាតដែលមានក្នុងច្បាប់ព្រះពុទ្ធសាសនាច្រើនប្រការណាស់ តែដែលនាំយកមកអធិប្បាយក្នុងទីនេះជាសេចក្ដីសង្ខេប ។

សូមអស់លោកទាំងឡាយ ឧស្សាហ៍សំអាតដូចខាងលើនេះនឹងបានត្រូវតាមដំពក្នុងបច្ចុប្បន្ននេះផង ត្រូវតាមច្បាប់ក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនាផង មិនគ្រាន់តែបានត្រូវប៉ុណ្ណោះឡើយ នឹងបានទាំងប្រយោជន៍ផ្សេងៗផង មានកំចាត់បង់នូវរោគចេញអំពីកាយជាដើម កាលបើរាងកាយឥតមានរោគហើយ ឈ្មោះថាបានលាភដ៏ឧត្ដម សមដូចពុទ្ធភាសិត "អារោគ្យាបរមាលាភា" មានលាភអ្វីក៏មិនឧត្ដមស្មើនឹងគ្មានរោគ ។ ព្រោះសេចក្ដីថាអ្នកដែលឥតរោគអាចនឹងទទួលនូវលាភគ្រប់យ៉ាងបាន ឯអ្នកដែលមាន

រោគ សូម្បីលាភឯណាមួយកើតចំពោះមុខ ក៏មិនអាចទទួលយកបាន បើទុកជាទទួលយកមកបានក៏នៅតែពុំបាន ពុំអាចសោយសេចក្តីសុខព្រោះលាភនោះពុំបានឡើយ ព្រោះខ្លួនអ្នកមានរោគ គេសេចក្តីសុខគ្មាន ៗ

សេចក្តីទាំងប៉ុន្មាន ដែលបាននាំយកមកអធិប្បាយក្នុងខាងលើនេះ ជាសេចក្តីសង្ខេបគ្រប់អន្ទ្រីទាំងអស់ព្រោះមិនមានពេលល្មមនឹងអធិប្បាយឲ្យពិស្តារទៅបាន ក៏សន្មតថាចប់តែប៉ុណ្ណោះ ៗ

អំពីលោកស្លប៉ែនហឺរ

និង

ព្រះពុទ្ធសាសនា (តនឹងបប់)

គឺការផ្ដើមកើតឡើងនៃវត្ថុទាំងពួង ដូចជាព្រះជាម្ចាស់នៃយើងដែរ ៗ ការដែលគិតស្រាវជ្រាវរកបែបនោះ នៅក្រៅវិស័យគំនិតរបស់ពួកអ្នកប្រាជ្ញ អ្នកស្វែងរកតែសេចក្ដីពិត ៗ មួយវិញទៀត លោកស្កូប៉ែនហ៊ាវមានពាក្យខ្លួនដូចជាព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់ដែរ ថាព្រះជាម្ចាស់សួគ៌នោះមិនមែនជាអ្នកកសាងលោកនេះឡើងទេ លោកនេះតែងកើតឡើងឯងជាលំដាប់ ៗ គឺជាត់ធំចំរើនឡើងឯងគ្រប់ៗខណៈ ៗ លោកអ្នកប្រាជ្ញនោះសរសេរទុកថា "លោកនិងមនុស្សកើតឡើងដោយខ្លួនឯង គឺដោយអំណាចសេចក្ដីប្រាថ្នារបស់ខ្លួន" ៗ ក្នុងគំនិតរបស់លោកមិនដែលមានគំនិតស្របទៅតាមកិច្ចការរបស់ព្រះម្ចាស់ជាអ្នកសាងលោក ឬសាងសព្វសត្វក្នុងលោកនេះឡើយ គ្រាន់តែយល់ថាជាសភាពស័ក្ដិសិទ្ធិដែលផ្សាយចេញខ្លួនទៅ គឺ "សភាវៈសូន្យទទេ" តាមលទ្ធិដែលប្រកាន់ថា គ្រប់យ៉ាងគ្រប់ប្រការចេញអំពីរបស់ជាមួយគ្នា ៗ

ការយល់ថា "ព្រះជាម្ចាស់" នោះ សំដៅដល់អ្នកសាង អ្នកបេះដឹងខ្លួនទៅ អ្នកមានមហិទ្ធានុភាព អ្នកទ្រង់នូវយុត្តិធម៌ អ្នកមានមេត្តាករុណា គឺជាអ្នកមានអំណាចនិងប្រាជ្ញាដ៏ខ្ពង់ខ្ពស់បំផុត ៗ សេចក្ដីអស់នេះសិងចង្អុលសំដៅដល់បុគ្គល មិនអាចសំដៅជម្រៅទៅដល់សភាពស័ក្ដិសិទ្ធិខ្លួនទៅទេ ការដែលហៅលោកថាជាព្រះម្ចាស់ ដូចជាលោកនោសាពេលនោះ មិនបានសេចក្ដីដូចម្ដេចសោះឡើយ ៗ លោកស្កុ-

ប៉េនហ៊ីពោលថា គ្រាន់តែនិយាយឲ្យមានសំដីភាសាសម្បូរឡើង ដោយពាក្យថ្មីពីកេះ សម្រាប់បន្ថែមផលពាក្យថា «លោក» ប៉ុណ្ណោះ ។

ពាក្យប្រដៅទូន្មានរបស់លោកស្ទូប៉េនហ៊ី ត្រូវគ្នានឹងព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់ជាច្រើនដូចបានពោលមកនេះ តែមតិរបស់លោកមិនស្របគ្នានឹងព្រះធម៌របស់យើង ទុកជាសារធម៌ដ៏សំខាន់របស់ពុទ្ធសាសនាក៏សង្គ្រោះចូលពុំបានដែរ គឺអំពីរឿងប្រែប្រួលផ្លាស់ប្តូរ ឬការហ្វឹកហ្វឺននិស្ស័យសន្តានរបស់មនុស្សដូចជាលោកស្ទូប៉េនហ៊ីទូន្មានថា មនុស្សយើងរមែងមាននិស្ស័យប្រចាំមកពីកំណើត ទឹងកែប្រែមិនកើត នៅទឹងដែលរហូតដល់ស្លាប់ គឺការប្រែនិស្ស័យសន្តានដែលជាឫសគល់ដើមនោះ ប្រព្រឹត្តទៅមិនបានឡើយ ។

អំពីការឃាត់ខាំងដំណើរចិត្តនោះ លោកស្ទូប៉េនហ៊ីយល់ទាស់ឬបដិសេធធម្មចរិយានិងសីលធម៌ទាំងឡាយ ព្រោះលោកនេះទូន្មានថា មិនមានធម្មចរិយាណាមួយដែលមានដំឡៃទឹងមានកំឡាំង អាចកែប្រែមនុស្សដែលមិនមានសីលធម៌ឲ្យមានសីលធម៌ឡើងបានទេ ដូចជាមនុស្សមិនមាននិស្ស័យខាងក្បាច់របាំ ទុកជាមានគម្រាក្បួនក្បាច់របាំនៅទឹងដៃក៏មិនអាចធ្វើអ្នកនោះឲ្យទៅជាអ្នករបាំបានឡើយ ។ សេចក្តីទូន្មានក្តី ធម្មចរិយាក្តី គ្រាន់តែជួយជ្រោមជ្រែងចំណេះក្នុងខ្លួនឲ្យប្រាកដស្តែងចេញមកប៉ុណ្ណោះ តែមិនអាចផ្លាស់និស្ស័យសន្តានដើមបានឡើយ ។ អ្នក

ដែលកើតមកមាននិស្ស័យសន្ដានជាមនុស្សពាល ក៏នៅតែមាននិស្ស័យពាលរហូតដល់ស្លាប់ ទុកជាមានធម្មចរិយាជាគ្រឿងជួយប្រែនិស្ស័យបានក៏ដោយ និស្ស័យពាលដែលមានក្នុងសន្ដានចិត្តក៏គង់ទ្រង់នៅដដែល ៗ ពួកអ្នកលួចឆក់អាចក្លាយទៅជាអ្នកជំនួញយ៉ាងពូកែ តែថាការសម្រេចខាងផ្លូវជំនួញនោះ គេនៅតែអាស្រ័យនៅលើបែបភាពនៃកម្មដ៏ទាន់សម័យនុ៎ះឯង ៗ

សេចក្ដីដែលលោកស្ទេនហ៊ើបានពោលមកហើយនេះ ទុកជាយើងមិនមានសេចក្ដីយល់ព្រមតាមយោបល់របស់លោកក៏ដោយ តែត្រូវសំឡឹងឲ្យដល់សេចក្ដីពិតថា "ទំនើងសីលធម៌និងធម្មចរិយាមិនអាចដឹកនាំបុគ្គលទៅកាន់សេចក្ដីត្រាស់ដឹងបានទេ គឺមិនអាចញ៉ាំងបុគ្គលឲ្យបានសម្រេចព្រះនិព្វានបានឡើយ" ៗ មនុស្សយើងអាចរក្សាសីលតែមួយយ៉ាងបានរហូតទៅ តែនៅតែមិនអាចឲ្យរួចផុតពីទុក្ខទាំងពួងបានឡើយ ៗ បុគ្គលរក្សាសីលដើម្បីឲ្យមានជីវិតនៅក្នុងលោកតាមទំនងគន្លងធម៌ដែលល្អ តែមិនអាចធ្វើព្រះនិព្វានឲ្យប្រាកដបានឡើយ ៗ វិមុត្តិឬការរួចផុតស្រឡះជារបស់មិនមែនត្រូវដើរទៅតាមផ្លូវត្រង់ឬផ្លូវវៀចទេ ព្រោះព្រះនិព្វាននោះមិនមែននៅខាងមុខយើងឡើយ គឺនៅជុំវិញខ្លួនយើងនេះទេ តើ ៗ យើងមិនបានគុណវិសេសអ្វីអំពីការកើតទៀតនោះឡើយ ការដែល

យើងបានដល់នូវវិមុត្តិបាននោះ លុះតែយើងឃើញច្បាស់លាស់ដោយចិត្តរបស់ខ្លួន គឺវិបស្សនាញាណ ។

ឯវិបស្សនានេះ ជាធម្មជាតិជ្រាលជ្រៅសំខាន់ណាស់ ហេតុនេះ បានជាពួកភិក្ខុនាំគ្នាធ្វើសមាធិនិងពួកលទ្ធិសេនស៊ុ[1] នាំគ្នាបំពេនវិបស្សនា ខនេះជាទីប្រជុំរួមផ្លូវកណ្តាលដែលពួកនិកាយផ្សេងៗ ទាំងមហាយាន និងហីនយាន ដើរផ្លូវជាមួយគ្នា សូម្បីក្នុងលទ្ធិស៊ិនស៊ុ[2] របស់យីពុន ក៏ជួបនឹងសេចក្តីពិតក្នុងពេលប្រតិបត្តិដូចគ្នាដែរ ។ ពួកស៊ិនស៊ុនេះសំ-ឡឹងតែកំឡាំងខាងក្រៅ ដើម្បីដាស់ចិត្តខាងក្នុង ។ ឯពួកសេនស៊ុ ស្វែងរកក្នុងខ្លួនគេឯង ។ បើដូច្នេះតើយើងអាចវិនិច្ឆ័យបានថា ពួកណាខុស ពួកណាត្រូវ មិនមានអ្នកណាដឹងបានថា កិរិយាជ្រះស្រឡះនៃចិត្តនោះបង្កើតពន្លឺមានរស្មី រមែងកើតអំពីសេចក្តីព្យាយាមរបស់បុគ្គល ឬកើតអំពីអំណាចខាងក្រៅខ្លួន ។

កិរិយាជ្រះស្រឡះនៃចិត្តអាចមានបានគ្រប់ៗខណៈ គឺក្នុងខណៈដែលកំពុងធ្វើសមាធិ និងខណៈដែលមានហេតុការណ៍ខាងក្រៅមកបណ្តាលឲ្យកើតឡើងតាមធម្មតាដូចជារឿងដែលយើងធ្លាប់ប្រទះមកថា មានភិក្ខុមួយរូបមានសេចក្តីយល់ច្បាស់អំពីអនិច្ចលក្ខណៈដោយខ្លួនឯង ដោយ

---

១ សេនស៊ុ (Zenshu) មហាយាននិកាយ៖ក្នុងស្រុកយីពុន ។ ២ ស៊ិនស៊ុ (Shinshu) មហាយាននិកាយ៖ក្នុងស្រុកយីពុនដែរ ។

ហេតុចួនជាខ្លួនបានឃើញធ្មេញរបស់ស្រីម្នាក់សើចប៉ុណ្ណោះ ខនេះជារឿងមិនមានគោលសម្រាប់ប្រតិបត្តិទេ គ្រាន់តែនាំយកមកពោលទុកជាឧទាហរណ៍ប៉ុណ្ណោះ តែហេតុការដូច្នេះ ទឹងប្រកាន់ទុកជាគោលនៃការចំរើនវិបស្សនាមិនបានឡើយ ព្រោះបុគ្គលយើងកម្រនឹងស្វែងរកព្រះនិព្វានឃើញដោយការធ្វើធ្មេញនោះទេ តែកិច្ចការចំពូកខ្លះដែលកើតឡើងតាមទំនងនេះរមែងមានរឿយ ៗ ។

ក្នុងគម្ពីរអង្គុត្តរនិកាយដែលសំដែងពីធម៌ប្រាំបួន ៗ មានសេចក្ដីទាក់ទងនឹងវិបស្សនាខមួយថា ការចំរើនវិបស្សនាត្រឹមតែមួយខណៈប៉ុមួយស្របក់ រមែងមានគុណានិសង្ស ច្រើនជាងការឲ្យទានជាងការរៀនបរិយត្តិធម៌ ជាងការសមាទានសីល តែវិបស្សនាញាណដែលយល់ច្បាស់ថា សង្ខារមិនទៀង ត្រឹមមួយខណៈប៉ុណ្ណោះ មានអានិសង្សច្រើនជាងការចំរើនមេត្តាភាវនាទៅទៀត ការឃើញច្បាស់យ៉ាងជ្រះស្រឡះនឹងការដល់នូវព្រះនិព្វានអាចកើតឡើងបាន ដោយអាការចំរើនអនិច្ចលក្ខណៈនេះឯង ។

ក្នុងគោលប្រតិបត្តិរបស់លោកស្ពេនហ៊ើរ ក៏ច្រើនតែពោលថែមហើយថែមទៀតអំពីការចំរើនវិបស្សនានេះជានិច្ចដែរ ព្រោះវិមុត្តិគឺការរួចផុតអំពីគំនរទុក្ខនោះ មនុស្សយើងនឹងបានសំរេចបានដោយការដឹងច្បាស់តាមសេចក្ដីពិត អំពីដំណើរជីវិតរបស់ខ្លួនដែរ ដែលជាចំណោះ

បេះសម្លាប់បង់នូវសេចក្ដីប្រាថ្នាអន្ទះអន្ទែងក្នុងជីវិត ទើបញ៉ាំងបុគ្គលនោះឲ្យបានសម្រេចនូវឧត្ដមសុខជាផលកំរៃ ។

ក្នុងដំណើរនៃសីលធម៌នេះ លោកស្វេ៉ទហ៊ែក៏បាននិយាយទុកដោយល្អិតដែរ លោកធ្វើគោលចារិកក្នុងក្បួនច្បាប់របស់លោកសុទ្ធសឹងជាប់ទាក់ទងនឹងចិត្ត ដែលប្រកបដោយមេត្តាករុណាដល់សត្វទាំងឡាយដោយមានសភាពស្មើគ្នាទាំងអស់ ។ មេត្តាចិត្តបែបនេះ ត្រូវគ្នានឹងមេត្តាចិត្តរបស់ជនពួកមួយដែលប្រកាន់តាមលទ្ធិ " វេទាន្តៈ" ។

ចំណែកខាងពុទ្ធសាសនា មិនមានបំណងនឹងអធិប្បាយដូច្នោះទេ ព្រោះដឹងស្រាប់ហើយថា មេត្តានឹងករុណារមែងកើតឡើងជាមួយគ្នា ដូចជា "Tuning-Fork(១)" ដែលឃ្លាតចុះឃ្លាតឡើងពីមួយទៅមួយតាមទំនងដូចគ្នា តែការត្រូវការសេចក្ដីករុណា ដើម្បីទុកជាបទស្ថាននៃសីលធម៌ដ៏ប្រពៃនេះ ធ្វើឲ្យលោកស្វេ៉ទហ៊ែយល់ព្រមតាមយោបល់ របស់ពួកពុទ្ធបរិស័ទ ដែលមានចិត្តផ្សាយដល់សត្វលោកទាំងពួងយ៉ាងគ្រប់គ្រាន់ ។

លោកស្វេ៉ទហ៊ែមានមុទិតាចិត្តដល់សត្វទាំងឡាយ ចិត្តបែបនេះក្នុងសម័យរបស់លោក រកបានដោយក្រ ក្នុងទ្វីបឥរ៉ុប ។ លោកអច្ឆរិយបុរសនេះ មានគេកេរឿងថា លោកជាមនុស្សមើលងាយប្រមាទ

---

១ គ្រឿងតន្ត្រីមួយយ៉ាងរបស់ពួកឥរ៉ុបដែលយើងមិនធ្លាប់ឃើញ ។

ដល់គេគមនុស្ស បានជាលើកសិទ្ធិរបស់សត្វតិរច្ឆានមកប្រៀបផ្ទឹមនឹង មនុស្សដោយមានពេទ:តបតជាដំណាងរបស់ក់ជានិច្ច ។ សេចក្ដីរៀបរៀង តែងជាក្បួនរបស់លោកពេញទៅដោយសេចក្ដីមេត្តាករុណាដល់សព្វសត្វ ទាំងអស់ ដែលវិលកើតវិលស្លាប់ក្នុងសង្សារវដ្តនេះ មានសេចក្ដីមួយបទ ដែលបានសរសេរទុកនោះដូច្នេះ :

> ប្រសិនបើខ្លួនខ្ញុំជាព្រះម្ចាស់សួគ៌ ជាអ្នកកសាងពិភពលោក
> នេះហើយ សេចក្ដីទុក្ខលំបាកនៃសត្វទាំងពួងដែលកំពុងតែ
> រងទុក្ខវេទនានៅវេលានេះ ទឹងធ្វើហទយតែបុដួងចិត្តរបស់ខ្ញុំ
> ឲ្យប្រេះឆ្លាយដោយពិតមិនខាន ។

សេចក្ដីអស់នេះ សឹងជាសេចក្ដីច្បាស់លាស់ព្រោះលៀនចេញមក អំពីដួងចិត្តរបស់លោក តែដោយហេតុលោកជាជនជាតិឥទុរុប ទើបប្រឹង តែទំនុកបម្រុងគំនិតរបស់លោក ឲ្យប្រព្រឹត្តទៅតាមអំណាចហេតុផលនឹង តក្កវិជ្ជា ។ ហេតុនេះ បានជាក្នុងសៀវភៅរបស់លោកជាច្រើន ដែល មានសេចក្ដីមិនស្រចគ្នា ទំនើសគ្នាឯងលាយច្របល់ផង ខនេះសំដែង ឲ្យឃើញការធ្វើរបស់លោក ស្រេចតែអំណាចគំនិតរបស់ខ្លួនយ៉ាងច្បាស់ លាស់ ។ ការយល់ច្បាស់ (តាមពិត) ធ្វើឲ្យលោកបានដឹងថាបុគ្គល គោងតែទទួលផលកម្មរបស់ខ្លួនៗតែតាមតក្កវិជ្ជាពោលថា កម្មគ្រប់យ៉ាង ជាផលនៃចេតនាដើមតាមលក្ខណៈដែលមិនអាចប្រែប្រួលបានប៉ុណ្ណោះ ។

ការដែលលោកស្ពេ៉នហឺលោកព្យាយាមអធិប្បាយអំពីជីវិតថាជាវិថីមួយ ដែលវិលទៅតាមហេតុនិងផល គឺជាប្រព្រឹត្តទៅតាមបញ្ញត្តិរបស់ហេតុ នេះជាការខុសគ្នាត់យ៉ាងធំរបស់លោក ព្រោះជីវិតមិនមែនប្រព្រឹត្តទៅតាមបញ្ញត្តិធម្មជាតិទេ តែជីវិតជាតួបញ្ញត្តិខ្លួនឯង ជីវិតជារបស់ប្រាកដនៅក្នុងលក្ខណៈនៃបញ្ញត្តិ ជីវិតមានអំណាចដាច់ស្រេចជាបំផុត ជីវិតនេះអាចសំដែងឲ្យយើងឃើញរូបដោមខាងក្រៅ បានគ្រប់ៗយ៉ាង អ្នកដែលអធិប្បាយអំពីជីវិតថានៅក្រោមអំណាចធម្មជាតិនិងក្រោមបញ្ញត្តិនៃធម្មជាតិនោះជាសេចក្ដីប៉ូលបិត្តខុសទាំងស្រុង ។

រឿង កាកី

ព្រះរាជនិពន្ធ ព្រះបាទសម្តេចព្រះហរិរក្សរាមាឥស្សរាធិបតី

ព្រះបរមកោដ្ឋ

តាមច្បាប់របស់ព្រះអង្គម្ចាស់ក្សត្រីមាលិកា

(ភ ទី ២)

៙ បទកាកគតិ ក្រុងគ្រុឌបក្សី ប្រែប្រាណកាឡា រូបរូម-
វបុត្រ ពិសុទ្ធសោភា ឲបអង្គកែវកា-កីកិតនាគី ៗ នៃបទិតក្រសោប
ផ្ដួញជិតអង្គឲប អង្អែលឥន្ទ្រិយ ថើបថៃកាយា កក្ដាកាកី ក្ដួចកើតមេ
ត្រី ពកសេតណ្ហា ៗ នាងកាកីដ៏-លឿនលបលួចសំ-ឡក់លរកិរិយា ការ
ក៏ទះទាត់ ប្រាទផាត់គ្រុឌា ទើបមានវាចា ត្មាស់ឆ្លើយទៅប្ដាន ៗ ថានុ
ព្រះអង្គ ពុំគួរត្រេកត្រង់ រួមសេដិតដាន ទើងអង្គអញខ្ញុំ យល់ពុំ
សមប្រាណ ដ្បិតខ្ញុំនៅមាន ស្វាមីមិត្រហើយ ៗ គួរប្ដព្រះអង្គ ព្រះ
ទ័យពុំត្រង់ ទើងម្ចាស់ខ្ញុំឡើយ លបលួចយកខ្ញុំ មកផ្ដុំផ្ដឹមខ្មើយ នុព្រះ
អង្គអើយ ពុំគិតក្សត្រា ៗ បំណាចតាប់ចិត្ត ជាមិត្រស្នេហ៍ស្និទ្ធ សំឡាញ់
ផងគ្នា ព្រះអង្គធ្វើបាន ពុំមានមេត្តា ព្រះទ័យព្រះមហា-ក្សត្រក្សាន្ត
ដល់តិច ៗ ចង់បើខ្ញុំដោយ យូរទៅឯក្រោយ ស្រាប់តែទើងគេច យក
ស្រីស្នូតា ឯណាល្អលេច ម៉្លោះហើយទើងក្ដួច ពោលខ្ញុំបង់សៀត ៗ
បើម៉្លោះសមខ្ញុំ ទើងមានទុក្ខធំ ទ្រង់ត្រួតបង្អៀត ថែមទាំងដំនៀល
គេដៀលផ្ដួនទៀត ថាស្រីស្រេបច្ឆៀត មានប្ដីគ្រុឌា ៗ ហើយគេទើង
ដៀល ដំណាលដំនៀល ដល់ព្រះពជា ជាស្ដេចស្វៃងស្វះ លាកលះ
លីលា ទៅលួចកិរិយា គេមកសិម្ពលី ៗ ក្រុងគ្រុឌឆ្លើយថា បងដឹង
ហើយណា ប្អូនជាមហេសី ស្ដេចទុកជាច្បង កន្ទួងលែងស្រី ហើយ
ព្រះចក្រី ស្រឡាញ់អស់អញ ៗ ទោះបីបើក្ស-ត្រាទ្រង់ជ្រាបថ្វាត់

ក្រោធក្រៃគ្នាន់ខ្នាញ់ បងពុំខ្លាចឡើយ ប្អូនអើយព្រឹកមិញ បើដោយ
ស្រឡាញ់ ប្អូនមាសប្រសើរ ៗ តែគិតក្តើក្រោះ បើកុំប៉ុណ្ណោះ កន្ត្រាក់
យកយើរ ពីមុខអ្នកស្តេច បងផ្តាច់មិនស្បើរ ពារពោះហើរ មករួម
ស្នេហ៍ស្នង ៗ ប៉ុន្តែការក្តើ ខ្លាចមានទាំងពីរ ទាំងប្អូនទាំងបង បានជា
បងឈប់ លុះយប់ទើបផ្គង នាំប្អូនមកត្រង ទីទៃនសៃយាស ៗ
ប្អូនអើយមាសថ្លៃង មាសថាខ្លាចក្រែង ពាក្យពោលទាំងផ្តាស គេ
ដៀលដល់បង ថាបងនាំមាស ហើរហោះបោកស មកស្ថានសួគ៌ ៗ
នាកាលអញបង យកប្អូនស្នេហ៍ស្នង នោះគ្មានទរណា យល់ជាបង
យក មាសមកស្នេហា ប្អូនអើយកុំប្រា-រម្ភៈការប្រាណ ៗ អំបាលស្រីសួគ៌
គំនាប់គំនូរ ស្រៀបស្រស់កល្យាណ ម្តេចបងពុំប៉ង ចិត្តបងចង់បាន
បានជាបងគ្មាន ស្រីស្រស់កញ្ញា ៗ ឯអង្គកាកី ចិត្តបងមេត្រី ពក
សេតណ្ហា ធ្វើពោលពាក្យពើ ថាយើសួគ៌ា គ្មានស្រីមួយជា ត្រូវចិត្ត
ប្ដី ៗ អំបាលស្រីសួគ៌ គំនាប់គំនូរ ម្តេចមិនមេត្រី ជះអ្វីខ្ញុំជា មនុស្ស
នាផែនដី កាលណាឡើយត- ស្បូវសព្វទ័យា ៗ សព្វតែព្រះខុស្ល
ព្រះអង្គថាប្រោស លើសលែងនានា ព្រះបន្ទូលផ្អែម ល្ហិមល្ហែម
ណាស់សា ព្រះអើយខ្ញុំមហា- សង្ស័យគន្ធ ៗ ទើបគ្រុឱលោមថា
មែនហើយស្ងួនភ្ងា អស់ស្រីសួគ៌ផង ល្អល្អៈមែនពិត ឯកឥតមាន

ហ្វូង ប៉ុន្តែអញបង ពុំត្រូវហឫទ័យ ។ ប្អូនអើយកុំប្រ-(១) រម្ភេរៀមក្រែងក្រ-លាប់លែងដោះដៃ បងពោលពាក្យពិត ពិតិត្យពេកក្រៃ កុំស្ងួនសង្ស័យ សន្ទិះសង្កា ។ ហើយគ្រុឌចូលជិត ចូលចង់ទៃបទិទ្រ នៃបទឹងស្នេហា ឯកែវកាកី ក្សត្រីសោភា សំងំអង្គា អង្គុយជួញជិត ។ តែមាត់នាងថា ទុះទុអនិច្ចា ពុំអាស្សូរចិត្ត ដូវិតបេលឯកឯង កំហែងប្រតិព័ទ្ធ ធ្វើបំបាត់មាត់ ពុំឱ្យឆ្លើយបាន ។ គ្រុឌបីក្រសោប ត្រកងអង្គឱប អង្អែលអស់ប្រាណ មួលមេចចនចើប សំរើបសម្រាន ផ្ទុំផ្ទឹមផ្ទាល់មាន ចិត្តចង់មេត្រី ។ រួមកែវសរូប ក្រអែបក្រអូប ផ្កាយដូវត្តឥន្ទ្រិយ ស្រើបស្រួលចូលចិត្ត ដួញជិតប្រតី-ពន្ធ័ពេញបៃតី សុខសេពចំណង់ ។ គ្រុឌភ្លេចនាគា អាហារភោក្តា ជាចំអែតអង្គ នាងភ្លេចមហាក្សត្រ ព្រហ្ម-ទត្តទ្រើសទ្រង់ គ្រុឌភ្លេចបោះបង់ ហេមពាន្តខ្សូទ័ ។ នាងភ្លេចអស់ល្បែង ឧទ្យានតែងលេង កំសាន្តឥន្ទ្រិយ គ្រុឌភ្លេចធ្លៀលធ្លាក់ រង្គាត់ស្រះស្រី នាងភ្លេចបុរី សួស្តិ៍ទ្ធពជស្ថាន ។ គ្រុឌបានកាកី ពិសេសលែងស្រី ពិដោអស់ប្រាណ សេពសុខមនោរម្យ ផ្ទុំផ្ទុំសម្រាន សំរើបរសប្រាណ ឥតឯមានហ្វូង ។ សេពសុខស្កប់ស្កល់ ទៀងទៀបទៅដល់ ទឹងបានកន្ទង់ ត្រឹមត្រូវបោមា បក្សាសួរសង រលារំពង រំពៃស្តុរិយា ។

---

១ ដែលត្រូវជា ប្រា តែក្នុងទីនេះត្រូវការឲ្យសម្ព័សចួននឹងពាក្យខាងក្រោយ គឺ ក្រ ។

១ បទព្រហ្មគីតកាល ត្រូឱស្នេហ៍ស្ពានទឹងកែវកា- ក៏កាយកប
គន្ធា- សេរ៉ិះនេះស្មេះបង្អួន ៗ ចាប់ចងទំនងទី- ទានទៅពីក្សត្រទ្រើស
ទ្រង់ រាជវដ្តកាលកើតក- ង្វល់កែវកោលាហល ៗ ដោយបុទ្ធិរាជត្រូឱា
បណ្ដាលជាព្យុះព្យោមសល់ លុះស្ងាត់បាត់ព្យុះខ្យល់ ស្ដេចចូលដល់
វែនមណី ៗ ពុំឃើញវរជាយា នៅក្រលាបន្ទំទី ទៀងទើបព្រះភូមី
ស្មុតព្រះទ័យព្រះរាជា ៗ ស្ដេចគន់ស្ដេចគិតឆ្ងល់ បទពុំយល់វរជាយា
ដណ្ដឹងសុំស្នេហា នាងទៅណាបាត់ពុំយល់ ៗ អស់ស្រីសឹងស្ងាំងកាំង
ភ័យភិតភាំងរករវល់ តែរកនាងនិមល សព្វមន្ទីរមណ្ឌលា ៗ បាត់
សោះបាត់សូន្យសល់ រកពុំយល់វរធីតា មកទូលមហាក្សត្រា ស្ដេច
រីងគាំងរីងគិតក្រៃ ៗ ស្ងួតស្ងប់ផ្ទប់ព្រះភក្ត្រ អន់អួលអាក់ក្នុងព្រះទ័យ
ក្ដុលក្ដៅខ្លោចក្រៃ គិតអាល័យអាឡោះលន់ ៗ ទ្រង់ព្រះកន្សែងសោក
សែនអាម៉ោកស្ដាយពេកពន់ ព្រះដ្ឋុកព្រះប្អូនគន់[១] ទួញទន្ទឹងទន្ទេញ
ថា ៗ ឱមាសមិត្រកល្យាណ បងរកគ្មានស្រីឯណា ឲ្យដូចកែវកេនិដ្ឋា
ក្និទ្រក្សួបក្រអែបឯង ៗ ឱស្ដាយកក្រុងសោភ័ណ ហាក់ព្រះចន្ទ្រត្រចះ
រីចង សួនសមជាស្ដេចស្ដែង ឯកក្សត្រិ៍ប្រិកល្យាណ ៗ ស្ដាយពេះ

---

១ គន់ មកពីពាក្យថា រគន តែអ្នកតែងកាព្យត្រូវការពាក្យតែ ១ ម៉ាត់ កាត់យកតែត្រឹម គន់ មកប្រើក៏មាន ចួនកាលយកតែសំឡេងអក្សរដើម ១ ម៉ាត់ គឺរគន់ មកប្រើក៏មាន ចួនកាល និយាយថា រគន់ ក៏មាន ។

ថែងចរចា ស្តាយប្រាជ្ញាចេះរិះធ្យាន ដឹងអត់ដឹងខុនប្រាណ ដឹងសម គួរសមគាប់ការ ៗ ស្តាយសមជាមហេសី ធំលើសស្រីស្រស់ស្រិង្គារ ស្តាយចេះដឹងសព្វសារ ពេការពុំមានខ្វៃខ្វល់ ៗ បំរុងស្រីបំរើ ចិត្តស្មោះ ស្មើគ្មានកិច្ចកល ដឹងទោសដឹងទុក្ខខល់ អស់ស្រីស្នំស្និទ្ធទាំងឡាយ ៗ បងរកបងរិះគ្រប់- ពុំប្រសព្វប្រសើរកាយ ឲ្យដូចប្អូនធោមធាយ ស្រីសំ- ល្ងួតសំឡាញ់បង ៗ ឥឡូវប្អូនបែរប្រាស ព្រាត់ទិកសរៀមហើយ ហោង រៀមរកនារីស្នង ពុំដូចមាសមិត្រភ្ញាស្រី ៗ ខុប្អូនធ្លាប់ផ្ដុំផ្ដិម ទៀបខ្ទិមលើខែនខី ពុំដែលពុំជាប់ពី អង្គអញបង់បាត់ចេះណា ៗ ខុប្អូនធ្លាប់គង់ជិត នៅនៃបទិទ្រទឹងរៀម៉ ក្រសាលសុខទ័យា ម្តេច ឡើយប្រាសទិកសទៅ ៗ ខុបងធ្លាប់យល់កត្រ ប្អូនវលក្ខណ៍គង់ គាល់ហៅ បំរើសព្វថ្ងៃនៅ ឥឡូវបាត់បង់បងឆ្ងាយ ៗ ខុធ្លាប់ស្រង់គង្គា ទឹងរៀម៉ក្សាន្តសប្បាយ ទិទុក្ខសុខស្កល់កាយ រួមភិរម្យរសទាំងទ្វី ៗ ខប្អូនថ្ងៃត្រកាល កំពុងពាលពេញពិសី ពុំគួរឡើយប្អូនស្រី ប្រាស ចាកពីប្រសើរសុខ ៗ ខុប្អូនទៅស្ថានណា ជាសុខាឬខ្វល់ទុក្ខ ឬកាល កើតកលិយុគ ក្រែងក្រុងត្រុឌយក្សនាគផង ៗ មកយកពៅពិសី ទៅ បែតីស្ទាលស្នេហ៍ស្នង ខុប្អូនអើយបើបង ដឹងជាស្ថិតនៅស្ថានណា ៗ បងទឹងតាមជោយដាន ត្រាតែបានយល់កញ្ញា ឥឡូវកែរកទិដ្ឋា ឥត ដំណឹងដំណួចឡើយ ៗ ខុមាសមិត្រព្រលឹង អស់ខ្ទីងប្អូនម៉្ញះហើយ

ទុក្ខបង់ពុំត្រាស្បើយ គ្មានល្ហែល្ហើយរាប់រាល់ថ្ងៃ ៗ ស្ដេចសោកអគ្គជាយា អន់អួលអាណោតណាស់នៃ ជាទុក្ខរែងទុក្ខក្រៃ ក្រៃលែងលើសទុក្ខនានា ៗ វេលាធ្លាប់ផ្ទំលក់ ផ្ទំពុំសុខសែនសោកា ភ្លេចទាំងស្រង់គន្ធា តាំងតែខ្សួញតែទុក្ខនៅ ៗ ពេលសោយក្រយាស្ងោយ ភ្លេចសេពសោយតែសោកសៅ ព្រះអង្គព្រះអួលក្ដៅ ក្នុងព្រះទ័យតែងទុក្ខទល់ ៗ ភ្លេចភ្លាំងទាំងក្រសាល អស់អំបាលស្ងំនិមល ទាំងល្បែងលេងសុខសល់ តាំងតែខ្សួញតែទុក្ខា ៗ ទើបត្រាស់ឲ្យរកហោរ គន្ទ័ទៅដូចចិន្ដា ហើយប្រាប់ពីជាយា បាត់អំពីប្រាសាទស្ថាន ៗ គន្ទ័នដឹងហេតុហើយ ទើបទូលឆ្លើយថាសូមទាន កាលព្រះមហាក្សត្រក្សាន្ដ ទ្រង់ស្កាទឹងមាណពនោះ ៗ ទូលព្រះបង្គំយល់ អ្នកនិមលនៅទ្វារផ្តោះ មើលមកមាណពនោះ ឯមាណពធ្មៀងនេត្រា ។ ញញឹមមើលទៅត្រង់ ទូលព្រះបង្គំក្រោធា តាំងទ្រង់ព្រះករុណា ពិសេសស្មើស៊ីសាច់បាន ៗ តែខំអត់កំហឹង គិតផ្ញឹងយល់សូមទាន បើសិនជាប្រុសប្រាណ នៅនាងនាយើងអាយ ៗ ម្ដេចមិនថ្វាយបង្គំ បើអ្នកអម្ចាស់ស្ថានឆ្ងាយ ខ្ញុំនឹងដើរម្ដេចអន្សាយ ឆាប់ដល់ទៅដល់មកវិញ ៗ យល់ប្លែកនឹងមាណព នៅពិភពភូមិផែនដី ភ្លាប់ក្រែងក្រុងក្រុងគ្រិ- ភពរិងបុទ្ធិក្លែងបុមអង្គ ៗ មកលេងហើយក្បួនលាក់ ព្រះអង្គអគ្គទេពីពង្ស រៅសេភាស់សាច់ស- ម្ប៉ាសំឡាញ់នៅសម្ពលី ៗ ទូលព្រះបង្គំនេះ យល់ថ្លៃឃ្លោកាយសេចក្ដី សូមទានល្អផ្លូលី

ព្រះបាទចាំប្រាំពីរថ្ងៃ ៗ យល់ជាមកពុំខាន យើងនឹងបានគន់រំពៃ ឲ្យជាក់បើច្នះនៃ តាមដោយដិតគន់ដឹងថ្វាត់ ៗ ហើយធ្វើកលឲ្យបាន ជួនកល្យាណមករម្យរ័ដ្ឋ គន្ធ័នទូលមហាក្សត្រ ព្រះអង្គអគ្រាន់បានស្បើយ ៗ ទើបស្ដេចត្រាស់ទៅផង ថាហៃបងគន្ធ័នអើយ បើមែនដូច្នោះហើយ ឲបងអើយអញអរក្រៃ ៗ នោះបងទៅឲ្យឆាប់ ទឹងក្រលាប់វិលវិញវៃ ចូរគន់គិតការភ័យ វៃរៀសរាំងកាយ ៗ ផ្សិតទៅក្នុងការក្រ ទឹកម្រផ្ទូរក៏ឆ្ងាយ គន្ធ័នសោកក្រាបថ្វាយ វរវន្ទាព្រះបមរៅ ៗ ឯក្សត្របរបូលផ្កាន ក្នុងរាជស្ថានតែងសោកសៅ ជាទុក្ខក្ដាត់ក្ដួលក្ដៅ នឹងកែវកាកីកល្យាណ ៗ ដំណាលដំណើរនេះ យើងទុកស្ទុះឈប់និទាន នឹងថ្វាថ្លៃងដោយដានក្រុងត្រុឌត្រងកែវកាកី ៗ ស្នេហ៍ស្នងស្នេហ៍ស្នាលស្និទ្ធ ចូលចាប់ចិត្តបងប្ដី ចំណង់សោមេត្រី សិងសោមនស្សទាំងទ្វេហា ៗ

៙ បទទ្រង់ភុជង្គលីលា ដំណើរពណ៌នា ត្រុឌទឹងកាកី ៗ សេពសមបន្ទំលើទី លុះព្រះសូរ្យសី បាត់បង់ផ្ទុងភ្នំ ៗ បក្សីតើនពីបន្ទំ លោមនាងឧត្តម គ្រេកត្រាស់ទៅថា ៗ ប្អូនមាសរាំសសោភា បងនឹងយាត្រា នានាំប្អូនទៅ ៗ លេងដោយផ្លុងជ្រោយព្រៃជ្រៅ មើលភ្នំហើយទៅ ស្រះស្រង់ផលសៃ ៗ ត្រាស់ស្រេចទើបស្ដេចរេនតែយ បីបម្រើថ្ងៃ ចរចេញតាកទី ៗ ហើរហោះចំពោះគិរី សូម្យុជាទី កំសាន្តទ័យា ៗ រៀបរាប់ប្រាយប្រាប់ទៅថា ប្អូនអើយបក្សា សូម្យុ

វង្កុល ៗ នាងអើយនេះហើយកំពូល ខ្ពង់ខ្ពស់បណ្តូល បណ្តាប់គួរ
ស្រែង ៗ ត្រែសែតអណ្តែតឯកឯង ត្រដួចចិញ្ចែង ចិញ្ចាចសឹងមណី ៗ
បព្តាតថ្ងៃថ្វារង្សី ដូចសែងសូរិយ៍ សន្ទោសន្ទៅ ៗ ថ្មទំមថ្វា ព្រាលផ្ទោ
ព្រាលផ្ទុំនចាប់នៅ ចាប់ទឹងថ្មទឹល ៗ មណីរ័តន៍សសុទ្ធ ស្រស់ស្រិល
ពព្រាតពព្រិល ប្រពាឡរ័តន៍រាយ ៗ ថ្មពេជ្រជ្រុះលេចពិទាយ ពៃទូរ្យ
ពណ្ណរាយ ពព្រាកបុប្ផុស្យ ៗ សត្តរ័តន៍ទព្វរ័តន៍ស្រិលស្រស់ ភ្ញីផ្លេក
ទាំងអស់ ទាំងឯម្ពុក ៗ ស្វាយព្រាលពពាលសថ្វា លឿងអនរតនា
បៃតងខៀវខ្មៅ ៗ ព្រាតប្រឹះផ្ទាស់ផ្ទុះផ្អិនផ្អៅ ផ្អឹនផ្អិតសន្ទៅ សន្ទោរស្មើ ៗ
ទតស្រែចទើបស្តេចបក្សី ហិចហើរហោះឡើ ដល់សត្តបរិភ័ណ្ឌ ៗ ព្រាប់
ឲ្យមើលដោយក្នុខណ្ឌ ទាំងប្រាំពីរជាន់ ស្ទូមេរុពេជ ៗ ប្អូនភ្ញាមើលក៏
ត្រដាច ត្រដឹងគ្មួរខ្លាច ស្តិមស្តែបវរ ៗ ចន្លោះត្រង់ណោះសាគរ ឈ្មោះ
សីទន្តរ ចាក់ជ្រៅពេកក្រៃ ៗ ទឹកល្អិតហៅឥតសរសៃ ភ្លាក់អ៊ូដល់ព្វ
ទឹកសឹងលិចលង់ ៗ ព្រាយព្រាប់ស្រែចស្រាប់ពអគ្គ កាកីទៅត្រង់
សមុទ្រផលសៃ ៗ ដល់ស្រែចទើបស្តេចវេនតែយ បង្ហាញទៅព្វ
សមុទ្រគង្គា ៗ ប្អូនពៅនេះហៅផលសា ឈ្មោះលោណមហា សមុទ្រ
ទឹកប្រៃ ៗ ជំពូយទូលាយពេកក្រៃ ប្អូនអើយរំពៃ មើលមានមច្ឆា ៗ
ធំ ៗ នោះសមកនរា គូប ៗ ហ្វូងរា ក្រាស់ក្រៃកទ្រូង ៗ ឯធំប៉ុនភ្នំដាម្តង
តៀងគ្នូត្រសង ហែបហែលដេញគ្នា ៗ ប្រែប្រឹងសំឡឹងរក លេច

លើគង្គា មើលហាក់ត្រើយត្រាន ។ សន្ទឹកដំទឹកប្រែងប្រាណ ហែបហែល
លលាន លលេលលាំ ។ ខ្លះសោតលោលោតទៅតាំ ចំណើទន្ទាំ ទន្ទេង
ទៅមក ។ ខ្នារខ្នុរខ្នាយខ្នុរលេក មច្ឆាតូចដែក ខ្ចបខ្ចាបប្រួញប្រាណ ។
ប្អូនមាសវរពេសមើលមាន ទ្វីបប្អូនជាស្ថាន មនុស្សលោកនៅនិត្យ ។ ទ្វីប
នោះមានកោះប្រកិត ពីពាន់ដុះជិត ជាតិជាបរិវារ ។ ប្រាប់គ្រប់សាយ
សព្វប្រការ ស្រេចនាំនាងនាដ ទៅភ្នំហេមពាន្ត ។ ដល់ហើយគ្រុឌឆ្លើយ
ប្រាប់ថ្កាន ហៃប្អូនកល្យាណ មាសមើលគិរី ។ ហេមពាន្តជាស្ថានទួលទី
មើលណ៎ប្អូនស្រី ធារធំស្ទឹមស្ទុក ។ ប្អូនពៅមើលទៅនាព្រៃ ជាដូរល្អែក
ឥតឯគណនា ។ មើលមានជាស្ថានគុហា ស្រះស្រង់គង្គា ឈ្មោះអនោ-
តាត្ត ។ ទឹកស្រះថ្លាជ្រះជ្រៅស្អាត ក្នុងនោះគ្មានជាតិ ត្រែងបកឈើ
ស្មៅ(១) ។ ហូរបែកប្អូនបែកវិលនៅ បីជុំហូសទៅ តាំងប្អូនទិសទី ។ វេន-
តែយពនៃនារី ចុះស្រង់ស្រះស្រី ក្រសាលសប្បាយ ។ និរទុក្ខជា
សុខស្ពាល់កាយ កាកីនោមនាយ កេ្យមកក្បាន្តទ័យា ។ ស្រង់ស្រេច
ទើបស្ដេចបក្សា បីបមកែវកា- កីកាយកល្យាណ ។ ប្រាប់ឲ្យមើលដោយ
ភ្នំមាន ព្រៃព្រះហេមពាន្ត ច្រើនក្រៃគណនា ។ ដុះជិតប្រកិតរៀងគ្នា
រៀបរាយដូរ៉ក់ ផ្លែផ្កាយោនយាន ។ ក្រអែបក្លិនក្លែបសព្វប្រាន
ក្រអូបផលមាន រសរែងពីសា ។ មាសថ្លៃរំពៃមើលណ៎ អុញ

---

(១) ព្យាប់ខ្វះជា ត្រីចកឈើស្មៅ ។

ហ៊ុសត្វកា កៀនគួរឈ្មោលញី ។ ដូចបងត្រកងប្អូនស្រី នៃបនៅឥន្ទ្រីយ ពុំឲ្យឃ្លាតឃ្លា ។ ប្អូនគន់គួរគន់ពញ ពញាក់ពេក ពេកទំនៅ ។ ប្អូន ភ្នាមើលក៏បពៅ ចចាតហើរទៅ ហើរទាបហើយយំ ។ មាសស្នេហ៍ មើលឯស្រគំ ស្រកា(១) ហើរទំ ហើរទៅខ្ទបខ្ទាំង ។ ប្អូនអើយនោះហើយ ក្រសាំង ក្រសាសំកាំង សំកុលកន្ទុយ ។ ប្អូនមាសរាំសមើលគុយ មើលត្លុកហើរព្រុយ ហើរព្រាតរៀងកយ ។ ប្អូនពៅមើលទៅប្រពាយ ប្រពេចប្រញាយ ប្រញាប់ទំផ្កាស ។ ប្អូនថ្លៃរំពៃមើលទាស មើល ទៀវទំជ្រាស ជ្រៀវជ្រើមជប់ជ្រក ។ ប្អូនគន់គួរគន់មើលឆ្លុក មើល ចុំហើរមក ហើរមើលរង់ ។ ទេវីស្រស់ស្រីមើលខ្លុង មើលខ្វែងពេង ពេកសទ្រម ។ ស្រីស្រស់មើលអស់ទទិម ទទាទំផ្ទឹម ទំផ្អប់ត្លុក ។ ស្រីស្រស់មើលអស់ម្រឹគា ម្រឹគីនានា ច្រើនណាស់ក្រាស់ក្រៃ ។ សី-ហាកៀវក្មានិភ័យ និកិតជាញជ័យ នៅទីងសីហោ ។ សិង្ហសេះគជ កែះគោតគោ លៀងកាខ្លាគោ កៀរកាល់ឈ្មោលញី ។ នរសិង្ហនៅ ទីងនរសីហ៍ មាសមើលតាមរី នៅទីងតាមក ។ វេនតៃយពពាហ៍នៃជាយា ទតសព្វបក្សា ផលសៅព្រៃស្ពាន ។ ហើយហោះហាក់ព្យុះលុះបាន ដល់ទីពិមាន សិម្ពលីព្រឹក្សព្រៃ ។ គ្រុឌសុខនិទ្រក្លេកក្រៃ កាកមូល មៃ-ត្រីត្រែកចិន្តា ។

(១) នៃត្រូវហៅថា សារិកា តែក្នុងទីនេះ ដើម្បីឲ្យត្រូវគ្នានឹងពាក្យខាងដើមផង ។

៙ បទព្រហ្មគីតគន់ កាលសុបណ្ណពជបក្សា នឹងកាកីជាយា
រួមភិរម្យសុខសម្រាន ៗ លុះគ្រប់សត្តទិវា ក្រុងគ្រុឌាគន់គិតឈ្យាន
ថាកាលអញលួចបាន កែវកាកីមកស្នេហា ៗ បានប្រាំពីរថ្ងៃគត់
បួបកំណត់ទៅលេងស្កា បើអញពុំយាត្រា សមគេគន់គិតសង្ស័យ ៗ
គិតស្រេចលួងលោមថា ហៃកែវកាកីថ្មើមថ្ងៃ ឥឡូវចួបប្អូនថ្ងៃ
បងតែងតែទៅលេងស្កា ។ ចូរនាងនៅណាទៅ បងហៅទៅតែពេលា
រសៀលព្រះសុរិយា នោះបងមកបងមិនខាន ៗ កាកីស្តាប់គ្រុឌា
ទើបវន្ទាទៀងទូលថ្កាន ថាបពិត្រព្រះមាន គុណគួរគន់គិតប្រណី ៗ
កាកីនៅកន្ទុង តែឯកឯងអង្គជាស្រី ធ្លាប់មានព្រះបក្រី
គ្រាន់ជាពីរទាក់ទិត្យនៅ ៗ មិនគប្បីឃ្លាឃ្លាត ពីព្រះបាទព្រះបងទៅ
ប្អូនអន់ប្អូនអួលក្តៅ ក្រប្រយ័ត្នប្រយោជន៍ប្រាណ ៗ ប្អូនខ្លាចអស់ខ្មោចព្រៃ
ស្មេរស្មិតពួទូវទីស្ថាន ទាំងយក្សយង់សាមាន្យ ពិទ្យាធរនឹងបុទ្ធិរុង ៗ
មានឫទ្ធិមានជយោ ពាលពលោពាលាពង្ស ពុះពាពះពើបអង្គ
ខ្ញុំម្ចាស់អើយមករួមស្ថាន ៗ ខ្លាចខ្លួនជាតិជាស្រី តបុទ្ធិតើម្តេចបាន
បើគេមករួមស្ថាន សមកាកីនឹងដូរកែ ៗ ប្រុសមួយពីរពោលបង់
មករួមអង្គប្រុសដទៃ ពីរអង្គពុំប្រពៃ ម្តេចថែមប្រុសមួយទៀតផង ៗ
ជាបីប្រាណប្រុសគត់ ខុសកំណត់ច្បាប់កន្ទង ដូច្នេះសូមព្រះបង
ព្រះបាទកុំបរលើលា ៗ នាងទូលនាងទួញយំ ក្រាបប្រណម្យប្រទៀលនា

ព្រះបាទព្រះបក្សា សោកឥតអាក់ឥតឯស្បើយ ។ គ្រុឌស្តាប់អស់សំដី លោមទេវីឲ្យល្ហៃល្ហើយ ទុក្ខទៀងទើបឆ្លាស់ឆ្លើយ កាន់កែវកៈកីថ្លើមថ្លៃ ។ ប្អូនអើយបើបងពុំ លីលាសមគេគិតថ្លៃ ថាបងល្អបប្អូនថ្ងៃ ត្រកាលកាយមកស្នេហ៍ស្នង ៖ បងទៅមាសកុំគិត កុំព្រួយចិត្តណាមាសបង បងបេះអាគមបង ទ្វារប្រាសាទជាប់ក្តាំងក្តាត់ ។ ទោះទាំងទេពទេវ៉យក្សពិទ្យាធរសិល្បសិទ្ធិ អាក្ខោបរង្សិទ្ធិ ពុំទម្លុះទម្លាយបាន ។ នាងនៅណានាងណា កុំសោកាឡើយកល្យាណ កុំទល់ទុក្ខពុំក្សាន្ត កុំអាលោះអាល័យឡើយ ។ បងទៅៗពុំយូរ តែព្រះសុរិយាល្ងាចហើយ បងវិលមកមាសអើយ ចូរនាងនៅណានាងណា ។ ប្រាប់ហើយគ្រុឌត្រកង លោមស្នេហ៍ស្នងស្រេចយាត្រា ដល់ក្រៅទ្វារប្រាង្គណ៍ប្រាសាទសេព បងទ្វារជាប់ក្តាត់ ។ ហើយប្រែប្រាណវិញជា គ្រុឌបក្សាសហាស័ឫទ្ធិ ស្ទុះចេញពីស្ថានស្ថិត ហៀរហោះហាហួសរដួបដល់ ។ ដើមជ្រៃហើយ ចូលតាប់ ប្រែក្រឡាប់កាយឲ្យយល់ ជាមាណពដូចកល ដូចកាលមុននៅនាជ្រៃ ។ ក្រុងគ្រុឌប្រែកាឡា ស្រេចយាត្រាឆ្ពោះទៅឰ ប្រាសាទមហាក្សត្រថ្ងៃ ដល់ស្រេចហើយចរចូលថ្កាន ។ ឯអគ្គមហាក្សត្រា យល់គ្រុឌាទើបស្តេចមាន ព្រះស្សូរបន្ទូលថ្កាន ទឹងក្រុងគ្រុឌសោះសង្ស័យ ។ តែក្នុងព្រះទ័យ ក្រេវក្រោធពន់ពេកក្រៃ គ្រុឌសោតសិងសង្ស័យ ទឹករអៀសអង្គអាត្មា ។ ព្រះបាទព្រហ្មទត្ត ស្តេចទ្រង់អត់

ព្រះក្រោធា ហើយត្រាស់ឲ្យយកស្កា មកក្រសាលដូចសព្វដង ។ លន់
លុះព្រះសុរិយេ ទន់ទាបជ្រែគ្រុឌទ្រើសឃ្នង ទឹកកាកីកន្ទង ហើយលុត
លាព្រះចមពៅ ។ យាត្រាត្រង់ព្រះជ្រៃ គន្ធ័នវៃវៀងសំដៅ លបលាក់
ដើរតាមទៅ មើលដំណើរនៃគ្រុឌា ។ ដើរដល់ដើមព្រះជ្រៃ ប្រែប្រាណ
វៃវិលវឹងជាំ ក្រុងគ្រុឌកដបក្សា គន្ធ័នសោតនិម្មិតអង្គ ។ ជាស្រមើលទំ
នា ពេមគ្រុឌាគ្រុឌបុទ្ធិរុង សុះហោះហើរពុំផ្សង សំដៅដល់ដើមសិម្ពលី ។
ក្រុងគ្រុឌពុំដឹងខ្លួន គន្ធ័នពួនលើឥន្ទ្រិយ ឃ្មាតតែហៀរហោះខ្មី លុះ
មណ្ឌលមន្ទីរស្ថាន ដល់ស្រេចគ្រុឌគិតគន់ ស្រាយនូវមន្តបង្វារបាន
ហើយចរចូលទៅឋាន កែវកាកីស្រីសោភា ។ បក្សាសោកស្នេហ៍ស្នាល
នាងត្រអាលនឹងគ្រុឌា សេពសុខសោតនិទ្រា ទាំងពីរពិតឥតអំពល់ ។

១ បទកាកគតី រៀងរុងរង្សី សែងសុរិយោយល់ បំព្រាងស្វាង
ជ្រះ ស្រលះមណ្ឌល គ្រុឌនឹងនិរមល កើនពីបន្ទុំ ។ សំណេះសំណាល
ក្រុងគ្រុឌត្រអាល លានាងឧត្តម ទឹងចរចេញទៅ រកនូវអស់ចំ-ណី
នៅព្រៃភ្នំ ព្រឹក្សាស្រះស្រី ។ គ្រុឌលានាងកា-កីចេញដល់ទ្វារ សេព
មន្តឆាប់ខ្មី បង្វារស្រេចហោះ ផ្ទកផ្ទោះនភី ដូចដល់ទួលទី ព្រៃព្រះ
ហេមពាន្ត ។ កាលក្រោយគ្រុឌទៅ គន្ធ័ននោះនៅ ឯក្រោយប្រែប្រាណ
ជាគន្ធព្វា នាងកាកីបាន យល់គន្ធ័នពាន រូតរូសមកដល់ ។ នាងទឹក
ថែថា នេះសមព្រះមហា ក្សត្រក្សាន្តថ្កើងថ្កល់ ប្រើមករកអញ គួរ

អញធ្វើកល ឲ្យគន្ធីនយល់ ជាអញព្រួយចិត្ត ៗ គិតស្រេចនាងថា ទុះទុ
ក័ព្វជា ថ្ងៃនេះពេកក្តាត់ ជួបបងគន្ធីន ប្អូនគ្រាន់ស្បើយចិត្ត បងអើយ
ចក្រវត្តិ ម៉េះទុក្ខកន្ទង់ ៗ បងអើយបងស្ងួន បងវៃស្នេហ៍ត្រែះ ស្រសេកប្អូនហោង
បងមកឯណ្ហ ស្ដេចប្រែប្រាណបង បងដឹងទំនង ឬគេប្រាប់ប្រាយ ៗ
គន្ធីនឆ្លើយថា ខ្ញុំបាទលើលា លួចមកពីនាយ មិនមានគេដឹង ដំណឹង
សព្វសាយ ខ្ញុំនិមិត្តកាយ ដែលកេមគ្រុឌា ៗ ឯមហាក្សត្រថ្ងៃ ពុំ
ព្រួយព្រះទ័យ នឹងអ្នកទេណា ខ្ញុំបាទអាណិត មានចិត្តមេត្តា ខ្វង់
ខំយាត្រា មកមិនគិតក្រែង ៗ ជាហេតុបុណ្យខ្ញុំ បាទបានសាងស៊ុំ អំ-
ពីព្រេងព្រេង នាំមកពេបពះ ប្រទះអ្នកឯង អណោសឥតថ្លែង ឥត
បើថ្លែងបាន ៗ នាងស្ដាប់ពាក្យគៀស ពាក្យកលបញ្ចៀស បញ្ឆួលចង់
ប្រាណ ថាតាសអាហោង ដោយបងគិតឆ្ងាន សមបុណ្យបុរាណ មែន
ពិតកន្ទង់ ៗ បានបងឯងក្ទូវ គ្រាន់បានជាផ្លូវ នាំរាជទំនង ទៅទូលក្សត្រា
ដោយនាហេតុផង សមអាទើងបង នឹងបានគុណគាប់ ៗ នាងធ្វើជាស្មោះ
គន្ធីនព្រោះ ពេងឆ្លើយឆាប់ សង្វាតតាមមក ស្រសេរស្ដាប់ ស្រាប់
តែក្រឡាប់ គ្មានគុណសោះសា ៗ សង្ឃឹមបានដល់ ទើងបានដូចកល
ដូចចិត្តប្រាថ្នា ឥឡូវអ្នកបេះ រិលរៀះពងថា ឲ្យមហាក្សត្រា សងគុណឯ
នាយ ៗ ឯអ្នកបុណ្យស្គាល់ ទៀងទើបពុំយល់ គុណគេខ្វល់ខ្វាយ សង្វាត
តាមដិត ពុំគិតក្រងាយ គួរអ្នកនៅអាយ ដឹងគុណគិតពី ៗ នាងស្ដាប់

ពាក្យកើប ទនអស់សំណើច សំណោះថ្លែងថា ឲឯប្អូនស្រី មានអ្វីថ្លៃថ្លា ឲ្យគាប់គួរជា រង្អាន់បងមក ។ គន្ធ័នឆ្លើយឆ្លៀត ឆ្លើយផ្ទាសទៅទៀត អញណែមើលហ្ន៎ តែធនធានគ្មាន គង់មានទ្រព្យល្អ អ្នកពុំទីករ ឲ្យឯងពុំជា ។ ទើបនាងឆ្លើយថ្កាន បងអើយប្អូនមាន តែខ្លួនទេណា នឹងនៅជាខ្ញុំ ក្រែងពុំប្រាជ្ញា ហេតុនោះបានជា ប្អូនថាពុំមាន ។ គន្ធ័នសើចសង ញញឹមឆ្លើយស្នង ថាបាទសូមទាន តែត្រង់ណោះឯង គិតក្រែងបើបាន អរលើសធនធាន អ្វី ៗ ជាម្តង ។ នាងឆ្លើយដោយស្មោះ ថាបើប៉ុណ្ណោះ បានទេណាបង ប្អូនខ្លាចបងចង់ បានត្រង់ទ្រព្យផង នោះនឹងរកសង្គ គុណគាប់ក្រក្រី ។ គន្ធ័នឮហ្នោះ ព្រួចចិត្តចាប់ពោះ ចាប់ចងមេត្រី ខិតខាងចូលជិត នែបនិត្យកាយី ឱបអង្គកាកី មេបមួលថើបថៃ ៗ នាងព្រួចព្រើសចិត្ត ចង់ចាប់ប្រតិព័ទ្ធ គឺមោះប៉ុន្តែ ការកេក្តិ៍ខ្មាសស្រី ថាយ៉ាមើលនែ អញពុំស្និទ្ធស្នេហ៍ ប្រុសអ្វីដូច្នោះ ។ អញស្មានជាស្មោះ ថាទៅប៉ុណ្ណោះ ស្រាប់តែវិលវេះ ប្រលោមប្រលែង អញឯងអញទេ ហ៊ានហួសម្តេចម៉្លេះ អញពុំដែលយល់ ។ មាត់តែជជែក ប្រកួតប្រកែក ដោយមាយាកល ឯប្រាណប្រុសព្រម ល្មក់ល្មមមណ្ឌល ពុំគិតអំពល់ អំពើក្រែងក្រ ។ គន្ធ័នអរក្តាត់ យល់នាងចូលចិត្ត ប្រែប្រាណប្រែប្រ— លោមល្ងងកាកី មេត្រីត្រេកត្រ— កងកបីប- ប្រោសបានថើបថៃ ៗ កកៀកកាន់ថន[1] នានៃបបានប— ន្ទុំទិមមូល

---

១ ថិន ម. (សំ. ស្តន) ដោះ ។

មេ — ជុនជម្ពូត្រកត្រ — កាលក៏ស្និទ្ធស្នេ — ហាហើយឥតឯ ម៉ោះ
បានសង្កា ៗ គន្ធ័នស្នេហ៍ស្និទ្ធ កាកីបាប់បិត្ត ពគរសេគណ្ហា គន្ធ័ន
ក្រមក្សាន្ត ពុំមានភ័យា នាងក្អួចគ្រុឌា សង្ក្សារប្តៅងប្តី ៗ រួមរស
កាមៅ លុះព្រះសុរិយោ ហុតហុំងគិរី គន្ធ័នរះផ្សាន ប្រែប្រាណ
រីឯទ្វី លបលាក់ឥន្ទ្រីយ ខ្លួបខ្ជាបប្រញប្រាណ ៗ ឯក្រុងគ្រុឌា បេះ
បានផលា ហើយវិលវិញឋាន ប្រាសាទមណ្ឌល តែដល់ព្រឹកផ្សាន ទៅ
ទៀតពុំលង់ លុះដល់មួយថ្ងៃ ៗ ពុំដឹងគន្ធព្វ មកម៉ត្រសម្ភព នឹងនាង
នាដឮ ប្រាសាទមណ្ឌល លុះដល់ចួបថ្ងៃ ព្រំពីរវេនតែយ លានាង
កល្យាណ ៗ នឹងទៅលេងស្កា ស្រេចគ្រុឌលីលា ចរចេញចាក
ស្ថាន គន្ធ័នដឹងជាក់ លបលាក់ប្រញប្រាណ ប្រញប្រែបចូលបាន ជិត
រង្គគ្រុឌា ៗ ទំផ្កាប់គ្រុឌហើយ គ្រុឌហោះព្រងើយ ដល់ដើមព្រឹក្សា
និគ្រោធគ្រុឌប្លែង អង្គឯងចេញជា មាណពហើយយា — ត្រាត្រាច់ត្រង់
ឮ ៗ ចុងពេងរម្យរ័តន៍ ព្រះបាទព្រហ្មទត្ត យល់ក្រុងវេនតែយ ត្រាស់
ហៅលេងស្កា នឹងមហាក្សត្រថ្ងៃ លង់លុះដល់ថ្ងៃ រសៀលសុរិយា ៗ

៙ បទអង្គគូផង្គលីលា គ្រុឌលាក្សត្រា ចុះចរឆាប់ក្រៃ ៗ ដូច
ដល់មណ្ឌលព្រះដៃ ហិចហើរវិលវៃ ដូចដល់ពិមាន ៗ ក្រោយ
គ្រុឌលាផុតទៅឋាន ព្រះមហាក្សត្រក្សាន្ត យល់គន្ធញា ៗ ដល់
ស្រេចទើបស្តេចត្រាស់ថា បងចរលើលា ទៅរកកាកី ៗ ញុំាង

ដឹងដំណឹងប្ដី គន្ធនទូលខ្ញី ថាទូលព្រះបង្គំ ។ ស្ញែងស្ញះលោក
លះដំបង់ ទៅឃើញនៅម– ណ្ឌលទាល់សិម្ពលី ។ សត្វគ្រុឌរាម្រែត
ក្សត្រី ទៅសេពបៃតី រួមសេមណ្ឌល ។ ទូលបង្គំនេរមើលគល
ឯអ្នកនាងយល់ ដណ្ដឹងមកខ្ញី ។ ទូលបង្គំប្រុងស្រដី បន្ទូងសេច-
ក្ដី បង់ដឹងកិរិយា ។ ជាទុក្ខឬសុខម្ដេចម្ដា គិតមហាក្សត្រា ឬ
សោះសូន្យហើយ ។ ឃើញជាក់ជាអ្នកកន្ដើយ ពុំគិតសោកឡើយ
ពព្រើមពព្រាយ ។ ចូលជិតហាក់ស្ទុះនិយាយ ផ្ទេកលអាយនាយ
ទឹងទូលបង្គំ ។ យល់ប្លែកចំឡែកលែបលន់ រាលើសខ្នាតស៊ុន ពុំ
គោតពុំក្រែង ។ ឲ្យការចរចាចាយបែង ទូលបង្គំស្ញែង ក្នុងចិត្ត
ថាយើ ។ អ្នកនេះដល់ម៉្លេះមិញតើ ឯងម៉្លេះថាបើ វិលមកបុរី ។
ទំនងជាល្អងធូលី ព្រះបាទពុំគី រម្យរួមស្នេហ៍ស្នង ។ ដ្បិតគ្រុឌ
រាម្រែតទៅគ្រង រួមសកទ្ធង ជាពីរអង្គហើយ ។ ហើយច្បាប់
ទម្លាប់មុនឡើយ មហេសីត្រាណត្រើយ ពុំដែលដូច្នេះ ។ គិតយល់
ដូចកលទូលនេះ បានជាហ៊ានទម្លេះ លលែងទាល់ស៊ុន ។ ពុំបាន
ទូលថ្កានជាមុន ដល់ស៊ុនក្រលុន ពុំបេប្រោសប្រាណ ។ ព្រះបាទ
នរនាថក្សត្រក្សាន្ត ស្ដាប់គន្ធនបាន ទូលទើបក្សត្រថ្វៃ ។ ត្រាស់
កាន់គន្ធនថាហៃ បងកុំសង្ស័យ កុំកិតភ័យា ។ អញក៏ពុំយកទោសា
កុំបីបងបា– រម្ភរះខ្វាចឡើយ ។ សោកថ្វីមេស្រីកន្ត្រើយ រាម៉្លោះ

អស់ហើយ នរណាទឹងកប់ ។ លើបនឹងឯងហោងបង់ស្រាប់ អញ
ពុំក្រឡាប់ យកគុណជាទោស ។ ម្ដេចៗ គង់គេចពោលប្រោស
ប្រុងប្រែសន្ដោស ពុំគិតឈ្លោះឈ្លះ ។ ខឹងថ្វីសេចក្ដីប៉ុណ្ណោះ ទោះ
លើសពីនេះ អញក៏ពុំខឹង ។ បូរបង់ត្រិះត្រង់ដញ្ញឹង ធ្វើកលម្ដេចនឹង
បានមកវិញណា ។ កុំឲ្យផ្ទុចដោយចិត្តរ៉ា ពង្រាត់ពីគ្នា គ្រាន់
មើលមុខលេង ។ គន្ធីនស្រែកទូលថ្លែង ទូលបង្គំនេះឈ្វេង ដោយ
កលប្រាជ្ញ ។ យើងចាំទម្រាំទេវ ប្រាំពីរគ្រា វិលមកពុំខាន ។
បើកលីលាដល់ស្ថាន ទូលបង្គំធ្យាន គិតយល់នឹងជ្រំ ។ ចំរៀង
ប្រួចប្រៀងដេញដំ ពិណពេញពាក្យពុំ- នោលទឹកកាលគ្រង ។
ឲ្យជួនកាព្យកលកន្ទង កន្ទេបទំនង ទំនុកទំនើប ។ កន្ទេបពាក្យ
ពេចន៍ពីពើប ពះពាសំរើប សំពលតណ្ហា ។ នឹងអ្នកនាងជាក់នៅ
ខា នៃដើមគោ កេកលកិច្ចកាយ ។ បើគ្រឹឌ្ឍបទអភិប្រាយ យល់
ជាទឹងស្ដាយ គំនិតគំនាប់ ។ អន់អៀនកន្ទៀនស្មើស្ទាប់ ហើយ
ទឹងក្រឡាប់ ទៅយកអ្នកមក ។ ថ្វាយវិញដោយខ្ញាញ់ទាល់ក
ទឹងឆ្លេចក្លែកក័យ ពុំបានជាម្ដង ។ សូមទានយល់បានដូចប៉ង តាម
ដោយទំនង ហានថាជាបាន ។ ឯកក្សត្រព្រហ្មទត្តក្សេមក្សាន្ត ព្ទ

គន្ធ័នធ្យាន ត្រេកត្រូវព្រះទ័យ ៗ ទ្រង់អរសាទរពេកក្រៃ បន្ទូល ថាហៃ គន្ធ័នអើយបង ៗ ត្រិះត្រូវត្រង់ផ្លូវទំនង គង់បានដូចប៉ង យើងគិតប្រាថ្នា ៗ ថាស្រេចទើបស្តេចលីលា ចរចូលក្រឡា- បន្ទំ សុខសោយ ៗ លុះគ្រប់ជួបចប់ដល់ថ្ងៃ ប្រាំពីររេទតៃយ លានាង រួចហើយ ៗ ស្ពុះហោះផ្លេកផ្លោះព្រាងើយ ឆ្ងាស់ឆ្ងងដល់ត្រើយ ជម្ពូទ្វីបស្រេច ៗ ចុះដល់មណ្ឌលដែរគេច ក្លាយមួយរំពេច ជាអង្គ មនុស្ស ៗ ដើរដល់មណ្ឌលអាសនា ស្តេចឲ្យយកស្កា លេងនឹង សុប័ណ្ណា ៗ ព្រះអង្គទតត្រង់គន្ធ័ន ក្រឡេករួសពាន់ ជាហេតុឲ្យយល់ ៗ

ហិតោបទេស ភាគទី ១

«ការបងមិត្រ»

ឧកញ៉ាទេពពិទូរ ក្រសេម គន្ធរបនបណ្ឌិត

ប្រែនឹងរៀបរៀង (៣)

ចចកជម្ពូកបានស្តាប់ក្អែកនាំនិទានមកប្រៀបធៀប ក៏ខឹង ហើយនិយាយថា "កាលប្រើសបានប្រទះស្និទ្ធស្នាលនឹងអ្នកក្នុងថ្ងៃដំបូងនោះ ក៏មិនទាន់ដឹងចិត្តដឹងនិស្ស័យគ្នានៅឡើយ ហេតុម្តេចអ្នកនឹងប្រើសទើបស្រឡាញ់ជិតដិតគ្នារៀងពបមកបាន ?"

៧១ ធម្មតាទីណា ខ្សត់អ្នកប្រាជ្ញ ទីនោះទោះមានអ្នកចេះដឹង
អ្វីត្រឹមបន្តិចបន្តួច ក៏មានគេលើកគេសរសើរ (ប្រៀបដូច)
ក្នុងទីដែលខ្សត់ព្រឹក្សជាតិធំ ត្រឹមតែដើមថ្ងរហុង ក៏ឡើង
បានឈ្មោះថាជាឈើធំ ។

៧២ អ្នកនេះជាពួកយើង ឬពួកដទៃ ? នេះជាសំដីរបស់
អ្នកដែលមានចិត្តចង្អៀត, សម្រាប់អ្នកចិត្តទូលាយរមែងគាន់
ថា "អ្នកនៅលើពសុធាទាំងអស់ជាពួកជាមួយគ្នា" ។

កាលប្រើសនេះមកបានជាមិត្រនឹងខ្ញុំ អ្នកឯងក៏ជាមិត្រសំឡាញ់នឹងខ្ញុំដែរ" ។

ប្រើសបញ្ចប់សេចក្តីថា នឹងជជែកគ្នាទៅរកអ្វីទៀត ? សុំឲ្យយើងទាំង ៣ នៅជាសុខសមាគមជាមួយគ្នាចុះ ព្រោះ –

៧៣ អ្នកណា ក៏មិនមែនជាមិត្ររបស់អ្នកណា, អ្នកណា
ក៏មិនមែនជាសត្រូវរបស់អ្នកណា, ដែលនឹងកើតជាមិត្រគ្នា
ឡើង ឬកើតជាសត្រូវគ្នាឡើង មកពីសេចក្តីប្រព្រឹត្ត" ។

ក្អែក (ក៏តោងព្រម) ថា "បើដូច្នោះក៏តាមចិត្ត" លុះព្រឹកឡើងសត្វទាំងពីរក៏ស្វែងរកអាហារក្នុងទីដែលខ្លួនគាប់ចិត្ត រៀងខ្លួន; នាថ្ងៃមួយ ចចកនិយាយនឹងប្រើសបែបជាប្រាប់សេចក្ដីអាថ៌កំបាំងថា "សំឡាញ់អើយ, ក្នុងព្រៃនេះ មួយកន្លែងនោះមានស្រែស្រូវយ៉ាងល្អ, ខ្ញុំនឹងនាំអ្នកទៅបង្ហាញ ៗ កាលចចកនាំផ្លូវដូច្នោះហើយ ប្រើសក៏ចូលទៅស៊ីស្រូវក្នុងស្រែនោះតែរាល់ថ្ងៃ; លុះកន្លងមក ២-៣ ថ្ងៃ ក្សេត្របតី (ម្ចាស់ស្រែ) មកទាន់ឃើញប្រើស ទើបធ្វើអន្ទាក់ដាក់ លុះព្រឹកឡើងប្រើសក៏ចូលទៅស៊ីស្រូវដូចសព្វដង ក៏ត្រូវអន្ទាក់ដែលគេដាក់ ទើបគិតថា "អ្នកដែលនឹងជួយដោះឲ្យរួចពីអន្ទាក់នាយព្រាន ដ៏បីដូចជាអន្ទាក់ព្រះកាលនេះ ក្រៅអំពីមិត្រសំឡាញ់ គ្មានអ្នកណាជួយបាន" កាលប្រើសកំពុងរិតត្បិតដូច្នេះ ចចកជម្ពុកក៏ដើរចូលទៅជិតនឹកអំណរថា "អើ! ឧបាយកលរបស់យើងសម្រេចមកប៉ុណ្ណេះហើយ, សេចក្ដីប្រាថ្នារបស់យើងគង់នឹងសម្រេចបរិបូណ៌; ព្រោះកាលនាយព្រានពន្លះយកសាច់ប្រើស យើងក៏នឹងបានឆ្អឹងនឹងសាច់ឈាមដែលជាប់នៅឆ្អឹងជារបស់សំណល់នោះជាប្រាកដ" ឯប្រើសកាលឃើញចចកក៏ត្រេកអរស្រែកហៅថា "ជម្ពុកសំឡាញ់! ជួយខាំបណ្ដាច់អន្ទាក់នេះឲ្យខ្ញុំរួចទៅផង ព្រោះ-

៧៤ ក្នុងកាលវិបត្តិ ទើបឃើញចិត្តមិត្រ សម័យកើតសឹក
ជុំជិត ទើបឃើញចិត្តទាហាន វេលាឲ្យខ្ចីទ្រព្យបាន ទើប

ឃើញចិត្តអ្នកមានចិត្តស្អាតស្អាន ក្នុងយាមសម្បត្តិអន្តរធាន នឹងឃើញចិត្តភរិយា ក្នុងពេលអនាថា នឹងឃើញចិត្តញាតិៗ

៧៥ អ្នកណាមិនលះបង់ចោលមិត្រក្នុងវេលាសុខសប្បាយ នឹងក្នុងវេលាបានទុក្ខព្រួយ ក្នុងវេលាអត់អាហារ ក្នុងវេលាចលាចល ដិតដោយតាមទៅដល់ទ្វារព្រះរាជវាំង នឹងប៉ាឆា អ្នកនោះរាប់ថាជាមិត្រស្មោះ ។

ចំណែកជម្ពូកពិចារណាធៀងធ្ងន់មើលអន្ទាក់សត្វគប់ហើយដឹងថា ប្រើសនេះជាប់អន្ទាក់ខ្ជាប់មែនទែនហើយទើបនិយាយថា សំឡាញ់ប្រើសអើយ! ខ្សែអន្ទាក់នេះធ្វើដោយសរសៃសត្វ ថ្ងៃនេះក៏ជាថ្ងៃកត្តារកោរ (ថ្ងៃសីល) នឹងឲ្យខ្ញុំយកធ្មេញទៅប៉ះពាល់អន្ទាក់នោះដូចម្ដេចបាន? សំឡាញ់អើយ! ចូរប្រឹក្សារកឧបាយយ៉ាងដទៃវិញ រឿងនេះសូមឲ្យបង្អង់ដល់ស្អែកចុះ សំឡាញ់នឹងឲ្យជួយដោយស្មានណា ខ្ញុំនឹងចាត់ការជួយដោយស្មាននោះ, ថាហើយក៏គេចទៅពួនចាំក្នុងគុម្ពោតឈើដែលមានព្រៃឈើស្ដើងៗ សិងនៅក្បែរនោះ ។

នឹងនិយាយអំពីក្អែក លុះវេលាល្ងាចមិនឃើញប្រើសត្រឡប់មក ក៏ហើរចេញទៅតាមរក ប្រទះប្រើសត្រូវអន្ទាក់ដូចពោលហើយ ទើបចូលទៅសួរថា "អេះសំឡាញ់! នេះហេតុម្ដេចក៏ដូច្នេះ?

ប្រើសតបថា "ផលដែលមិនជឿពាក្យមិត្រ; លោកទើបថា –

៧៦ អ្នកណាមិនស្ដាប់ពាក្យដាស់តឿនរបស់មិត្រ អ្នកប៉ុនប៉ងអនុគ្រោះ សេចក្ដីវិបត្តិនឹង នឹងចូលមកជិតអ្នកនោះ; អ្នកនោះនឹងបានជាទីត្រេកអររបស់សត្រូវ ។ ក្អែកសួរថា "ក៏ឥឡូវនេះបបកក់ទៅណាទៅ ?"

ប្រើសតបថា "ឈរនៅក្នុងព្រៃស៊ីទ្រុំទ្រុះហ៎! ចាំតែស៊ីសាច់ខ្ញុំ ។ ក្អែករំលឹកសេចក្ដីក្រោយថា "សំឡាញ់! ខ្ញុំក៏បានតឿនអ្នកហើយ ព្រោះ

៧៧ (សំឡេងថា) ខ្ញុំមិនប្រាថ្នានឹងគិតអាក្រក់អ្វីឡើយ ប៉ុណ្ណោះនូវមិនទាន់មានទម្ងន់នឹងឲ្យចុះចិត្តជឿបាន; ដែរពិត ទោះបីអ្នកមានចំណេះពេញខ្លួន ក៏គង់បានទទួលទុក្ខភ័យអំពីអ្នកមានពុតព្យសន៍ជាធម្មតា ។

៧៨ អ្នកដែលមានអាយុដល់កំណត់មរណៈ : ឥតមានជុំក្លិនទៀននៃប្រទីបដែលរលត់ ឥតឮសំដីតឿនក្រើនរបស់មិត្រ មិនឃើញផ្កាយអរុន្ធតី(១) ឡើយ ។

៧៩ មិត្រដែលនៅមុខសរសើរ កំបាំងមុខនិន្ទា គួរតែចៀស

---

១ គេប្រែថាផ្កាយព្រឹក ។ ផ្កាយប្រាំពីរ [illegible]

វាងឲ្យឆ្ងាយ, គេនោះទុកដូចជាឆ្នាំងថ្នាំពិស មានទឹកដោះអណ្ដែតទៅមាត់ឆ្នាំង" ។

លំដាប់នោះក្អែកដកដង្ហើមធំហើយថា អាសញ្ញាតិ អប្បលក្ខណ៍បញ្ឆោតមិត្រឯង! កំណើតអាសត្វអាក្រក់ វានឹងធ្វើអ្វីបាន? ព្រោះ —

៨០ ក្នុងលោកនេះ អ្នកដែលស្ងាប់ចិត្តព្រោះពាក្យផ្អែមល្ហែម, អ្នកដែលធ្លាក់ទៅក្នុងអំណាច ព្រោះការលំទគលំទុន, អ្នកមកសុំពឹងដោយមានសង្ឃឹមនឹងទុកចិត្ត, អំបាលនេះ ទោះអ្នកណាក៏គង់តែគេបញ្ឆោតបាន ។

៨១ បពិត្រព្រះមេពសុជា ព្រះគុណអើយ! សត្វបាបប្រព្រឹត្តទុច្ចរិតលាមក ក្នុងអ្នកមានសន្តានចិត្តបរិសុទ្ធ មានករុណាធ្វើឧបការៈដល់វា ដោយមិនមានសេចក្ដីសន្ទិះសង្ស័យ ម្ដេចព្រះមេទទួលទ្រទ្រង់ឲ្យវាដើរជាន់ទៅមកបាន?

៨២ ឈ្មោះថាទុជ៌ន មិនគួរអ្នកណានឹងគប់ជាមិត្រ ឬសូម្បីវិស្និទ្ធផង; រងើកភ្លើង កាលភ្លើងនៅមាន ត្រូវដៃក៏ក្ដៅពង, រលត់ហើយត្រូវដៃក៏ប្រឡាក់ខ្មៅ ។

និស្ស័យទុជ៌ន :

៨៣ ធ្វើកិរិយាលំឱតលំឱនទៀបបាទដើរពីខាងមុខក្រឡាស់ មកខាំសាច់ពីខាងក្រោយ, និយាយពីរោះផ្អែមល្ហែម តែបាន ឱកាសក៏សំពងថែមភ្លាម ឥតមានទប់ចិត្ត ប្រៀបដូចកន្ទួប អាល រមែងឲ្យទោសគ្រប់ជ្រុង ។

៨៤ មួយទៀត ទុជ៌នច្រើននិយាយផ្អែមល្ហែម តែខនោះ មិនជាមូលល្មមឲ្យចុះចិត្តជឿតែម្តង (គឺ) គេមានទឹកឃ្មុំជាប់ នៅចុងអណ្តាត មានទឹកពិសកំណាបត្រាំនៅក្នុងដួងចិត្ត ។

ធម្មទេសនា

របស់ព្រះមហាហួត វត្តលង្កា ជា
បម្រើព្រះសិរីសម្មតិវង្ស ចាងហ្វាងសាលាបាលីបរិយត្តិជាន់ខ្ពស់
សំដែងនៅកណ្ដាលទីសន្និបាត ក្នុងខែត្រស្វាយរៀង

កាលនៅថ្ងៃ ២៨ យូរ៉ាំងដល់ ១០ សួយេត

ឆ្នាំ ១៩៣៨

របៀបធម៌ទេសនា

ដែលរាជការលោកកុងស៊ីយសេនាបតីបានចាត់ឲ្យទៅសំដែងក្នុងទីប្រជុំ ១៣ កន្លែង ក្នុងខែត្រស្វាយរៀង ។

តាំងពីថ្ងៃទី ២៨ យូកាំងដល់ថ្ងៃ ១០ ស្វូយេត ឆ្នាំ ១៩៣៨ :

១) សំដែងពីកំណើតសាសនា (ពាក្យប្រៀនប្រដៅ) ដែលកើតឡើងក្នុងលោកនេះ មានគតិជាពីរយ៉ាងគឺ :

ក) កើតឡើងដោយគំនិតរបស់អ្នកដែលតាំងផ្ដើមនោះប្រាថ្នារកសេចក្ដីសុខឲ្យដល់មនុស្សជាតិដូចគ្នា ។ ព្រោះថាពួកមនុស្សនេះ ទោះជាគ្មានស្នែងស្រួចដូចគោ-ក្របី, គ្មានក្រចកចង្កូមមុតដូចខ្លា ឬខ្លាំងដូចដំរីទីទ្រមោស, គ្មានពិសកំណាចកាចដូចពស់ គឺថាគ្មានវត្ថុអ្វីដែលពូកែគួរខ្លាចនៅជាប់នឹងកាយក៏ពិតមែន តែមនុស្សនេះមានពុតកំណាចអាក្រក់លើសពីពិសកំណាចទៅទៀត ។ នៅកណ្ដាលពួកមនុស្សឥតធម៌ឥតច្បាប់ បានទុក្ខលំបាកអាចដល់ស្លាប់ លើសពីការនៅកណ្ដាលហ្វូងខ្លា-ដំរីឬសត្វសាហាវដទៃទៅទៀត ។ ហេតុនោះបានជាមានអ្នកប្រាជ្ញមួយៗ គិតស្វែងរកឧបាយនឹងដឹកនាំមនុស្សឲ្យបានសុខ ទូន្មានប្រៀនប្រដៅ បង្កើតឡើងជាច្បាប់នាំឲ្យមនុស្សកាន់តាម ហាមមិនឲ្យធ្វើអំពើអាក្រក់ដល់គ្នីគ្នា ឲ្យទំប្រព្រឹត្តល្អដល់គ្នាទៅវិញទៅមក ។ មានមនុស្សជឿនិយមកាន់តាមច្រើនឡើង ៗ ពាក្យប្រៀនប្រដៅនេះហៅថាសាសនា ។ សាសនា

យ៉ាងនេះឈ្មោះថាកើតឡើងដោយគំនិតដើមល្អៗ តែគំនិតអ្នកតាំងសាសនាមួយៗនោះផ្សេងគ្នាដោយប្រាជ្ញា គឺអ្នកណាមានប្រាជ្ញាតិច ក៏តែសេចក្ដីសុខមកដល់នានាមនុស្សបានតិច អ្នកមានប្រាជ្ញាច្រើន ក៏តែសេចក្ដីសុខប្រាប់មនុស្សបានច្រើន ៗ ហេតុនោះគួរដឹងថាសាសនាមួយៗគង់ពួកនេះ សុទ្ធតែមានល្អគ្រប់តែសាសនា ចាញ់ឈ្នះគ្នាតែត្រង់ល្អតិច·ច្រើនជាងគ្នាប៉ុណ្ណោះ ៗ

ខ) សាសនាមួយបែបទៀត កើតឡើងដោយគំនិតអ្នកតាំងមិនបរិសុទ្ធ ប្រាថ្នានឹងយកសាសនាជាកំឡាំងហើយធ្វើអំពើអាក្រក់អ្វីមួយ ឬដើម្បីនឹងចិញ្ចឹមជីវិតក៏សឹងមាន ព្រោះគេឃើញថាមនុស្សដែលមានគំនិតតិច រមែងលោភច្រើន ហើយច្រើនជឿប្រកាន់ផ្សេង ៗ គេរកឧបាយអ្វីផ្សេង ៗ មកជម្រូវឲ្យត្រូវនឹងអ្នកត្រូវការនោះ ហើយទើបគេគិតកាញ់យកប្រយោជន៍អំពីអ្នកជឿកាន់តាមនោះ សាសនានេះឈ្មោះថាកើតដោយគំនិតអាក្រក់ ៗ

ក្រៅអំពីសាសនាទាំងពីរខាងលើនេះ នៅមានសាសនាមួយបែបទៀត សន្និដ្ឋានថា កើតឡើងដោយគំនិតមនុស្សទើបស្រមៃស្មានយកច្រើនប្រឌិតយករបស់ដែលចាប់មិនបាន ស្មានមិនត្រូវ ដូចឃើញអ្វី ឬឮអ្វីប្លែកសម្បើម ក៏ស្មានថាប្រហែលជាមានអ្វីវិសេសអស្ចារ្យនៅក្នុងទី

នោះ ៗ ហើយក៏បបួលគ្នាគោរពបូជា ក៏កើតឡើងជាសាសនាមួយឡើងទៀត ៗ

ន័យមួយទៀត សូម្បីសាសនាដែលកើតឡើងដោយគំនិតអ្នកដើមល្អនោះសោត អាចក្លាយទៅជាអាក្រក់វិញក៏សឹងមាន ព្រោះក្លាយដោយគំនិតរបស់ពួកសាវក គឺអ្នកដែលទទួលកាន់ការត ៗ មកនោះ យល់សេចក្ដីមិនដល់ ទើនយល់សេចក្ដីហួស ឬដែកកោនសាសនាតែខ្លួន ចំណែកចិត្តនោះនៅតែមិនលះបង់សេចក្ដីអាក្រក់ គិតយកសុខចំពោះខ្លួន ច្រើនជាងសុខធំ ជាសុខសាធារណ៍ដល់អ្នកដទៃ ដែលនាំឲ្យចំរើនដល់ជាតិប្រទេសជាដើម ជាការឃៀងឃ្លាតអំពីបំណងរបស់អ្នកមុនដំបូងបំផុត ៗ ហេតុនោះគួរយល់ថាការកាន់សាសនាមួយ ៗ នោះ មិនមែនសុទ្ធតែបានសុខទាំងអស់នោះទេ គួរគិតពិចារណាឲ្យឃើញហេតុផលល្អិតល្អន់ ទើបជាការល្អ កុំឲ្យប្រើវិធីមួលលេបនោះ នាំឲ្យទាស់ដល់ខ្លួន ព្រោះថាបើយើងជាអ្នកចង់សុខ ហើយធ្លាក់ខ្លួនទៅជាឈ្លើយ. របស់សាសនាខ្ទម ឬលើពួកអ្នកដែលដឹកនាំអាក្រក់ហើយ យើងទើនក្លាយខ្លួនទៅជាចំណី ទៅជាបរិវារឬដូចគេថាទៅគ្រាន់តែបង្គ្រប់ បានឲ្យគេជាកំឡាំងឲ្យគេប៉ុណ្ណោះ ៗ គួរនឹកដល់រឿងកន្ទុតមួយដែលដំណាលអំពីអ្នកលិចសំពៅម្នាក់ បានផែនក្ដារ ១ ផ្ទាំងកាន់ហែលមកដល់ត្រើយ ហើយរកសំពត់ស្លៀកពាក់គ្មាន ក៏យកស្លឹកឈើខ្ទាស់ស្លៀក

ដើរមកសូមបាយអ្នកស្រុកទទួលទាន ៗ អ្នកស្រុកសំគាល់ថាជាអរ-ហន្តវិសេស ក៏នាំគ្នាគោរពបូជាដោយលាភសក្ការ ឯអ្នកនោះយល់ឃើញថាខ្លួនដែលសម្បូរដោយគ្រឿងសក្ការនេះ ព្រោះដោយសារតែសំលៀកស្លឹកឈើនេះ ហើយក៏ទំនេរនៅស្លៀកតែស្លឹកឈើ ទោះគេយកសំពត់ទៅឲ្យក៏មិនព្រមស្លៀក សំដែងពុតថាជាអ្នកប្រាជ្ញាតិច តាំងការប្រៀនប្រដៅអ្នកស្រុកតាមតែនឹកឃើញ កើតបានជាលទ្ធិ ១ឡើង ៗ រឿងភិក្ខុទេវទត្តប្រាថ្នាចង់ធំ ហើយទៅសូមការគ្រប់គ្រងគណសង្ឃអំពីព្រះពុទ្ធ លុះមិនបានសមដូចសេចក្ដីប្រាថ្នា ហើយរិះគិតបង្កើតវត្ថុ៥ប្រការឲ្យតឹងជាងព្រះពុទ្ធ ដើម្បីបញ្ឆោតពួកអ្នកល្ងង់ឲ្យគាន់គាំងជឿថាខ្លួនប្រព្រឹត្តតឹងវិសេសជាងព្រះសម្ពុទ្ធនេះ ក៏ក្លាយទៅជាលទ្ធិសាសនាមួយដោយឡែកទៀត ៗ ការកាន់សាសនាគួរពិនិត្យឲ្យឃើញសមហេតុសមផល កុំយកអាការកិរិយាក្រៅជាប្រមាណ ដូចឃើញថាគេមានហើយ. គេធំហើយ គេសុទ្ធតែបេះ សុទ្ធតែត្រូវនោះ ដូចពាក្យលោកថា: "ជើង ៤ ជួនមានភ្លាត់ ទោះបេះស្ទាត់ លែងអ្វីភ្លាំង" គួរនឹកដល់រឿងជាតកដែលដំណាលអំពីពោធិសត្វនឹងពួកអ្នកជំនួញនេះ ព្រមចិត្តគ្នាបររទេះកាត់ទីវាលខ្សាច់ធំ គង់ពេលយប់ ដោយគាត់យកអ្នកស្គាល់ផ្កាយ ឲ្យជាមគ្គនាយកនាំផ្លូវ លុះរទេះបរទៅជាងពាក់កណ្ដាលយប់ នឹងជាងពាក់កណ្ដាលផ្លូវហើយ អ្នកនាំផ្លូវនោះដេកលក់ នាំរទេះវិលក្រោយ

វិញ, ទម្រាំតែដឹងជាត្រឡប់ក្រោយវិញ ក៏ជិតភ្លឺណាស់ទៅហើយ ៗ ទៅចំកណ្តាលវាលខ្សាច់ ឆ្ងាយអំពីទីមាត់ព្រៃទាំងសងខាង ដែលជាហេតុនាំគ្នាទៅស្លាប់ក្នុងពេលព្រះអាទិត្យរះឡើង. តែទទួលបួនពេលនោះ បានព្រះពោធិសត្វមានប្រាជ្ញា ជួយប្រាប់ឧបាយឲ្យយករទេះមកព័ទ្ធជុំកង់ជុំវិញ ហើយយកសំពត់ចេញមកត្រដាងជាបារាំងបាំងទឹង រកកន្លែងជីកអណ្តូងប្រយោជន៍ឲ្យបានទឹកសម្រាប់ប្រើប្រាស់ ការពារក្តៅទីងស្រេក ៗ រឿងនេះជាគតិឲ្យឃើញថា កុំឲ្យទុកចិត្តគេពេះ គេគ្រាន់បើ គេជាលោកគ្រូគ្រប់កន្លែងពេក តែក៏មិនមែនហាមមិនឲ្យជឿសោះនោះទេ គ្រាន់តែហាមថាជឿអ្វីឲ្យមានវិះគិតផង ទើបល្អ ៗ

ការយកចិត្តទុកដាក់ប្រតិបត្តិតាមពាក្យប្រៀនប្រដៅ ដែលហៅថា សាសនាល្អនោះ រមែងបានសេចក្តីសុខ ៗ ការកាន់តាមសាសនា ហើយត្រឡប់បានទុក្ខនោះ ទាស់មកពីធ្លាក់ខ្លួនទៅលើសាសនាប៉ុម ទឹកជឿប្រកាន់តាមសេចក្តីដឹកនាំរបស់សមណព្រាហ្មណ៍ ដែលមានគំនិតទុច្ចរិត ឬក៏ដោយហេតុដែលធ្វើតាមមិនដល់កម្រិត នឹងបង្ហួសកម្រិតធម៌ដែលគេកំណត់ឲ្យធ្វើ រឿងនេះគួរគិតដូចអាហារ ដែលបរិភោគ ៗ ធម្មតាអាហារទាំងអស់កុំឲ្យចូលចិត្តថា សុទ្ធតែទទួលទានឲ្យរស់ខ្លួននោះ មានឲ្យស្លាប់ខ្លួនវិញក៏សឹងមានដែរ ៗ ដូចម្តេចដែលបរិភោគត្រឡប់ជាស្លាប់ខ្លួននោះ? ៗ ដូចបរិភោគអួល, បរិភោគអាហាររបួម, អាហារដែល

បណ្ដាលឲ្យកើតរោគពួកនេះ បើទុកជាមិនដល់ស្លាប់ ក៏គង់បានទុក្ខវេទនាក្បែរស្លាប់មិនខាន នេះឯងដូចគ្នានឹងការកាន់សាសនាត្រូវល្អ តែកាន់ធូរថយខ្ជីខ្ជា ឬតឹងរ៉ឹងហួសហេតុ នឹងកាន់សាសនាប៉ុម ឬសាសនាដែលចាទមនុស្សខ្ទប់ប៉ុមខ្ទួនអែបនែបនៅខាងក្នុង នេះហើយ ការកាន់សាសនាដែលត្រឡប់បានផលផ្ទុយ គឺត្រឡប់ផ្ទុយទុក្ខជំនួសសុខ ។ អស់លោកទាំងឡាយគួររើគំនិតគិតជាថ្មីឡើងវិញ ការកាន់សាសនាហើយមិនបានសុខចំរើនសមដូចសេចក្ដីប្រាថ្នានោះ ក្រែងមានបើយើងកាន់ខុសអ្វីហើយទេដឹង បានជាមិនបានផលសមបំណងយ៉ាងនេះ ។ គួរគិតថា សូម្បីតែការស្ទូងដណ្ដាំ ទោះជាមានបន្លែត្រីអ្វីសព្វគ្រប់ គង់មានខ្វះស្លមិនបានការ មិនមានរសជាតិ មិនឆ្ងាញ់ បរិភោគមិនកើត នេះមកពីផ្សំគ្រឿងមិនត្រូវ ។ ការដាំបាយក៏មានខុសទំនងដូចគ្នា ដាំឲ្យឆៅឲ្យជ្រាយហួសឲ្យខ្លោចឬទាំងឆៅទាំងជ្រាយ ទាំងខ្លោច តើឆ្ងាញ់ទទួលទានកើតឬទេ? មួយទៀតដូចនាឡិកា ដែលយឺតពេក លឿនពេកឬឈប់ មិនដើរ មិនទៀងទាត់ តាមកំណត់ពេលវេលា យ៉ាងនេះតើនឹងអាស្រ័យយកជាគ្រឿងប្រាប់កាលវេលាបានឬទេ? បើយ៉ាងហ្នឹងគួរនឹងបោលទៅឬគួរកែខ្ចៅដុសលាងដាក់ប្រេងរៀបចំឲ្យត្រូវខ្នាតឡើងវិញ? ឧបមាមួយទៀត ការកាន់ធម៌មានគតិដូចឧបកែវដំបូក កាន់ខ្ជិលក៏ធ្លាក់បែក កាន់ប្រយ័ត្នជ្រុលឧបកែវខ្ទាំងពេកក៏បែកដូចគ្នា ។

ព្រះពុទ្ធសាសនារបស់យើង ឈ្មោះថាកើតឡើងដោយសេចក្តីបរិសុទ្ធ ព្រោះព្រះសម្ពុទ្ធដែលជាអ្នកតាំងសាសនានេះឡើង ព្រះអង្គជាជាតិក្សត្រិយ៍ បានសោយរាជសម្បត្តិយ៉ាងសុខសប្បាយ ហើយទ្រង់លះរាជសម្បត្តិចោល ចេញទៅសាងព្រះផ្នួស ទ្រង់ខំធ្វើទុក្ករកិរិយាជាការធ្វើតាមសាសនាដទៃ ៗ ដែលមានក្នុងសម័យនោះ ដើម្បីពិសោធល្បងឲ្យដឹងលទ្ធិសាសនាទាំងនោះ អស់ពេល ៦ ឆ្នាំ ទើបទ្រង់ត្រឡប់ធ្វើតាមព្រះសតិបញ្ញារបស់ព្រះអង្គ ក៏បានត្រាស់ជាព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធឡើងក្នុងលោក ៗ ពុទ្ធសាសនាយើងនេះ ឥតមានការង្កៀសថា ម្ចាស់សាសនានេះ ជាជាតិថោកទាប ព្រោះព្រះអង្គជាក្សត្រិយ៍ ៗ ឥតមានរង្កៀសថា ព្រះអង្គជាអ្នកក្រីក្រ តាំងសាសនាដោយប្រាថ្នានឹងចិញ្ចឹមជីវិតនោះ ព្រោះព្រះអង្គបានសោយរាជ្យ ៗ ឥតមានរង្កៀសថា ក្រែងព្រះអង្គប្រដៅមិនត្រូវ មិនត្រឹមស្មើនឹងសាសនាដទៃនោះ ព្រោះព្រះអង្គពិនិត្យល្បងមើលលទ្ធិសាសនាដទៃ ដោយការធ្វើទុក្ករកិរិយាអស់ ៦ ឆ្នាំហើយ ៗ ធម៌ដែលព្រះពុទ្ធទ្រង់សំដែងទាំងប៉ុន្មាន ឈ្មោះថាព្រះអង្គបានពិនិត្យស្រិតស្អាតល្អសព្វគ្រប់ហើយ ប្រៀបដូចជាងមាសបានដេញមន្ទិលមាសចេញស្អាតហើយ ទើបចេនាជាប្រដាប់ប្រដាសន្ធារខ្យកជាដើម ៗ ព្រះបរមសាស្តារបស់យើង ឈ្មោះថាមានព្រះប្រាជ្ញាបរិសុទ្ធខ្ពស់បំផុតពិត ព្រោះព្រះអង្គប្រដៅសាសនាក្នុងរវាង ៤៥ វស្សា ធ្វើការ

មិនមានស្មោក ទោះជាមានពាលគិតបៀតបៀនខ្លះ ក៏ព្រះអង្គមិនដែលមានគ្រោះថ្នាក់អ្វី ប្រសិនបើព្រះអង្គមិនធ្វាត សំដែងធម៌មិនត្រូវ ហើយទ្រង់ប្រកាសសាសនាក្នុងកណ្ដាលពួកសាសនាដទៃ ដែលជាការដូចជាប្រណាំងប្រជែងនឹងសាសនារបស់គេ ជាហេតុនាំឲ្យគេទាស់ចិត្តគិតព្យាបាទយ៉ាងនេះ ម៉្លេះសមជាព្រះអង្គគង់ត្រូវគេធ្វើអន្តរាយអ្វីខ្លះមិនខានទៅហើយ ។ មួយទៀត ពុទ្ធសាសនានេះ ក៏ឈ្មោះថា មានមកយូរឆ្នាំកប់ប្រមាណជាងពីរពាន់ប្រាំឆ្នាំហើយ ប្រសិនបើធម៌នោះមិនពិតមិនត្រឹមត្រូវ ប្រហែលជាពុទ្ធសាសនានេះមិនគង់អាយុមកដល់យើងសព្វថ្ងៃនេះទេ តែពុទ្ធសាសនាមានដំឡៃ ចំពោះអ្នកកាន់មានប្រាជ្ញាចេះពិចារណាពិនិត្យឲ្យយល់ចិត្តសេចក្ដីនៃធម៌ឲ្យជាក់ច្បាស់ ប្រៀបដូចគ្រឿង-មាស មានដំឡៃចំពោះអ្នកស្គាល់ប្រយោជន៍ចេះប្រើ បើមិនស្គាល់ទេ ឬធ្លាក់ទៅលើពួកដែលឥតពិចារណាហើយ ក៏មិនខុសអំពីពាក្យលោកថា "ស្វាបានកែវ" ប៉ុន្មានទេ ហេតុនេះហើយ បានជាមានពួកដែលមិនស្គាល់ដំឡៃ ពុទ្ធ-សាសនាច្រើនតិះដៀលថា ពុទ្ធសាសនាឥតផលប្រយោជន៍ គិតផាកចោលពុទ្ធសាសនា បែរគំនិតទៅជាមនុស្សទំនេរឯងៗ ឬទៅចូលកាន់លទ្ធិដទៃដែលជារបស់អសារឥតការសោះ ក៏សឹងមាន សូមឲ្យមានគំនិតថាមុនដែលចោលពុទ្ធសាសនា គួរសង្កេតឲ្យរស់ដឹងសិន ក្រែងចុះក្នុងដំកលោកថា "ចាក់អង្ករយកអង្កាម" វិញទេដឹង គួរចាំទុកថា ពុទ្ធសាស-

នានេះ បើយើងដុសខាត់ពិចារណាណាស់ ក៏រឹតតែជ្រះថ្លាណាស់ ព្រោះឱវាទក្នុងសាសនានេះបរិសុទ្ធល្អបំផុត ឥតមានមន្ទិលដែលនាំអ្នកកាន់តាមឲ្យវិនាសឡើយ ។

២) សេចក្តីប្លែករបស់ពុទ្ធសាសនានឹងសាសនាដទៃ គួរជ្រាបថា សាសនាក្នុងលោកនេះ ពិតមែនជាមានច្រើន មានលទ្ធិផ្សេងៗគ្នា តែក៏មិនមែនហួសវិស័យដែលយើងនឹងកំណត់មិនបាននោះទេ មានលទ្ធិប្លែកគ្នាតែពីរប៉ុណ្ណោះ គឺពួកមួយអាងកម្ម (អាងយកអំពើដែលសត្វធ្វើនោះជាហេតុឲ្យសុខឲ្យទុក្ខ) ។ ពួកមួយអាងយកវត្ថុខាងក្រៅប្រកាន់ថាសត្វដែលបានសុខក្តី ទុក្ខក្តី មកអំពីអ្នកវិសេសណាមួយចាំឲ្យ ។ មួយពួកទៀតបដិសេធទាំងកម្មទាំងអ្វីៗខាងក្រៅទាំងអស់ ជឿប្រកាន់ថាស្រេចតែនឹងទទួលបួន ដូចការប្រព្រឹត្តអំពើអាក្រក់ណាមួយ កុំឲ្យតែគេដឹងគេចាប់បាន ក៏រួចខ្លួនគ្មានបាបអ្វីទេ ។ ពួកទី ១ ធ្វើអំពើអ្វីៗ ប្រយ័ត្នតែកាយ-វាចា-ចិត្តមិនឲ្យទាស់ ប្រព្រឹត្តធ្វើតែកាយ-វាចា-ចិត្តឲ្យសុចរិត ។ ពួកទី ២ ធ្វើអ្វីៗ ដោយកាយ-វាចា-ចិត្តហើយ ក៏មិនគិតដល់កម្ម គិតប្រុងប្រយ័ត្នកុំឲ្យទាស់នឹងរបស់ខាងក្រៅប្រព្រឹត្តផ្គាប់ចិត្តបួងសួងបន់ស្រន់ចំពោះរបស់សក្តិសិទ្ធិដែលខ្លួនជឿប្រកាន់ថាជាអ្នកចាំឲ្យសុខឲ្យទុក្ខ ។ ពួកទី ៣ លែងគិតអ្វីទាំងអស់ ប្រើតែប្រាជ្ញាប្រុងគេចវៀះ កុំឲ្យតែគេចាប់បានប៉ុណ្ណោះ ។

ចំណែកព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់របស់យើងទ្រង់អាងយកកម្មជាធម៌ទ្រង់ប្រដៅឲ្យប្រុងកាយ - វាចា - ចិត្តឲ្យស្អាត លះបង់ទុច្ចរិត ប្រព្រឹត្តសុចរិត ព្រោះថាសុខ ទុក្ខទាំងពួង ស្រេចហើយតែនឹងធ្វើ បើធ្វើល្អ ក៏បានល្អ ធ្វើអាក្រក់ក៏បានអាក្រក់ មិនមានអ្នកណាមួយឲ្យសុខឲ្យទុក្ខដល់គ្នាបានទេ បើទុកជាអ្នកក្រៅគេឲ្យសុខឲ្យទុក្ខក្តី ក៏អាស្រ័យមកអំពីអំពើល្អ អាក្រក់របស់ខ្លួនដែរ ។ ការដែលធ្វើល្អហើយមិនបានសុខសមបំណងនោះត្រូវបួលចិត្តថាមកអំពីខ្លួនធ្វើទាស់ទេ ដូចអធិប្បាយមកហើយអំពីខាងដើម, ហេតុនោះ បើយើងជាអ្នកកាន់ពុទ្ធសាសនាពិតគួរយើងគិតប្រកាន់តែកម្មឲ្យមាំ កុំអាងវត្ថុខាងក្រៅ ដូចអាងរកអ្នកវិសេស អ្នកមានបុណ្យពេកនោះ ជាការហួសហេតុហើយ ត្រូវខំតែធ្វើឲ្យត្រូវតាមព្រះដំបូន្មានព្រះសម្ពុទ្ធឲ្យសព្វគ្រប់ចុះ សេចក្តីសុខកាយសប្បាយចិត្តប្រាកដជានឹងបានដូចសេចក្តីប្រាថ្នាមិនខានឡើយ ។

៣) ពាក្យប្រៀនប្រដៅក្នុងសាសនាទាំងអស់ គួរយើងកំណត់ទុកថា ពួកខ្លះប្រដៅឲ្យស្គាល់តែប្រយោជន៍បច្ចុប្បន្នប៉ុណ្ណោះ ខ្លះក៏ប្រដៅឲ្យស្គាល់ទាំងប្រយោជន៍បច្ចុប្បន្ននឹងអនាគត ខ្លះក៏ប្រដៅឲ្យស្គាល់រហូតដល់បរមត្ថប្រយោជន៍ គឺប្រយោជន៍ខ្ពស់បំផុត ដែលជាសុខទៀងទាត់ឥតប្រែប្រួល (ប្រយោជន៍ព្រះនិព្វាន) ។ ន័យមួយទៀត ពួកខ្លះប្រដៅបានបំពារតែត្រង់កុំឲ្យធ្វើអាក្រក់ មិនប្រដៅឲ្យធ្វើល្អដែលជាកិច្ចឲ្យ

រក្សាល្អបានចំពោះតែកាយនឹងវាចាប៉ុណ្ណោះ ខ្វះក៏ប្រដៅឲ្យបេះដុសខាត់ចិត្តឲ្យស្អាតថែមទៀត ។ ក្រៅអំពីព្រះពុទ្ធសាសនាហើយ ឃើញថាប្រដៅប្រយោជន៍មិនបានគ្រប់ទាំង ៣ នោះទេ ទាំងប្រដៅមិនបានគ្រប់ទាំងកាយ-វាចា-ចិត្តនោះទេ ។

៤) ការកាន់សាសនាមានប្រយោជន៍អ្វី? ត្រង់នេះគួរប្រៀបដល់របស់ដែលយើងត្រូវរៀននឹងត្រូវធ្វើជាមុនសិន ។ របស់ដែលត្រូវរៀនត្រូវធ្វើក្នុងលោកនេះសោត ពិតមែនជាមានច្រើនរាប់ស្ទើរមិនអស់ តែក៏ច្រើនចំពោះតែមុខការទេ បើនឹងទាញយកមកដាក់ក្នុងខ្លួនយើងហើយ ក៏នឹងឃើញថា យើងដែលនឹងខំរៀនខំធ្វើទាំងអម្បាលម៉ាន ប្រយោជន៍តែនឹងចិញ្ចឹមជីវិត នឹងរក្សាខ្លួនឲ្យល្អប៉ុណ្ណោះ ។ វិជ្ជា: លេខ-អក្សរ-ត្បាញ-រវៃ-ជំនួញ - នឹងគ្រឿងយន្តជាដើម ជាវិជ្ជាសម្រាប់ចិញ្ចឹមជីវិត ។ វិជ្ជាដែលគិតធ្វើដូចម្ដេចក្នុងពេលដែលយើងមានប្រាក់ចាយ មានបាយទទួលទានហើយឲ្យបានសុខផងនោះ នេះជាវិជ្ជារក្សាខ្លួន សំដៅយកចរិយា (សេចក្ដីប្រព្រឹត្ត) ។ មនុស្សដែលកើតក្នុងត្រកូលខ្ពស់ត្រកូលអ្នកមានស្ដុកស្ដម្ភ មានវិជ្ជាសម្រាប់ចិញ្ចឹមជីវិតហើយ នៅតែមិនបានសុខនោះ មកតែពីគ្មានចរិយា គឺវិជ្ជារក្សាខ្លួននេះ ត្រូវតែយកចិត្តទុកដាក់វិជ្ជានេះជាងវិជ្ជាចិញ្ចឹមជីវិតទៅទៀត ។ ព្រោះវិជ្ជារក្សាខ្លួននេះជាមេលើវិជ្ជាទាំងអស់ ។ គួរប្រៀបថាខ្លួនយើងនេះចែកជាពីរចំណែកគឺ

រូបកាយ ១ នាមកាយ ១ ។ ធាតុទាំង ៤ គឺ ដី-ទឹក-ភ្លើង-ខ្យល់ (បានដល់សាច់សរសៃ, សក់, ឆ្អឹង, ឈាម, ខ្យល់ដង្ហើមចេញចូល និងរបស់ក្ដៅជាដើម ដែលកឡើងបានជារូបពងកាយនេះ) ១ ចំណែក; របស់ដែលមានតែឈ្មោះ ដូចវេទនា (ការទទួលសុខ-ទុក្ខ-ឧបេក្ខា); សញ្ញា (សេចក្ដីកត់សំគាល់ចាំបាន), សង្ខារ (ការតាក់តែងឲ្យកើតឲ្យមានឡើង), វិញ្ញាណ (ការទទួលដឹងការល្អ-អាក្រក់) ដែលជាប៉ែករួមចូលខាងចិត្តនេះ ១ ចំណែក ។ វិជ្ជាចិញ្ចឹមជីវិតសម្រាប់ទំនុកបំរុងរូបកាយនេះ ឲ្យស្រស់ឲ្យរស់ឲ្យតាំងនៅ ។ ចរិយាវិជ្ជារក្សាខ្លួន សម្រាប់ទំនុកបំរុងនាមកាយឲ្យស្រស់ឲ្យសុខ រួមសេចក្ដីឲ្យខ្លីគឺវិជ្ជាឲ្យសុខកាយ និងវិជ្ជាឲ្យសប្បាយដល់ចិត្ត ។ វិជ្ជាឲ្យសុខកាយនេះ ជាភារៈលើយើងការកខ្លួនឯងចុះ សាសនាទទួលប្រាប់ពន្យល់តែវិជ្ជារក្សាខ្លួនប៉ុណ្ណោះ ព្រោះវិជ្ជានេះក្រហើយជាវិជ្ជាជួយគាំទ្រវិជ្ជាដទៃទាំងអស់ ។ ចរិយា គឺវិជ្ជាខាងសេចក្ដីប្រព្រឹត្តខ្លួនឲ្យបានសុខនេះ ក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនាយើង សម្បូរបំផុតឥតខ្វះ មិនបាច់យើងទៅអាស្រ័យសាសនាដទៃទេ ។ គួរចាំទុកថា ចរិយាក្នុងពុទ្ធសាសនានេះ បើរៀនបានហើយប្រព្រឹត្តតាមបានត្រឹមត្រូវហើយ សេចក្ដីសុខកាយសប្បាយចិត្តក៏នឹងបានព្រម ដោយហេតុវិជ្ជានេះជាកំឡាំងជួយជោរគំនិតយើងឲ្យកើតសេចក្ដីឧស្សាហ៍ខំស្វែងរកហេតុដែលឲ្យយើងបានស្រួលទាំងកាយទាំងចិត្ត គឺមិនឲ្យយើង

ក្មេងគិតលក់គំនិតគិតតែ ១ ផ្លូវ ៗ កុំឲ្យគិតតែវិជ្ជាប្រដៅខ្លួន មិនរកវិជ្ជារក្សាជីវិតផង ឬគិតតែវិជ្ជារក្សាជីវិតក្មេងគិតរកវិជ្ជារក្សាខ្លួនផង ៗ ហេតុនោះបើយើងប្រាថ្នាដើម្បីឲ្យទាន់ជាតិគេជុំវិញខ្លួនយើងនោះ ត្រូវយើងកុំលក់គំនិតដូចកិច្ចដែលធ្លាប់ធ្វើមកហើយនោះ ត្រូវយើងបើកគំនិតគិតឡើងជាថ្មីថាយើងខំរៀនវិជ្ជាចិញ្ចឹមជីវិតអ្វីមួយ ៗ ឲ្យបេះស្ទាត់ប្រាកដ ហើយខំរៀនវិជ្ជាប្រដៅខ្លួនឲ្យបេះមែនទែន ខំប្រព្រឹត្តឲ្យបានល្អទាំងកាយវាចាចិត្តតាមគន្លងច្បាប់ដែលព្រះសម្ពុទ្ធទ្រង់ប្រោសប្រទានទុកមក ៗ ត្រង់ដែលយើងខំធ្វើបានយ៉ាងនេះ ប្រាកដជាបានសុខ ត្រង់បានសុខនេះហើយត្រូវចូលចិត្តថា ហ្នឹងហើយដែលហៅថាបានបុណ្យ ព្រោះពាក្យថាបុណ្យ ក៏សំដៅយកសេចក្ដីសុខកាយសុខចិត្តទាំងពីរនេះ ៗ ការកាន់សាសនាប្រយោជន៍ឲ្យបានបុណ្យគឺឲ្យបានសុខទាំងពីរផ្លូវ ដែលលោកហៅថា កាយិកសុខ (សុខខាងកាយ) ចេតសិកសុខ (សុខខាងគំនិត) ដូចអធិប្បាយមកនេះឯង ៗ

៤) ពុទ្ធសាសនា ប្រែថាដូចម្ដេច? ការដែលគេកាន់សាសនាឡើងមួយ ៗ សុទ្ធតែគេប្រកាសឈ្មោះ ប្រាប់ឈ្មោះអ្នកកាន់ដើមក៏មានយកសេចក្ដីបំណងរបស់អ្នកកាន់ផ្ដើមឡើងតែគេប្រាថ្នាឲ្យអ្នកកាន់តាមបានប្រយោជន៍អ្វីនោះជាឈ្មោះក៏មាន ដូចសាសនាមោហម័ទ ឬ ហៅថាឥស្លាម សាសនាយេស៊ូឬកាតូលិក សាសនាអចេល អាជីវក បរិព្វា-

ដក និគ្រន្ថ អន្យតិរ្ថិយ តាបស ឥសី ជដិល ព្រាហ្មណ៍ជាដើម សា-
សនាពួកនេះសុទ្ធតែប្រកាសថា សាសនាគេនោះកំចាត់សេចក្តីអាក្រក់
ប្រាថ្នាតិច បៀតបៀនជុំវិញ ឥតធម៌អាក្រក់សំញុំាជាដើម តែនឹងបានល្អ
ដូចគេថាមែនឬទេនោះ មិនបាច់និយាយដល់ ត្រូវយើងគិតបំពោះតែ
សាសនាដែលយើងកាន់នេះចុះ ដើម្បីឲ្យដឹងថា ព្រះបរមសាស្តារបស់
យើងទ្រង់មានព្រះបំណងអ្វីនឹងគេដែរ បានជាទ្រង់តាំងសាសនានេះ
ឡើង ។ ត្រង់នេះ ត្រូវយើងដឹងឈ្មោះជាពីរយ៉ាងគឺគេហៅថា ពុទ្ធ-
សាសនាក៏មាន ដូចណាគេហៅថាសាសនាព្រះសក្យមុនីក៏មាន ពាក្យ
ថា សក្យមុនី ប្រែថាអ្នកប្រាជ្ញស្តេចសក្យ ឯពាក្យថា ពុទ្ធសាសនា នោះក៏
ជាឈ្មោះប្រាប់បំណងដល់ការតាំងសាសនានេះដូចជាសាសនាដទៃដែល
គេប្រាប់បំណងសាសនារបស់គេដែរ ព្រោះពុទ្ធសាសនានេះ ប្រែ
ថាពាក្យប្រៀនប្រដៅរបស់ព្រះពុទ្ធ ក៏ពាក្យថា ពុទ្ធ នេះ មិនមែនជាព្រះ
នាមដ៏កំណើត ដែលព្រះរាមាតាបិតាថ្វាយនោះទេ មិនមែនជានាមជាតិ
ដូចជាពាក្យសក្យនោះទេ ជាគុណនេមិត្តកនាម គឺព្រះនាមដែលគេថ្វាយ
តាមគុណសម្បត្តិដែលមានក្នុងព្រះអង្គ ព្រោះសព្ទថាពុទ្ធនោះ ប្រែថា
ភ្ញាក់ដូចគ្នានឹងពាក្យភ្ញាក់ពីដេកលក់ តែក្នុងទីនេះសំដៅយកភ្ញាក់ពីសេចក្តី
ល្ងង់ងងឹតដែលមិនដឹងអ្វី ដូចជាការចំរើនរបស់អ្នកដេកលក់នោះ សូម្បី
ពាក្យឧបមាក៏គេតែងនិយាយថា អ្នកដែលចេះ ជាមនុស្សភ្ញាក់កំណើត

មនុស្សបើកភ្នែក មនុស្សមានធុលីតិចក្នុងភ្នែក ឯអ្នកល្ងង់វិញគេតែងនិយាយថា មនុស្សលក់គំនិត មនុស្សជ្រេចភ្នែក មនុស្សធុលីពេញភ្នែក ។ ព្រះសម្ពុទ្ធព្រះអង្គជាអ្នកប្រាជ្ញចេះបំផុត ព្រះអង្គបានភ្ញាក់អំពីដេកលក់គឺអវិជ្ជា បានជាគេថ្វាយព្រះនាមថា ព្រះពុទ្ធគឺព្រះអង្គហ្នឹងឯងដែលជាបុគ្គលភ្ញាក់កំណើតកើតគំនិតមែន ព្រះអង្គទ្រង់យល់ហេតុនាំឲ្យចំរើនហេតុនាំឲ្យវិនាសទាំងក្នុងលោកនេះទាំងលោកខាងមុខពិតប្រាកដ ហេតុនោះគួរជ្រាបថា ពុទ្ធសាសនានេះគឺពាក្យប្រៀនប្រដៅរបស់អ្នកដែលភ្ញាក់កំណើតកើតគំនិតគឺរបស់បុគ្គលដែលជាអ្នកប្រាជ្ញពិត ៗ ឬជាពាក្យប្រៀនប្រដៅបំណងឲ្យអ្នកកាន់តាម បានភ្ញាក់កំណើតកើតគំនិតបានចេះដឹងទឹងគេឡើង កុំឲ្យនៅលក់គំនិតឥតកំណើត ឲ្យចេះឲ្យដឹងខ្លួនឲ្យស្គាល់ការគ្រប់សព្វដែលនាំឲ្យចំរើនដល់ខ្លួនទាំងញាតិដែលនៅរួមគ្នា ។ ធម្មតាអ្នកដែលគេទុកថាបានភ្ញាក់កំណើតកើតគំនិតនោះ ជាមនុស្សចេះមានអធ្យាស្រ័យល្អ ចេះជួយសង្គ្រោះគ្នាមិនបៀតបៀនគ្នា ធ្វើខ្លួនទាំងអ្នកដទៃឲ្យសុខកាយសុខចិត្តក្នុងបច្ចុប្បន្ននេះ ទាំងមិនឲ្យទាស់មិនឲ្យកើតទោសទៅអនាគតផង ។

៦) ពុទ្ធសាសនា ប្រដៅឲ្យភ្ញាក់គំនិតនោះតើ ប្រដៅអ្វីខ្លះ?

ផ្លូវដែលឲ្យកើតសុខក្តី ទុក្ខក្តី មាន ៣ គឺកើតអំពីកាយ ១ ផ្លូវ អំពីវាចា ១ ផ្លូវ អំពីចិត្ត ១ ផ្លូវ ហើយត្រូវប្រុងប្រយ័ត្នទ្វារទាំង ៣ នេះ ជា ៣ ផ្លូវ

ទៅទៀត គឺប្រយ័ត្នកុំប្រព្រឹត្តកាយ វាចា ចិត្តឲ្យអាក្រក់ដល់គ្នីគ្នា គឺកុំធ្វើបាបគ្នា កុំធ្វើអាក្រក់ កុំបៀតបៀនគ្នាគ្រប់យ៉ាង ព្រោះថាបើយើងនៅរួមគ្នាហើយ ប្រើកាយ វាចា ចិត្តអាក្រក់ដល់គ្នាទៅវិញទៅមក ព្រោះតែយើងចង់សុខតែឯងយ៉ាងនេះ អំពើពាលនេះហើយដែលនាំឲ្យវិនាសទាំងអស់គ្នា ព្យាយាមកុំធ្វើអាក្រក់ដល់គ្នានេះ ១ ផ្លូវ ។ ត្រូវឲ្យមានកាយ វាចា ចិត្តស្លូតត្រង់ដល់គ្នា ឲ្យមានគំនិតគិតសង្គ្រោះគ្នា ជួយទំនុកបម្រុងគ្នាឲ្យបានសុខបានចំរើន ឲ្យមានមេត្តាករុណា អាណិតអាសូរដល់គ្នាទៅវិញទៅមក កុំឲ្យល្អតែកាយបែរទៅសំដីអាក្រក់ ឬល្អតែសំដីតែចិត្តអាក្រក់នោះមិនហៅថាល្អទេ ការដែលប្រព្រឹត្តកាយវាចាចិត្តឲ្យល្អដល់គ្នីគ្នានេះ ជាហេតុឲ្យបានចំរើន ១ ផ្លូវ ។ រួចហើយត្រូវប្រយ័ត្នសេចក្ដីអាក្រក់ដែលកើតឡើងចំពោះចិត្ត ដែលនាំឲ្យបំផ្លាញខ្លួនក្ដី បំផ្លាញដល់គ្នីគ្នាក្ដី ខំទប់ទុំអត់សង្កត់ប្រឹងដុសខាត់ចិត្តឲ្យស្អាតផូរផង់ល្អដល់គ្នីគ្នានេះ១ ផ្លូវទៀត ។ ន័យមួយទៀត ពាក្យថាបាប ថាអាក្រក់នោះតើអ្វីខ្លះ ដែលថាល្អនោះតើត្រង់ណាខ្លះ ។ យឺត, ប្រហែស, ខ្ជិលច្រអូស, លង់ជាដើម ហៅថាអាក្រក់ ។ រហ័ស, ប្រឹងប្រយ័ត្ន, ឧស្សាហ៍, ចេះដឹងជាដើមហៅថា ល្អ ។ ត្រូវកុំធ្វើអាក្រក់គ្រប់យ៉ាង ឲ្យធ្វើតែល្អគ្រប់យ៉ាងនិងកុំឲ្យប្រយ័ត្នតែត្រង់

មិនធ្វើអាក្រក់ដល់គ្នាប៉ុណ្ណោះ ហើយឥតមានការជួយសង្គ្រោះគ្នា ឥតមានសេចក្ដីអធ្យាស្រ័យគ្នានោះក៏មិនឈ្មោះថាខ្លួនទទួលផលឲ្យភ្ញាក់កំណើតកើតគំនិតឡើយ ។ បំណាន់ពុទ្ធសាសនាប្រាថ្នាប្រដៅឲ្យយល់ផ្លូវ ៣ នេះឯង ។ អ្នកកាន់ពុទ្ធសាសនាពិតនោះ ត្រូវព្យាយាមធ្វើឲ្យបានទាំង ៣ ផ្លូវនេះ ទើបឈ្មោះថាធ្វើត្រូវតាមបំណាន់របស់ព្រះបរមគ្រូរបស់យើងមែន ។

ក្រៅអំពីព្រះឱវាទនេះហើយ ព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់ត្រាស់សំដែងបញ្ជាក់ថា ធ្វើជាអ្នកមានគំនិតដែលហៅថា បណ្ឌិតនោះត្រូវធ្វើប្រយោជន៍បច្ចុប្បន្ននេះ នឹងប្រយោជន៍អនាគត គឺមិនត្រូវគិតតែប្រយោជន៍បច្ចុប្បន្នសុទ្ធ ហើយពេលប្រយោជន៍អនាគត ឬគិតតែប្រយោជន៍អនាគត ហើយមិនគិតប្រយោជន៍បច្ចុប្បន្នឯនោះក៏មិនល្អទេ ។ មានមនុស្សជាច្រើនដែលគិតតែប្រយោជន៍មួយ ៗ គឺគិតយកតែប្រយោជន៍បច្ចុប្បន្នសុទ្ធ ទោះបីអាក្រក់ល្អយ៉ាងណាក៏មិនរវល់ គិតឲ្យតែរួចខ្លួនមួយគ្រាបច្ចុប្បន្នក៏សឹងមានមួយពួកទៀតនោះប្រព្រឹត្តតែទៅមុខសុទ្ធ មិនរវល់គិតខាងក្រោយសោះ ដូចដំណើរដើរមើលហួសតែទៅមុខ ពាល់ចំពប់ជើងដួលក៏មិនរវល់ គឺគិតយកតែប្រយោជន៍អនាគតសុទ្ធ ត្រង់ប្រយោជន៍បច្ចុប្បន្ននេះបង់ខូចវិនាសយ៉ាងណាក៏មិនរវល់ ដូចគេថាគិតតែដីស្ថានសួគ៌ ដីក្នុងស្ថានលោកនេះ មិន

វល់សោះ បង់ខូចវិនាសទៅយ៉ាងណា ក៏មិនយកចិត្តទុកដាក់សោះ ការគិតតែឯនាយសុទ្ធ ពេលឯណាយនេះ សង្ស័យក្រែងមិនបានសមបំណងទេដឹង ព្រោះមានពាក្យចាស់លោកប្រដៅថា «ក្ដីពីមនុស្សលោកទើបរួចដល់សួគ៌ានាយ» បើបច្ចុប្បន្ននេះដឹងតែខូចទៅហើយ តើនឹងមិនខូចទៅឯនាយទៀតឬ? ការនេះបើសង្កេតពិចារណាឲ្យល្អិតទៅ ក៏នឹងឃើញថាមែន ព្រោះមនុស្សទុគ៌តខ្សត់ទ្រព្យសម្បត្តិយសសក្តិសតិបញ្ញាក្នុងបច្ចុប្បន្ននេះហើយ មុខជានឹងអភព្វក្នុងការធ្វើការរក្សាសីលជាដើមហើយ ព្រោះសេចក្ដីក្រគ្រប់សង្កត់ឃាត់ឧបនិស្ស័យទៅមុខគ្រប់ផ្លូវ ហេតុនោះគួរខំធ្វើតាមព្រះឱវាទនេះចុះ គឺត្រូវធ្វើដូចម្ដេចឲ្យបានប្រយោជន៍ទាំងបច្ចុប្បន្ន ទាំងអនាគតកុំគិតតែប្រយោជន៍មួយៗ ទើបហៅថា បណ្ឌិតបាន ។

ព្រះពុទ្ធសាសនាយើង ជាសាសនាបំភ្លឺប្រយោជន៍គ្រប់យ៉ាង ល្អបំផុត តែដែលយើងយកប្រយោជន៍មិនបាននេះ មកតែពីមិនចេះ មិនយកចិត្តទុកដាក់សង្កេតពិចារណា បានថា បានសាសនាយ៉ាងល្អហើយត្រឡប់ជាអសារឥតការទៅវិញយ៉ាងនេះ ហេតុនោះគួរអ្នកកាន់ពុទ្ធសាសនាទាំងឡាយខំរៀន ជួយទំនុកបម្រុងការរៀន កុំទំនេរនឹងការរៀន ព្រោះការរៀនច្រើនដឹងច្រើន ទើបយោងខ្លួនបាន មិនកាន់ប្រឡំខុសជាត្រូវ ទាំងមិនមានអ្នកណាអាចបោកបញ្ឆោតដឹកនាំទៅផ្ដេសផ្ដាសបានផង ។

ក្នុងទីបំផុតនេះសូមឲ្យអស់លោកទាំងឡាយ តាំងព្យាយាមធ្វើប្រយោជន៍ដល់ខ្លួន នឹងប្រយោជន៍ដល់គ្នីគ្នា កុំគិតតែប្រយោជន៍ខ្លួន ពោលប្រយោជន៍អ្នកដទៃ ឬគិតតែប្រយោជន៍អ្នកដទៃ ពោលប្រយោជន៍ខ្លួននោះ ព្រោះថាប្រយោជន៍ទាំងពីរខាងនេះទាក់ទងរកគ្នា បើគិតសុខតែខ្លួន មិនគិតសុខអ្នកដទៃផងនោះខ្លួនឈ្មោះថាមិនបានសុខទេ ឬគិតតែសុខគេ សុខរបស់ខ្លួនមិនគិតសោះនោះ ក៏មិនបានសុខដូចគ្នាដែរ ។

វត្តលង្ការាម ក្រុងភ្នំពេញ

នៅថ្ងៃទី ៦ អ៊ីតឆ្នាំ ១៩៣៨

ព្រះមហាហួត

បញ្ជីរឿង

ទំព័រ

១ — ចម្រៀងរបស់ពួកយុវសាលា ១៨៨

២ — សេចក្ដីសង្ខេបក្នុងសៀវភៅរបស់លោកសង់ម៉ារគិសរីវិយែរ ១៨៩

៣ — សំភាសកថា និយាយពីគូសំភាស ៤ ពួក ១៩៣

៤ — ប្រជុំពាក្យកាព្យ ភាគ ទី ៣ (ត) ២០៣

៥ — វេយ្យាករណ៍សំស្រ្កឹត ព្រះវិសុទ្ធិវង្ស ហ. ពាត ២២១

៦ — ធម្មទេសនា ព្រះសមុហ៍ពោធិបញ្ញា (បាន) ២៤៣

៧ — រឿងព្រេង — បុរសដឹកក្ដាម ២៥៧

៨ — លទ្ធិទំនៀមទម្លាប់ខ្មែរ ក្បួនកុមារជន់ ២៦៥

រូបក្រៅរឿង

យុវសាលាមួយ ក្បែរវត្តដំណាក់ ខេត្តសៀមរាប ១៨៧

ក្រុមជំនុំទំនៀមទម្លាប់
COMMISSION DES MŒURS & COUTUMES

TABLE DES MATIÈRES

Pages

1. Chant Yuvasaliste 188

2. L'extrait du livre de Mr JEAN MARQUIS RIVIÈRE 189

3. Les 4 catégories de mariage 193

4. Recueil des poèmes cambodgiens 3e partie (suite) 203

5. Grammaire de Sanscrit (suite) 221

6. Conseils Bouddhiques (par le Vénérable Ban) 243

7. Conte populaire cambodgien inédit:

   L'aventure d'un pêcheur de crabes 257

8. Mœurs et Coutumes cambodgiennes:

   Méthode pour guérir les enfants malades 265

HORS TEXTE:

Une auberge de jeunesse cambodgienne "YUVASALA"

à Siemréap 187

យុវសាលាមួយ ក្បែរវត្តដំណាក់ ខេត្តសៀមរាប

ចម្រៀងយុវសាលា

យុវសាលាដ៏ឧត្តម ដែលជាសមាគមរៀបចំថ្មី
នៅកម្ពុជរដ្ឋបុរី សម្រាប់ប្រុសស្រីមិនកំណត់ ៗ
សមាគមនេះបានកើតឡើង នាំឲ្យខំប្រឹងពិតប្រាកដ
សង្គ្រោះពួកជនអ្នកក្រខ្សត់ ឲ្យស្គាល់បែបបទស្រុកនានា ៗ
តាំងធ្វើដួងចិត្តជនប្រុសស្រី ឲ្យមានមេត្រីរាប់គ្នា
បានសុខក្សេមក្សាន្តរាល់វេលា មិនឲ្យនិន្ទាព្យាបាទបាន ៗ
តាំងបាននាំពួកយុវជន ដែលបានគយគន់មើលសព្វស្ថាន
ជំនួញជួញប្រែតាំងប៉ុន្មាន ទើបរកកាយបានបែកប្រាជ្ញា ៗ
ទីណាដែលមានសមុទ្រភ្នំ ព្រៃតូចព្រៃធំតាមធម្មតា
មានសត្វបក្សីទីងបក្សា យំឆ្លើយឆ្លងគ្នាកងរំពង ៗ
ឮហើយឃើញហើយកើតគំនិត អាចត្រិះរិះគិតរកដើមទង
មិនឲ្យយៀងឃ្លាតខុសគន្លង ទំនងឲ្យកើតប្រយោជន៍ធំ ៗ
ប្រែរួមសេចក្ដីខ្លីទៅថា យុវសាលាគួរអភិរម្យ
ជាជនឲ្យកើតសមាគម តាមលោកនិយមសម័យនេះ
តាំងបានចំរើនកំឡាំងខ្លួន សតិមាំមួនកើតជម្រះ
ប្រាជ្ញាឈ្លៀវឈ្លាសអង់អាចបេះ ចំពោះសេដ្ឋកិច្ចសម្រេចហើយ ៗ

សេចក្ដីសង្ខេបក្នុងសៀវភៅ
របស់លោកសង់ម៉ារគិសរីវីយែរ

លោកសង់ម៉ារគិសរីវីយែរ (Jean Marguis Rivière) ជាអ្នកប្រាជ្ញជាតិបារាំងសែសមួយដែលយកចិត្តទុកដាក់ នឹងបរមត្ថវិជ្ជា នឹងការសាសនា នៅស្រុកក្លិង ព្រមទាំងព្រះពុទ្ធសាសនាផង ៗ

ក្នុងសៀវភៅដែលឈ្មោះថា "ពាកណាសី" (Bénarès) ដែលជាទីក្រុងចាស់ដ៏ស័ក្ដិសិទ្ធិនៃស្រុកឥណ្ឌា តាំងនៅមាត់ទន្លេគង្គា ៗ លោកអ្នកតែងរឿងបានសរសេរប្រវត្តិរបស់លោកសង្ឃទីបេត៍ ១ អង្គ ទុកនៅក្នុងសៀវភៅនោះ ៗ កាលលោកសង់ម៉ារគិសបានធ្វើដំណើរទៅកាន់ស្រុកឥណ្ឌា នឹងស្រុកទីបេត៍ ដើម្បីឲ្យបានយល់ច្បាស់អំពីគំនិតខាងការសាសនា នឹងខាងបរមត្ថវិជ្ជា ដែលមាននៅក្នុងគម្ពីរសំស្ក្រឹតបាលីនឹងគម្ពីរទីបេតាំង ៗ ដោយហេតុតែរឿងដែលលោកសរសេរទុកនោះមានសេចក្ដីច្បាស់ ហើយជួយឧបត្ថម្ភពួកអ្នកមើលជាជាតិបារាំងសែសឲ្យបានយល់បរមត្ថវិជ្ជា នឹងចិត្តគំនិតនៃស្រុកឥណ្ឌាបានច្បាស់លាស់ឡើងផង ៗ

សេចក្ដីខាងក្រោមនេះយើងដកស្រង់យកសេចក្ដីក្នុងសៀវភៅពាក-ណាសីនោះ ដែលជាគ្រឿងជួយពន្យល់ឲ្យភ្លឺច្បាស់អំពីគំនិតពុទ្ធសាសនា ល្មមជាគ្រឿងប្រដាប់សតិបញ្ញារបស់អ្នកមើលជាជនជាតិខ្មែរគ្រប់គ្នា ៗ

មានមន្ត្រីជាតិក្ខុងម្នាក់ចូលចិត្តនិយាយសរសើរការបម្រាំង ដែលគេបានទៅសម្លាប់បច្ចាមិត្តរបស់គាត់ចេញបាន ក្នុងពេលដែលមានបម្រាំងសាសនាមួយ ទើបមានភិក្ខុជរា ១ រូបក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនាឆ្លើយតបទៅមន្ត្រីនោះថា :

ដោយសេចក្ដីពិត ជម្ពូប្រទេសមានកងកាំច្រើនស្មុគស្មាញ ហើយផ្លូវក៏លំបាកណាស់ផង បើអ្នកបណ្ដោយឲ្យបិត្តគំនិតដឹកនាំអ្នក អ្នកគោងតែស្លាប់បង្ខាប់ចិត្ត ប៉ុន្តែអវិជ្ជា អ្នកពាំងខ្វាយមិនបានយល់ផ្លូវដែលដឹកនាំទៅកាន់ទីកម្រមកព្រាន្តសោះ (គឺអ្នកដឹកនាំខាងផ្លូវចិត្ត) ។ អ្នកឯងត្រូវការតែសេចក្ដីទាស់ទែងអយុត្តិធម៌នឹងសេចក្ដីទុក្ខលំបាក ដែលនាំឲ្យកើតចលាចលដល់សន្តិភាពនឹងសេចក្ដីសុខក្នុងលោក ។ ហេតុអ្វី ទើបគេចង់តែកំចាយសេចក្ដីទាស់ទែងនឹងអាឃាតព្យាបាទឲ្យជ្រួតជ្រាបទៅក្នុងសាច់ឈាមម៉្លេះ? កម្មល្អតែងឲ្យផលល្អ កម្មអាក្រក់តែងឲ្យផលអាក្រក់ កម្មអស់នេះហើយដែលអ្នកពលគ្នា ត្រូវតែទទួលមានទំនងដូចជាកង់តែងនឹងវិលមកត្រូវនៅលើខ្លួនអ្នកវិញមិនខាន ត្រូវនឹងទំនៀមដែលអ្នកស្រុកយើងគាយតែងពោលថា កាំត្រាវកាំគួរ គឺសេចក្ដីសុខទុក្ខតែងវិលវល់ត្រឡប់ផ្លាប់ផ្លារ ត្រូវទៅលើសត្វគ្រប់រូប ។ យើងបានថែកផ្ទុនផ្ញើបុទ្ធានល្អនឹងចំណេះវិជ្ជាពុទ្ធសាសនាដល់អ្នកឯង ឯអ្នកត្រឡប់ជាបំផ្លាញកំណាប់ទ្រព្យសម្បត្តិនេះចេញអស់ [illegible] ក្រោមការត្រួតត្រាបស្គាត់

អ្នក បាបធម៌ដ៏លាមកដូច លោភៈ ទោសៈ មោហៈ នឹងចូលមកអ្នក គម្រាមកំហែងអ្នក ឥតកោតញញើតអ្នកបន្តិចឡើយ ។

ក្នុងការស្វះស្វែងរកឥស្សរភាពក្នុងលោកនេះ ស្រេចតែសេចក្តីប្រព្រឹត្តទៅតាម យុគតាមសម័យ នឹងពុះពារបំពានពុំបានឡើយ ។ អ្នកកុំលុបលាងមើលងាយគំនិតប្រកបដោយសន្តិភាព កុំបោះបង់យោបល់ប្រកបដោយសន្តិភាព គិតតែពុះពារបំពានរំលោភលើអ្នកដទៃដោយសេចក្តីលោភរបស់ខ្លួន ។

មុនលោកសង្ឃទីបេតាំងមរណភាពទៅ នៅស្រុកពារាណសីនោះ លោកបានទូន្មានសិស្សរបស់លោកថា ចូរប្រយ័ត្ន ចូរប្រយ័ត្នឲ្យមាំមួនណាអ្នកណា (ចូរប្រកបព្រមដោយសេចក្តីមិនប្រមាទ) មានមនុស្សជាច្រើនដែលលះបង់ចោលនូវសេចក្តីសុខហើយ បែរជាទៅទិញប្តូរយកសេចក្តីទុក្ខមកវិញ (នេះត្រូវនឹងពាក្យទំនៀមខ្មែរថា បោកអង្ករយកអង្កាម) ការយកឈ្នះសត្រូវបច្ចាមិត្ត ត្រូវតែធ្វើបច្ចាមិត្តឲ្យក្លាយ ទៅជាមិត្តមេត្រីដោយចិត្តស្មោះត្រង់របស់អ្នក ហើយទាំងពួកបិសាចឬពួកមារនឹងក្លាយទៅជាអ្នកអារក្ខាថែរក្សាឲ្យសេចក្តីសុខទៅវិញ ចូរអ្នកបៀសវាងការបន់ស្រន់ពួកទេវតាដែលមានឫទ្ធិអំណាច ព្រោះជាអំពើដ៏ថោកទាបឥតប្រយោជន៍ ហើយជាការបន្ថោកបន្ទាបទេវតាអស់នោះផង ហេតុនេះ ត្រូវតែអ្នកធ្វើខ្លួនឲ្យខ្ជាប់ខ្ជួនមុឺងម៉ាត់ទៀងត្រង់សុចរិត ពួកទេវតានឹងគាប់អានអ្នកមិន

ខាន ចូរអ្នកកុំនាំយកលទ្ធិទំនៀម ឬពិធីកម្មទៅប្រើឲ្យខុសផ្លូវ ឬទាស់នឹងទំនងគន្លងធម៌ឡើយ ចូរអ្នកគោរពសេចក្ដីបរិសុទ្ធដែលមាននៅក្នុងចិត្ត ចូរអ្នកដឹងថា វិធីនេះហើយទុកជាបែបបទជាន់ខ្ពស់ ៗ ជាងបែបបទដទៃ ៗ ទាំងអស់ ។ ចូរអ្នកប្រគល់សេចក្ដីមេត្រីចិត្តដល់សព្វសត្វទាំងឡាយ ចូរស្រឡាញ់រាប់អានអស់សព្វសត្វដូចស្រឡាញ់ខ្លួនរបស់អ្នកដែរ ។ ចូរអ្នកលះបង់សេចក្ដីកំណាញ់យល់តែប្រយោជន៍ខ្លួន ដែលនាំឲ្យអន្តរាយដល់សព្វសត្វ កុំប្រកាន់ខ្លួនឆ្មើងឆ្មៃថាខ្លួនជាអ្នកប្រតិបត្តិត្រឹមត្រូវតាមច្បាប់សាសនា ព្រោះអំពើនេះហើយជាអំពើឆ្មើងឆ្មៃរបស់ខ្លួនមនុស្សធម្មតាក្នុងលោក . . . . អំពើអស់នេះជាគ្រឿងបំពេញតណ្ហារបស់សត្វ មិនមែននាំឲ្យកើតសេចក្ដីចំរើនអ្វីទេ ។ ត្រូវតែស្គាល់ដល់ដើមកំណើតរបស់សព្វសត្វ ទើបជួយនាំផ្លូវសត្វលោកទៅកាន់ស្ថានដ៏ចំរើនបាន បើមិនដូច្នោះទេ មិនខុសនឹងមនុស្សខ្វាក់ ដឹកដៃមនុស្សខ្វាក់ផងគ្នាសោះឡើយ ។

សំភសគាថា

និយាយអំពីគូសំភាស ៤ ពួក
ដែលជាពាក្យទំនុំទំនៀម ប្រៀបធៀប
នឹងគូសំភាស ៤ ពួក ដែលជាពុទ្ធភាសិត

មហាថែម ក្រុមជំនុំប្រែព្រះត្រៃបិដក

ក្រសួងពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ រៀបរៀង

ក្រុងភ្នំពេញ

ព. ស. ២៤៨១

សំរាសកថា

១. នាងគូនឹងអ្នក

២. មេខាតលក្ខណ៍គូនឹងអាកំបាក់អន្សា

៣. ជំទាវគូនឹងឧកញ៉ា

៤. ស្រីទេពកញ្ញាគូនឹងមហាក្សត្រ

កាលបើយើងពិចារណាមើលពាក្យទំនុំទំនៀមខាងលើនេះ នឹងឃើញថា បណ្ដាបុរសស្ត្រីដែលជាប្ដីប្រពន្ធគ្នាក្នុងលោកនេះ ចំពោះស្ត្រីល្អរមែងមកជាគូនឹងបុរសល្អ ស្ត្រីមិនល្អរមែងមកជាគូនឹងបុរសមិនល្អ ឬស្ត្រីថោកទាបមកជាគូនឹងបុរសថោកទាបដែរ សុទ្ធតែមានទំនងដូច្នេះជាដរាប ប៉ុន្តែបើយើងពិនិត្យមើលដោយសព្វគ្រប់ទៅគង់ឃើញថាមិនមែនដូច្នោះគ្រប់ ៗ គូទេ រមែងមានច្រុកគ្នាខ្លះជាធម្មតា គឺស្វាមីភរិយាគូណាដែលអ្នកផងមើលទៅឃើញមិនសមសួនគ្នាគឺមិនសមគ្នាដោយរូបរាងពណ៌សម្បុរៈទ្រព្យធន កិរិយាបុគ្គលជាដើម ឬយ៉ាងណានីមួយក៏មាន មានជួនកាល ប្ដីកាចប្រពន្ធស្លូត ឬប្រពន្ធកាច ប្ដីស្លូតក៏មាន ជួនកាល ប្ដីឆ្លាតប្រពន្ធល្ងង់ ឬប្ដីល្ងង់ ប្រពន្ធឆ្លាតក៏មាន ហេតុនេះ ទើបឃើញថាបណ្ដាបុរសស្ត្រីជាស្វាមីភរិយាគ្នានៅវេលានេះ មិនមែនគត់គូសមសួនគ្នាទាំងអស់ ដូចពាក្យទំនៀមដែលលោកបង្រៀនទុកនោះទេ មានជួនកាល នាង

ធ្លាក់ទៅជាគូទឹងអាកំបាក់អន្ទ្រា ឬស្ទុះឡើងជាគូទឹងលោកឲកញ្ញា" ឬជាគូទឹងក្សត្រាក៏សឹងមាន ប៉ុន្តែស្វាមីភរិយាគូណាដែលមិនសមស្មួនគ្នា មិនសូវឃើញមានច្រើនដេរដាស ច្រើនតែអ្នកផងមើលទៅឃើញសម ៗ គ្នាទុកជាដំបូងឃើញពាស់ក្អែក លុះនៅរួមជាមួយគ្នាយូរទៅ ៗ ស្រាប់តែឃើញសមគ្នាទៅវិញក៏មាន ៗ មួយវិញទៀត បើយើងសង្កេតមើលដោយសព្វគ្រប់ទៅ នឹងឃើញថា ស្វាមីភរិយាគូណាដែលមិនសមស្មួនគ្នាច្រើនទៅរួបរួមជាមួយគ្នាមិនបានស្ថិតស្ថេរ ច្រើនតែមិនបាននៅរួមសុខ-ទុក្ខរហូតដល់ស្លាប់រៀងខ្លួនទៅទេ ច្រើនមានរឿងពាស់ទែងខ្វែងគំនិតគ្នា ហើយលះលែងគ្នាទៅក៏មាន ទើបអស់លោកចាស់ទុំបង្គ្រងទុកជាក្បួនច្បាប់សម្រាប់ជនជាន់ក្រោយរហូតមកមិនបាត់សាបសូន្យទៅវិញនោះ ព្រោះប្រកបដោយសេចក្តីពិត តាមទម្លាប់ធម៌អ្នកស្រុកយើងនេះទុកជាឃៀងឃ្លាតខ្លះ ក៏មានចំនួនតិចតួចដែរ បានជាមានអ្នកផងចាំចងទុកជាប់រហូតមកដល់ជំនាន់យើងសព្វថ្ងៃនេះ ។

ឯសេចក្តីអធិប្បាយនៃពាក្យទំនៀមខាងលើនេះ ខ្ញុំមិនដែលឃើញសេចក្តីអធិប្បាយក្នុងក្បួនច្បាប់ដទៃឬសេចក្តីពន្យល់អំពីអ្នកដទៃទេ ក្នុងទីនេះ ខ្ញុំសូមពន្យល់ជាសេចក្តីខ្លី ៗ តាមមតិរបស់ខ្ញុំដូច្នេះ:

ពាក្យថា "នាងគូទឹងអ្នក" នេះលោកសំដៅយកស្វាមីភរិយាគូណាដែលមានឋានៈយ៉ាងកណ្តាល មានវង្សត្រកូលមិនខ្ពស់ពេកមិនទាបពេក

មានបេរកស៊ីយ៉ាងកណ្ដាល ទុកជាធ្វើស្រែចំការច្បារដំណាំ, ជំនួញជួញប្រែប្ដូកិច្ចការអ្វី ក៏មិនមានធនធានស្ដុកស្ដម្ភទៅជាសេដ្ឋីគហបតី ល្មមតែស៊ីចាយសប្បាយចិត្ត មិនជំពាក់បំណុលគេ មានសេចក្ដីប្រព្រឹត្តរៀបរយតាមសណ្ដាប់ធ្នាប់របស់អ្នកស្រុក ស្វាមីភរិយាគូនេះ គួរពោលថា «នាងគូទឹងអ្នក» ។

ពាក្យថា "មេខាគលក្ខណ៍គូទឹងអាក់ពាក់អន្ទ្រានេះ" លោកគង់សំដៅយកមនុស្សជាន់ទាប គឺទាបទាំងពូជពង្ស ទាបទាំងសេចក្ដីប្រព្រឹត្ត ទាបទាំងធនធាន ទាបទាំងគំនិតគិតគូ ទឹងបំណោះបេះដូង ហើយមានហេតុទាស់ទែងគ្នាមិនសូវស្រាក ចួនកាលប្រពន្ធជេរប្ដី ៗ ជេរប្រពន្ធ វាយដំប្រំធាក់គ្នាជានិច្ច ឥតមានការអៀនខ្មាសអ្នកផងបន្តិច ស្រែកជេរប្រទេចគ្នាទ្រហឹងអឺងកង ឥតមានក្រែងចិត្តញាតិមិត្រជិតខាងសោះ ចួនកាលលែងលះគ្នាទៅក៏មាន ចួនកាលលែងគ្នាហើយត្រឡប់ជាគ្នាវិញក៏មាន ហេតុនេះហើយ ទើបលោកពោលថា "មេខាគលក្ខណ៍គូទឹងអាក់ពាក់អន្ទ្រា" ។

ពាក្យថា "ដំទាវគូទឹងឲកញ៉ា" នោះលោកគង់សំដៅយកគូស្វាមីភរិយាជាន់ខ្ពស់ ដែលមានវង្សត្រកូលខ្ពស់ មានកិរិយាបុកពាថ្លៃថ្នូរ សមជាអំបូរមន្ត្រីជាន់ខ្ពស់ មានសំដីល្អប្រកបដោយសេចក្ដីពិត មានសេចក្ដីប្រព្រឹត្តល្អ គួរអ្នកផងគោរពរាប់អាន មិនគប់មនុស្សពាល មាន

ធម៌ល្អនៅក្នុងខ្លួន មិនធ្វើនំខ្ទង់ឡើងឫកខ្ពស់ មើលងាយអ្នកដទៃ ប្រកបដោយគុណសម្បត្តិ គួរជាបែបច្បាប់សម្រាប់អ្នកផង ទើបលោកសង្គ្រោះចូលក្នុងបទនេះ បើបុរសស្ត្រីណា មានត្រកូលខ្ពង់ខ្ពស់ទាំងគូ តែជាមនុស្សម្ទូរប្រលោះបោះ ឥតមានសណ្ដាប់ល្អសោះ ប្រព្រឹត្តអំពើថោកទាបដោយកាយ វាចា ចិត្ត ឥតអៀនខ្មាស ដូចជនពាល បុរសស្ត្រីគូនេះ មិនត្រូវរាប់បញ្ចូលក្នុងបទនេះឡើយ បើបុរសស្ត្រីណា ទោះបីមិនមានត្រកូលឧត្តុង្គឧត្តម មិនមែនជាអ្នកមានបុណ្យសក្តិ តែជាអ្នកមានសេចក្តីប្រព្រឹត្តរាបសាល្អ ទាំងមានចំណេះល្អ បានធ្វើការឡើងថ្នាក់យសសក្តិជាមន្ត្រី ឯភរិយាក៏គាំទ្រខ្លួនឱ្យសមសួននឹងយសសក្តិរបស់ស្វាមី ស្វាមីភរិយាគូនេះក៏គួររាប់បញ្ចូលក្នុងពាក្យថា “ដំរាវគូទន្ទឹមគ្នា” ដែរ ។

ពាក្យថា ស្រីទេពកញ្ញាគូទន្ទឹមមហាក្សត្រ នេះសំដៅយកស្វាមីភរិយាជាក្សត្រទាំងគូ ឬស្វាមីជាក្សត្រ តែភរិយាជាកូនមន្ត្រីឬជាកូនរាស្ត្រធម្មតាក៏ដោយ តែមានកិរិយាមារយាទថ្លៃថ្នូរ សមជាគូទន្ទឹមមហាក្សត្របាន ក៏រាប់បញ្ចូលក្នុងបទនេះដែរ ។ មួយវិញទៀត បណ្ដាគូស្វាមីភរិយាជាកសិករក្រីក្ររហូតដល់មហាក្សត្រដែលទ្រង់យសជាទីបំផុត ដែលមានសេចក្តីប្រព្រឹត្តិសមសក្តិជាក្សត្រ គួរជាទីគោរពកោតក្រែងនៃគណៈប្រជាជន ក៏សង្គ្រោះក្នុងពាក្យថា “ស្រីទេពកញ្ញាគូទន្ទឹមមហាក្សត្រ” ទាំងអស់ ។

សេចក្តីអធិប្បាយដែលបានពណ៌នាមកដោយសង្ខេបនេះ ទុកជាមានខុសក្លាត់ឬតក់ត្រង់កន្លែងណា សូមប្រគល់ការវិនិច្ឆ័យដ៏ត្រឹមត្រូវនៅលើលោក-អ្នកមើលទាំងអស់ ។ ឯពាក្យទំនុំទំនៀមទាំង ៤ បទដែលបានកំណត់ទុកនៅខាងដើមនេះ បើស្រង់យកទៅប្រៀបធៀបនឹងព្រះពុទ្ធដីកាដែលព្រះបរមសាស្តាទ្រង់សំដែងទុកក្នុងសុត្តន្តបិដក គម្ពីរអង្គុត្ត-និកាយចតុក្កនិបាត នោះឃើញមានចំណែកចែកចេញជា ៤ គូដូចគ្នា ប៉ុន្តែចាត់របៀបមិនស្របគ្នាដូចពាក្យទំនៀមទាំង ៤ បទនោះទេ ឯសេចក្តីក្នុងគម្ពីរនោះមានរឿងដំណាលថា :

សម័យមួយ ព្រះដ៏មានព្រះភាគទ្រង់ពុទ្ធដំណើរទៅកាន់ផ្លូវឆ្ងាយនៅនាចន្លោះក្រុងមធុរានឹងស្រុកវេរញ្ជា វេលានោះ ទ្រង់ចូលទៅឈប់សម្រាកព្រះអង្គក្រោមម្លប់ឈើ ១ ដើម ។

កាលណោះ មានពួកគហបតីនិងគហបតានី (ស្វាមីភរិយា) ដែលនៅត្រង់ចន្លោះនៃស្រុកទាំងពីរនោះ បាននាំគ្នាចូលទៅគាល់ព្រះដ៏មានបុណ្យថ្វាយបង្គំព្រះអង្គហើយអង្គុយក្នុងទីសមគួរ ។ ទើបព្រះបរមគ្រូទ្រង់មានព្រះពុទ្ធដីកាទៅនឹងបុរសស្ត្រីអស់នោះថា ម្នាលអ្នកទាំងឡាយ សំវាស (ការនៅរួមរួមគ្នាជាប្តីប្រពន្ធ) នេះមាន ៤ គូ គឺ ឆវោ ឆវាយ សទ្ធឹ សំវសតិ បុរសខ្មោច (បុរសដូជាតិ) នៅរួមជាមួយនឹងស្រីខ្មោច (ស្រីដូ-ជាតិ) ១ ឆវោ ទេវិយា សទ្ធឹ សំវសតិ បុរសខ្មោចនៅរួមជាមួយនឹង

ស្រីទេព្ដា ១ ទេវោ ឆវាយ សទ្ធឹ សំវសតិ បុរសទេព្ដាទៅរួមជាមួយនឹងស្រីខ្មោច ១ ទេវោ ទេវិយា សទ្ធឹ សំវសតិ បុរសទេព្ដាទៅរួមជាមួយនឹងស្រីទេព្ដា ១ (ត្រូវជា ៤ គូ) ។

សេចក្ដីអធិប្បាយ :

បុរសស្ត្រីដែលជាស្វាមីភរិយាគ្នាណា ធ្វើតែអំពើបាណាតិបាតលួចទ្រព្យអ្នកដទៃ ប្រព្រឹត្តខុសក្នុងផ្លូវកាម ពោលពាក្យកុហក ផឹកសុរាមេរ័យ ជាអ្នកទ្រុស្តសីល មានចិត្តកំណាញ់ស្វិតស្វាញ ជេរប្រទេចពួកសមណព្រាហ្មណ៍អ្នកមានសីល ស្វាមីភរិយាគូនេះឈ្មោះថា បុរសខ្មោចនៅរួមជាមួយនឹងស្រីខ្មោច (ឬនិយាយខ្លីៗថា ខ្មោចគូនឹងខ្មោច គូនេះត្រូវនឹងពាក្យទំនៀមថា មេខ្ទាតលក្ខណ៍គូនឹងអាកំបាក់អន្ទ្រា) ។

បើស្វាមីជាអ្នកប្រព្រឹត្តអាក្រក់ គឺសម្លាប់សត្វ បំបាត់ទ្រព្យគេ ផឹកស្រាលេងបៀជាដើម ប៉ុន្តែភរិយាជាស្ត្រីត្រឹមត្រូវ វៀរចាកការសម្លាប់សត្វ បំបាត់ទ្រព្យគេ មិនប្រព្រឹត្តខុសក្នុងកាម មិនពោលពាក្យកុហក មិនផឹកទឹកស្រវឹង ជាស្រីមានសីល មានធម៌ល្អនៅក្នុងខ្លួន មានចិត្តទូលាយ មិនស្វិតស្វាញ មិនជេរប្រទេចពួកសមណព្រាហ្មណ៍អ្នកមានសីល ស្វាមីភរិយាគូនេះ ឈ្មោះថា បុរសខ្មោចនៅរួមជាមួយនឹងស្រីទេព្ដា (ឬនិយាយខ្លីៗថា ខ្មោចគូនឹងទេព្ដា) ។

បើស្វាមីជាអ្នកប្រព្រឹត្តល្អ គឺវៀរចាកការសម្លាប់សត្វ បំបាត់ទ្រព្យគេជាដើម តែភរិយាប្រព្រឹត្តអាក្រក់ ធ្វើអំពើបាណាតិបាត អទិន្នាទាន កាមេសុមិច្ឆាចារជាដើម ស្វាមីភរិយាគូនេះ ហៅថា បុរសទេព្ដានៅរួមជាមួយនឹងស្រីខ្មោច (ឬនិយាយខ្លីៗថា ទេព្ដាគូនឹងខ្មោច) ។

បើស្វាមីភរិយាទាំងគូ ជាអ្នកប្រព្រឹត្តល្អ មិនសម្លាប់សត្វ មិនលួចទ្រព្យគេ មិនប្រព្រឹត្តរំលងចិត្តគ្នា ជាអ្នកមានសីល មានធម៌ល្អនៅក្នុងខ្លួន មានអធ្យាស្រ័យទូលាយពេញចិត្តបរិច្ចាគទានជាដើម នេះហៅថា បុរសទេព្ដានៅរួមជាមួយនឹងស្រីទេព្ដា (ឬនិយាយខ្លីៗ ថា ទេព្ដាជាគូនឹងទេព្ដា ត្រូវនឹងពាក្យទំទៀមថា ក្សត្រាគូនឹងក្សត្រី ទុកជាពាក្យថា នាងគូនឹងអ្នក, ជំទាវគូនឹងឧកញ៉ា ក៏គួរសង្គ្រោះក្នុងបទនេះដែរ ។

ព្រះពុទ្ធភាសិតដែលពណ៌នាមកដោយសង្ខេបនេះ កាលបើប្រៀបធៀបនឹងពាក្យទំនុំទំទៀមនឹងឃើញមានទំនងដូចខាងក្រោមនេះ :

ព្រះពុទ្ធភាសិត:

១. ខ្មោចគូនឹងខ្មោច

២. ខ្មោចគូនឹងទេព្ដា

៣. ទេព្ដាគូនឹងខ្មោច

៤. ទេព្ដាគូនឹងទេព្ដា

ពាក្យទំនុំទំនៀម៖

១. នាងគួនឹងអ្នក

២. មេខាតលក្ខណ៍គួនឹងអាកំបាក់អន្រ

៣. ដំទាវគួនឹងឲកញ្ញា៉

៤. ស្រីទេពកញ្ញាគួនឹងមហាក្សត្រ

ចប់សង្ខាសកថាដោយសង្ខេបតែប៉ុណ្ណេះ ។

ប្រជុំពាក្យកាព្យ

ភាគទី ៣

របស់ពួកស្ត្រីនឹងស្តេចក្សត្រ

ផ្សៀងភោហារគ្នា

ពាក្យនាំ

ខ្ញុំបានប្រាថ្នាឃើញថា ពាក្យកាព្យជាន់មុន មានពួកដែលតែងយ៉ាងល្អគួររក្សាចំនួនទុក ខ្ញុំមានបំណងនឹងចុះពុម្ពមកយូរហើយ តែពុំទាន់បានចុះពុម្ព ព្រោះមានធុរៈឯទៀតច្រើន គ្មានវេលានឹងរើសពាក្យ ៗ

ការដែលនឹងចុះពុម្ពពាក្យកាព្យនោះលំបាកជាងរឿងឯទៀត ដោយ ពាក្យកាព្យសំរាប់ច្រៀងក៏មាន ពាក្យកាព្យជារឿងនិទានក៏មាន ជាពាក្យកាព្យសង្វាសក៏មាន បើនឹងចុះពុម្ពមានតែរៀបឲ្យជាពួក ៗ ដោយលំដាប់តាមសម័យដែលតែងនោះ ដូចបានពណ៌នាមកក្នុងពាក្យនាំប្រជុំកាព្យភាគទី ១ មករួចហើយ ពាក្យកាព្យទាំងនេះឲ្យឈ្មោះថា "ប្រជុំពាក្យកាព្យ"

ព្រះអង្គម្ចាស់ក្សត្រីមាលិកា

ទុក្ខខ្ញុំជាតិនេះលើសអស់ស្រី ក្រដីមិនជាជាងប៉ុន្មាន
ក្រដីធាប់ក្ស័យធាប់ស្រាកស្រាន្ត ម្ដេចលោកពប់អានថាមានទុក្ខ ។
ទុក្ខខ្ញុំទុក្ខរស់ទុក្ខវេទកម្ម ពប់ខែពប់ឆ្នាំតែវិតក្ក
រស់នៅជាមនុស្សមិនពេញមុខ នេះទើបហៅទុក្ខជាងក្រដី ។
ក្រដីកើតទុក្ខ ៗសល់សែន ទុក្ខមែនប៉ុនតែទុក្ខនោះខ្វី
ទុក្ខខ្ញុំផល់អស់ផុតផែនដី ផល់ណាលោកក្ដីមិនអស់ទុក្ខ ។

តែងសារតបសារព្រះទ្រង់ឫទ្ធិ ដ្បិតព្រះបពិត្រគិតវេទនា
ដើរទៅខ្ញុំម្ចាស់ឯនាយថា ទ្រង់ព្រះចិន្ដាស្មោះពិសម័យ ។
ខ្ញុំម្ចាស់គិតសព្វហើយគិតគ្នេរ ពុំឃើញពិតទេណាក្សត្រថ្ងៃ
ហាក់ដូចពេហារកែបវណៃ មោះក្នុងព្រះទ័យមិនដូចថា ។
គិតគ្រប់រឹងក្រំដំណាំចិត្ត ព្រោះដ្បិតធោតជឿព្រះពហា
បានជាគិតខុសលុះអសារ អាសូរទុកវែងចំបែង ។
កាលដើមព្រះទ័យព្រះទេសពល សង្កេតមិនយល់ថាជាកូន
បានជាគិតខុសព្រោះកម្មព្រេង នាំឲ្យវង្វេងអសារចិត្ត ។
កាលមុនខ្ញុំម្ចាស់តាំងចិត្តថា ប្រសិនមានទារបុត្រាមិត្រ
ចូលជាសត្រូវនឹងបពិត្រ ជីវិតខ្ញុំម្ចាស់តាងស្ដេចបាន ។

សារសុន្ទរវេពេទពីបាទបង់ ដឹងទំនងវេតែទុក្ខពុំសុខឡើយ
គិតព្រះរៀមព្រះរូមកាយទុកម្ទើយ កាលណាឡើយទឹងស្បៀយពីទុក ។

ព្រះសាររៀមធូរស្បើរពីកេះ ស្រយុតចន់អស់ឥន្ទ្រិយទីស្នេហា
រឹងរែតទុក្ខមានតែទីតូចចិន្តា សូមទេពជួយជីវិតអាណិតខ្ញុំ ៗ
បើរៀបរែកអ្នកបានសារង៍សន្យាពិត ទេវបុត្តពិតឲ្យបានប្រាណក៏រម្យ
បើរៀមរែកអ្នកជាគូកម្មបង្ខំ សូមកុំឲ្យខ្ញុំមានចិត្តគិតមេត្រី ៗ
សាស័ព្ទប្រាប់ពីទុក្ខពីក្តីស្នេហ៍ មែនឬទេឲ្យតែជឿព្រះហឫទ័យ
បើពិតជាមេត្តាដូចសារថ្ងៃ សមទិស្ស័យដែលបានសាងព្រេងជាតិ ៗ
នាំឲ្យយើងទាំងពីរពិតជាមិត្តមូល បានជួបចូលមូលមេត្រីបដិបត្តិ
សែនអំពល់ខ្វល់ចិត្តគិតអនាថ ជួបហើយឃ្លាតគឺកម្មប្រចាំកាយ ៗ
អនិច្ចាចិត្តអើយសែនចម្លែង ថ្វាថ្ងៃងក្រាបទូលព្រះបមសិទ្ធ
គ្រានេះប្រថុយជន្មជីវិត មិនគិតក្រែងមនុស្សគេនិន្ទា ៗ
បើមិនយល់ជាព្រះទ័យស្នេហ៍ ប្អូនមិនគិតគ្នេរង្វើកាយា
ព្រោះជឿហរិវង្សទ្រង់មេត្តា បានជាកនិដ្ឋាប្រថុយប្រាណ ៗ
បើទ្រង់បានជ្រាបស័ព្ទអក្សរ សូមលាយព្រះករតបប្រទាន
ឲ្យបានអនុជដឹងដើមដាន ដោយពិតពណ៌ដ៏មានពីព្រះទ័យ ៗ

ព្រះអង្គម្ចាស់ក្សត្រី ល. ន.

◎ អក្ខរាសាស័ព្ទតាប់និទាន ពីខ្លួនខ្ញុំមានទុក្ខវេទនា
តាំងដែលហៅហោះមួយវេលា ក្តៅក្ទ៍ទ័យាដូចអគ្គី ៗ
សព្វថ្ងៃសម្តេចព្រះចក្រី មិនមានប្រណីត្រីដល់ទី

ខំអត់សង្កត់ក្នុងតទ្រើយ
ទឹកកម្មអំពីជាតិមុនមាន ។
វិស័យកើតក្នុងបុប្ផន
ចិត្តមនុស្សលោកលន់ធ្វើបំពាន
បំបែកញុះញង់ឲ្យហេតុមាន
ខ្ញុំតាំងប្រណិធានពុំក្រោធ ។
សព្វថ្ងៃយកព្រះជាទីពឹង
ពំនឹងតែគុណព្រះពុទ្ធា
នូវគុណទេវទាន់សួគ៌ា
គុណមហាក្សត្រាត្រង់ក្រុងត្រៃ ។
ខ្ញុំទឹកព្រះគុណមិនមានលោះ
ក្នុងពោះខ្ញុំតាំងចិត្តប្រាស្រ័យ
ផ្ញើកាយជីវិតលើក្សត្រថ្ងៃ
ជាខ្ញុំចមតែតគៀងទៅ ។
ឥឡូវឃើញជាក់ប្រាកដណាស់
ឧបមាដូចផ្ទះគ្មានម្ចាស់នៅ
សមនឹងអន្តរាយវិនាសទៅ
រំពឹងឲ្យជ្រៅគួរអនិច្ចា ។
ទ្រាំរងទុក្ខម្នេញពេញទាំងខ្លួន
ជាច្រើនឆ្នាំធ្លួនមកហើយណា
មិនដែលរំដោះអស់ទុក្ខា
ដូចភ្នំសុមេរ៉ាសង្កត់ប្រាណ ។
សព្វថ្ងៃខ្លួនអើយដូចមច្ឆា
ពាក់ពឹងផលសាជាទីឋាន
បើទឹករីងហួតស្ងួតអស់ប្រាណ
ម្រាងអើយនឹងមានជន្មដីកា ។
ជីវិតនេះពិតគង់ប្រល័យ
បើក្ស័យទុកឈ្មោះក្នុងពសុធា
ឲ្យល្បីសាយសព្វនគរ
ពុំបង់សក្យាសេចក្តីសត្យ ។

ព្រះនាងចមស្រីទេពអប្សរ

ខ្ញុំអើយកើតមកក្នុងសាសនា រងវេទនាពន់ពេកក្រៃ
ខ្មាសមនុស្សក្នុងដែនផែនកពក្រៃ សព្វថ្ងៃមើលមុខគេមិនត្រង់ ៗ
ចំអត់សង្កត់ក្នុងចិន្តា ឡើងគាល់កាលណាស្មារតីប្រុង
គន់មើលចរិតក្សត្របមពង្ស ជាទ្រង់មេត្តាបុអស់ហើយ ៗ
ពិនិត្យគន់មើលនៅតែគួរ ថែមមួជិតជងប៉ង់គ្មានស្បើយ
ចាប់តោសថ្ងៃណាមិនដឹងឡើយ ខ្ញុំអើយគង់ត្រូវទៀតមិនខាន ៗ

ព្រះនាងចមស្រីទេពអប្សរ

ពាក្យកាព្យស្ដីក្នុងព្រះបរមរាជវាំង លើកតតបគ្នាទៅវិញទៅមកជា សេចក្ដីកំសាន្តលេងសប្បាយ :

៙ យប់យូរព្រះចន្ទចាបស្រទន់ ដំនោរះជាជន់ព្រះពាយផាត់
គាករះរៀងដោយសង្កាត់ បោមពេមចន្ទជិតជាបរាំរ ៗ

អ្នកម្នាងផិយ៉ម

៙ ផ្កាយសេះរះក្រោមផ្កាយកូនមាន់ រះរៀងដោយជាន់ដោយជួរគ្នា
ផ្កាយដូងទេរះច្បាស់ភ្លឺថ្លា ទាំងផ្កាយគងសារះកបជង ៗ

ព្រះអង្គម្ចាស់ក្សត្រីស្រីអ៊ុក

៙ ឯផ្កាយត្រពើបៃសេរីសា ចូលរូងនិទ្រាទៅហើយហោង
ផ្កាយកូនមាន់លិចទៅជាមួង ផ្កាយយាមរះដួងទៀបបន្ទ្រា ៗ

អ្នកម្នាងផិយ៉ម

ម្តេចឡើយរះក្រោមពោះអណ្តែត ឬព្រះលោកបើកឲ្យអស្ចារ្យ
ឬគ្មានមណ្ឌលឋានត្រឹះហា អាកាសពេញមាឌូលាយកែ ។

ព្រះអង្គម្ចាស់ក្សត្រិស្រអុំក

១ សែនទុក្ខទោមនស្សអស់សង្ឃឹម លនោចលទ្ធមលន្ទចិត្ត
យាតអន្តរាយទ្រង់មេត្តាស្និទ្ធ ឯកោឧគិតឯកាកាយ ។
ទុក្ខធំក្រៃណែនសែនសង្វេគ ព្រួយគិតពន់ពេកអំម្ចាស់ថ្លៃ
ស្តេចចេញចាកចោលកាំងវៀនជ័យ ខ្ញុំមហាអាល័យព្រះបក្ខា ។
ទឹកដល់ក្តីក្តៅក៏ក្តៅសែន ទឹកដល់ក្តីណែនក៏ណែនផ្សា
ទឹកពីកាលសោកក៏សោកា ទឹកដល់កាលគ្រាប្រាសប្រណី ។
អំម្ចាស់ផែនដីថ្លៃកែវអើយ ស្តេចយាងទៅហើយចាកភាព
ខ្ញុំសែនទុក្ខក្រំផាំឧក ទឹកព្រះពជាស្ទើរក្ស័យប្រាណ ។

អ្នកមាតាផិយ៉ម

បទយំយោម

ព្រះករុណាព្រះបាទសម្ដេច

ព្រះនរោត្តម ជាអម្ចាស់ផែនដី

ក្រុងកម្ពុជា

បទទី ១

១ អំម្ចាស់ខ្ញុំអើយ   យប់ហើយម្ចាស់ថ្លៃ
ស្ដេចផ្ចាប់គន់ៗ   ព្រះទៃនវេទា ៗ
ឥឡូវស្ដេចបាត់   ស្ងប់ស្ងាត់ឲ្យក្ការ
ពេលខ្ញុំភជការ   កំព្រាពេកក្រៃ ៗ
អំម្ចាស់ឧត្ដម   យើងខ្ញុំអាល័យ
រឭកម្ចាស់ថ្លៃ   រាល់ថ្ងៃខ្លោចផ្សា ៗ
ព្រះអង្គស្ដេចទៅ   គង់នៅឋានណា
ចាតុភជិកា   ឬតាវតឹង្ស ៗ
និម្មានរតី   សួគ៌ស្រីត្រៃត្រឹង្ស
ម្ចាស់អើយខ្ញុំប្រឹង   ធ្វើបុណ្យថ្វាយទៅ ៗ

ព្រះអង្គស្ដេចយាត់ សម្បត្តិខានទៅ
ចោលខ្ញុំម្ចាស់នៅ សោកសៅខ្លោចផ្សា ៗ
ព្រះចមនគរិន្ទ្រ មិនទ្រង់មេត្តា
គ្រប់ខ្ញុំភជការ តែងពឹងបារមី ៗ
ធ្លាប់បានសុខគ្រប់ សុខសព្វប្រក្រតី
ព្រះចមបុរី ប្រណីករុណា ៗ
យើងខ្ញុំឥតទីពឹង វង្វេងខ្លោចផ្សា
គរគក់ទុក ជាអាចិត្រៃយ ៗ
ចិត្តគិតអាល័យ ម្ចាស់ថ្លៃខ្ញុំអើយ
សោកសៅពុំស្បើយ ស្ដាយគិតមិនភ្លេច ៗ

បទទី ២

១ អំម្ចាស់ឧត្ដម យើងខ្ញុំអាល័យ
អគ្រាត្រស្វាត់ត្រៃ ម្ចាស់ថ្លៃធ្លាប់ស្គាល់ ៗ
យើងខ្ញុំទូតពីត លើរ័តន៍មណ្ឌល
ធ្លាប់តែងឡើងគាល់ រៀងរាល់វេលា ៗ
ម្ដេចឡើយស្ដេចបាត់ សូន្យស្ងាត់អសារ

យើងខ្ញុំនា ឃើញតែកន្ទេល ៗ
យើងខ្ញុំធ្លាប់គាល់ ពល់កគ្រែតែង
គន្ទ្រីយបន្ទេង ព្រះបាទនរបតី ៗ
ឥឡូវស្តេចទៅ ស្ថិតនៅសួគ៌ស្រី
ពេលត្រូវគន្ទ្រីយ ពេលព្រះម្ចាស់ស្ងំ ៗ
ព្រះអង្គស្តេចបាត់ ស្ងប់ស្ងាត់ដែនដី
ពេលទីបន្ទំ ពេលខ្ញុំរាជការ ៗ

បទទី ៣

១ អំម្ចាស់ខ្ញុំអើយ ព្រឹកហើយម្ចាស់ខ្ញុំ
ធ្លាប់តើនបន្ទំ យើងខ្ញុំបំរើ ៗ
បំរុងប្រតិបត្តិ ចមក្រគ្រែប្រសើរ
ភ្នាក់ងារសេរពើ បំរើផ្គូផ្គង ៗ
ពេលស្រប់ព្រះកក្រ គ្រែដាក់ថ្វាយង៏
ពល់ពេលតែងទ្រង់ គង់ក្នុងរង្គ ៗ
យើងខ្ញុំបំរើ តែងដើរកិលការ
ពេលសោយភោជនា ស្រង្គារលើកថ្វាយ ៗ

ឥឡូវព្រះអង្គ ស្ដេចបង់ឃ្លាតឆ្ងាយ
ចោលយើងទៅអាយ ទាំងឡាយកំព្រា ៗ
ព្រះគុណកែវអើយ ស្ដេចហើយតែថា
ស្ដេចស្ថិតស្ថានណា ស្ថាននោះសុខហោង ៗ
ព្រះបមម្ពុជវង្ស ទ្រង់កាត់បាបជន
កាត់គ្រប់បំណង ឆ្លងទៅនិព្វាន ៗ
ទ្រង់សាងសីលសុទ្ធ តាមពុទ្ធទូន្មាន
ស្អាងផលឲ្យមាន ស្អាងវត្តព្រះកែវ ៗ

បទទី ៤

១ ឱម្ចាស់ថ្លៃខ្ញុំ ធ្លាប់ជុំធ្លាប់ស្រស់
ខ្ញុំម្ចាស់ធ្លាប់ផ្គង់ ប្រាណប្រឹងថ្វាត់ថ្វាយ ៗ
ថ្ងៃត្រង់ធ្លាប់សោយ ក្រស្ងាយទាំងឡាយ
រសៀលស្ងួនសាយណ្ហ៍ ធ្លាប់ថ្វាយទឹកស្រង់ ៗ
អស់ពួកយើងខ្ញុំ បង្គំប្រញាប់ប្រឹង
អព្រាត់ព្រះអង្គ ធ្លាប់ទ្រង់សុគល ៗ
ពេលបង្ហាប់គន់ ត្រិះទ្រង់យោបល់
សរពើកិច្ចគល ដំកល់សាសនា ៗ

ពេលព្រឹកម៉ោងបី　　ចេញស្តុកដការ
ដោះទុក្ខប្រជា　　ជនផងសព្វសាយ ។
ព្រះអង្គស្តេចថ្វាត់　　សម្បត្តិទាំងឡាយ
ចោលទុកនៅឆាយ　　វៀងរាយត្រៀបត្រា ។
នៅតែដំណែល　　ដែលទ្រង់ចេនា
ប្ញាត់ព្រះចេស្តា　　ព្រះមហាចមចៅ ។
ស្តេចគង់វេរម្យ　　យើងខ្ញុំកក់ក្តៅ
ព្រះអង្គស្តេចទៅ　　យើងនៅខ្លោចផ្សា ។
ព្រះចមមកុដភព　　ផ្ទាប់ទ្រង់ករុណា
ស្តេចទៅស្ថានណា　　តាមហៃមិនដល់ ។
ផ្ទាប់តែងថ្វាយថ្វាត់　　ចមក្សត្រជើងថ្កល់
ឥឡូវពុំយល់　　អំម្ចាស់ថ្ងៃឡើយ ។
ព្រះចមក្រុងក្រៃ　　ម្ចាស់ថ្ងៃខ្ញុំអើយ
ព្រះអង្គជាត្រើយ　　ត្រយម្លប់យើងខ្ញុំ ។
ម្លប់មួយឲ្យមាន　　ម្លប់មួយឲ្យធំ
ម្លប់មួយជាព្រហ្ម　　អស់ខ្ញុំជការ ។
ព្រះចមហរិវង្ស　　ផ្ទាប់គង់ព្រះពន្លា

ព្រះទីនាំងមេខល្ហា អំម្ចាស់កែវអើយ ។
យើងធ្លាប់ប្រតិបត្តិ គ្មានខាតខានឡើយ
ស្តេចយាងបាត់ហើយ គ្មានស្បើយក្រៀមក្រំ ៗ
ប្រាណព្រួយគ្មានល្ហែ ទុក្ខតែគ្រប់ក្រុម
ម្ចាស់អើយឲ្យខ្ញុំ បំរើលោកណា ៗ
អំម្ចាស់ស្តេចទៅ យើងនៅកំព្រា
ដូចសត្វព្រាត់មាតា វេទនាពន់ពេកក្រៃ ៗ
វិមានចក្រពត្តិ នារីរ័តន៍សោភា
ទក្សិណទិសា ទេពវិជ្ជ័យ ៗ
ព្រះមហាមន្ទីរ វិមានអាកាស
ចន្ឆាយ៉ាប្រពៃ មុខជាប់ឧត្តម ៗ
ព្រះបរិត្តវិមាន សម្រានភិរម្យ
កេងគង់សាសម កេងរ័តន៍អស្ស្រា ៗ
ព្រះទីន័ងតុស្តី គោជទីកល្យា
បញ្ជរគេនា ឧភាសសោភ័ណ ៗ
ធ្លាប់គាល់ធ្លាប់គង់ ធ្លាប់ទ្រង់ករុណា
អស់ខ្ញុំពដការ សុខសព្វប្រក្រតី ៗ
ព្រះអគ្គីជាឆ័ត្រ ម្សៅរញ្ជុប៊ី

ពុំនោះសោតនៃ ដូចម្លប់ពោធ៍មាស ។
បើកបាំងត្រឈៃ សុខក្រៃគ្រប់កស្ត្រ
ទុក្ខភ័យវិនាស ដោយបុណ្យបារមី ។
ព្រះម្កុដកែវខ្ញុំ នៅចាំថ្មី ។
ធ្លាប់ទ្រង់ប្រណី សុខក្រៃពេកក្ដាត់ ។
អំម្ចាស់លើត្បូង ទ្រង់ខ្ញុំក្រំក្រៃ
ដោយអំម្ចាស់ថ្លៃ ស្ដេចចាករាជ្យ ។
សោយវិលាលៃ ចោលវៀងដៃថ្វាត់
ស្ដេចសូន្យបង់បាត់ ពុំយល់ព្រះអង្គ ។
១ ព្រះម្លប់ពោធ៍មាសថ្លៃ អំម្ចាស់សិរសីយើងខ្ញុំអើយ
ស្ដេចយាងទៅបាត់ហើយ ព្រះជាត្រើយម្លប់យើងខ្ញុំ ។
ស្ដេចទៅស្ថិតស្ថានណា ចោលបណ្ដា ខ្ញុំគ្រប់ក្រុម
ចោលទុកស្ងាត់ជ្រងំ ចោលបរមនិវេសាំង ។
ចោលសួនដំណាក់ច័ន្ទ ទែនសោភ័ណព្រះទីន័ង
ស្វេតច័ត្ររ័តន៍បល្ល័ង្ក សឹងទ្រង់គាំងគែងនៅឡើយ ។
យើងខ្ញុំសែនសោកស្ដាយ ក្ដួលក្នុងកាយពុំល្ហែល្ហើយ
ព្រះគុណធ្ងន់ខ្ញុំអើយ កាលណាឡើយនឹងបានយល់ ។
ឃើញតែទីដំណែល ដែលទ្រង់ស្អាងសព្វកុសល

នឹងព្រះរាជមណ្ឌល យើងខ្ញុំយល់ស្រណោះក្រៃ ៗ
ទុក្ខធំក្រៃសព្វសាច់ ដូចនឹងផ្ដាច់ជីពជន្មក្ស័យ
ព្រេកនឹកអាល័យ អម្ចាស់ថ្ងៃពល់វេលា ៗ
ខ្ញុំម្ចាស់ធ្លាប់បំរើ គាល់គក់ជើងតបាទា
ធ្លាប់ផាត់ត្រួតសន្ធិយា ចាត់ចែងការសេរពើថ្វាយ ៗ
ធ្លាប់បោសទីបន្ទំ ថ្វាយស្ដេចផ្ទំភិរម្យកាយ
ពេលតើនទ្រង់ព្រះឆាយ យើងខ្ញុំថ្វាយគ្រឿងគន្ធា ៗ
ពេលស្រង់គន្ធរស ធ្លាប់ខាត់ដុសព្រះបាទា
ពេលសោយព្រះក្រយា ស្ងំស្រិង្គារគាល់រៀងរាយ ៗ
មានទុក្ខធ្លាប់ជ្រកបុណ្យ ដោយព្រះគុណបានសប្បាយ
មានទោសផងទាំងឡាយ បានរសាយដោយបារមី ៗ
សម្ដេចព្រះចមម្កុដ ភ្លឺក្នុងរដ្ឋបុរី
ដូចច័ន្ទពេញបូណ៌មី សព្វមន្ត្រីរាជសេនា ៗ
ធ្លាប់ថ្នមរាជបុត្រី ធ្លាប់ប្រណីរាជបុត្រា
ម្ដេចឡើយកាត់ស្នេហា ពុំមេត្តាខ្ញុំទាំងឡាយ ៗ
ម្ចាស់អើយព្រះរាជបុត្រ ស្អាងសីលសុទ្ធបង្គំថ្វាយ
ស្ដេចទៅគង់សួគ៌ានាយ សុខព្រះកាយបានសម្រាន ៗ

អ្នកមាតាផងយ៉មតែង

វេយ្យាករណ៍សំស្ក្រឹតភាគទី ៣

របស់ព្រះវិសុទ្ធិវង្ស (ធំ)

ភាគទី ៣

នាមវិធី

ក្នុងនាមវិធីនេះ មានសេចក្ដីត្រូវគ្នាដោយច្រើននឹងរបៀបសេចក្ដីក្នុងវេយ្យាករណ៍បាឡី (អ្នកសិក្សាមានសេចក្ដីត្រូវការចង់ដឹងដោយសព្វគ្រប់ ប្ដូរមើលក្នុងសៀវភៅកច្ចាយនូបត្ថម្ភកភាគទី ១ ត្រង់នាមនិទ្ទេស តាំងពីលេខ ៣៤ ជាដើមទៅ) ។ ក្នុងនាមវិធីនេះ នឹងពោលដោយសង្ខេប ចំពោះសេចក្ដីណាដែលមានប្រយោជន៍ខានពោលមិនបាន នឹងសេចក្ដីដែលប្លែកខុសពីរបៀបក្នុងបាឡី ដូចសេចក្ដីតទៅនេះ:

លិង្គ

(៩៤) នាមសព្ទ មាន លិង្គ ៣ គឺ បុំលិង្គ "ភេទប្រុស" ១, ស្ត្រីលិង្គ "ភេទស្រី" ១, នបុំសកលិង្គ "មិនមែនភេទប្រុសមិនមែនភេទស្ត្រី" ១ ។

វចន

(៩៥) មាន វចន ៣ គឺ ឯកវចន ១ ទ្វិវចន ១ ពហុវចន ១ ។

វចនដែលប្រាប់ចំនួនតែមួយ ហៅថា ឯកវចន សម្រាប់ប្រើចំពោះអ្វី ៗ ដែលមានតែមួយ ដូចពាក្យថា បុរិសោ បុរុះ "ប្រុស" គឺប្រុស ១ នាក់; វុក្ខោ វ្រក្សះ "ដើមឈើ" គឺឈើ ១ ដើម ។ល។ វចនដែលប្រាប់ចំនួនតែពីរ ហៅថា ទ្វិវចន សម្រាប់ប្រើចំពោះអ្វី ៗ ដែលមានត្រឹមតែពីរ ឬដែលជាគូ ដូចពាក្យថា ហត្ថា ហស្តៅ "ដៃទាំងពីរ"; អក្ខី អក្ឞី "ភ្នែកទាំងពីរ"; អស្សា អឝ្វៅ "សេះទាំងពីរ" ។ល។ វចនដែលប្រាប់ចំនួនច្រើនហៅថា ពហុវចន សម្រាប់ប្រើចំពោះអ្វី ៗ ដែលមានចំនួនច្រើនតាំងពី ៣ ឡើងទៅ ដូចពាក្យថា បុរិសា បុរុសាះ "ប្រុសទាំងឡាយ" គឺប្រុសច្រើននាក់; វុក្ខា វ្រក្សាះ "ឈើទាំងឡាយ" គឺឈើច្រើនដើម ។ល។

នាមសព្ទទាំងអស់ ត្រូវប្រើវចន ៣ យ៉ាងនេះជាគ្រឿងសំគាល់ តែដែលនឹងសង្កេតឲ្យស្គាល់វចនទាំង ៣ យ៉ាងនោះ ត្រូវកំណត់តាមវិភត្តិនាមដែលប្រកបភ្ជាប់នៅទីបំផុតខាងចុងនៃនាមសព្ទ, ទើបនឹងអាចដឹងថាជា ឯកវចន, ទ្វិវចន ឬ ពហុវចន បាន ។

វិភត្តិ

(៩៦) វិភត្តិ មាន ៧ ឈ្មោះ គឺ ប្រថមា, ទុតិយា, តតិយា, ចតុត្ថី, បញ្ចមី, ឆដ្ឋី, សត្តមី[១] ថែម សម្ពោធន[២] (ប្រ. អាលបន) ១ មកទៀតបន្ថែមជា ៨ តែសម្ពោធននេះលោកមិនរាប់បញ្ចូលថាជាវិភត្តិទេ ព្រោះជាប្រថមាវិភត្តិនោះឯង គ្រាន់តែមានវិធីប្រើប្លែកគ្នាប៉ុណ្ណោះ ។

ពាក្យប្រែរបស់វិភត្តិ

វិភត្តិទាំងនេះ សុទ្ធមានពាក្យសម្រាប់ប្រែច្រើនយ៉ាងផ្សេង ៗ គ្នា, មានអត្ថក៏ផ្សេងគ្នា, ប្រព្រឹត្តទៅតាមទំនងសេចក្តី ឥតមានច្រឡំគ្នាឡើយ មានទំនងល្មមអាចឲ្យកំណត់សំគាល់បាន ដូចសេចក្តីតទៅនេះ:

១. ប្រថមា-វិភត្តិ ជាវិភត្តិសំដែងនូវសេចក្តីជាបទប្រធាន ជាអ្នកសម្រេចនូវអំពើខ្លួនឯង ឬ ប្រើគេឲ្យសម្រេចនូវអំពើ ប្រែថា "រី..."

---

១ វិភត្តិទាំង ៧ នេះ, បើប្រែមកជាភាសាខ្មែរថា វិភត្តិទី ១, ទី ២, ទី ៣, ទី ៤, ទី ៥, ទី ៦, ទី ៧, (បើតាមរបៀបវេយ្យាករណ៍សំស្ក្រឹតរបស់អ្នកប្រាជ្ញបារាំងសែស គេហៅឈ្មោះវិភត្តិទាំង ៧ នេះ តាមភាសាបារាំងសែស: វិភត្តិទី ១ ថា NOMINATIF, ទី ២ ថា ACCUSATIF, ទី ៣ INSTRUMENTAL, ទី ៤ DATIF, ទី ៥ ABLATIF, ទី ៦ GÉNITIF, ទី ៧ LOCATIF) ។ ២ ប្រែថា ញុំាងអ្នកឯទៀតឲ្យភ្ញាក់, ឲ្យដឹង គឺ ហៅគេឲ្យដឹងខ្លួន (បារាំងថា VOCATIF) ។

ឧទាហរណ៍:

ព្រាហ្មណោ គេហំ ចជិត្វា វនំ គច្ឆតិ ព្រាហ្មណោ[1] គេហំ ចជិត្វា វនំ គច្ឆតិ "ព្រាហ្មណ៍[1] លះបង់ នូវផ្ទះ (របស់ខ្លួន) ទៅ កាន់ព្រៃ", សូតោ អស្សេ រថំ វាហយតិ សូតោ[1] អស្សេ រថំ វាហយតិ "សារថី[1] ញុំាងសេះ ឲ្យនាំទៅ នូវរថ" ។ល។

២. ទុតិយា-វិភត្តិ ជាវិភត្តិសំដែងនូវសេចក្ដីជាអំពើដែលគេត្រូវធ្វើ, ប្រែថា "នូវ ..."; ជាដំណើរ ឬ ជាទីទៅដល់, ប្រែថា "កាន់ ..."; ជាអ្នកទទួលសម្រេចនូវអំពើដែលគេប្រើឲ្យធ្វើ, ប្រែថា "ញុំាង ...";ជាទីប្រព្រឹត្តទៅរបស់ហេតុ, ប្រែថា "គស់ ..."; ជាទីទទួលពាក្យដែលគេនិយាយចំពោះខ្លួន, ប្រែថា "នឹង ឬ ចំពោះ ..."; ជាកិរិយាវិសេសន គឺធ្វើកិរិយាឲ្យមានសេចក្ដីប្លែក ឬធ្វើឲ្យមានអាការដូចជាវិសេសនទឹងកិរិយាសព្ទតែងមានពាក្យប្រែរបស់វិភត្តិឡើយ ។

ឧទាហរណ៍:

ធម្មំ ទេសេតិ ភិក្ខុ ធម្មំ[1] ទេសេតិ ភិក្ខុ "ភិក្ខុ សំដែង នូវធម៌[1]"; នគរំ គតោ នគរំ[2] គតោ "(គេ) "ទៅហើយ កាន់នគរ[2]"; អាចរិយោ សិស្សេ សិក្ខាបេតិ សិស្សេ[3] វិជ្ជំ សិក្ខាបយតិ, "(អាចារ្យ) ញុំាង សិស្ស[3]ទាំង-

ឡាយឲ្យសិក្សា នូវវិទ្យា"; តីណិ មាសានិ វសតិ ត្រីណិ មាសានិ គាមេ វសតិ "(គេ) នៅ ក្នុងស្រុក អស់ ៣ ខែ"; យោជនំ គច្ឆតិ យោជនំ គច្ឆតិ " (គេ) ទៅ អស់មួយយោជន៍"; ភគវន្តមេតទវោច ភគវន្តមេតទវោច "(គេ) បានពោលហើយ នូវពាក្យនេះ នឹងព្រះដ៏មានព្រះភាគ"; ទីឃំ គច្ឆតិ ទីឃំ គច្ឆតិ "(គេ) ទៅ ឆ្ងាយ", សុខំ សយតេ សុខំ សយតេ "(គេ) ដេក សប្បាយ", ពហុំ ភក្ខតិ ពហុំ ភក្ខតិ "(គេ) ស៊ី ច្រើន" ។ ល ។

៣- តតិយា-វិភត្តិ ជាវិភត្តិសំដែងនូវសេចក្តី ជាគ្រឿងសម្រេចនូវអំពើ, ប្រែថា "ដោយ..."; ជាផ្លូវ ឬ ជាទំនង, ប្រែថា "ដោយនូវ..., ដោយសារ..." ឬ " តាម..."; ជាអ្នកសម្រេចនូវអំពើខ្លួនឯង ក្នុងប្រយោគជាកម្មវាចក ឬ ភាវវាចក, ប្រែថា "គឺ... ឬ ដែល..."; ជាហេតុ, ប្រែថា "ហេតុ..., ព្រោះ... ឬ ព្រោះតែ..."; ជាអាការហាក់ដូចជាបទវិសេសនរបស់បទដែលមានវិភត្តិផ្សេងគ្នា, ប្រែថា "មាន..."; ជាគ្រឿងប្រកបជាមួយ, ប្រែថា "ដោយ... ឬ នឹង..." (តែន័យចុងបំផុតនេះច្រើនប្រកបជាមួយនឹងសហ ឬ សាធិម) ។

ឧទាហរណ៍ៈ

दण्डेन सर्पं ताडयति ទណ្ឌេន សប៌ំ តាឌយតិ "(គេ) វាយ នូវពស់ ដោយដំបង"; रश्मिना दीप्यति चन्द्रः រឝ្មិនា ទីបយតិ ចន្ទ្រះ "ព្រះចន្ទ្រ រុងរឿង ដោយរស្មី"; आहारेण जीवति អាហារេណ ជីវតិ "(សត្វលោក) រស់នៅ ដោយសារអាហារ"; मार्गेण चरति មារ្គេណ ចរតិ "(គេ) ដើរទៅ តាមផ្លូវ"; अयं धर्मस्त्वया न ग्रहितव्यः អយំ ធម៌ស្ត្វយា ន គ្រហិតវ្យះ "ធម៌ នេះ គឺអ្នកមិនត្រូវត្រិះរិះដល់ឡើយ"; न पुनरिदं त्वया कर्तव्यम् ន បុនរេទំ ត្វយា កត៌វ្យម៌ "គឺអ្នកមិនត្រូវធ្វើយ៉ាងនេះទៀតឡើយ"; क्षुधा क्लेशं प्राप्नोति सः ក្សុធា ក្លេឝំ ប្រាប្នោតិ សះ "វាដល់ នូវសេចក្ដីលំបាក ព្រោះសេចក្ដីស្រេកឃ្លាន"; मनसा चेत्प्रसन्नेन भाषते वा करोति वा មនសា ចេត៌ ប្រសន្នេន ភាសតេ វា ករោតិ វា "បើ (បុគ្គល) មានចិត្ត ជ្រះថ្លាហើយ ពោលក្ដី ធ្វើក្ដី"; राजा पुत्रैः सह निषण्णः រាជា បុត្រៃះ សហ និសិន្នះ "ព្រះរាជា គង់មួយអន្លើ ដោយបុត្រទាំងឡាយ" ឬថា "ព្រះរាជា គង់ ជាមួយនឹងបុត្រទាំងឡាយ" ។ល។

៤ ចតុត្ថី-វិភក្តិ ជាវិភត្តិសំដែងនូវសេចក្ដី ជាទីឲ្យ ឬ ជាទីទទួលនូវអំណោយ, ប្រែថា "ដល់...."; ជាទីបំរុង, ជាទីផ្ញើ

ឬ ជាទីបញ្ចូន, ប្រែថា "ដើម្បី... ឬ បំរុង..."; ជាទីត្រូវគេប្រទូស្ត, គេបៀតបៀន ប្រែថា "ចំពោះ... ឬ នឹង..." ។

ឧទាហរណ៍:

ទលិទ្ទាយ ធនំ ទទាតិ ទលិទ្ទាយ[១] ធនំ ទទាតិ "(គេ) ឲ្យ នូវទ្រព្យ ដល់អ្នកទ័លក្រ[១]"; ភិក្ខូនំ អាវាសំ ករោតិ ភិក្ខូនំ[២] អាវាសំ ករោតិ "(គេ) កសាង នូវអាវាស ដើម្បី[២] ឬ បំរុង[២] ភិក្ខុទាំងឡាយ"; ន ទលិទ្ទាយ ទុព្ភេយ្យ ន ទលិទ្ទាយ[៣] ទុព្ភេយ្យ "(បុគ្គល) មិនគប្បី ប្រទូស្ត ចំពោះ[៣] ឬ នឹងអ្នកទ័លក្រ[៣]ឡើយ" ។ ល ។

៥- បញ្ចមី-វិភត្តិ ជាវិភត្តិសំដែងនូវសេចក្តី ជាដែនចេញ ឬជាដែនដែលគេត្រូវវៀរលែង, ប្រែថា "អំពី... ឬចាក...", ពុំនោះប្រែថា "ដល់..." ដូចចតុត្ថី-វិភត្តិ (នេះ តែងប្រើប្រកបជា-មួយនឹងធាតុដែលប្រែថា "ខ្លាច", ថា "ហាមឃាត់" ជាដើម, ពុំនោះ ប្រកបនឹងនិបាតសព្ទ ដែលប្រែថា "ចាប់ដើម ឬ តាំងតែ", ថា "រហូត" ដូច្នេះជាដើម); ជាដែនប្រៀបធៀបឲ្យដឹងថាលើសឬថយជាងគ្នា, ប្រែថា "ជាង..."; ជាមូលហេតុ គឺជាដើមហេតុ, ប្រែថា "ហេតុ... ឬ ព្រោះ..." ។

ឧទាហរណ៍ៈ

लुब्धकाद्बिभेति លុព្ធកាទ៑ ពិភេតិ "(ឯង) ខ្លាច អំពីព្រានព្រៃ"; मरणाद्भयम् មរណាទ៑ ភយម៑ "ភ័យ អំពីសេចក្ដីស្លាប់"; इयं कन्या आ मरणात्पितुर्गृहे तस्थौ ឥយំ កន្យា អា មរណាត៑ បិតុរ៑ គ្ឫហេ តស្ថៅ "នាងកន្យា នេះ ស្ថិតនៅ ក្នុងផ្ទះ នៃបិតា រហូត ដល់ស្លាប់"; कुमारकात्प्रस्थाय កុមារកាត៑ ប្រស្ថាយ "តាំងតែ អំពីក្មេងតូច"; इन्द्रान्महत्तरः ឥន្ទ្រាទ៑ មហត្តរះ "(គេ) ធំគ្រាន់បើ ជាងព្រះឥន្ទ្រ"; अविद्याप्रत्ययात्संस्काराः អវិទ្យាប្រត្យយាត៑ សំស្ការះ "សំស្ការ (សង្ខារ) តាំងឡាយ (កើតមានព្រម) ព្រោះអវិទ្យា (អវិជ្ជា) ជាបច្ច័យ" ។ល។

៦- ឞឞ្ឋី-វិភក្តិ ជាវិភត្តិសំដែងនូវសេចក្ដី ជាគ្រឿងជាប់ ដោយម្ចាស់របស់, ប្រែថា "នៃ... ឬ របស់..."; ជាទីទទួល អំណោយ, ប្រែថា "ដល់..." ដូចជាចតុត្ថី-វិភត្តិ; ជាអំពើដែលគេត្រូវធ្វើ, ប្រែថា "នូវ..." ដូចទុតិយាវិភត្តិ (តែត្រង់នេះប្រែកបបំពោះ តែនឹងក្ឫតនាម) ។ល។

ឧទាហរណ៍:

वृक्षस्य फलानि វ្ឫក្សស្យ ផលានិ "ផ្លែទាំងឡាយ នៃឈើ"; पितुः पुत्राः បិតុះ បុត្រាះ "កូនទាំងឡាយ របស់បិតា"; पित्रे ददाति पुत्रः បិត្រេ ទទាតិ បុត្រះ "កូន ជូន (នូវអាហារ) ដល់ បិតា"; धनस्य परित्यागः ធនស្យ បរិត្យាគះ "កិរិយាបរិច្ចាគ នូវទ្រព្យ" ។ល។

៧. **សប្តមី-វិភត្តិ** ជាវិភត្តិសំដែងនូវសេចក្តី ជាទីកន្លែងដែលអាស្រ័យនៅ, ប្រែថា "ក្នុង..."; ជាទីកន្លែងដែលទៅដល់ ប្រែថា "កាន់..." មានទំនងដូច ទុតិយាវិភត្តិ (តែនេះមានប្រើម្តងៗក្នុងកាលដែលប្រកបនឹងរូបធាតុជាសកម្ម); ជាកាល, ជាពេល, ប្រែថា "ក្នុង..."; ជាទីបំរុង, ជាទីទ្រ, ប្រែថា "លើ..., ឰដ៏..., ត្រង់..., នា...; ជាទីជិត, ជាទីប្រប, ប្រែថា "ជិត... ឬ ទៀប..." ។ល។

ឧទាហរណ៍:

गृहे वसति គ្ឫហេ វសតិ "(គេ) នៅ ក្នុងផ្ទះ"; जले मत्स्या वसन्ति ជលេ មត្ស្យា វសន្តិ "ត្រីទាំងឡាយ នៅ ក្នុងទឹក"; देवेषु गच्छति ទេវេឞុ គច្ឆតិ "(គេ) ទៅ កាន់ស្ថាននៃទេវតាទាំងឡាយ";

តស្មិំ សមយេ អញ្ញតរោ ភិក្ខុ ពារាណសិំ គតោ ហោតិ តស្មិំ[១] សម័យេ[៣] ភិក្ខុ[៤] យតិ ពារាណសី-គតោ[៤] ហោតិ “កាលសម័យ[១]នោះ[៣] ភិក្ខុមានសេចក្ដីព្យា-យាម (ឥសី) ១ រូប បាននៅហើយក្នុង[១៤]ក្រុងពារាណសី”; អថខោ ភគវា និសីទិត្វា អាសនេ[៥] ភគវន្តំ ឧបសង្កមិ “ព្រះដ៏មានព្រះភាគ បានគង់ហើយ លើអាសន[៥]”; វុត្តេយ មូលេ សីតលេ ក្ដៅស្រូ ម្លប[៦] សីតតិ “(ក្ដិ) អង្គុយ ទៀបគល់ នៃឈើ”; អាសេវនា វិហរតិ ទិតឋនេ ត្រាស្មាំ[៧] វិហរតិ ដេតវនេ[៨]” (ព្រះដ៏មានព្រះភាគ) គង់នៅក្នុង[១៨]វត្តជេតពន ជិត[៧]ក្រុងត្រាវស្ដី” ។ល។

៨ — សម្ពោធន[៣] ជាប្រថមាវិភត្តិ មានទំនងសេចក្ដី

ដោយឡែកផ្សេង, ជាពាក្យសម្រាប់ធ្វើអ្នកឯទៀតឲ្យភ្ញាក់, ឲ្យដឹងខ្លួន គឺ ស្រែកហៅ ឬ ពោលចំពោះ, ប្រែថា “បពិត្រ ..., ម្នាល ..., នែ..., ហៃ...” តាមគួរដល់សេចក្ដីខ្ពស់ទាប ឬ សេចក្ដីគោរពនិងមិនគោរព ។ តាមទម្លាប់ភាសាខ្មែរ ត្រូវប្រែថា “បពិត្រ.. ជាពាក្យគោរព; ត្រូវប្រែថា “ម្នាល, នែ, ហៃ” ជាពាក្យមិនគោរព ។

នាមសព្ទ កាលដែលប្រកបដោយប្រថមាវិភត្តិត្រូវ សម្ពោធន ខ្លួនកាលប្រែចំពោះតែសព្ទមួយៗដូច ភោ, កលាន ដូច្នេះជាដើម ក៏មាន,

ចួនកាលប្រែឲ្យមានន័យតាមសព្ទដូច ហៃ, ហណា, ភោសិ ជាដើម ឲ្យនៅពីខាងដើមនាមសព្ទនោះក៏មាន ។

ឧទាហរណ៍ៈ

ជយតុ ភវំ មហារាជ *ជយតុ ភវំ មហារាជ*[1] "បពិត្រ[1] មហារាជ សូមព្រះអង្គជ័យចំរើន (ទ្រង់ឈ្នះ)"; **ធម្មំ វោ ភិក្ខវេ** *ធម្មំ វោ ភិក្ខវេ*[2] *ទេសេស្សាមិ* " ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ តថាគត នឹងសំដែងនូវធម៌ ដល់អ្នកទាំងឡាយ"; **មា កុរុ បុត្ត បាបំ** *មា កុរុ បុត្ត*[3] *បាបំ* "នៃកូន[3] (ឯង) ចូរកុំធ្វើ នូវបាប" ។ល។

(វិភត្តិ ដែលមានពាក្យប្រែផ្សេងៗគ្នា ដូចបានពោលដោយសង្ខេបខាងលើនេះ គឺពោលតាមរបៀបរៀនប្រែពីសំស្ក្រឹតមកជាភាសាខ្មែរ ឲ្យស្របគ្នានឹងរបៀបរៀនប្រែបាឡី ព្រោះសំស្ក្រឹតនឹងបាឡីមានទំនងដូចគ្នា, តែកាលបើប្រែពីសំស្ក្រឹត រៀបរៀងជាសេចក្ដីសម្រាយឬសំដីដែលគេនិយាយគ្នាសព្វថ្ងៃក៏ដោយ គេអាចកាត់ពាក្យប្រែរបស់វិភត្តិដូចពាក្យថា នៃ, នូវ, កាន់, ញ៉ាំង ជាដើម ចោលចេញខ្លះ ទុកឲ្យនៅខ្លះ តាមសមគួរដល់ទម្លាប់ភាសាខ្មែរ, ដូចមានសេចក្ដីពន្យល់ក្នុងសៀវភៅកច្ចាយនូបត្ថម្ភ ភាគ ១ ត្រង់ទំព័រ ៨៧ ដោយសព្វគ្រប់ (ស្រាប់) ។

ការាន្ត

(៩៧) អក្សរជាទីបំផុត គឺស្រៈក្តី ព្យញ្ជនៈក្តី ដែលមានក្នុងទីបំផុតនៃនាមសព្ទ ហៅថា ការាន្ត (< ការ + អន្ត) ។ នាមសព្ទទាំងឡាយ បើចែកតាមការាន្តជាគោលដើម មានពីរយ៉ាង គឺនាមសព្ទជា ស្រៈការាន្ត ១ ជា ព្យញ្ជនការាន្ត ១ ; នាមសព្ទដែលមានស្រៈជាទីបំផុត ហៅថា ស្រៈការាន្ត, ដែលមានព្យញ្ជនៈជាទីបំផុត ហៅថា ព្យញ្ជនការាន្ត ។

ស្រៈការាន្ត

ស្រៈជាទីបំផុតនៃនាមសព្ទនោះ មានប្រាំយ៉ាង គឺ

១ – នាមសព្ទ ជា អ-ការាន្ត (បុំលិង្គ និង នបុំសកលិង្គ)

២ – " ជា អា-ការាន្ត (ស្ត្រីលិង្គ)

៣ – " ជា ឦ, ឥ ការាន្ត (ស្ត្រីលិង្គ)

៤ – " ជា ឥ, ឧ ការាន្ត (បុំលិង្គ, ស្ត្រីលិង្គ, នបុំសកលិង្គ)

៥ – នាមសព្ទដែលមានក្បួនក្រៅ ១ ជា ឦ, ឥ, ឩ, ឧ, ឪ ការាន្ត ។

ជួនកាលប្រែឲ្យមានន័យតាមសព្ទដូច ហេ, ហណ, កោសិ ជាដើម ឲ្យនៅពីខាងដើមនាមសព្ទនោះក៏មាន ។

ឧទាហរណ៍ៈ

ជយតុ ភវំ មហារាជ ជយតុ ភវំ មហារាជ[១] "បពិត្រមហារាជ សូមព្រះអង្គចំរើន ជ្រះឈ្នះ"; **[illegible]** ធម្មំ វោ ភិក្ខវេ ទេសេស្សាមិ[២] "ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ តថាគតនឹងសំដែងនូវធម៌ ដល់អ្នកទាំងឡាយ"; **មា កុរុ បុត្ត បាបំ** មា កុរុ បុត្ត បាបំ[៣] "នែកូន (ឯង) ចូរកុំធ្វើ នូវបាប" ។ល។

(វិភត្តិ ដែលមានពាក្យប្រែផ្សេង ៗ គ្នា ដូចបានពោលដោយសង្ខេបខាងលើនេះ គឺពោលតាមរបៀបរៀនប្រែពីសំស្ក្រឹតបកជាភាសាខ្មែរ ឲ្យសមគ្នានឹងរបៀបរៀនប្រែបាឡី ព្រោះសំស្ក្រឹតនឹងបាឡីមានទំនងដូចគ្នា, តែកាលបើប្រែពីសំស្ក្រឹត រៀបរៀងជាសេចក្ដីសម្រាយ ឬសំដីដែលគេនិយាយគ្នាសព្វថ្ងៃក៏ដោយ គេអាចកាត់ពាក្យប្រែរបស់វិភត្តិដូចពាក្យថា រី, នូវ, កាន់, ញ៉ាំង ជាដើម ចេញខ្លះ ទុកឲ្យនៅខ្លះ តាមសមគួរដល់ទម្លាប់ភាសាខ្មែរ, ដូចមានសេចក្ដីពន្យល់ក្នុងសៀវភៅកច្ចាយនរូបត្ថម្ភ ភាគ ១ ត្រង់ទំព័រ ៨៧ ដោយសព្វគ្រប់ (ស្រាប់) ។

ការាន្ត

(៩៧) អក្សរជាទីបំផុត គឺស្រៈក្តី ព្យញ្ជនក្តី ដែលមានគន្លងទីបំផុត នៃនាមសព្ទ ហៅថា ការាន្ត (< ការ + អន្ត) ។ នាមសព្ទទាំងឡាយ បើចែកតាមការាន្តជាគោលដើម មានពីរយ៉ាង គឺនាមសព្ទជា ស្រៈការាន្ត ១ ជា ព្យញ្ជនការាន្ត ១ ; នាមសព្ទដែលមានស្រៈជាទីបំផុត ហៅថា ស្រៈការាន្ត, ដែលមានព្យញ្ជនជាទីបំផុត ហៅថា ព្យញ្ជនការាន្ត ។

ស្រៈការាន្ត

ស្រៈជាទីបំផុតនៃនាមសព្ទនោះ មានប្រាំយ៉ាង គឺ

១ – នាមសព្ទ ជា អ-ការាន្ត (បុំលិង្គ និង នបុំសកលិង្គ)

២ – " ជា អា-ការាន្ត (ស្ត្រីលិង្គ)

៣ – " ជា ឦ, ឩ ការាន្ត (ស្ត្រីលិង្គ)

៤ – " ជា ឥ, ឧ ការាន្ត (បុំលិង្គ, ស្ត្រីលិង្គ, នបុំសកលិង្គ)

៥ – នាមសព្ទដែលមានក្បួនខ្លះ ១ ជា ឦ, ឩ, ឬ, ឧ, ឪ ការាន្ត ។

ព្យញ្ជនការន្ត

ព្យញ្ជនជាទីបំផុតនៃនាមសព្ទ មានច្រើនយ៉ាង គឺ

១ – ធាតុ-នាមសព្ទ[១] មានការន្តផ្សេងៗគ្នា

២ – នាមសព្ទ ជា អន៑-ការន្ត

៣ – " ជា ឥន៑-ការន្ត

៤ – " ជា អន្ត៑-ការន្ត

៥ – " ជា អស៑, ឥស៑, ឧស៑-ការន្ត.

៦ – " ជា យស៑ និង ឦយស៑-ការន្ត

៧ – " ជា វស៑-ការន្ត

៨ – " ជា អរ៑-ការន្ត

របៀបវិភត្តិ

(៥៨) វិភត្តិទាំងឡាយ, ក្នុងវិធីបំបែកនាមសព្ទដែលមានការន្តផ្សេងៗគ្នានេះ, ឃើញថាមានរបៀបផ្សេងៗ ប្លែកអំពីគ្នា ដោយលើសលុបពេកណាស់ ស្ទើរតែនឹងរកបែបចំណាំឲ្យទៀងទាត់ពុំបាន, ប៉ុន្តែបានពិនិត្យមើលរបៀបវិភត្តិ ដែលភ្ជាប់នឹងនាមសព្ទជា ព្យញ្ជនការន្ត ស្ទើរតែទាំងអស់ទៅ, ក៏អាចកំណត់ទុកថាជាវិភត្តិមានរបៀបទៀងទាត់បាន;

---

១ មើលលេខ ៦៥ ។

ចំណែកខាងវិភត្តិដែលភ្ជាប់នឹងនាមសព្ទជា ស្វរការន្ត នោះ ផ្សេងឆ្ងាយចេញពីវិភត្តិដែលភ្ជាប់នឹងនាមសព្ទជា ព្យញ្ជនការន្ត ដោយច្រើន ។

របៀបវិភត្តិ ដែលសំរាប់ភ្ជាប់នឹងនាមសព្ទជា ព្យញ្ជនការន្ត

	ឯកវចន	ទ្វិវចន	ពហុវចន
	បុំ. ស្ត្រី. នបុំ.	បុំ. ស្ត្រី នបុំ.	បុំ. ស្ត្រី. នបុំ.
ប្រថមា	ស៑ ០ (១)	អៅ; ឦ	អស៑; ឥ,
ទុតិយា	ម៑; អម៑ ០	អៅ; ឦ	អស៑; ឥ,
តតិយា	អា	ភ្យាម៑	ភិស៑
ចតុត្ថី	ឯ	ភ្យាម៑	ភ្យស៑
បញ្ចមី	អស៑	ភ្យាម៑	ភ្យស៑
ឆដ្ឋី	អស៑	អោស៑	អាម៑
សត្តមី	ឥ	អោស៑	សុ
សម្ពោធន	០	អៅ	អស៑

នាមសព្ទដែលជា ស្វរការន្ត មានការន្តទៀងទាត់ គេអាចកំណត់បានដោយងាយ, តែវិភត្តិដែលសំរាប់ភ្ជាប់នឹងនាមសព្ទជាស្វរ-

១ គ្រឿងសំគាល់ ០ នេះ បើកជា សូន្យ សំគាល់ថាមិនមានវិភត្តិទេ ។

ការន្តនោះផ្សេង ៗ ខុសពីគ្នា ហើយប្រែប្រួលណាស់ មិនងាយនឹងកំណត់ឲ្យទៀងទាត់បានឡើយ; ឯចំណែកនាមសព្ទជាព្យញ្ជនការន្ត មានការន្តប្រែប្រួលផ្សេង ៗ មិនទៀងទាត់ឡើយ, តែចំណែកវិភត្តិដែលសម្រាប់ភ្ជាប់នឹងនាមសព្ទជាព្យញ្ជនការន្តនោះ ទៀងទាត់មិនសូវប្រែប្រួល គេអាចកំណត់បានដោយងាយ ដូចគំរូខាងលើនេះ ។

វិធីបំបែកនាមសព្ទជាស្រការន្ត

(៤៩) ១. នាមសព្ទ ជា អ-ការន្ត.

देव ទេវ, បុំ. "ទេវតា"

	ឯក.		ទ្វិ.		ពហុ.	
ប្ឋ.	देवस्	ទេវ-ស៍	देवौ	ទេវៅ	देवास्	ទេវាស៍
ទ្វិ.	देवम्	ទេវ-ម៍	देवौ	ទេវៅ	देवान्	ទេវាន៍
ត្ឫ.	देवेन	ទេវេន	देवाभ्याम्	ទេវាភ្យាម៍	देवैस्	ទេវៃស៍
ច.	देवाय	ទេវាយ	देवाभ्याम्	ទេវាភ្យាម៍	देवेभ्यस्	ទេវេភ្យស៍
ប.	देवात्	ទេវាត៍	देवाभ्याम्	ទេវាភ្យាម៍	देवेभ्यस्	ទេវេភ្យស៍
ឆ.	देवस्य	ទេវស្យ	देवयोस्	ទេវយោស៍	देवानाम्	ទេវានាម៍
ស.	देवे	ទេវេ	देवयोस्	ទេវយោស៍	देवेषु	ទេវេឞុ
សម្ពោ.	देव	ទេវ	देवौ	ទេវៅ	देवास्	ទេវាស៍

សព្ទជាអការាន្ត បុំលិង្គ មានបុំណ្ណោះជាដើម ត្រូវបំបែកដូច ទេវ

अंश	អំឝ	ស្មា	प्रदेश	ប្រទេឝ	ប្រទេស
अमर	អមរ	ទេវតា	भाग	ភាគ	ចំណែក
आचार्य	អាចារ្យ	អាចារ្យ	मर्कट	មក៌ដ	ស្វា
इन्द्र	ឥន្ទ្រ	ព្រះឥន្ទ្រ	मस्तक	មស្តក	ក្បាល,រណាក្បាល
कुमार	កុមារ	ក្មេងប្រុស	मृग	ម្ឫគ	ម្រឹគ
गज	គជ	ដំរី	राग	រាគ	រាគ
ग्राम	គ្រាម	ស្រុក	लोपाश	លោបាឝ	ចចក
चन्द्र	ចន្ទ្រ	ព្រះចន្ទ្រ	व्याघ्र	វ្យាឃ្រ	ខ្លាធំ
चाप	ចាប	ត្រី	शब्द	ឝព្ទ	សំឡេង
त्याग	ត្យាគ	ការលះបង់,ចំណាយ	शिष्य	ឝិឞ្យ	សិស្ស
द्रुम	ទ្រុម	ដើមឈើ	श्येन	ឝ្យេន	សត្វខ្លែង
धर्म	ធម៌	ធម៌	सुत	សុត	កូន
नरक	នរក	នរក	स्वर्ग	ស្វគ៌	ឋានសួគ៌
पादप	បាទប	ដើមឈើ	हंस	ហំឝ	សត្វហង្ស
पुरुष	បុរុឞ	បុរស	हर्ष	ហឞ៌	សេចក្តីរីករាយ,សប្បាយ

चित्त ចិត្ត, នបុំ. "ចិត្ត"

	ឯក.		ទ្វេ.		ពហុ.	
ប.	चित्तम्	ចិត្តម៑	चित्ते	ចិត្តេ	चित्तानि	ចិត្តានិ
ទុ.	चित्तम्	ចិត្តម៑	चित्ते	ចិត្តេ	चित्तानि	ចិត្តានិ
តតិ.	चित्तेन	ចិត្តេន	चित्ताभ्याम्	ចិត្តាភ្យាម៑	चित्तैस्	ចិត្តៃស៑
ច.	चित्ताय	ចិត្តាយ	चित्ताभ्याम्	ចិត្តាភ្យាម៑	चित्तेभ्यस्	ចិត្តេភ្យស៑
ប.	चित्तात्	ចិត្តាត៑	चित्ताभ्याम्	ចិត្តាភ្យាម៑	चित्तेभ्यस्	ចិត្តេភ្យស៑
ឆ.	चित्तस्य	ចិត្តស្យ	चित्तयोस्	ចិត្តយោស៑	चित्तानाम्	ចិត្តានាម៑
ស.	चित्ते	ចិត្តេ	चित्तयोस्	ចិត្តយោស៑	चित्तेषु	ចិត្តេឞុ
សម្ពោ.	चित्त	ចិត្ត	चित्ते	ចិត្តេ	चित्तानि	ចិត្តានិ

សព្ទជាអការន្ត នបុំសកលិង្គ មានបុំឈ្មោះជាដើម
ត្រូវបំបែកដូច ចិត្ត

अक्षर	អក្សរ	អក្សរ, ព្យញ្ជន	ऋण	ឫណ	បំណុល
अङ्ग	អង្គ	អវយវៈ	काव्य	កាវ្យ	កាព្យ
आलस्य	អាលស្យ	សេចក្ដីខ្ជិល	क्षेत्र	ក្សេត្រ	ស្រែ
इन्द्रिय	ឥន្ទ្រិយ	ឥន្ទ្រិយ	गृह	គ្ឫហ	ផ្ទះ
उदक	ឧទក	ទឹក	चक्र	ចក្រ	កង់

जल	ជល	ទឹក	बिल	ពិល	រន្ធ, រូង
तृण	ត្ឫណ	ស្មៅ	यन्त्र	យន្ត្រ	យន្ត្រ
द्वार	ទ្វារ	ទ្វារ	राष्ट्र	រាឞ្ដ្រ	ដែន; រាស្ត្រ
नयन	នយន	ភ្នែក	लक्षण	លក្សណ	លក្ខណៈ
पात्र	បាត្រ	បាត្រ	शरीर	ឝរីរ	សរីរៈ
फल	ផល	ផល, ផ្លែ	स्थान	ស្ថាន	ទី, កន្លែង

ការរៀបវិភត្តិៈ វិភត្តិមានរបៀបទៀងទាត់ ដែលបានចារិកទុក ត្រង់លេខ ៥៨ បានរៀបមកនូវវិភត្តិដែលភ្ជាប់នឹងនាមសព្ទជាអការាន្ត ឃើញថាមានត្រូវគ្នាខ្លះ ដូចតទៅនេះ:

ត្រង់បុំលិង្គ ឯកវចន: ប្រ. អស៑ (=អ+ស៑); ទ្វិ. អម៑ (=អ+ម៑); ស. ឯ (=អ+ឥ)

ទ្វិវចន : ប្រ. ទ្វិ. សម្ពោ. អៅ.

ត្រង់នបុំសកលិង្គ
ពហុវចន : ប្រ. សម្ពោ. អាស៑ (=អ+អស៑)
ឯកវចន : ស. ដូចជាត្រង់បុំលិង្គ
ទ្វិវចន : ប្រ. ទ្វិ. សម្ពោ. ឯ (=អ+ឦ)

ឯវិភត្តិក្រៅពីនោះ ប្លែកពីវិភត្តិដែលមានរបៀបទៀងទាត់ ឆ្ងាយ បេញ្ញពីគ្នាខ្លះ ស្រដៀងគ្នាខ្លះ ។

(៦០) ២. នាមសព្ទ ជា អា-ការន្ត

कथा កថា, ស្ត្រី. "សំដី, រឿងរ៉ាវ"

	ឯក.		ទ្វិ.		ពហុ.	
ប្រ.	कथा	កថា	कथे	កថេ	कथास्	កថាស៑
ទ្វិ.	कथाम्	កថាម៑	कथे	កថេ	कथास्	កថាស៑
ត្រ.	कथया	កថយា	कथाभ्याम्	កថាភ្យាម៑	कथाभिस्	កថាភិស៑
ច.	कथायै	កថាយៃ	कथाभ्याम्	កថាភ្យាម៑	कथाभ्यस्	កថាភ្យស៑
ប.	कथायास्	កថាយាស៑	कथाभ्याम्	កថាភ្យាម៑	कथाभ्यस्	កថាភ្យស៑
ឆ.	कथायास्	កថាយាស៑	कथयोस्	កថយោស៑	कथानाम्	កថានាម៑
ស.	कथायाम्	កថាយាម៑	कथयोस्	កថយោស៑	कथासु	កថាសុ
សម្ពោ.	कथे	កថេ	कथे	កថេ	कथास्	កថាស៑

សព្ទជាអា-ការន្ត ស្ត្រីលិង្គ មានប៉ុណ្ណោះជាដើម ត្រូវបំបែកដូច កថា

अर्चना	អច៌នា	ស្ត្រី.	करुणा	ករុណា	សេចក្តីអាណិត
आकाङ्क्षा	អាកាង្ក្សា	សេចក្តីប្រាថ្នា, បំណង	गङ्गा	គង្គា	ទន្លេគង្គា; ទឹក
आशङ्का	អាឝង្កា	សេចក្តីរង្កៀស	ग्रीवा	គ្រីវា	ក

चिन्ता	*ចិន្តា*	សេចក្ដីគិត, គំនិត
जरा	*ជរា*	ជរា, សេចក្ដីគ្រាំគ្រា
टीका	*ដីកា*	សេចក្ដីអធិប្បាយ
तारा	*តារា*	ផ្កាយ
सेना	*សេនា*	ពួកចម្បាំង
दया	*ទយា*	សេចក្ដីអាណិត, អាសូរ
निशा	*និឝា*	យប់
प्रज्ञा	*ប្រជ្ញា*	ប្រាជ្ញា
भार्या	*ភារ្យា*	ប្រពន្ធ
माला	*មាលា*	កម្រងផ្កា
रुजा	*រុជា*	កិរិយាចាក់ដោត, ជម្ងឺ
लज्जा	*លជ្ជា*	សេចក្ដីខ្មាស
विद्या	*វិទ្យា*	ចំណេះ, វិជ្ជា
शाला	*ឝាលា*	សាលា
संज्ञा	*សំជ្ញា*	សញ្ញា
होरा	*ហោរា*	ម៉ោង; ការទាយតាមនក្សត្រ

ធម្មទេសនា

របស់

ព្រះសម្ដេច សមាធិបញ្ញា (បាន)

វត្តសារាវ័ន

ជាបំរើរបស់ព្រះពោធិវាំង ស្ដីទីសង្ឃនាយក

សំដែងនៅកណ្ដាលទីសន្និបាត

ក្នុងខែត្រស្វាយរៀង

កាលនៅថ្ងៃ ២៨ យូរាំងដល់ ១០ ស្វាយេត

ឆ្នាំ១៩៣៨

ឧដ្ឋានវតោ សតិមតោ សុចិកម្មស្ស
និសម្មការិនោ សញ្ញតស្ស ច
ធម្មជីវិនោ អប្បមត្តស្ស យសោភិវឌ្ឍតីតិ ។

អារម្ភកថា

ពាក្យប្រារព្ធខាងដើម មុននឹងសំដែងធម្មទេសនានេះ សូមពន្យល់ដល់អស់លោក-អ្នកជាសប្បុរស ដែលបាននិមន្តមកនឹងអញ្ជើញមកក្នុងទីនេះឲ្យបានជ្រាបសេចក្ដីជាមុនថា បណ្ដាសត្វក្នុងភាជនៈលោកទាំងមូល មិនមានអ្នកណាមួយប្រាថ្នាចង់បានសេចក្ដីទុក្ខទាល់ក្រលំបាកថោកទាបជាអ្នកមិនមានយសសក្ដិចំណេះវិជ្ជា គឺសេចក្ដីចេះដឹងនឹងប្រយោជន៍ក្នុងបច្ចុប្បន្ននេះនឹងបរលោកនឹងប្រយោជន៍យ៉ាងក្រៃលែង គឺព្រះនិព្វានដែលជាអមតស្ថាននេះសោះឡើយ សុទ្ធតែជាអ្នកប្រាថ្នាចង់បានសេចក្ដីចំរើនគ្រប់យ៉ាងដូចគ្នាទាំងអស់ តែថាអ្នកខ្លះប្រាថ្នាទៅបានសម្រេចដូចសេចក្ដីប្រាថ្នា អ្នកខ្លះប្រាថ្នាទៅមិនបានសម្រេចដូចសេចក្ដីប្រាថ្នា មកពីទំនាស់ធម៌ណាបានជាឲ្យផលមិនស្មើគ្នា ហេតុនេះសាធុជនទាំងឡាយត្រូវជ្រាបសេចក្ដីនេះថា .

អ្នកដែលប្រាថ្នាសេចក្ដីចំរើនគ្រប់យ៉ាង ហើយបានដូចសេចក្ដីប្រាថ្នានោះ គឺគេធ្វើតាមពាក្យប្រៀនប្រដៅរបស់ព្រះដែលទ្រង់ត្រាស់សំដែង

មកដោយប្រពៃ អ្នកដែលប្រាថ្នាសេចក្តីចំរើនគ្រប់យ៉ាងហើយមិនបានដូចសេចក្តីប្រាថ្នាមកពីមិនធ្វើតាមពាក្យប្រៀនប្រដៅ របស់ព្រះសាស្តាទេសនាទុកមក ។

អធិប្បាយថា អ្នកធ្វើតាមពាក្យប្រៀនប្រដៅរបស់ព្រះពិជិតមារ ហើយបានសម្រេចដូចសេចក្តីប្រាថ្នា លុះតែប្រកបដោយធម៌៧ប្រការតាម បាឡីអដ្ឋកថាធម្មបទដែលបានកំណត់ទុកមកខាងដើមនេះថា យសសក្តិ ភោគសម្បត្តិសេចក្តីកប់អាន សេចក្តីសរសើរមែងចំរើនដល់អ្នកដែលមាន ព្យាយាមជាហេតុក្រោកឡើងមិនខ្ជិលច្រអូស ១ អ្នកមានស្មារតី ១ អ្នកមាន ការងារស្អាត ១ អ្នកបេះពិចារណាហើយទើបធ្វើ ១ អ្នកសង្រួម ១ អ្នកចិញ្ចឹម ជីវិតដោយធម៌ ១ អ្នកមិនប្រមាទ ១ គាថានេះហើយដែលជាពុទ្ធភាសិត សំដែងទុកមកឲ្យយើងពល់គ្នាប្រតិបត្តិតាមទឹងបានសេចក្តីសុខសេចក្តីចំរើន ក្នុងលោកនេះនិងលោកខាងមុខ ។

សូមស្រង់យកគាថាដែលបានពោលមករួចហើយនឹងអធិប្បាយជាបទ មាតិកាមួយម្តង ១ៗឲ្យបានជាសេចក្តីពិស្តារថា :

ទី ១ ឧដ្ឋានវតោ ការដែលព្យាយាមជាហេតុក្រោកឡើងមិនធុញថប់ ព្រោះប្រសប់ធ្វើការងារគ្រប់យ៉ាង មិនអាងដល់កាលវេលាថា :

ត្រជាក់ណាស់ហើយមិនធ្វើការងារ ១ ក្តៅណាស់ហើយមិនធ្វើការ ងារ ១ ល្ងាចណាស់ហើយមិនធ្វើការងារ ១ ព្រឹកណាស់ហើយមិនធ្វើការ

ងារ ១ ឃ្លានណាស់ហើយមិនធ្វើការងារ ១ ស្រេកណាស់ហើយមិនធ្វើការងារ ១ បុគ្គលណាមួយដែលមានព្យាយាម វៀរចាកទោស ៦ យ៉ាងដូចបានពណ៌នាមកហើយនេះ រមែងចំរើនទ្រព្យពីរប្រការ គឺទ្រព្យក្នុងបច្ចុប្បន្ននេះ ១ ទ្រព្យក្នុងបរលោក ១ ទ្រព្យក្នុងបច្ចុប្បន្ន ២ យ៉ាងគឺ សវិញ្ញាណកទ្រព្យ ១ អវិញ្ញាណកទ្រព្យ ១ ឯសវិញ្ញាណកទ្រព្យបានខាងទ្រព្យដែលមានវិញ្ញាណ គឺៈ ខ្ញុំប្រុសស្រីគោក្របីដំរីសេះជាដើម ១ ។

អវិញ្ញាណកទ្រព្យបានខាងទ្រព្យមិនមានវិញ្ញាណ គឺមាសប្រាក់ ស្រែចម្ការច្បារដំណាំជាដើម ១ នេះហើយដែលជាទ្រព្យក្នុងបច្ចុប្បន្ន ឯទ្រព្យក្នុងបរលោកនោះ គឺ អរិយទ្រព្យទាំង ៧ ប្រការមានសទ្ធាធំ ជាដើម មានបញ្ញាធំ ជាទីបំផុត អ្នកដែលមានព្យាយាមជាហេតុក្រោកឡើងមិនអាងដល់កាលវេលាដូចបានពោលហើយនេះ កុំសូម្បីឡើយដល់មនុស្ស សូម្បីតែសត្វតិរច្ឆានក៏គង់បានសម្បត្តិដូចសេចក្តីប្រាថ្នា ដូចវត្ថុនិទានដែលមានក្នុងគម្ពីរសារត្ថសង្គហផ្លូក ១ ដែលជាស្នាដៃរបស់ព្រះនន្ទាចារ្យលោករចនាទុកមកថាៈ

អតីតេ កាលេ គឺកាលដែលកន្លងទៅហើយ ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធជាម្ចាស់នៃយើង កាលដែលព្រះអង្គយោនយកព្រះជាតិជាកំប្រុកបានធ្វើសំបុកកូនទៀបឆ្នេរសមុទ្រ សម័យមួយមានភ្លៀងបង្អុរ ចុះមកក៏អណ្តែតសំបុកព្រមទាំងកូនលិចទៅក្នុងទឹកសមុទ្រនោះ មហាសត្វក៏មានព្យាយាម

បាចទឹកសមុទ្រអស់ការៈ ៧ ថ្ងៃ- ហេតុតែសេចក្តីព្យាយាមនៃមហាសត្វមិនធុញថប់ ក៏បង្កើតជាអស្ចារ្យ ក្តៅដល់អាសនៈព្រះឥន្ទ្រាធិរាជ ។ ក៏ចុះមកស្រង់យកកូនឲ្យដល់មហាសត្វ រឿងនេះសំដែងដោយសង្ខេប ។

វត្ថុនិទានមួយទៀត ដែលមានក្នុងចូឡកសេដ្ឋីជាតកក្នុងបឋមវគ្គនៃគម្ពីរឯកនិបាត លោកសំដែងថា មានបុរសកំសត់មួយនាក់ជាកូនក្មួយនៃចូឡកសេដ្ឋី ជាអ្នកមានព្យាយាមល្អ បានឮពាក្យចូឡកសេដ្ឋីជាចៅ-ហ្វាយនាយនិយាយថា កណ្តុរស្លាប់នេះ បើអ្នកឯណាមានព្យាយាមល្អរើសយកទៅលក់នឹងញុំាងទ្រព្យសម្បត្តិឲ្យកើតឡើង នឹងបានជាអ្នកមានទ្រព្យច្រើនក្នុងនគរនេះ ឯបុរសកំសត់ក៏រើសយកកណ្តុរស្លាប់នោះទៅលក់ឲ្យជនអ្នកចិញ្ចឹមឆ្មាជាដើម ហើយប្រកបការជំនួញជើងទឹកជើងគោកមិនយូរប៉ុន្មានកំណត់បាន ៤ ខែ ក៏បានទ្រព្យមួយសែនកហាបណៈ សេដ្ឋីជាម្ចាស់មានសេចក្តីត្រេកអរពេញចិត្ត ហើយបានឲ្យកូនស្រីរបស់ខ្លួនជាប្រ-ពន្ធនៃបុរសនោះ ។ ក៏បានជាសេដ្ឋីធំមានទ្រព្យច្រើន ចាប់ដើមតាំងពីថ្ងៃនោះទៅ ដោយផលដែលបានប្រកបការងារមិនខ្ជិលច្រអូសនោះឯង ។

ឯសម្បត្តិក្នុងបរលោកវិញ លោកសំដែងអាទិនិទានថា ដូចជាព្រះថេរអង្គ ១ ឈ្មោះមហាលុកមហាតិស្ស លោកមានព្យាយាមល្អមិនខ្ជិលច្រអូសនឹងបំពេញព្រះកម្មដ្ឋាន វេលាដែលសេចក្តីខ្ជិលនឹងដុយមកគ្របសង្កត់លោក ។ ក៏យកចំបើងមកជ្រលក់ទឹកដាក់លើសិរសា ដើរចុះទៅក្នុង

ទឹកប្រមាណត្រឹមកដើម្បីឃាត់នូវសេចក្ដីខ្ជិលទើងងឹងុយនោះ ខំព្យាយាមកន្លងទៅបាន ១២ ឆ្នាំក៏បានសំរេចព្រះអរហត្តផល ល្បីខ្ទរទៅក្នុងជម្ពូទ្វីបជាអស្ចារ្យដោយផលានិសង្សដែលព្យាយាមល្អនោះឯង ។

ទី ២– សតិមតោ ប្រែថាមានស្មារតី ឬ ចាំការដែលបានធ្វើនឹងពាក្យដែលពោលហើយសូម្បីអង្វែងបាន អធិប្បាយថា បុរសបុគ្គលឯណាដែលមានចំណេះវិជ្ជា គឺអក្សរលេខនព្វន្តគុណហារជាដើម ឬប្រកបការងារមានភ្ជួរស្រែកាប់ចម្ការជួញប្រែជាដើម ជាវិជ្ជាលោកិយក្តី ឬបានរៀនសូត្រធម៌វិន័យបរិយត្តិជាដើម ជាលោកុត្តរក្តី បើមានសតិដំកល់មាំចាំអស់កាលជានិច្ចមិនភ្លេចស្មារតីហើយ វិជ្ជាលោកិយក្តី លោកុត្តរក្តី រមែងសំរេចដល់បុរសបុគ្គលនោះមិនខាន ។

ទី ៣– សុចិកម្មស្ស ប្រែថា ការងារស្អាត ៗ នោះលោកសំដៅយកត្រង់ស្អាតដោយកាយ ស្អាតដោយវាចា ស្អាតដោយចិត្ត ស្អាតដោយកាយ គឺកាយមិនសម្លាប់សត្វ ១ មិនលួចទ្រព្យគេ ១ មិនកន្លងបរទារ គឺប្រពន្ធកូនអ្នកដទៃ ១ នេះហើយដែលស្អាតដោយកាយ ស្អាតដោយវាចា មិននិយាយកុហក ១ មិននិយាយញុះញង់ ១ មិននិយាយពាក់ដោត ១ មិននិយាយពាក្យគ្មានប្រយោជន៍ ១ នេះហើយដែលស្អាតដោយវាចា ស្អាតដោយចិត្ត គឺ មិនសំឡឹងចង់បានរបស់ទ្រព្យគេ ១ មិនចងចិត្តប្រទុស្សរ៉ាយគេ ១ យើញតាមគន្លងធម៌ ១ នេះហើយដែលស្អាតដោយ

ចិត្ត បុរសបុគ្គលឯណា ដែលបានប្រកបការងារស្អាតដោយកាយ-វាចា-ចិត្ត ដូចបានសំដែងមកហើយនេះ យសសក្តិកោតសម្បត្តិសេចក្តីរាប់អានញាតិមិត្តសំឡាញ់ជាលោកិយគតិ លោកុត្តរគតិ រមែងឲ្យផលដល់បុរសបុគ្គលនោះពុំដែលដាច់ឡើយ ។

ទី ៤– និសម្មការិនោ អ្នកដែលចេះពិចារណាមុនហើយទើបធ្វើ អធិប្បាយថា អ្នកដែលមានប្រាជ្ញា មុននឹងប្រកបការងារត្រូវឲ្យស្គាល់ហេតុដូចជាស្គាល់ថា នេះជាហេតុនៃសេចក្តីសុខ នេះជាហេតុនៃសេចក្តីទុក្ខ ជាអ្នកស្គាល់ផលដូចជាស្គាល់ថាសេចក្តីសុខ-ទុក្ខ ជាផលកើតឡើងអំពីហេតុរបស់នេះៗ ជាអ្នកស្គាល់ខ្លួនថា យើងនេះមានជាតិត្រកូលយសសក្តិសម្បត្តិបរិវារ សេចក្តីចេះដឹងនឹងគុណធម៌ដែលមានក្នុងខ្លួន ត្រឹមតែជាន់នេះៗ ហើយប្រព្រឹត្តខ្លួនឲ្យសមគួរដល់ជាន់របស់ខ្លួនដែលមាននៅ ជាអ្នកស្គាល់ប្រមាណក្នុងការដែលស្វែងរកគ្រឿងចិញ្ចឹមជីវិត ដោយផ្លូវប្រពៃ នឹងស្គាល់ប្រមាណក្នុងការបរិភោគតែល្មមសមគួរ ជាអ្នកស្គាល់ប្រមាណកាលវេលា ដែលសមគួរនឹងប្រកបកិច្ចការនោះៗ ជាអ្នកស្គាល់ប្រជុំជន នឹងកិរិយាដែលត្រូវប្រព្រឹត្តក្នុងទីប្រជុំជននោះ ៗ ថាពួកនេះកាលចូលទៅរកត្រូវធ្វើកិរិយាយ៉ាងនេះៗ ត្រូវនិយាយយ៉ាងនេះៗ ជាអ្នកស្គាល់បុគ្គល ថាអ្នកនេះជាមនុស្សល្អគួរសេពគប់ អ្នកនេះជាមនុស្សមិនល្អមិនគួរសេពគប់ អ្នកឯណាដែលចេះរិះរកហេតុផលជាដើម ដូច

ពណ៌នាមកហើយនេះ សេចក្ដីចំរើនរមែងកើតឡើងដល់អ្នកនោះ ដូចជាគ្រូពេទ្យដែលអាចស្គាល់សមុដ្ឋាននៃរោគ ដែលតាំងឡើងអំពីហេតុនោះៗ ហើយទើបផ្សំថ្នាំ ដំរូវត្រូវនឹងរោគដែលខ្លួនស្គាល់នោះ រោគនោះក៏បានរម្ងាប់បង់ទៅយ៉ាងណាមិញ អ្នកដែលចេះពិចារណាមុនហើយ ទើបប្រកបការងារជាខាងក្រោយ ការងារនោះរមែងចំរើនដល់អ្នកនោះមិនខានឡើយ ដូចគ្នានឹងគ្រូពេទ្យនោះឯង ។

ទី៤- សញ្ញតស្ស អ្នកសង្រួមឬខ្ជាប់អំពើអាក្រក់ ចំណែកខាងភិក្ខុត្រូវសង្រួមក្នុងសីល ៤ គឺ ១- បាតិមោក្ខសំវរៈ សង្រួមក្នុងព្រះបាតិមោក្ខ វៀរចាកទោសដែលទ្រង់ហាម ធ្វើតាមឱវាទដែលទ្រង់អនុញ្ញាត គឺសិក្ខាបទ ២២៧ ។

២- ឥន្ទ្រិយសំវរៈ សង្រួមឥន្ទ្រិយ ៦ គឺ ភ្នែក ត្រចៀក ច្រមុះ អណ្ដាត កាយ ចិត្ត មិនឲ្យស្អប់មិនឲ្យស្រឡាញ់ក្នុងវេលាឃើញរូបស្ដាប់សំឡេងធុំក្លិនស្របរស កាយពាល់ត្រូវដឹងធម្មារម្មណ៍ដោយចិត្ត ។

៣- អាជីវបារិសុទ្ធិ ចិញ្ចឹមជីវិតដោយផ្លូវប្រពៃ គឺ វៀរចាកអនេសនៈ ២៦ ។

៤- បច្ចយបច្ចវេក្ខណៈ ពិចារណាមុនទើបបរិភោគបច្ច័យ ៤ គឺចីវរ បិណ្ឌបាត សេនាសនៈ គិលានភេសជ្ជ មិនបរិភោគដោយតណ្ហា ។

បំណែកខាងត្រៃហេតុគប្បីសង្រួមដោយអវយវមានកាយជាដើម ដូចភាសិតក្នុងគម្ពីរខុទ្ទកនិកាយធម្មបទថា:

កាយប្បកោបំ រក្ខេយ្យ កាយេន សំវុតោ សិយា
កាយទុច្ចរិតំ ហិត្វា កាយេន សុចរិតំ ចរេ ។

បុគ្គលគប្បីរក្សានូវកិរិយាកំរើកនៃកាយ គឺញុំាងកាយមិនឲ្យកំរើកឡើង បុគ្គលគប្បីសង្រួមបិទឃាត់ហាម នូវអំពើអាក្រក់ដោយកាយ បុគ្គលគប្បីលះបង់នូវសេចក្ដីប្រព្រឹត្តអាក្រក់ដោយកាយ បុគ្គលគប្បីប្រព្រឹត្តឲ្យបរិសុទ្ធល្អដោយកាយ គឺវៀរលែងកាយទុច្ចរិត ។

វចីបកោបំ រក្ខេយ្យ វាចាយ សំវុតោ សិយា
វចីទុច្ចរិតំ ហិត្វា វាចាយ សុចរិតំ ចរេ ។

បុគ្គលគប្បីរក្សានូវកិរិយាកំរើកឡើងនៃវាចា គឺថាមិនប្រព្រឹត្តញុំាងពាក្យសំដីដែលអាក្រក់ឲ្យកំរើកកើតឡើងបាន បុគ្គលគប្បីសង្រួមឃាត់ហាមនូវពាក្យពោលអាក្រក់ បុគ្គលគប្បីលះបង់នូវកិរិយាប្រព្រឹត្តអាក្រក់មិនល្អដោយវាចា ហើយគប្បីប្រព្រឹត្តឲ្យជាសុចរិតបរិសុទ្ធល្អដោយវាចា គឺវៀរលែងវចីទុច្ចរិត ។

មនោបកោបំ រក្ខេយ្យ មនសា សំវុតោ សិយា

មនោទុច្ចរិតំ ហិត្វា មនសា សុចរិតំ ចរេ

បុគ្គលគប្បីរក្សានូវកិរិយាកំរើកនៃចិត្ត គឺថាញុំាងចិត្តមិនឲ្យកំរើកឡើង កាន់យកនូវអារម្មណ៍ខុសមិនល្អ បុគ្គលគប្បីសង្រួមបិទឃាត់ហាមនូវសេចក្តីរិះគិតខុសដោយចិត្ត បុគ្គលគប្បីលះបង់នូវសេចក្តីប្រព្រឹត្តអាក្រក់មិនល្អដោយចិត្ត ហើយប្រព្រឹត្តឲ្យជាសុចរិតល្អដោយចិត្តកាន់យកនូវអារម្មណ៍ត្រូវប្រពៃ គឺថាប្រព្រឹត្តវៀរចាកមនោទុច្ចរិត ។

នរជនជាតិឯណាមួយ បើបានសង្រួមដោយកាយវាចាចិត្ត ដូចបានសំដែងមកហើយនេះ យសសក្តិក្តី ភោគសម្បត្តិក្តី បរិវារសម្បត្តិក្តី សេចក្តីរាប់អានក្តី ញាតិមិត្តសំឡាញ់ក្តី ដែលជាលោកិយ នឹងលោកុត្តរក្តី ក៏រមែងកើតឡើងដល់នរជនជាតិនោះមិនលែងឡើយ ។

ទី ៦ — ធម្មជីវិនោ អ្នកចិញ្ចឹមជីវិតដោយផ្លូវធម៌ អធិប្បាយថា ជនអ្នកគ្រប់គ្រងរក្សាផ្ទះ ត្រូវវៀរចាកជំនួញទាំងឡាយ ៥ ប្រការ គឺ ១- សត្ថវណិជ្ជា លក់គ្រឿងប្រហារ ២- សត្តវណិជ្ជា លក់មនុស្ស ៣- មំសវណិជ្ជា លក់សត្វរស់ដែលគេនឹងសម្លាប់យកសាច់លក់ ៤- មជ្ជវណិជ្ជា លក់ទឹកស្រវឹង ៥- វិសវណិជ្ជា លក់ថ្នាំពិស ការវៀរ

លក់ដូររបស់ ៥ យ៉ាងនេះ ហើយទើបព្យាយាមធ្វើស្រែចំការរក្សាគោជាដើម ឈ្មោះថាចិញ្ចឹមជីវិតរស់នៅដោយធម៌ ។

ចំណែកអ្នកបួសត្រូវវៀរចាកវេជ្ជកម្ម ទិនទូតកម្មជាដើម ដែលព្រះទ្រង់ហាមប្រាមមិនឲ្យធ្វើ ជាគំពើសៅហ្មងដល់ព្រហ្មចារ្យ ត្រូវខំខ្នះស្វាប់បិណ្ឌបាតសង្ឃាតសន្តោសដោយបច្ច័យ ៤ តាមមានតាមបាន ឈ្មោះថាចិញ្ចឹមជីវិតរស់នៅដោយធម៌ ។

ទី ៧– អប្បមត្តស្ស អ្នកមិនប្រមាទ អធិប្បាយថា អ្នកមិនប្រហែសធ្វេសប្រមិនបណ្តែតបណ្តោយក្នុងការកុសលឯណា ដែលខ្លួនធ្វើហើយក៏ឲ្យគិតដល់កុសលនោះរឿយ ៗ កុំឲ្យដាច់ ១ កុសលឯណាដែលមិនទាន់បានធ្វើបូររៀបចំធ្វើឡើងដោយឆាប់ប្រញាប់ កុំគិតបង្អែរបង្អង់ថាចាំស្អែកខានស្អែកខែនេះខែនោះឆ្នាំនេះឆ្នាំនោះ កុំគិតថានៅក្រនៅឡើយចាំមានបាំមួនសិនចាំធ្វើ ការដែលមិនគិតបង្អែរបង្អង់យ៉ាងនេះហៅថាសេចក្តីមិនប្រមាទម្យ៉ាងទៀត ចេះរៀបចំការងារយកការ ជាដូចជាដូរធ្វើស្រែក៏ប្រុងប្រៀបធ្វើស្រែ ដូរធ្វើចំការក៏ប្រុងប្រៀបធ្វើចំការ ពេលដែលត្រូវលក់ដូរក៏ត្រូវចេះថៃលេកថារបស់នេះលក់ទៅមានចំណេញ របស់នេះលក់ទៅមិនមានចំណេញរបស់នេះគួរលក់របស់នេះមិនគួរលក់ របស់នេះគួរសំចៃរបស់នេះមិនគួរសំចៃ ការដែលចេះរៀបចំមិនឲ្យខូចពេលយ៉ាងនេះហៅថាសេចក្តីមិនប្រមាទ ៗ នេះជាហេតុឲ្យកើតមានសិល្បសាស្ត្រ ៗ មានហើយជាហេតុ

ឲ្យមានទ្រព្យ ១ មានហើយជាហេតុឲ្យមានមិត្ត ១ មានហើយជាហេតុឲ្យ
មានសុខ ១ មានហើយជាហេតុឲ្យមានបុណ្យ ១ មានហើយជាហេតុឲ្យ
បានដល់នូវព្រះនិព្វាន ។ សេចក្ដីដែលមិនប្រមាទជាគ្រឿងញ៉ាំងសម្បត្តិ
ទាំងឡាយនេះឲ្យកើតឡើងដូចបានពោលមកហើយ សប្បុរសទាំងឡាយ
គប្បីប្រតិបត្តិតាមធម៌ ៧ ប្រការដូចបានអធិប្បាយមកនេះចុះទើបបានសេច-
ក្ដីសុខសេចក្ដីចំរើនក្នុងលោកនេះនិងលោកខាងមុខ ធម៌ឯណាប្រព្រឹត្តទៅ
ខុសត្រង់គ្នានឹងធម៌ ៧ ប្រការដូចបានពោលមកហើយ គឺ ១- អ្នកខ្ជិល
ច្រអូសមិនធ្វើការងារគោរពដល់កាលវេលា ២- អ្នកមិនមានសតិ គឺភ្លេច
ភ្លាំងស្មារតី ៣- អ្នកមានការងារមិនស្អាត គឺមិនពិនិត្យពិចៃ ៤- អ្នក
មិនចេះពិចារណាហើយទើបធ្វើគឺមិនចេះរៀបចំ ៥- អ្នកមិនសង្រួម គឺមិន
បិទអំពើអាក្រក់ ៦- ចិញ្ចឹមជីវិតមិនប្រកបដោយធម៌ គឺរស់នៅមិន
ត្រឹមត្រូវ ៧- អ្នកប្រមាទ គឺប្រហែសធ្វេសបណ្ដែតបណ្ដោយ ធម៌ ៧
ប្រការនេះកើតមានដល់បុគ្គលឯណាហើយ សេចក្ដីវិនាសធំកើតដល់បុគ្គល
នោះ ដូចមានភាសិតសំដែងថា បុគ្គលខ្ជិលមានសិល្បសាស្ត្រមកពីណា
បុគ្គលគ្មានសិល្បសាស្ត្រហើយមានទ្រព្យមកពីណា បុគ្គលគ្មានទ្រព្យ
ហើយមានមិត្តមកពីណា បុគ្គលគ្មានមិត្តហើយមានសេចក្ដីសុខមកពីណា
បុគ្គលគ្មានសេចក្ដីសុខហើយមានបុណ្យមកពីណា បុគ្គលគ្មានបុណ្យ
ហើយធ្វើដូចម្ដេចឡើយនឹងបានព្រះនិព្វាន ។

សប្បុរសទាំងឡាយចូរលះបង់ធម៌ ៧ ប្រការនេះចេញឲ្យផុតស្រឡះ ហើយគប្បីកាន់យកធម៌ ៧ ប្រការខាងដើម នឹងបានសេចក្ដីសុខសេចក្ដីចំរើនគ្រប់ប្រការ ដូចបានពណ៌នាមកដោយសង្ខេប ។

ព្រះសមុហសមាធិបញ្ញា

(ហន)

បំរើព្រះពោធិភិំង ស្ដីទីសង្ឃនាយក

គណៈមហានិកាយ

រឿងព្រេង - បុរសដឹកក្ដាម

និទានរឿង ១ មានឋិនប្ដីប្រពន្ធមានកូនប្រុស ១ កូនៈនោះអាយុបាន ១២ ឆ្នាំ មាតាក៏ស្លាប់ទៅនៅតែឪពុកពោះម៉ាយ ឪពុកក៏ធ្វើរបរលក់ដូរតែពីរនាក់នឹងកូនលក់ក៏មិនដាច់រឹតតែក្រទៅ ៗ នោះឋិនជាឪពុកក៏អនិច្ចកម្មទៅទៀត កូននៅតែម្នាក់ឯងក្នុងផ្ទះសំបែង ឪពុកស្លាប់ទៅបាន ៤ ថ្ងៃក៏មកពន្យល់សុបិន្ដប្រាប់ថា កូនឯងក្រលំបាកណាស់ យើងជាឪពុកគ្មានរបស់អ្វីនឹងឲ្យទេ ដូច្នេះឲ្យកូនទៅដឹកក្ដាមនៅក្រោមខ្ទមអ្នកតា នៅទិសខាងត្បូងសានផ្ទះយើងយកទៅលក់ចិញ្ចឹមជីវិតរៀងរាល់ថ្ងៃតទៅចុះ បើវេលាព្រឹកថ្ងៃរះឡើងកាលណា ឲ្យកូនទៅដឹកយករាល់ថ្ងៃកុំខាន ៗ

កូននោះភ្ញាក់ឡើងក៏ច្បាស់ចាំជាក់នូវនិមិត្តសព្វគ្រប់ ហើយក៏ចាប់យកចបដើរដម្រង់ទៅខ្ទមអ្នកតា ដឹកទៅឃើញសត្វក្ដាមមួយប្រាកដមែនរួចយកក្ដាមនោះទៅលក់ឲ្យអ្នកផ្សារ ៗ ក៏ទិញយក បុរសនោះបានប្រាក់ហើយត្រឡប់មកផ្ទះវិញ ៗ

ថ្ងៃក្រោយវេលាព្រឹកទៅដឹកក្ដាមនៅទីកន្លែងដដែលនោះ បានក្ដាមមួយក៏យកទៅលក់ឲ្យអ្នកផ្សារទៀត គេក៏ទិញយក បុរសនោះត្រឡប់មកផ្ទះ រឿងនេះឈប់ស្ទះទុកសិន ៗ

នឹងពណ៌នាពីមហាសេដ្ឋី ៗ នោះមានកូនស្រីក្រមុំច្រើន កូនស្រីបងទាំងប៉ុន្មានមហាសេដ្ឋីរៀបឲ្យមានប្ដីទាំងអស់ នៅតែកូនស្រីម្នាក់ឈ្មោះ

នាងពៅ គឺកូនពៅប្រកែកមិនព្រមយកប្ដី មហាសេដ្ឋីជាឪពុកម្ដាយ បង្ខំឲ្យមានប្ដីក៏មិនព្រមយក ។

រីឯបុរសនោះ ថ្ងៃក្រោយទៅជីកក្ដាមនៅទីកន្លែងដដែលទៀត បាន ១ ហើយកាន់យកទៅលក់ នោះនាងពៅកូនក្រមុំមហាសេដ្ឋី បានឃើញក៏ហៅមកសួរថា អ្នកកំឡោះយួរក្ដាមទៅណា បុរសនោះឆ្លើយថា ខ្ញុំយកទៅលក់ នាងពៅក៏ទិញយក ហើយនាងនោះប្រាប់ថា ពីថ្ងៃនេះតទៅបើអ្នកបានក្ដាមកុំលក់ឲ្យអ្នកឯណា អ្នកយកមកលក់ឲ្យខ្ញុំរាល់ថ្ងៃកុំខាន ដោយនាងនោះមានចិត្តប្រតិព័ទ្ធនឹងបុរសនោះណាស់ តែអ្នកនោះមិនដឹងខ្លួន បុរសនោះបានប្រាក់ហើយត្រឡប់មកផ្ទះវិញ ថ្ងៃក្រោយបុរសនោះទៅជីកក្ដាមនៅទីកន្លែងដដែលបានទៀត រួចយកលក់ឲ្យតែនាងពៅរាល់ថ្ងៃ នាងនោះទទួលទិញយកមិនដែលខាន ហើយនាងពៅមានចិត្តរឹងរឹតស្រឡាញ់បុរសនោះខ្លាំងឡើង ក៏ធ្វើបុកគារកិរិយាឲ្យបុរសនោះដឹង បុរសនោះក៏ដឹងជាក់ថា នាងនេះស្រឡាញ់អញប្រាកដ ក៏គិតរំពៃថា ខ្លួនអញសព្វថ្ងៃក្រីក្រលំបាកណាស់ហើយកំព្រាផង មិនហ៊ាននិយាយថាដូចម្ដេចឡើយ ។

ចំណែកបងស្រីប៉ុន្មាននាក់ បានឃើញនាងពៅជាប្អូនធ្វើបុកគារកិរិយាស្រឡាញ់បុរសលក់ក្ដាមនោះពន់ពេក ក៏នាំគ្នាទៅជំរាបមហាសេដ្ឋីជាមាតាបិតាថា នាងពៅជាប្អូនធ្វើបុកគារស្រឡាញ់បុរសលក់ក្ដាមនោះ

ក្រពេក បុរសនោះបើបានក្តាមហើយយកមកលក់ឲ្យតែនាងពៅ ៗ ទ-ទួលទិញយកពល់ថ្ងៃ រូបធ្វើឫកពារកិរិយា ស្រឡាញ់បុរសនោះណាស់ ខ្ញុំទាំងអស់គ្នានិយាយទូន្មានដូចម្តេចក៏មិនស្តាប់តាម រឹងរឹតតែធ្វើខ្លាំងឡើង សេដ្ឋីជាមាតាបិតាបានស្តាប់ដូច្នោះច្រឡោតខឹងឡើង ឲ្យហៅនាងពៅមកជេរបន្ទោសត្មះតិះដៀលថា ហង់នេះជាមនុស្សរឹងទទឹងចិត្តមាតាបិតា អញឲ្យមានប្តីនឹងមនុស្សដែលគេមានទ្រព្យសម្បត្តិ ហង់ឯងប្រកែកមិនព្រមយក ឥឡូវហង់ស្រឡាញ់អាមនុស្សកំសត់លក់តែក្តាមវិញ ហង់ឯងនេះអាក្រក់ណាស់ ចុះចេញពីផ្ទះអញឲ្យឆាប់ទៅយកអាកំសត់លក់ក្តាមនោះចុះ តាំងពីថ្ងៃនេះតទៅហង់ឯងកុំមកឡើងផ្ទះអញ សូម្បីតែចូលក្នុងភូមិក៏ចូលមិនបាន អញកាត់ចោលហើយ ចំណែកមាតាកាត់ចិត្តមិនដាច់នឹងកូនពៅក៏លបវេចរបស់ដែលមានដំឡៃស្រាលៗ ឲ្យនាងពៅជាកូន នាងពៅក៏សំពះលាមាតា យកបង្វេចដែលមាតាឲ្យចុះចេញពីផ្ទះសំដៅទៅផ្ទះបុរសដែលលក់ក្តាម និយាយប្រាប់រឿងពីបិតាខឹងបណ្តេញសព្វគ្រប់ បុរសនោះបានស្តាប់ហើយឆ្លើយតបថា ខ្លួនខ្ញុំសព្វថ្ងៃក្រីក្រជាទីបំផុត ហើយកំព្រាតែម្នាក់ឯងផង នាងត្រឡប់ទៅវិញចុះ ខ្ញុំមិនហ៊ានទទួលយកនាងទេ ខ្ញុំខ្លាចលោកមហាសេដ្ឋីជាបិតានាងចាប់ទោសយកខ្ញុំទៅសំឡាប់ នាងពៅតបថា ខ្ញុំមិនទៅវិញទេ ស៊ូស្លាប់នឹងអ្នកហើយ ហើយបុរសនោះឆ្លើយថា យើងគិតដូចម្តេច នាងពៅឆ្លើយថាបើអ្នកគិតឃើញយ៉ាងណា ខ្ញុំទទួលតាមៗ

ទើបបុរសនោះនាំនាងពៅចេញពោលផ្ទះទៅនៅខែត្រក្រៅ ហើយធ្វើផ្ទះនៅជាមួយគ្នា លុះព្រឹកឡើងមកជីកក្តាមនៅទីដែលយកទៅលក់ដូចថ្ងៃមុនទៀត បានប្រាក់ហើយទិញវត្ថុផ្សេងៗមកធ្វើប្រពន្ធ ប្រព្រឹត្តធ្វើយ៉ាងនេះជាច្រើនថ្ងៃ នាងពៅនោះហេតុតែស្រីគ្រប់លក្ខណ៍ ក៏ប្រើប្រតិបត្តិប្តីមិនឲ្យទាស់ចិត្ត វេលាយប់ចូលដំណេក នាងពៅនិយាយទន់ប្តីថា ខ្ញុំសូមចិត្តអ្នកឲ្យអាណិតខ្ញុំតាំងពីថ្ងៃនេះតទៅអ្នកកុំទៅជីកក្តាមទៀតឡើយ ការប្រាក់យើងមានច្រើនហើយ បើអ្នកចង់ទិញរបស់អ្វីៗ តាមចិត្តអ្នកទិញចុះ ប្តីមិនព្រមតាម ។

លុះព្រឹកឡើងប្តីកាន់ចបទៅជីកក្តាមទៀត ប្រពន្ធបានឃើញដូច្នោះក៏លបដើរតាមទៅមើលឲ្យឃើញច្បាស់ទីកន្លែងមិនឲ្យប្តីដឹង នាងនោះឃើញច្បាស់ហើយក៏ត្រឡប់មកផ្ទះវិញ ចំណែកប្តីជីកក្តាមបានហើយយកទៅលក់រួចទិញម្ហូបចំណីមកធ្វើប្រពន្ធ ។

ថ្ងៃក្រោយប្តីទៅកាប់ឧសក្នុងព្រៃឆ្ងាយ នាងពៅបានឃើញប្តីទៅរកឧសក៏កាន់ចបទៅជីកដីរំលើងនូវទីកន្លែងដែលប្តីជីកក្តាមនោះអស់រួចត្រឡប់មកផ្ទះហើយដាំបាយធ្វើម្ហូបចំណីទុកឲ្យប្តីបរិភោគ ថ្ងៃល្ងាចត្រជាក់ប្តីមកពីព្រៃក៏បរិភោគបាយជាមួយគ្នា ។

លុះព្រឹកឡើងប្តីកាន់ចបទៅជីកក្តាមទៀតឃើញទីកន្លែងដីនោះផ្ទុះធ្លាយរលើងខ្ចាត់ខ្ចាយអស់ហើយបានឃើញសម្បកក្តាម១ធំប៉ែកស្លួតស្អាត

ដូចជាហាលថ្ងៃយូរហើយ អ្នកនោះក៏កាន់សំបកក្តាមយកមកទុកក្រោមផ្ទះ មិនបានប្រាប់ភរិយាឲ្យដឹង ភរិយាក៏មិនសួរប្តីថាដូចម្តេចឡើយ ដល់វេលាយប់ចូលដំណេកនាងពៅកាន់ប្រាក់របូតពីដៃធ្លាក់១ណែនទៅក្រោមផ្ទះ ធ្លាក់ទៅលើសំបកក្តាមធំនោះ នាងពៅក៏មិនឲ្យប្តីដឹង ហើយគិតថា ចាំព្រឹកឡើងភ្លឺច្បាស់សឹមចុះទៅយកប្រាក់មកទុកវិញ លុះព្រឹកភ្លឺស្រឡះក៏ចុះពីផ្ទះទៅ យក ១ ណែនដែលធ្លាក់ស្រាប់តែឃើញប្រាក់ណែនពេញសំបកក្តាម នាងពៅអរណាស់យកមកឲ្យប្តីៗសួរថា នាងបានប្រាក់ពីណាច្រើនម្ល៉េះ នាងពៅដំពបប្តីថា កាលពីយប់មិញខ្ញុំកាន់ប្រាក់ដើម្បីនឹងយកទៅទុកខាងក្នុង ក៏របូតពីដៃ ១ ណែនធ្លាក់ទៅក្រោមផ្ទះខ្ញុំពុំបានចុះទៅយក ពីព្រោះគិតឃើញថា ផ្ទះនៅឆ្ងាយពីគេគ្មាននរណាដឹងឃើញ ថាចាំព្រឹកភ្លឺច្បាស់សិមចុះទៅយកមកទុក លុះព្រឹកឡើងខ្ញុំចុះទៅយកស្រាប់តែឃើញប្រាក់ណែនពេញសំបកក្តាមខ្ញុំក៏យកមកជូនអ្នក ប្តីមានចិត្តអំណរពន់ប្រមាណ ហើយនិយាយប្រាប់ប្រពន្ធថា ពីថ្ងៃនេះតទៅបងឈប់ដឹកក្តាមហើយ ប្រពន្ធឆ្លើយថា ខ្ញុំអរណាស់ អ្នកទាំងពីរប្តីប្រពន្ធវេលាយប់កាលណា នាំគ្នាទំលាក់ប្រាក់ទៅលើសំបកក្តាមធំ ព្រឹកឡើងចុះទៅមើលឃើញប្រាក់ពេញសំបកក្តាមក៏យកមកទុករៀងរាល់ថ្ងៃ បើទំលាក់ប្រាក់រៀល ព្រឹកឡើងឃើញប្រាក់រៀល បើទំលាក់ប្រាក់ណែន ព្រឹកឡើងឃើញប្រាក់ណែន បើទំលាក់គ្រឿងមាសពេជ្រ ព្រឹកឡើង

ឃើញគ្រឿងមាសពេជ្រពេញសំបកក្ដាម អ្នកទាំងពីរប្រព្រឹត្តធ្វើហ៊ាងនេះ ចំនួន ១ ឆ្នាំ ប្រាក់និងគ្រឿងប្រដាប់មានច្រើនណាស់កប់មិនអស់ ទើបប្រឹក្សាគ្នាថា ប្រាក់យើងមានច្រើនម្ល៉េះ យើងបានអ្វីនឹងទុកប្រាក់គ្រឿងប្រដាប់ទាំងអស់នេះ ហើយនាំគ្នាយកប្រាក់និងគ្រឿងមាសពេជ្រទាំងអស់ទៅជីកដីកប់ទុកច្រើនអន្លើ ៗ

ក្រោយនោះមកអ្នកទាំងពីរប្ដីប្រពន្ធនាំគ្នាទៅសួរមហាសេដ្ឋី ជាមាតាបិតា លុះដល់បងស្រីទាំងអស់បានឃើញជេរថា មេចោរចៅស្រីឯងនាំអាប្ដីកំសត់លក់តែក្ដាមមករកអី ហាងឯងបានខ្ញុំទេ លោកឪពុកបណ្ដេញគាត់ចោលហើយសូម្បីតែកូនក្មួយក៏ចូលមិនបាន មេចៅស្រីឯងចេញពីភូមិឲ្យឆាប់ នាងតៅឆ្លើយថា បងទាំងអស់កុំមើលងាយខ្ញុំ ៗមកនេះដើម្បីសួរមាតាបិតា ព្រោះលោកមានគុណលើខ្ញុំ ៗ មិនសុំទ្រព្យសម្បត្តិលោកទេ សម្បត្តិបងឯងទាំងអស់ក៏ខ្ញុំមិនសុំ ខ្ញុំមើលទៅទ្រព្យសម្បត្តិបងទាំងអស់មានប៉ុណ្ណោះ ខ្ញុំមិនកោតមិនព្រឺឡើយ សូម្បីតែស្មើនឹងកេមជើងខ្ញុំក៏មិនស្មើផង ៗ

បងទាំងអស់ខឹងណាស់ជេរប្រទេចផ្ដៀលៗថា ហាងឯងនេះអួតណាស់ អញមិនជឿទេ នាងតៅថា បើមិនជឿតាំងភ្នាល់គ្នាចុះ បងទាំងនោះថា ភ្នាល់ដូចម្ដេច នាងតៅថា ឲ្យបងទាំងអស់កប់ប្រាក់ខ្ញុំមើលឲ្យអស់ក្នុង១ថ្ងៃ បើកប់អស់ខ្ញុំឲ្យចែកកល់គ្នា បើកប់មិនអស់ខ្ញុំមិនឲ្យ មួយទៀត កុំថាឡើយកប់ ១ ថ្ងៃ ប្រសិនណាជាកប់ពីរថ្ងៃបីថ្ងៃក៏មិនអស់ បងទាំងនោះឆ្លើយថា

អញព្រមទៅកប់ តែបើឯងកុហកអញៗវាយហង់ឯងសំឡាប់ នាងពៅប្រាប់ថា តាមចិត្ត ហើយក៏នាំគ្នាទៅកប់ប្រាក់នាងពៅ ចាប់កប់តាំងពីព្រឹកទាល់ល្ងាចក៏មិនអស់ នាំគ្នាត្រឡប់មកផ្ទះវិញរួចដំរាបសេដ្ឋីជាមាតាបិតាថា នាងពៅជាប្អូនវាអួតថា ខ្លួនវាមានប្រាក់ច្រើន ខ្ញុំទាំងអស់គ្នាមិនជឿ ហើយវាថា បើមិនជឿទេ ឲ្យទៅមើលឯផ្ទះចុះ ខ្ញុំទាំងអស់ក៏ទៅមើលឃើញវាមានប្រាក់ច្រើនមែន ក៏តាំងភ្នាល់នឹងវាៗថា បើខ្ញុំទាំងអស់គ្នាកប់ប្រាក់វាក្នុង១ថ្ងៃអស់ វាឲ្យខ្ញុំយកចែកគ្នាចុះ បើកប់មិនអស់វាមិនឲ្យ នោះខ្ញុំទាំងអស់គ្នាចាប់កប់តាំងពីព្រឹកទាល់ល្ងាចក៏មិនអស់ប្រាក់ ត្រឡប់មកដំរាបលោកជាមាតាបិតាតាមរឿង ៗ មហាសេដ្ឋីបានស្ដាប់ក៏ចាត់ក្រម-ការឲ្យទៅមើលប្រាក់នាងពៅឲ្យជាក់ច្បាស់ នាងពៅក៏នាំឲ្យមើលគ្រប់កន្លែង ក្រមការទាំងនោះបានឃើញប្រាក់នាងពៅមានច្រើនប្រាកដមែន ហើយត្រឡប់មកដំរាបមហាសេដ្ឋីសព្វគ្រប់ មហាសេដ្ឋីបានជ្រាបមានចិត្តអំណរណាស់ក៏ចាត់បំរើឲ្យទៅហៅនាងពៅនឹងកូនប្រុសមកប្រាប់ថា កូនឯងមកនៅជាមួយនឹងមាតាបិតាវិញចុះ ទើបមហាសេដ្ឋីបង្គាប់ក្រមការឲ្យកេណ្ឌរទេះក្របីគោច្រើនទៅដឹកជញ្ជូនប្រាក់ នឹងទ្រព្យសម្បត្តិនាងពៅយកមកទាំងអស់ ក៏ឲ្យជញ្ជូនដាក់លើផ្ទះពាសពេញល្វែង មហាសេដ្ឋី

បានឃើញប្រាក់នាងពៅច្រើនមែន មានចិត្តអំណរពន់ប្រមាណក៏សរសើរថា កូនអញនេះពេញជាមានបុណ្យ អំណើះតទៅកូនទាំងពីរនឹងបានធ្វើជាសេដ្ឋីដំណតវង្សពុំខាន ដែលបិតាខឹងបណ្ដេញកូននោះអ្នកកុំប្រកាន់ខឹងនឹងបិតា នាងពៅនឹងប្ដីក៏នៅផ្ទះជាមួយនឹងមាតាបិតាដូចពីដើម ចំណែកបងស្រីទាំងប៉ុន្មានក៏កោតខ្លាចនាងពៅនឹងប្អូនថ្លៃនោះណាស់ លុះមហាសេដ្ឋីជាបិតាមរណភាពទៅវេលាណា នោះប្ដីនាងពៅនឹងភរិយាក៏បានធ្វើជាសេដ្ឋីជំនួសបិតាតទៅ ។

(ចប់តែប៉ុណ្ណេះ)

ឧកញ៉ាប្រាជ្ញាធិបតី ជាងហ្វាង (យិន) តែង ។

ក្បួនកុមារដង់

ក្បួនកុមារជន់

មើលអំពីហេតុដែលក្មេងឈឺ ជាត្រូវអ្វីធ្វើ និងសំដែងពីរបៀបសែន

កាលមានមនុស្សឈឺឡើង តែមិនដឹងជាឈឺដោយហេតុខ្មោចអ្វីធ្វើឲ្យឈឺ ៗ គេតែងបើកក្បួនកុមារជន់នេះមើល ត្រូវលើខ្មោចអ្វីធ្វើ គេក៏រៀបសែនទៅតាមបែបបទដែលលោកបង្គាប់ទុកក្បួននោះ តែកាលនឹងមើលគប្បីចាំឈ្មោះថ្ងៃដែលចាប់ឈឺឡើង ទើបមើលបាន ៗ ក្បួននេះជាភាគ ១ ក្នុងក្បួនទាំងឡាយដែលសម្រាប់មើលជម្ងឺ កាលណាមើលហើយ ទៀងជាប្រទះឃើញពាក្យទំនាយថាត្រូវខ្មោចនេះ ខ្មោចនោះ ធ្វើជាពុំខាន ៗ ហេតុនេះយើងនឹងជឿស៊ប់ស្មោះទៅតាមក្បួននេះតែម្តង ក៏មិនទំនងដែរ ព្រោះសម្ផាននៃរោគមានកើតអំពីហេតុដទៃ មានត្រជាក់ពេកក្តៅពេកជាដើម ក៏មានដែរ កាលមើលតាមក្បួននេះមិនគប់ហើយ ក៏ត្រូវប្រែប្រួលមើលដោយវិធីដទៃតទៅ ៗ

វិធីមើលតាមក្បួននេះ

១ ទោះថ្កាត់ថ្ងៃអាទិត្យ ត្រូវខ្មោចទៅលើកំពូលដំបូក រុក្ខទេវតាអារក្សនៅដើមឈើធំ ៗ ក្នុងទិសបូព៌ាឲ្យទោសធ្វើឲ្យឈឺ ដំបូងឡើងឈឺក្បាល ក្តៅខ្លួន ក្រៀមមុខ-មាត់ ចង់តែផឹកទឹក ពុំទឹកឃ្លានភោជនាហារ ៗ

ឲ្យធ្វើពពែង ៣ រួតមួយ កន្ទោង ៤ ដាក់បាយខ្មៅ បាយក្រហម ទឹងសូនរូបទេវតា ១ រូបស្វា ១ ឲ្យយកស្លឹកស្វាឈ្មោលក្រាប់រូបអំបាលនេះ ដាក់ក្នុងពែ រួចអុជទៀនធូបបូជាដោយមន្តនេះ ។

ឱំ ពុធយក្ខទេវតា សព្វេ សហា បរិវារេហិ ឯហិ ។ អាគច្ឆន្តុ ភុញ្ជន្តុ ស្វាហាយ ៣ ដង ។ រួចហើយ លើកជូនទៅទិសបូព៌ ៣ ថ្ងៃសះហោង ។

១ ទោះថ្កាត់ថ្ងៃចន្ទ ត្រូវខ្មោចក្នុងទឹកនៅទិសបស្ចិមធ្វើឲ្យឈឺផ្ទៃ-ឈឺជើង ឈឺដៃ ត្រូវដាក់ក្រហាយក្នុងខ្លួន ។ ឲ្យធ្វើពពែង ៤ រួត ប្រដាប់ដោយធ្រែ-ទង់ក្រដាស ដាក់បាយម្ហូបចំណី ស្រា ទឹកឃ្មុំទឹង សូនរូបព្រះអង្គារ ១ រូបនាងគង្ហីងព្រះធរណី ១ ឲ្យយកស្លឹកបេកក្រាប់រូប អំបាលនេះ រួចអុជទៀនធូបសែនបូជាដោយមន្តនេះ ។

ឱំ ភជា ធរណីទេវតា សព្វេ សហា បរិវារេហិ ឯហិ ។ អាគច្ឆន្តុ ភុញ្ជន្តុ ស្វាហាយ បីដង ។ រួចជូនទៅ ទិសបស្ចិម ៣ ថ្ងៃសះហោង ។

១ ទោះថ្កាត់ថ្ងៃអង្គារ មានបើដើរទៅពានលើទេពតានៅទិសឧត្តរ ធ្វើឲ្យឈឺក្បាលក្អក ក្តៅក្រហាយ ចង់តែផឹកទឹក ពុំទឹកនាទឹងបរិភោគ បាយចំណី ។ ឲ្យធ្វើពពែង ៣ រួត ១ ដាក់បាយម្ហូបចំណី សុិតមាន់

ស្រា នឹងសូនរូបស្រី ១ រូបបិសាច ១ រូបពាលី ១ រូបក្របី ១ ឲ្យយកស្ពឹកស្លាឈ្មោលទ្រាប់រូបអំបាលនេះ រួចអុជទៀនធូបសែនបូជាដោយមន្តនេះ ៗ

ឱ ភុម្មទេវតា មណីយក្ខសុណី

កុមារី ឯហិ ៗ អាគច្ឆន្តុ កុញ្ឆន្តុ ស្វាហាយ

បីដង ៗ រួចជូនទៅទិសឧត្តរ, ៣ ថ្ងៃសះហោង ៗ

៙ ទោះថ្កាត់ថ្ងៃពុធ ត្រូវខ្មោចយក្ខធ្វើឲ្យឈឺដៃ. ឈឺជើង, ឈឺខ្លួន នឹងក្អក ក្អួត ស្អួតក ៗ ឲ្យធ្វើពែង ៣ រួត ១ ដាក់បាយសំឡប្រហើរ សំឡម្ជូរ នឹងបង្អែម, នឹងឲ្យសូនរូបប្រេត ១ យក្ខ ១, ដំរី ១, ក្របី ១, ឲ្យយកស្ពឹកអំពៅទ្រាប់រូបអំបាលនេះ រួចអុជទៀនធូបសែនបូជាដោយមន្តនេះ ៗ

ឱ ប្រេត្តយក្ខទេវតា សព្វេ សហា បរិវារេហិ ឯហិៗ អាគច្ឆន្តុ កុញ្ឆន្តុ ស្វាហាយ បីដង ៗ រួចជូនទៅទិសទក្សិណ ៣ ថ្ងៃសះហោង ៗ

៙ ទោះថ្កាត់ថ្ងៃព្រហស្បតិ៍ ត្រូវទេវតាក្មាងមឿងនៅទិសនិរតី ធ្វើឲ្យឈឺក្តៅក្រហាយ ឈឺក្បាល តឹងទ្រូង តឹងដើមក ដេកពុំសុខ បេះតែស្ទាប, ពុំទឹកនាទឹងបរិភោគភោជនាហារ ៗ ឲ្យធ្វើពែង ៣ រួត ១

ដាក់បាយម្ហូបចំណីនឹងអំពៅផ្កាស្រស់ នឹងឲ្យសូនរូបទេវតា ១ ព្រាហ្មណ៍ ១ ពិទ្យាធរ ១ រូបស្តេចជិះដំរី ១ រូបអុជទៀនធូបសែនបូជាដោយមន្តនេះ ។

ឱំ ទេវតា ឥន្ទកជា ចណីកុមារី ឯហិ ៗ អាគច្ឆន្តុ កុញ្ជន្តុ ស្វាហាយ បីដង ។ រួចជូនទៅទិសនិរតី, ៣ ថ្ងៃសះហោង ។

ពោះថ្កាត់ថ្ងៃសុក្រ ត្រូវខ្មោចពុធយក្សទៅដំបូក-ដើមឈើធំ នៅទិសពាយព្យ ធ្វើឲ្យឈឺអន្ទះអន្ទែងសោប់សល់ ចាប់ចុកជើង-ដៃ នឹងឈឺពោះ ឈឺទ្រូង ។ ឲ្យធ្វើតែបែង ៧ រូត ១ កន្ទោង ២, ដាក់បាយម្ហូប ស្រា នឹងលាជ ទឹកឃ្មុំ អំពៅ, ផ្កា ។ ឲ្យសូនរូបយក្សកាន់ដំបង ១ កិន្នរី ១ កិន្នរ ១ រូបនាគពស ១ រូបអុជទៀនធូបសែនបូជាដោយមន្តនេះ ។

ឱំ ក្ខមទេវតា សព្វេ សហា បរិវារេហិ ឯហិ ៗ អាគច្ឆន្តុ កុញ្ជន្តុ ស្វាហាយ បីដង ។ រួចឲ្យជូនទៅទិសពាយព្យ ៣ ថ្ងៃសះហោង ។

ពោះថ្កាត់ថ្ងៃសៅរ៍ ត្រូវខ្មោចយក្សកាន់ដំបងសិលា ខ្មោចគេកាប់នៅទិសពាយព្យ ធ្វើឲ្យឈឺក្អកក្តៅក្រហាយ នឹងឈឺអស់សពាង្គកាយ ។ ឲ្យធ្វើតែបែង ៧ រូត ១ កន្ទោង ៣, ដាក់បាយម្ហូបចំណី នឹងឲ្យសូន

រូបខ្មោចបិសាច ១ រូបយក្ខិនីឈ្មោះអស្សមុខី ១ រូបកពណាសូរ ១ ឲ្យយកស្លឹកស្លាឈ្មោល ទីងស្លឹកក្រូចឆ្មារទ្រាប់រូបអំបាលនេះ អុជទៀន ធូបសែនបូជាដោយមន្តនេះ ។

ឱ ពុទ្ធយក្ខាបិសាច កដក្ខុតទេវតា សព្វេ សហ បរិវារេហិ ឯហិ ៗ អាគច្ឆន្តុ គុញ្ជន្តុ ស្វាហាយ បីដង ។ រួចឲ្យជូនទៅទិសពាយព្យ, ៣ ថ្ងៃសះហោង ។

នៅមានពាក្យស្រូតសែន ១ យ៉ាងទៀត មិនចំពោះថ្ងៃណាដូចខាងលើនេះទេ ឈឺថ្ងៃណាក៏ដោយ ប្រើស្រូតសែនពាក្យនេះបានទាំងអស់ ឬទីងស្រូតសែនឲ្យចាស់ក្តី ក្មេងក្តី បានទាំងអស់ ។

ឱ គ្រោះបរ ឱគ្រោះមរណ៍ គ្រោះដោក គ្រោះដាំ គ្រោះខែ គ្រោះឆ្នាំ គ្រោះលក្ខណាអន្តរាក់កំណើតអ្នកនោះឯងហោង អំពីព្រះម៉ឹត្សូវរាជឲ្យថ្កាត់; ប្រសិទ្ធិស័ក្តិព្រះពុទ្ធមន្ត ទើបអញ្ជើញស្តេចទេវរាជទាំងឡាយដ៏គង់នៅកំលុងទិសត្បូងសាណ - បូព៌ - អគ្នេយ៍ - ទក្សិណ - និរតី បស្ចិម - ពាយព្យ - ឧត្តរ, អញ្ជើញស្តេចមកយកគ្រឿងយាបូជា ពោះថ្កាត់នានាពេតាឲ្យបាត់ ចូរពីងចេញថ្កាត់កាន់ស្ថានលំនៅពីងវិញហោង ។

ឱ នមោ ពុទ្ធស្ស នមោ ធម្មស្ស នមោ សង្ឃស្ស សេយ្យថីទំ ហុលោ ហុលោ ស្វាហាយ ។ ឱ អន្តកាយអញ ស្រាយពន្ធនំ ទើបអញស្តោះ

អញ្ជើញទាំងបាបគ្រោះ ទាំងពន្រាយស្រាយហើយ សូមស្រាយជម្ងឺចេញហោង កុំឲ្យឈឺក្បាលត្បូង ឈឺទ្រូងឈឺស្មា ឈឺជើង ឈឺដៃសរសៃពេកគាឡើយ , សូមទោសសូមលា កុំអ្នកប្រកួត ទោះឈឺចាក់ឈឺចប្លាក់សាច់ស្ពួតដោតរមួលរមួត សូមពឹងរំដោះជំងឺឲ្យជា , ទោះថ្កាត់នានាពេកគាឲ្យបាត់, ចូរពីងចេញថ្លាត់ ដោយទូរលំនៅទីទៃ ៗ, ឱម នមោពុទ្ធស្ស ឱម នមោ ធម្មស្ស ឱម នមោ សង្ឃស្ស សេយ្យថីទំ ហុលោហុលោ ស្វាហាយ ៗ ឱម អង្គកាយអញអញ្ជើញយាត្រាជូនពៃហើយណាអញ្ជើញទៅហោង ហើយយកជម្ងឺនោះទៅផង ដឹកស៊ីហើយហោងទៅឋានទីទៃនានា រលកធា ៗ បែកជាផ្កាត្រែង យល់អ្នកសង្វែង ជូនពៃទៅហោង ៗ

(ចប់)